ARINELI

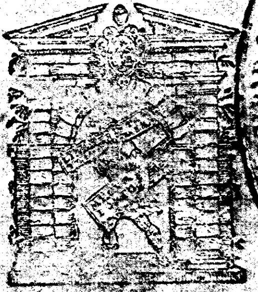
HIPPOCRATIS APHORISMI

NICOLAO LEONICENO VICENTINO INTERPRETE.

IOANNIS MARINELLI
In eosdem commentarij, ex Hip. sententia comprobati.

INDEX COPIOSVS RERVM ex libris Hip. ad Aphor. explanationem selectarum.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS, M D LXXXI.

HIPPOCRATICAE MEDICINAE

STVDIOSIS.

TOTAM *sententiam interpretando is maximè explanat, qui primus eã protulit: quid enim ea sit, quidq; sibi velit, penitus nouit ille. Id autẽ satis diligenter curaße Ioannem Marinellum arbitramur, qui in aphorismis explicandis Hippocratem ipsum secutus est interpretẽ, & ducem: cuius interpretationẽ à Galeni explanatione quàmplurimũ differre cognoscetis: quanquã Galeni potius, quàm vos Hippocratis sectatores, dicent hunc nouũ interpretẽ sensus Hip. nõ percepiße, & quosdã produxiße libros, quos nunquã Hip. edidit, sed discipuli eius. Quibus respondebitis, ne obliuiscantur cuiusuis hominis eße errare, nullius nisi insipientis perseuerare in errore. nõ clam lacerent, sed coram, vel per litteras eum, qui Venetijs rem medicã exercet, certiorẽ faciãt: errata enim quàmlibentissimè corriget, gratiasq; habebit. sed quos libros Hip. ascriptos quanquã immeritò affirmant, eos nunquã delendos eße censet: nã existimat magis praeceptis Hip. ac institutis abundasse eius discipulos, qui ea ex proprio ore acceperũt, quàm [illegible] s qui mille post annos vixerunt, quiq; nu[illegible] dẽ Hip. librum approbant, nunc damnan[illegible]*

AD LECTOREM.

Ante quam ad lectionem commentariorum te conferas; errata corrigito grauiora, quale est. Car.20.aph. [illegible].faceret debeat,legatur, facere debeat. car.24 linea.14.quia & in reliquo l.quin & in reliquo. car.27.pag.2.li.14.quam cum naturam.l.quare cum naturam.car.30.pag.2.li.32. moueat nos morbum.l.moueat nos verbum. car.40.pa.2.li.18.per ea loca,quæ vergit.l.per ea loca,ad quæ uergit. & li.18.ad loca.l.loca.c.52. si sit morbus l.si sit multus.car.53.si partes, uel partes l.si partes,v: partes.c.56.læsa.l.beta.c.60. line.2.protinus erit.l.potius iuuabit.c.98.pag.2. li.25.se habuerint morbis.l.se habuerint modis. car.101.li.23.rem auctam consuerunt.l.rem auctam conseruant.car.113.li.vltima ob ventriculis imbecillitatem.l.ob ventriculi imbecillitatem.car.118.lin.18.calores inopiam.leg.caloris inopiam.& li.2[illegible].ob sanguines.l.ob sanguinem. car.127.lin.30.sit purgatio: enim.l.sit:purgatio enim.car.128.pag.2.li.vlti.per morbum circunductionis.l.per modum circunductionis.c.135. li.10.eum conseruant.l.eum non seruant.c.157. lin.20.rerum, aut vesicæ.l.renum, aut vesicæ. car.164.li.6.de nat.præ.l.de nat.pue.car.168.li. vltima quæ ab nam.l.quæ ab materia.car.184. aph.62. concipiunt.l.non concipiunt. cat.192. pag.2.lin.6 si morbosiores.leg. hi morbosiores. car.223.pag.2.aph.21.hinc salsus.l.hinc saltus.

IOANNIS MARINELLI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS COMMENTARIVS PRIMVS.

APHOR. I.

Vita breuis, ars verò longa, occasio autem præceps, experimentum periculosum, iudiciũ difficile. Nec solum seipsum præstare oportet opportuna facientem, sed & ægrum, & assidentes, & exteriora.

CVm plurima sint, quæ medicum remouere possunt à recta medendi ratione, quale est uitæ curriculũ, quod natura homini circũscripsit exiguũ, artis medicæ longitudo, occasio perpetuò fugiens, & iudicium difficile sane, nisi expertum, cum periculo autem est experientia: idcirco Hip. in hoc apho. qđ est uelut procemiũ, ac totius libri propositũ, medicis uult hoc officii præceptũ diligenter te-

nendum esse; quod ea omnia impedimenta industria, diligentiaq; superent. id autē si consecuti fuerint; ii postea pro salute ægrorū recuperanda quæ opportuna sunt, exequentur. sed & æger, & assidentes, & extera operi faueant. Verùm ꝙ Vita humana sit breuis, ac caduca, omnes sciunt. Medicinam autē artem esse, & omnium præclarissimam, scribit Hipp. in lib. de lege, aliisq; in locis. Quod uerò sit longa non quo ad difficultatem, quam ipsa afferat; sed propria ratione existimandam est: non. n. sentit Hipp. sicut uita est breuis, artem medicā propterea esse longā, & difficilē, ꝙ omnium ferè operationum occasionem habeat momentaneā: nam, si res hoc pacto se haberet; difficultas artis ueriaretur in circunstantiis. Verùm asserit eam longā esse per se: & idcirco non cito posse disci. nam scripsit in li. de locis in ho. Medicinā cito discere nō est possibile; ꝑpterea ꝙ impossibile est statā, ac certam doctrinā in ipsa fieri: ut uerbi gratia. qui scribere dedicit, iuxta unum modū, quē omnes docent, nouit, & scientes omnes pariter nouerunt: etenim idē & similiter factū & nunc, & non nunc, non pōt fieri contrariū. sed semper exactè simile est, & nō opus habet occasione. medicina uero & nunc & nō nunc non idē facit, sed ad eundem contraria sibijpsis. explicat postea pluribus exemplis id, atq; nos docet idem purgans medicamentū posse & aluum mollē nunc reddere, nunc uerò duram. id quod non à medicamento prouenit, sed proprium est artis, quæ ut est habitus intellectus, sic eadē utitur re ad contraria assequenda. itaq; dicamus artem medicā dupliciter longā dici, primò. s. & per se: deinde per aliud. per se, & propria ratione si utatur ex. g. purgante medicamento, ut aluus si-

statur:

statur: nã, antequam medicus percipiat, quibus facultatibus, quo pacto, quo ordine id perficere possit, longo indiget tempore. per aliud, si circũstantiæ, & alia ueluti instrumenta operationem pharmaci impediant, uel corrumpant, vel peruertant. Occasio aũt quin sit medico, ægro, assidentibus, & aliis exteris necessaria, non est dubium propterea ꝙ circunstat rem quamlibet occasio, locus, modus, instrumenta, & facultates. quid ue rò ea sit, docet Hipp. in lib. de Præceptionibus, & inquit. Tempus est, in quo occasio est: occasio ve ro, in qua tempus non multũ. medela tempore, aliqñ etiam occasione contingit. hæc sanè nosse oportet, & nõ ratiocinationi prius probabili intentum curã aggredi, sed exercitationi cũ ratione. Et propterea occasio est breue tempus habẽs in se alicuius rei idoneã faciendi, aut nõ faciẽdi opportunitatẽ: qua transacta actio est inutilis, & molesta. Occasio igitur sit illa, in qua medicus eius operã exerceat, ut curet ægrũ uel cum diæta, uel pharmaco, uel alio instrumento, qđ naturam eius subleuare posſit. Vt uero occasione uti sciat cognoscat oportet naturã ægri, res præternaturales, ueluti causam morbi, morbũ, & symptomata comitantia, antecedentia, & consequentia: res nõ naturales quid boni, malive adferãt, ut aerẽ, motum & quietem, somnũ, uigiliã, repletionem, inanitionẽ, cibũ & potum, & animi affectiones. cognoscat tandẽ res circunstantes, quemadmodum, tempus anni, constitutionẽ præsentẽ, futuramq;, regionẽ, q̃ instrumenta sint adhibẽda, modum, & id generis: his. n. quatuor optimè cognitis, medicus & statam ac certam habebit doctrinam, & occasionẽ licet breuẽ, & momentaneam, amplectetur: in qua qui curantur, tempestiuè, ac

rectè curantur: intẽpestiuè uerò, atq; præter occasionẽ qui inclinationẽ ad peius habẽt, hoc est pp curationem non in tempore factã. In constituenda igitur uictus rõne, aut in pharmaco exhibendo, aut in chyrurgico opere exercendo tẽpus opportunũ, hoc est, occasionẽ eligat medicus: nã diæta tenuis habet suũ tempus in morbis, in causis morborũ, ac in symptomatibus: in temperatura calida, uel frigida, humore bilioso, uel nõ, in uentriculo, uel alia parte corporis carnosa, vel macilenta: in forti uirtute, uel debili: in hac uel illa regione, in hoc anni tpe: in corpore repleto, uel inanito. pariterq; dicendum est de reliquis quatuor rebus, quæ singulæ quoq; proprium postulant tempus: proptereaquod hæc omnia, atq; cætera, quæ elementa sunt, uel ex elementis componuntur, sunt in perpetuo motu, mutationeq; & motus omnis mensuratur tempore, cuius aliquid est occasio, quæ præceps, & repentina dicitur, cum fluat, pereatque statim. Experimentum autem quòd periculosum sit, potest duobus intelligi modis, per propriam naturam, & per aliud: triplex enim est experimentum, uel potius consistit in tribus medici instrumentis, in diæta scilicet, in medicamentis intra corpus, uel extra adhibitis, & in chyrurgica operatione. Hæc tria si medicus noscat, ac morbum, causas eius, concausas, naturamq; ægri; nunquam dicetur experiri, sed cognoscere, & scire. si uerò ignoret uel omnia, uel quædam; eius instrumenta appellantur experimenta: propterea q periculum facit de re, cuius nullam habet scientiam, nec morbum, nec ægri naturã, nec causas nouit. Itaq; si uel unam harũ partium nesciat, profecto experimentator, & empiricus, non autem medicus appellabitur. At ue-

rò horum singula cõsiderãtur per se,& per aliud. uictus ratio,ut alimentũ dum cõsideratur per se, siue per propriã naturã,reperimus ipsum esse tenuis,uel crassæ substãtiæ,calidæ uel alterius tẽperiei,humorũ,& partiũ similium,uel dissimilium, saporis, odoris,facultatisq; unius, vel plurium: nouũ,uel uetustũ,speciei idoneæ hoïs uictui,uel non. Per aliud autẽ siue per accidens intelligitur alimentũ,si multũ sit,uel paucũ,si iucundum,vel iniucundũ:si facilè uincatur à calore humano, si bono,uel malo loco sit ortũ, si exhibitũ sit horis opportunis,si ordine congruo, ac tandẽ siqua id comitentur extera,quorũ causa oblectet,uel con turbet naturã hominis. Hæc oïa primũ inuenim⁹ in alimẽto,qđ præterea quinque respiciat,hoïem scilicet,& morbum,causam morbi,symptomata, & circunstantias:aliud.n.alimẽtum desiderat homo crassioris naturæ, aliud tenuioris:aliud calidæ,aliud frigidæ,aliud sanguineæ,aliud pituitosæ,uel biliosæ, aliud omnium partiũ principum robustarũ,aliud tenuiũ,ac debiliũ,aliud rarioris substãtiæ,& cõpositiõis,aliud dẽsæ,aliud spirituũ crassorũ, aliud tenuiũ: aliud facultatis robustæ, aliud imbecillis,& languidæ:aliud operationum uelociũ,aliud tardarũ:aliud iuuẽtutis,aliud senectutis:aliud masculi,aliud fœminæ:aliud assueti huic, vel illi cibo,aliud nõ assueti:aliud diuitis, aliud pauperis,aliud hoïs ualde corpus exercentis,uel aïum,aliud ociosi:aliud correpti ab aliqbus animi affectib.aliud nõ correpti. Si humorẽ obseruauerimus, siue causam morbi materialẽ; id alimẽti desiderat pituita, qđ nõ bilis:si locum affectum ab humore; hoc alimentũ exigit caput ob pituitam languens, quod respuit uentriculus ob eandem affectus:si tempus concoctionis;

similiter

similiter differet & quo ad eius substantiã,& quo ad accidentia,uelut quo ad quantitatẽ,qualitatem,actionẽ,passionẽ,tempus,locũ siu regionẽ. Si aũt morbũ respexerimus, atq; eius accidentia antecedentia,comitantia,& sequentia;distinguemus morbũ in partes,q̃ sunt principiũ, augmentum,status,& declinatio.itaque alia uictus ratio cõuenit principio,alia aliis temporibus:alia toti morbo,vt febri tertianæ,alia quartanæ:atq; alia tertianæ simplici,alia nothæ:alia morbo p̱ essentiam,alia per consensum.alia pariter est necessaria accidentibus antecedentibus,alia comitantibus,alia sequentibus. Quod dictũ est de alimento, idem assero de aliis rebus non naturalibus. quapropter, cum hæc omnia præcepta de victus ratione,quod est medici instrumentũ potissimũ, sint diligenter consideranda, atque error possit cõmitti tum ratione cibi, tum ratione medici, tum assistentiũ,tum denique ægrotanti ;mirum nõ est, si Hip.scripsit experimentũ periculosum. Eandem præterea cõsiderationẽ habere oportet quo ad secundum instrumentũ,hoc est,medicamentum:siquidem medicamentũ siue intra corpus, vel extra applicitum, cõsideratur quo ad se, & quo ad alia, qualia sunt ægri natura, morbus, causæ, concausæ, & symptomata. quo ad se,dupliciter:quod.s.ad eius naturam, & quo ad consequentia eius naturã.in natura medicamẽti consideratur compositio eius primũ, crassa,an tenuis, terrea ne,an aquea,aerea,uel ignea:deinde temperamentũ,idest primæ qualitates,secundæ, tertiæ, & quartæ:postea eius humiditates siue humores: præter has,partes ipsius,& totũ:nam non vnius natura est in q̃plurimis medicamẽtis pars crassa,& tenuis,pars externa,& interna,superior

pars,

pars,& inferior: pars eius elementaris,& pars ali mentalis, si alimento usa fuerit. In naturā medi camenti sequentibus obseruatur magnitudo, & multitudo medicamenti, tempus, ut si recens, an uetustū, regio, qualitates, eius ueluti promptitudo eius ad aliqd agendū, aut patiendū, qualitates eius passibiles, figuraq; eius,& partiū: sic actio, passioq;. His cognitis, accedendū est ad alia, quæ respicere debeāt medicamentū & primū ad corpus humanū, cui debet adiungi, atq; in eo spectari oportet, utrum compositio,& structura eius ab hoc medicamento iuuetur, an lædatur: utrū temperamentū, humores, spūs, partes singulæ præsertim principes, facultates, ac tandē actiones adiumentū, an noxā suscipiāt adeo, q maius sit picu- lum, q̄ auxilium futurū: nam si medicamentū id lædat uel totū corpus, uel aliquas dictarū partiū primariarum dicetur experimentum, ac pariter si iuuet, cum nullam habuerit medicus scientiā corporis humani, eiusq; partiū. Præterea medicus morbū cognoscat, eiusq; genera, differentias, definitionē, materiā ex qua ortū ducit, eius formā, partes & proprietates. uer gra. tertianā febrē, eius genera, in quo differat ab aliis febribus, quid ea sit, à quo humore procedat, quis calor sit, partes febris,& q̄ sint huius febris propria: nam, si hæc ignorarit uel omnia, uel aliqua; proculdubio si medicamentū adhibuerit; experimentū dicetur, siue iuuet, siue lædat. Videat etiā symptomata p̄sentia, præuideatq; futura. q nisi fecerit, eodem pacto siue iuuet, siue lædat medicamentū, appellabitur experimentū. eadē dicere oportet de circunstantiis: nā hic locus postulat id medicamēti quod iste respuit: sic tempus anni, constitutio, occasio, modus,& instrumenta: si. n. detur pharmacum

macum uomitoriũ tẽpore hyberno,(nisi materia sit præparata:nam hoc pacto si egeris; in illo corpore hyems uertetur in æstatẽ) est experimentũ, q̃q̃ opem fert; cũ tale pharmacum æstatẽ desideret, ut aliàs à nobis declarabatur. idem est asserendum de reliquis circunstantijs. ignorante igitur medico pharmaci naturã, & alia, quæ sunt pharmaci obiecta, nõ pharmacũ, sed experimentũ nominabitur. Operatio quoq; chyrurgica experimẽtum dr̃, si medicus nesciat naturã ipsius operationis, naturã hoĩs, in quo facienda est: morbum, ob quem fiat: & causam morbi, concausas, siue circunstantias, & symptomata morbi. hæc eadem repetere superuacaneum esse arbitror. Et hæc de experimento dicta sint, & ad iudicium transeamus: quod iudicium censet Hippo. esse difficile ob rei difficilem cognitionem: est enim iudiciũ ratio cognoscendi aliquid. Sed iudicium medici sit, ut quàmmaximè intelligat & cognoscat morbi naturam, unde incipiat, quem finem sit habiturus, & omnia alia, quæ morbum antecedunt, comitantur, atq; sequuntur. deinde noscat ægri naturam, & circunstantias. ad quæ omnia cognoscenda cum plurimũ temporis postulent, plurimumq; diligentiæ, studii, ac disciplinæ; & idcirco appellauit Iudicium difficile. Quoniam igitur Vita est breuis, ars longa, occasio præceps, ac momentanea, experimentum periculosum, & iudicium difficile; & propterea subdit Hippo. Nec solum se ipsum præstare oportet opportuna facientem; sed & ægrum, & assidentes, & exteriora, hoc est, oportet non solum medicum facere ea, quæ ægritudini curandæ competunt: sed etiam ægrũ, assidentes, & exteriora. Sed ferè totum opus est medici non solum in rectè agendo, sed etiam in

præci-

præcipiendo. Verùm, ut rectè agat ea, quæ morbo competunt; est primum necesse, ut artem habeat medicam, deinde agat secundum artem. & qui secundum artem agit, secundum naturam agit: ars enim imitatur naturam. sed natura facit ea, quæ opus sunt: etenim inquit Hipp. in lib. 2. de mor. pop. sect. 5. morborum naturæ medici. inuenit natura ipsa sibi ipsi aggressiones, non ex præmeditato, partim uelut est nictare, partim verò & ea, quæ lingua subministrat, & quæcunque alia huiusmodi, non edocta natura, & nullo magistro uia ea, quæ opus est, facit. Et in li. de arte scribit. natura stimulata, & impulsa artis peritis quæ facienda sunt, demonstrat. cogit autẽ partim coalitum in nobis calorem pituitam per ciborum, ac potuum acrimoniam diffundere: quò intelligat, quid sibi uisum sit de illis, quæ ut uiderentur, ipsa machinata est: partim uerò spiritũ velut delatorẽ tũ uiis arduis, tũ cursibus accursare, ac prodere cogit. unde natura docet artẽ, q̃ postea eam imitatur, & artifex est naturæ minister, & imitator. Qui igi᷑ curare rectè uult ægrotãte, scientiã, & artẽ eos curandi habeat est necesse. Scientiã vero alicuius morbi habemus, cũ cãs eius cognoscimus. sed morborũ causæ sunt quatuor, efficiẽs. f. formalis, materialis, & finalis: efficiens aũt partit᷑ in cõsulentẽ, pparãtẽ, siue disponentẽ, adiuuantẽ pficientẽ, & cõseruantẽ. natura & medicus consulit, & demonstrat q̃ ad morbũ expellendum sint opportuna. instrumẽta naturæ & medici pparãt, quæ tria esse diximus. adiuuãt ea, q̃ circũstãt, ut locus, tempus & reliquæ circunstantiæ. adiuuant etiam res non naturales, & naturales, ut partes corporis ægrotantis dum ualidæ sunt, imo perficiunt opus medici, & sanitatẽ demum restituunt

&

& cõseruant: ppea ꝙ hæ sunt naturæ instrumẽta quapropter q artẽ uult exercere medicã, has cãs efficiẽtes noĩcat oportet: atq; hæ sunt instrumenta medica, res materiales, siue partes corporis humani, nõ naturales, & circunstãtiæ. secunda causa est materialis, q̃ est ea, ex qua morbus ortũ ducit. & sunt quatuor humores excedẽtes, aut imminuti, aut corrupti. cã verò efficiens horũ potentias ad actũ disponit, uel præparat, uel adauget, uel imminuit, uel perficit, uel tandẽ conseruat. actus autem talis est forma, quæ est aut in agente, aut in materia, & antequã educatur, est in potentia, postea uerò euadit forma imperfecta, & rudis, tertiò perfectior fit à circunstantijs. quartò est completa; ac perfecta, quæ demum compositum conseruat. Finalis autem causa non una est, sed multiplex: prima. n. est in efficiẽte, & in obiecta materia. deinde est alia uelut uia ad pfectũ finẽ, siue pparans ad ultimũ finẽ. alia est adiuuans, & dñt fines cui. alia est habitus, ac tandẽ alia est pfectus, & ultimus actus, & finis nostri corporis uiuentis. Hinc comprehendere possumus, siquis artem curandi morbum tenere uelit; has scire causas eum oportere. quare, ut & medicis placet, noscat res naturales, non naturales, circunstãtes, & pternaturales: q̃ oẽs referuntur ad dictas cãs. Medicus igit̃ dũ intelligit cãm morbi pducentẽ, cognoscit ea, q̃ morbũ præparãt, q̃ uim rerũ pparantiũ adiuuẽt, & q̃ morbũ cõplent, & cõfirmãt. pparant aũt res nõ naturales, præparãt & naturales, dũ inter se rõnem non hñt, quẽadmodũ si uires debilitent̃, uel calor, vel temperamentũ, uel spũs, vel humores, vel partes q̃dã similares, dissimilaresve, vel tandẽ cõpositũ ipsum: nã oẽs hæ, vel harum quæuis debilitari põt, corrumpi, vel vitiari

adeo,

adeo, q alimentũ disponat, ac præparet ad mor bos: qui morbi corrobantur ẽt à circunstantibus: circunstantiæ.n.respiciunt res naturales, p̄ternaturales, & nõ naturales: nã oĩbus seruiunt, & ministrantes sunt. Quapropter ad curandas ægritudines est opus peritia rerũ naturaliũ, non natura lium, præternaturaliũ, & reliquarũ, quæ has cõsequuntur, ac tandẽ circunstantium. Quòd res naturales cognosci oporteat, scribit Hipp. exemplũ de nonnullis partibus corporis in lib. 2. de mor. popu. sect. prima, quando ait. Consideranda sunt longa capita ex uiuendi ratione, & ceruices lon gæ ab inclinationbus, & uenarum amplitudo, & crassitudo ab eodem, & angustiæ, ac latitudines, breuitates, ac tenuitates ex contrariis. de aliis verò partibus legamus librum de arte, atque cæteros. Sed in li. 1. de morbis hæc ait. Animaduertat de corpore quod calidũ sit, aut frigidũ, aut humi dum, aut siccũ: & quod forte, aut debile, aut densum, aut rarum. De rebus aũt non naturalibus in plurimis locis scriptũ est ab ipso: sed in Epistolis legitur. Oportet animũ aduertere, & peculiariter viuere, ubi te ipsum præparaueris in has partes: quò morbi accidentes nullum capiant augmentum, per curam diligentem, & bonum ordinem: ita ut neq; re uenereæ intemperantia, neq; diuersorum eduliorum incontinentia, neq; somnis immodicis, in exercitato corpore utaris. Sed de his copiosiꝰ in li. de Diæta. siue uictus ratione, atq; aliàs. De rebus circunstãtibus aliquibus agit Hip. in li. de aere, aq & locis, ubi etiã scribit non minimã partem conferre ad rem medicã Astronomiã: proptereaq unà cũ temporibus uẽtriculi in hominibus mutent. Et in lib. de Natura hu. asserit anni tẽpora augere, uel minuere humores: itidemq;

itidē q; morbos fieri, atq; curari per eadē. Et in lib.de dieb.iud.oportet exactè perdiscere unamquanq; temporū constitutionē. de reliquis autē circunstātiis pluribus in locis agit, quemadmodū de occasione, de instrumentis medicis, de modo curandi per ea, de facilitate, difficultateq;, de ordine, & id generis. De rebus præternaturalibus, q̄ à medicis dicunt causa, morbus, & symptomata, differit in omnibus eius libris: nam in lib. 1. de morb.mul. causam morbi statim exactè interrogare medicū iubet: multū.n. differt muliebrium morborum, & uirorū curatio. Et in lib. 1. de morbis scribit hæc. Animaduertere oportet primū à quibus omnes morbi fiunt. & infrà subdit. Morbi uniuersi fiunt ex his, quæ in corpore insunt, tū à bile, tum à pituita: ab externis uerò à laboribus & uulneribus, sed & à calido & supercalefaciente. & à frigido ac superfrigefaciēte, & sicco, ac superexiccante, & ab humido ac superhumectante. de his præterea causis proditū est in li.de nat.hu. copiose, atq; aliis in locis. De morbis uerò ubiq; pertractat, & iubet eū, qui mederi uult, morborū esse bonum indagatorē, ut in lib.de Arte docet. At in lib.de dieb.iud.oportet exactè perdiscere quenq; morbū, & q morbus sit bonus, & qui periculosus, aut in cōstitutione, aut in morbo: & q morbus longus sit, & lethalis, & qui longus, sed nō lethalis, & qui acutus ac lethalis: & q acutus & nō lethalis: ex his.n. ordinē dierū iudicatoriorum considerandi, & p̄dicendi facultas dat, & ex his cognoscere, quibus, qn̄, & q̄o uictū præscribere oportet. hæc ferè eadē recenset in lib. 1. de morbis. De symptomatibus uerò ubiq; agitur. Necesse est igitur eū, qui morbos rectè curare cupit, artē curandi habere, eaq; habetur cognoscendo

do causas, causæ uerò notæ fiunt per signa, q̃ tri-
plici in gñe diuiduntur, morbũ futurũ declaran-
tia, de quibus Hip. in libris de Diæta, morbũ præ
sentẽ quis sit ostẽdẽtia, vt in lib. de victus rõne in
mor. acu. in libris de morbis, de morbis mulieb.
de morb. pop. & in lib. aph. & quem tandẽ finẽ ha
beat morbus prædicẽtia, ut in li. progno. & aliàs.
causas aũt, quas recitauim⁹ quatuor, appellãt me
dici res nõ naturales, naturales, præternaturales,
circunstãtesq; atq; id est Hip. ꝓpositũ. Non solũ
igit̃ medicũ facere ea oportet, q̃ cõpetant morbi
curationi, sed ægrũ, assidentes, & exteriora debẽt
agere ea, quæ ualetudini curãdæ sint opportuna,
nec ea impedire. Aeger aũt opportuna faciat: qm
ut ait Hip. in lib. 1. de mor. pop. sect. 2. ars ex tri-
bus constat, morbo, ægroto, & medico artis mini
stro. ægrotũ cum medico aduersari morbo opor-
tet. sed æger imperata à medico faciat: etenim,
ut scribit in lib. de Arte, ægri neq; qua parte la-
borẽt, neq; ob q̃ cãm, neq; quid ex præsentibus
futurum sit, neq; qd ex horũ similibus fiet scien
tes medici imperio subiacent, dolentes quidẽ ob
præsentia, timentes autẽ futura: & pleni morbo,
& inanes ciborũ ea malunt assumere, q̃ morbo
grata sunt, q̃ quæ ad sanitatẽ faciunt. mori quidẽ
non amantes; sed tolerare tñ non potentes. Assi-
dentes uerò imperatis obediãt, exteriora autẽ re
moueant; si obsint: si verò iuuant; adhibeantur.

APHOR. II.

In perturbationibus ventris, & vomitibus spontinis, si talia purgentur, qualia purgari oportet, confert, & leuiter ferunt: sin minus, contrà. Sic & vasorum inanitio, si talis fiat, qualis fieri debet, confert, & bene tolerant: sin

 minus,

minus, contrà. Inspicere itaq; oportet & regionem, & tempus, & ætatem, & morbos, in quibus conueniat, aut non.

Proposuit igitũ Hip. medicũ facere ea debere, quæ ad morbi curationẽ sint opportuna. Hoc autem tẽpore explicat, quæ sint ea opportuna, quæ agere debeat, in morbo à repletione facto: fit enim alius morbus à repletione, alius ab inanitione. Cum autẽ medico ad opportuna faciẽda, ut antea diximus, sint cognoscẽdæ, res naturales, non naturales, præternaturales, & circunstãtiæ, prius quã ad curationẽ se conferat: nec curatio perfici possit nisi per instrumenta, quæ tria sunt, uictus ratio, pharmacia, & operatio chyrurgica; idcirco in hoc apho. qua opportunitate facienda sit uasorum inanitio per uictus rationẽ, initium sumit, & per cõparationẽ arguens inquit. Quemadmodum, si, dum uenter purgatur spontè, uel uomitus fiat spontaneus, talia purgentur, qualia purgari oportet, confert, & leuiter ferunt ægrotãtes: contrà nocet, & molestè ferunt: sic, si, dum per uictus rõnem uasa inaniantur à medico, uel sponte ad morbi curationẽ, talis fiat uasorum inanitio, qualis fieri debet, confert, & bene tolerant: contrà uero, nocet, & ægrè ferunt. Inanitio fit aliquo trium instrumẽtorum, de quorum altero, hoc est, de inanitione, quæ fit per uictus rõnem agit Hipp. & propterea triplex est inanitio. sed quæ fit à pharmacia, vel chyrurgica operatione, re uera dicitur euacuatio: quæ uerò à uictus ratione uasorũ inanitio, de qua his primis aphorismis agitur. de illa uerò, quæ fit per pharmaca, differet Hip. in alia parte huius libri. Quod uerò de illa inanitione scribat, quæ fit per diætam legitur in

lib.

lib. de Vict. ratione in mor. acu. his uerbis. Quicunq; ptisana in his morbis utuntur, nulla die uasa uacua fieri permittant, & non intermittant, nisi ob medicamẽti, aut infusi per clysterẽ vsum intermittere oporteat. deinde subdit. copia sufficit, ut cõsuetudinis grã qd ingerat, & ut ne multa uasorum uacuatio fiat. Et paulo infrà. Melius esse assero statim omnino incipere sorbere, quã iam præeuacuatis sorbere auspicari tertia, uel quarta die. Et infrà dum tractat de consuetudine prandendi, uel cœnandi, ait. Qui præter cõsuetudinẽ semel in die cibũ accepit, si ubi tota die uasa uacua fecit, quantum consueuit, cœnauerit; verisimile est, si tunc cum impransus esset, doluit, & ægrotauit, & ubi cœnauit, grauius fuit, multo magis grauari. Et subdit. Non licet intempestiuè, neq; uehementissimas uasorum uacuationes facere, neq; urgentibus morbis, & in inflammatione cõsistentibus cibos exhibere. In lib. autẽ de articulis in parte libri illa, in qua sermonem habet de costarum fractura, inquit. si febris continua eos nõ corripuerit: etiã uasa per inediam his uacua fieri deterius est, quàm si nõ uacua fiant. maiorẽ item dolorẽ, ac febrẽ, & tussim inducit: moderata.n. uentris repletio costarum fit directio. Sed uacuatio pendentes costas facit, & postea pendentia dolorem inducit. plura etiam loca producere in medium possemus; nisi sermo noster in lõgum protraheretur. Sed præterea nos confirmant in hac sententia illa uerba, quæ in hoc apho. subdit. eaq; sunt. Inspicere oportet & regionẽ, & tẽpus, & ætatẽ, & morbos, in quibus conueniat aut nõ: nam, postquã ostendit in sequenti aphor. quali esse debeat uasorum uacuatio, comparando ea optimo athletarum habituis

bitui; declarat postea, quænā diæta cōpetat morbis acutis, & q̄ longis, quæ partibus morborū, q̄ uirtuti ægrotātis, q̄ ætati senili, uirili, iuuenili, ac puerili, q̄ tēporibus anni, vt hyemi, ueri, æstati, & autumno. Hipp. igitur in hoc aph. docet medicū, uacuationē uasorū per diætā debere fieri talem, qualē postulat morbus, regio, ætas, tps anni. Nūc uerò ad reliquas Aphorismi partes explanandas ueniamus. In perturbationibus uentris hoc est, in purgationibus. s. spōtaneis; Perturbatio. n. hoc loco sumit̄ p purgatione, t̄n quid uerè ea sit, declarat Hip. in li. de Nat. pueri, & inquit. Vterū nō gestātibus ubi mēses nō prodierint; dolor oborit̄ ppea ꝙ sanguis singulis mēsibus turbatur ab huiusmodi necessitate, ꝙ mensis à mēse multū differt. vbi cōprehendimus turbationē antecedere euacuationē. attamen pro euacuatione, descripta est in fine lib. Affectionū hoc pacto. venter aliqñ perturbat̄, aliqñ sistitur, aliqñ etiā pro ratione secedit. Spontaneū uomitum, & spontaneā euacuationem nonnulli eā appellant, q̄ natura regens facit, uel quæ à natura rectè facta est. qđ minimè uerū esse ex uerbis Hip. palā fit; nā si à natura regēte nostrū corpus, vel à ñatura rectè agēte fieret uentris perturbatio, uel uomitus; maxima ex parte prodesset: dum enim natura regit, vincit omnia lædentia, ac superat. Sed ait ipse. Si in perturbationibus uentris, & uomitibus spontaneis talia purgentur, qualia purgari oportet; confert, & leuiter ferunt. quare, si natura regens talem euacuationem efficeret; superuacaneum esset dicere. Si, hoc est, hac lege, ꝙ talia purgentur, qualia oportet. Præterea in lib. de lo. in homine proditum est. Bilis ubi sua sponte eruperit aut infernè, aut supernè; difficilius sedatur: quæ. n. sponte
proce-

procedit, præ uiolentia corpori facta impellitur. Habemus etiã ferè eandẽ Hip. sententiã, q̃ est in aph. hoc in li. de Vete. medicina, q̃ paulò post re citabimus. Et idcirco dicamus oportet uentrem purbari spõtè, uel uomitũ fieri sponte posse bifariã intelligi, vel à natura totũ corpus nostrum gubernante, uel a natura aliquã eius partem regente. si à natura totum corpus, uel à natura uniuersali id regente; vomitus ille, atq; euacuatio est recta; nihil enim fit à natura corporis uniuersali, quod non rectum, non bonumq; sit. Si uero à particulari natura scilicet alicuius partis; potest huiusmodi uomitus, & euacuatio non recta, nec opportuna esse: atq; id, propterea quòd aut pars illa est læsa per se, aut ab aliquo adueniente extrinsecus, ueluti à cibo, potu, ab humoribus ab aliqua parte in illam detrusis, & à rebus circunstantibus. si pars illa sit læsa per se, & in se habeat causam læsionis totam, atq; eam expellat; illa purgatio recta erit, utilis, & facilis. Si uerò aliunde ueniat causa ut ab alia parte; euacuatio erit fortasse intempestiua. Si uero à cibo, uel humiditate quapiam stimulante partem, & non correcta à natura uniuersali; erit purgatio præter tempus, & symptomatica. quapropter non est asserendum, quod omnis euacuatio quanquam facta sponte, sit à natura regente uniuersali: põt.n. fieri, vt vel à natura partis debili, vel à materia mordicante, vel à vi morbi fiat purgatio, quæ dicetur spontanea. & quoniam causa non est sensui nota, & non manifesta; appellatur spontanea, quemadmodum legitur in aphoris. illo, Spontaneæ lassitudines morbos prænuntiant, hoc est, lassitudines ortæ à causa non manifesta. subdit postea Hippo. Si talia purgentur, qua-

lia purgari oportet. purgari talia, qualia oportet nō magis significat humores, q̄ cibū, potum, atq; alias humiditates, dum qualitates habeāt purgationi idoneas. Quænā verò sint hæ qualitates, explicat in lib. de Veteri med. his verbis. Vbi liberati à flaua bile fuerimus, & purgari aut spōte, aut per medicamentū, si modò tēpestiuè quid ipsorū fiat; manifestè & à doloribus, & à calore liberamur. quātò aūt tēpore eadē eleuata fuerit, & cruda, & meraca, ac intemperata; nulla arte neq; dolores, neq; febres sedare poteris. Ex his intelligimus ea oportere purgari, quæ neq; eleuata sint, neq; cruda, neq; simplicia, neq; intēperata. hoc pacto euicta erunt à natura, q̄ redundantia expellet, aut ea in alimētū vertet Hæc explicat, & quō res ita sese habeat, exponit in lib. de natura hominis dum ait. Sanguis, pituita, & utraque bilis sunt corporis natura, & per hæc ægrotat, & sanus est. sanus maximè est, ubi tēperamētū hæc inter se habuerint moderatū facultate, & copia, ac ubi maximè fuerint permixta. ægrotat aūt, cum horū quid minus, aut plus fuerit, aut separat in corpore, & nō fuerit reliquis oībus cōtemperatū: nam, cum quid horū secretū fuerit, & p se steterit; necessariò nō solum locus, vnde secessit, fit morbidus; sed etiā is, in quo stat, & in quē ob nimiā copiā diffusum est, dolore, ac morbo vexatur: nam sicut nimia copia, siue repletio, sic euacuatio dolorem facit. Habemus igitur qualia esse debeant, quæ purgantur: vt vtilia sint, nec molestè ferant euacuationē ægrotantes. sed qualis vasorū inanitio fieri debeat, aggrediamur. ea verò esse debet, quæ neq; summè tenuis, neq; summè crassa: omnis. n. excessus periculosus. sed respiciat naturā regionis, temporis, ætatis, siue psonæ ægrotātis, &

morbi;

morbi: si.n.talis fuerit; conferet omnino, & facilè tolerabit æger. quocirca inspicere oportet, vt ait Hip. in diæta cōstituēda regionē, tempus, ætatem, & morbos. Regionē; qm̄ regio hoies reddit magis, & minus edaces, & bibaces: scribit. n. in lib. de aere, aq & locis, q septentrionalē plagā habitāt, edaces esse, sed nō multū bibaces: qui oppositā colunt regionē, ad edendū, & bibendū nō appositos esse: q inter has, medio modo se habere. Tempus: anni.n. tempora hoies faciunt magis minusq; aptos ad edendū, queadmodū recenset aph. 15. huius libri, qn̄ ait. Ventres hyeme, & vere natura calidissimi sunt. Aetatē; quia ætas etiam idē efficit: nam senes facillimè ieiuniū ferūt, minime pueri, vt in aph. 13. agitur. Et dum Hip. nominat ætatē, significat ēt personā hominis: nam sub psona subiacēt sexus, ætas, cognatio, habitus corporis bonus, malusq;, facultates, calores, spiritus, humores, partes similares, dissimilaresq;, consuetudo, fortuna, studia, animi affectus, exercitia. Morbos tandem: quoniam in morbis acutis victus tenuis esse debet, in longis verò nō, sicut explicat aph. 4. huius libri. & ad morbum referri possunt causæ, & symptomata.

APHOR. III.

Habitus exercitatorum, qui ad summum bonitatis attingunt, periculosi, si in extremo constiterint: neq; enim possunt in eodē permanere, neq; quiescere. Quum verò nō quiescant, neq; possunt proficere in melius. Reliquum est igitur, vt decidant in deterius. His de caussis bonum habitū statim soluere expedit, vt corpus rursus nutriri incipiat, neq; compressio-

nes ad extremũ ducendæ: periculosum enim. Sed qualis natura fuerit eius q debet perferre, ad hoc ducere cõuenit. Sic et euacuationes quæ ad extremũ deducũt, periculosæ. Et rursus refectiones, quum extremæ fuerint, periculosæ.

Cum præcedens sermo fuerit de uasorum inanitione, quæ si talis fiat, qualis fieri debet, confert; qualis uerò esse debeat Hip. narrat hoc aph. primũ in genere, deinde secũdũ modos. in genere ait uasorũ inanitionẽ, si conferre debeat, necessario oportere esse moderatã. in sequẽtibus postea dat modos, q sunt morbus, ætas, & tempus anni. per cõparationẽ igitur Hip. explanat talẽ sententiam. Quemadmodũ Athletarum habitus, qui in extremo bonitatis cõstiterit, est periculosus: qm in eo statu nõ põt pmanere, nec in altiorẽ ascendere, q̃ sit: unde necesse est, ut in deteriorẽ decidat: sic compressiones extremæ, & nõ moderatæ sunt periculosæ: ppea q̃ nõ ad tale ducũt, qualis natura fuerit eius, q debet perferre. sic euacuationes ob eandẽ causam, siue inanitiones, q̃ ad extremum deducunt, ac modos nõ habent, sunt periculosæ: sic & refectiones, & quæuis repletiones, q̃ extremæ sunt, periculosæ euadunt. Id uidetur esse Hip. propositũ in hoc aph. p comparationẽ cõfirmatũ. ex quo accepimus talẽ nos facere uasorum inanitionẽ, qualis fieri debet, si ea fuerit moderata. sed immoderatio dũ tendit altius, facit redundantiã, & quæ descẽdit, efficit defectũ, & ambo hi excessus immutãt corporis temperiẽ, q̃ cõsistit in æqualitate humanæ naturæ pportionata. Ex immutata tẽperie uel ex intẽperie fit morb⁹. imo inquit Arist. in par. 1 prob. 2. secunda ualetudo mediocritas quædã est. hæc est in substãtialib. qualitatibus,

tibus, ex quibus corpus cõstatur humanũ. dũ uerò huiusmodi tẽperies minuit; disponit ad morbũ: dum corrumpit, fit morbus: dũ destruitur; mors succedit. Et ppea rectè scribit Hip. in lib. 2. aph. 4. Non satietas, non fames, neq; aliud quicq̃. s. rerũ non naturaliũ, quod modũ naturæ excesserit. sed, ut recitat in li. 6. de mor. pop. sect. 6. labores, cibi, potus, somnus, res uenereæ omnia mediocria.

APHOR. IIII.

Victus tenuis, atq; exquisitus, in morbis quidem longis semper, in acutis verò, in quibus nõ conuenit, periculosus. Et rursus, qui ad extremũ deuenit tenuitatis grauis est. Nã & repletiones quæ ad extremum deueniunt, graues sunt.

Vniuersè Hipp. declarauit, qualẽ esse oporteat uasorum inanitionẽ, quæ fit secundum naturã, & asseruit eam esse, quæ moderata fuerit. Nunc incipit docere, quo pacto ea reddatur moderata. atq; modi sunt morbus, ætas, anni tempus, & regiones: quos in sec. apho. recensuit. ad moderandam igitur uasorum inanitionem per morbos in præsentiarũ accedit. Sed morborũ alii longi sunt alii breues, breuiũ alij acuti, alij non acuti, vt febris ephæmera absoluta. acutorũ alij sunt tales ob partem corporis principem, quæ vacua fit opportuno humore, vel obsessa, vel repleta bilioso, aut pituitoso: vel alia pars fit affecta, quæ cum principe communicet. alij dicuntur acuti vel ob materiam, quæ facilè accenditur, ac breui decernit propter eius tenuem substantiam, & talis est flaua bilis; vel ob morbum, qui vehemens sit, vel ob grauia symptomata. Hip. verò in lib. de vict. ratione in mor. acu. hoc pacto morbos acutos numerat, & describit. Morbi acuti sunt, quos

ueteres

veteres nominauerunt, pleuritidẽ, peripneumoniã, phrenitidẽ, febrẽ ardentẽ, & alij morbi, qui ex his hærent, quorùm febres omnino continuæ sunt, & plurimos homines occidunt. hæc Hipp. Et idcirco in numero acutorũ morborũ nõ collocant nonnulli apoplexiã, asserentes absque febre deprehendere hominẽ. sed acutã appellant; quia principẽ occupat partẽ, & cito decernit, & iudicat: acuti.n. morbi, vt aiunt, in quatuordecim diebus iudicantur, & valde acuti in breuiori tempore, velut in primo, tertio, quarto, vel septimo die. Idẽ de angina affirmant, quã in numero acutorũ aiunt in citato libro de Vict. rõne, & in lib. 1. de morbis haberi. sed in lib. de Aff. nisi primas quatuor memorat. addit apoplexiã in lib. 2. de morbis, quã ab accidentibus eã comitantibus describit. tot igitur sunt morbi acuti, quos noscere debet medicus, & eos distinguere à non acutis, quemadmodum præcepit Hip. His cognitis inspiciat ætatem, & personã reliquã, potissimum verò naturã eius, & victum: nam in omni diæta cõstituenda tria respicimus: morbũ. s. ægrum, & victũ: morbus. n. acutus aliã victus rõnẽ postulat, aliam longus. & acutorũ alij tenuem, alij tenuiorẽ, alij tenuissimã, alij mediã inter crassam, & tenuem, eam tñ, quæ naturæ ægrotãtis cõpetat. & idcirco ait Hip. Victus tenuis, & exquisitus est semp̃ periculosus nõ solũ in morbis longis; sed etiã in acutis, vbi nõ conuenit vel ob morbi, vel ægri, vel victus naturã: si morb⁹. n. fuerit in principio quanq̃ acutus, victus absolutè tenuis nõ est exhibẽdus; sed qñ fuerit in vigore, vt legitur in aphor. 8. nec quæuis victus tenuis species: nam morbo concocto propinet sorbitio, vt docet Hip. in li. de Vict. r. i. in mor. acu. nõ potio, nõ cibus: etenim victus

respicit

respicit aut propriã ejus naturã, aut insequentia naturã: natura victus diuiditur in substantiã terrestrē, crassam, & tenuē & aqueã: rarã, & densam: grauē, & leuem: viscosam, nō viscosam: siccã, vel humidã cum caliditate, vel cũ frigiditate, flatuosam, nō flatuosam: facultate passibili, vel cõtrà, & harũ quælibet reperitur in tota alimẽti massa, vel in aliqua eius parte. si in parte; aut in superficie, aut in centro, aut in dextra, aut sinistra, aut alia. Insequẽtia victus naturã sunt quãtitas eius, qualitates, actiones, & passiones: huiusmodi. n. insequentia easdē procurant qualitates, q̃ à substantia, & natura ꝓpria orɨri vidētur: siquidē magna, vel multa victus qualitas quanq̃ tenuissimi magis corpus grauat, & lædit, q̃ victus substãtia crassus modicè datus: eodē modo si paucus sit victus, sed facultate actiua, vel passiua robuitus. cognoscat hæc medicus, qui sit diætã instituturus: ægriq; personã: propterea ꝙ is, q̃ denso sit corporis habitu, facilius ieiuniũ feret, q̃ qui raro: facilius qui terrestri, q̃ aqueo, vel aereo: facilius qui calore debiliori, q̃ validiori, crassioribus spiritibus, q̃ subtilioribus: temperamẽto frigido, q̃ calido, siue natura p tuitosa, q̃ biliosa, insensibilioris ventriculi, q̃ sensibilioris: facilius senex, quàm iuuenis, fœmina, q̃ masculus: assuetus pati famē, quàm nō assuetus: otiosus, q̃ multi laboris amãs, somniculosus, q̃ vigilans, facilius inanitus, quàm repletus, lætus, q̃ anxius. quare tenuem diætam difficulter feret iuuenis rari habitus, temperaturæ biliosæ, nō assuetus fami. adde etiã, ꝙ eò difficilius feret, si tempus sit hyemale, locus frigidus & siccus, opportunitas apta, occasio, & modus, qui consistit in alimenti substantia, in qualitate, in qualitatibus, in ordine congruo: ordo. n. con-

genus est alimenti exhibendi talis. E victu crasso deuenimus ad minus crassum, & nō ad tenuissimum, è multa copia ad mediocrē, & non ad nihilum, è multis vicibus ad paucas, & nō ad vnā, è victu concoctu difficili ad facilē, & nō ad omnino facillimū, è victu solito ad minus solitū, & nō ad insolitum, è victu vespertino ad minus vespertinū, sed nō ad matutinū, è victu conferente sano ad victum cōferentē ad sanū, & ad ægrum, & nō ad ægrū tantū, è victu plurium epularū ad paucas, ac tandē ad vnā. Hunc tandē victus ordinem seruet medicus, vt ne ab extremo ad extremum deueniat, vel ex nimia abundātia ad defectum: nam maximæ mutationes derepēte factæ naturā valde lædunt, vt ait Hipp. in aph. & in lib. de vict. rat. in mor. acu. atq; in pluribus aliis locis: si. n. alimentū exhiberetur ægroto, quod eidē sano læsisset; cōmodū non esset. nam sentit Hip. in lib. de vict. ra. medicū oportere & in sanorum adhuc hominū victu addiscere q̄ conferūt. noxiū quoq; esset alimentū, si non assuetū & si melius exhiberetur: legitur. n. in eodē lib. ꝙ simplex victus cibi, ac potus, sibi ipsi semꝑ similis securior omnino est ad sanitatem, q̄ siquis derepente ad aliū meliorē magnā mutationē faciat. lædit etiā, si sumat semel in die cibū, & antea bis comedisset & cōtrà: & siquis prādere solitus esset, & prandiū omisisset, vel si nō solitus prādere pransisset. atq; hæc sentit Hip. in codē loco. Et subdit præceptū. Qui præter cōsuetudinē vasa vacua fecit; ei hanc diē rursus adæquare sic conducit absque frigore, & calore, atq; labore: hæc. n. omnia grauiter tulerit, & cœna multò minor est exhibenda, q̄ cōsueuit, eaq; nō sicca, sed modi humectioris. & postea bibat potum non aquosum, neque

paucioreṃ,

pauciorem, quàm pro cibi ratione. & postera die pauca prandeat: quò sensim progressu contingente ad consuetudinem reuertatur. Qui tamen supernas partes amara bile infestantur, talia molestius ferũt. pituitosi aũt supernis partibus abstinentiam cibi præter morem omnino facilius ferũt. hæc Hip. sed si à multo cibo statim ad mediã deuenias; est maius detrimentum, q̃ si cibo vsus esses, vt proditum est in eodẽ lib. Et propterea respiciat medicus in diæta cõstituenda, morbum, ægri personã, & victum. morbũ; quia si acutus est quo ad se, diætã postulat tenuem. personã, vt in eodẽ lib. legitur; cũm si puer sit, vel iuuenis ieiunium ægrius feret, q̃ si senex, itẽ si vel bile abundet præsertim in supernis partibus, vel rari sit habitus, vel languidioris virtutis, vel non assuetus, vel quouis alio modo, q̃ si pituitosus, densæ molis, viriũ robustarũ. victum; ꝓpterea ꝙ mutatio crassi victus in tenuissimum, vel inedia à natura ægri nõ patitur. sed vict⁹ crassus, & tenuis trifariã dicit, quò ad substantiã, quò ad quãtitatẽ, & quò ad qualitatẽ. quò ad substantiã, si pauca qualitas plurimũ alat; dicitur crassus: tenuis aũt; si multa copia parum alat, ea tñ lege, ꝙ victus sit naturæ humanæ familiaris. Quò ad quãtitatẽ dicitur alimentũ crassum quanq̃ liquidũ, & pauci nutrimẽti; si sumatur magna copia, vel pauca, sed pluries in die. quò ad qualitatẽ; si magna copia cito concoquatur, vel contrà. Hinc ex eadẽ alimẽti massa habemus victum crassum, tenuẽ, & mediũ, quos Hip. appellat cibum, sorbitionẽ, & potionẽ. ex ordeo. ex. g: cõficim⁹ cibũ, si totũ exhibeam⁹ coctũ: sorbitionẽ, si succũ cõparem⁹: potionẽ, si aquã, in qua decoctũ sit, ꝓpinem⁹. sed ad rem. Cõparãda sunt inter se hæc tria, victus, morbus, & æger. vi-

ctus

ctus sit tenuis; si morb⁹ sit acutus, atq; eò magis, si æger robustus, vel repletus sit, vel ociosus, vel senex, vel pituitosus, vel assuetus ieiunio, ut habemus ex Hip. nã æger roboris nullius, vel pauci, nõ posset sufferre, vt ex nono huius libri aph. cõprehendimus. si repletus sit; nõ ægrè sustinet famẽ: qm̃ uel uasa prima, hoc est, vẽtricul⁹, intestinaq; sunt alimẽto repleta, uel uenæ, vel habitus corporis: nihil enim hoc tempore differt, utrum uictus sit in uasis receptus, an in ore detinetur, & id qđ est in uẽtriculo, & uenis est in potẽtia, ut uertat in corporis nostri substantiã. atq; hæc potentia nõ differt nisi ut magis & minus: propinquior est enim cibus, qui est in uenis, ut fiat substãt. a corporis, q̃ is, qui est in ore; tñ uterq; est paratus. & idcirco, si uentriculus, uel intestina pluri cibo sint repleta; nõ est uictus exhibendus, quanquã morbus principiũ detinet tñ. quare scribit Hipp. in lib. citato de Vict. rat. sicui à cibo recens accepto, & aluo nondũ subeuacuata febris incepit siue cũ dolore, siue sine dolore, inhibẽda est sorbitionis exhibitio, donec putarit cibũ ad infernã intestini partẽ descẽdisse. si uero ob otiũ plena sint uasa; nõ egent externo uictu: interno. n. alitur corpus. eodẽ modo, si pituita sint referta uel ob transactã uictus rõnem, uel ob ægri naturã præsentẽ. itẽ si senex sit ægrotãs: cum. n. calor eius sit debilis; pauco indiget fomite, & alimentaria humiditas imperfecta, & cruda remanet. Verũ, si uasa uacua essent, & nulla alimẽti exhibitio fieret; corp⁹ in maximũ decideret periculũ, minus vero si aliqua pars: nullũ autẽ, si tantum, qđ vires cõseruare posset. Sed, qm̃ uires à morbo debilitantur, & inedia; à quanã harũ causa lædantur, docebimus in aph. 9. uasa uacua sunt, aut facilẽ uacuãtur cui

calor

calor innatus sit ualidus, aut uires ualidæ, aut tẽperamentũ biliosum, aut rarus habitus corporis, aut macilẽtus, & iuuenis, & assuetus cibo. & sicut uictus cõparatur ad corpus ægrũ, sic ad morbos: morbi n. acuti fiunt in superiori uẽtre, ut palã fit in li. de aere, aq. & lo. & in li. de Affect. atq; , cum pars superior alimentũ optet lene, leue, subtile, humidũ, ac liquidum; ptisana laudatur ordeacea, atq; alia eius generis. Atq; hæc dixim⁹ de uict⁹ ratione, q̃ ad morbũ, & ætatẽ, siue personã ægri spectant. quæ verò anni temporibus cõpetãt, de his postea locis propriis disseremus: nam q̃ ad regiones attinent, in lib. de ae. aq. & lo. explicantur.

A P H O R. V.

In tenui victu ægri delinquunt, quo fit, vt magis lædantur. Quicunq; enim error cõmittitur magnus, maior in hoc fit, quam in paulò pleniori victu. propterea et sanis periculosus existit valde tenuis constitutus, & exquisitus victus, quoniã errores grauius ferunt. Ob hoc igitur tenuis victus, atq; admodũ exquisitus eo, qui sit paulò plenior, magis vt in pluribus, p̃iculosus.

Hunc aph. cõiunxit Hip. cũ ea superioris parte, quæ est. Repletiones, q̃ ad extremũ deueniunt, graues sunt, unde ratiocinationẽ conficit per formã circunductionis hoc pactò. Quanquã repletiones, q̃ ad extremum deueniunt, sunt graues; tñ in tenui uictu ægri errorem cõmittunt quare magis læduntur. deinde probat consequens, & ait. Qm̃ quicũq; error cõmittitur magnus, maior in hoc scilicet tenui victu fit, q̃ in paulò pleniori. postea concludit nõ ægris solum, sed & sanis magna ex parte periculosiorẽ esse valde tenuẽ, & exquisitũ uictum.

uictum, q̃ qui sit paulò plenior. & hæc cõclusio est propositũ huius apho. Verùm ꝙ tenuis uictus possit magis lædere, quã paulò plenior, repetit Hip. in li. de Vete. med. dũ ait. Nõ minus delictũ, nec minus lædit hoĩem, si pauciora, & defectuosiora, q̃ satis est assumant: humores. n. magnã potentiã in naturã hoĩs habet & sanãdi, & debilitãdi, & occidẽdi. Multa ẽt alia mala diuersa quidẽ ab his, q̃ ex repletione fiunt, nõ minus autẽ grauia uacuationis sunt. quare multò uariegatior est, & maiorẽ diligentiã requirit: oportet. n. modum aliquẽ coniectare. Mõdũ autẽ neq; põdus, neq; numerum aliquem, ad quem referas, cognosces: nã certitudinẽ exactã nõ reperies aliã, quàm corporis sensum. quapropter operosum est ita exactè condiscere, ut parum in alterutrã partem delinquas: quanquã ego etiã eũ medicum uehementer laudo, qui parum delinquat. certitudinẽ autẽ exactã raró uidere contingit. Hæc Hipp. qui quoq; in lib. de Vict. ra. in mor. acu. declarat speciem uictus tenuis, & eius copiam, & inquit. Qui ptisana (hæc quidem est tenuis uictus species) in hisce morbis. s. acutis utuntur, nulla die uasa uacua fieri permittãt, ut ita dicam, sed vtantur, & non intermittant, si non aut ob medicamenti, aut infusi per clysterem usum intermittere oporteat. Et de copia exponit per uices sic. Et qui bis in die cibum capere soliti sunt, eis bis danda est. qui uero semel edere consueuerunt, his semel primo die danda est: verùm sensim progressu facto, si fieri poterit, etiam his bis detur; si sanè opus habere uisum fuerit. at uero copia sufficit ab initio dare non multa, neque minus crassa: sed ut consuetudinis gratia quid ingeratur, & ut ne multa uasorum uacuatio fiat.

Et

Et subdit quibus morbi temporibus. si siccior fuerit morbus.s.pleuriticus, quàm quis putarit, non ita magna copia dare oportet, sed ante sorbitionem aut aquam mulsam, aut vinum præbibendum exhibere, vtrum ex his cōuenientius fuerit. si verò os humectetur, & à pulmone prodeuntia, qualia oportet, fuerint; sorbitionis copiam, vt in summa dicam, augere oportet: quæ enim citius, & magis humectatur, celeritatem iudicationis significant: quæ tardius, & minus, tardiorem. & quantò copiosior purgatio fuerit, tantò plus dare oportet viq; ad iudicationem, maximè duobus à iudicatione diebus, quibus sanè quinta, aut septima, aut nona iudicare videtur ita, vt etiam parium, & imparium dierum rationem habeas. postea verò sorbitione quidē mane vtendū est, uespere verò ad cibos transeundū. sic Hipp. de ordine constituendi victus per morbi acuti tempora. Quod autē in primis diebus mutanda sit victus ratio, non est incertū: propterea ꝙ morbus prouenit aut à causa vniuersali, aut à nō vniuersali. ab vniuersali veluti ab aere, vel ab vna cibi specie, qua vsus fuerit totus populus, vel ab alia re communi. à causa cōmuni effectus producitur cōmunis & vnus, vt tempore euenit pestis, variolarū, cæterorumq; morborum populariter grassantiū: vnus. n. morbus per vrbem vagatur. si à non cōmuni; fiunt omnis generis morbi à præterita diæta, quā ad curationē morborū immutare oportet: nam diæta, qua homo vti consueuit, non est sibi cōmoda aut in totum, aut magna ex parte, aut vnum saltem quoddā. quod vbi cognoueris, transmutare est opus, habitaq; consideratione naturæ, ætatis, speciei, horæ anni, & modi morbi curationem facere, aliquādo apponendo,

aliquando detrahendo. sic scribit Hipp.de causa immutandæ,& diminuendæ diætæ in lib.de Nat. hu.Et subdit.Detrahendi sunt cibi,ac potus paulatim:nam,siquis cito diætam permutet;periculum est etiam à permutatione aliquid in corpore nouatū iri.De mutationis ordine antea ostendimus in superioribus aphor. Summa igitur totius apho.est,vt ne diæta sit adeo exquisita,vt hominem lædat : qui enim mouetur de communi diæta ad inediā, tendit ad perniciē . q ad aliquid exhibendum , conseruat naturā. paulatim detrahatur alimentum;quoniā omnes repentinæ mutationes sunt periculosæ,& quoniā magna ex parte morbi non fiunt acutissimi, vel non subito vigent; alimenti copiam iudicet sensus , quem cognoscat medicus .

APHOR. VI.

Extremis morbis , extrema exquisitè remedia, optima sunt.

Quemadmodū antea exposuimus , Hipp.in his aph.ostendit vasorū vacuationem eam fieri oportere,quæ opportuna sit.opportuna autem existit, quæ habet rationem morbi,ætatis , temporis anni, & regionis. Hi aphorismi aperiunt , quæ diæta in morbis conueniat acutis: amisit enim longos; cum eis omnino incommoda sit tenuis diæta . Cum verò morbi acuti gradus habeant:nam dicuntur acuti,magis,& maximè;de acutis egit. nunc ad acutissimos se confert , & inquit, ex his tamen arguens qualis fieri debeat vasorū inanitio.Morbos extremos.i.acutissimos , & extrema remedia postulant.Extremos mihi significare videtur acutissimos morbos : proptereaq; de acutis antea, & de acutissimis postea differet . Verū,

si extre-

si extremos, siue acutissimos velit quis summos dicere; summum dicitur de morbo, de causa morbi, & de eius symptomatibus. & idcirco summus morbus dicitur, vel quia totus est talis, vel pars eius aliqua, vel causa summa, vel symptomata. & talia omnia summa dicuntur, si partē occupent principem corporis ita, vt ob læsionem eius intereat homo, veluti pectus, cerebrum, pulmonē, cor, hepar, ventriculum, renes, qui quamuis parua causa afficiantur; tamen eorū læsio perniciē afferat: aut si nō partem principem occupent, sed pars sit occulta, vel ea, quæ vix curari possit. dicitē summus ob causam, quæ vel magna sit, & multa, vel praua & multa, veluti bilis vtraque, & eo magis si admixtæ sint inter se. dicitur tandē summus, si symptomata sint summa, vel praua, vel multa, vt cardialgia, delyriū, virtutis vitalis prostratio, animi deliquium, & huiusmodi. Tandem summus absolutè dicitur morbus, qui vel nō potest à medicamentis superari, vel vix pōt. quapropter ait Hipp. in lib. de Arte. cū homo morbo afficitur, qui vehementior est, quàm medicinæ instrumenta; ne sperare quidē oportet, vt à medicina exuperetē: ex. enim gratia inter ea, quæ in medicina vrendi vim habent, ignis extremè vrit: verùm eo minus etiā alia multa. an verò ex eis præstantiora leuiores morbos curare non possint, nondum satis constat: valentissimos autem morbos potentissima etiam instrumenta curare non posse, quomodo non sit manifestum? quæ enim ignis nō efficit, quomodo ea, quæ ab illo nō sunt domita, nō ostendant, ꝙ alia arte opus habeant, & non ea, in qua ignis instrumentum existit? extremi igitur morbi remedia desiderant extrema; quanquam aliquando inutilia redduntur.

APHOR. VII.

Vbi morbus peracutus est, statim extremos habet labores: & extremè tenuissimo victu vtendum est. Vbi vero non, sed pleniorem victum contingit adhibere, tantum cibi indulgendum est, quanto morbus extremis est mollior.

Aphorismus superior ad hunc se habet, veluti propositio ad cõclusionẽ, quemadmodũ si dicas. Extremi morbi extrema optãt remedia. Sed morbus maximè acutus est morbus extremus: igitur extrema desiderat remedia, è quorũ numero est summè tenuissima diæta, quãdo morbus peracutus perquàm tenuissimã diætã postulat. Et quando dicit Hip. statim extremos habet labores, nil aliud significat nisi, ꝙ talis morbus peracutus est extremus vel quo ad se, vel ad eius partes, vel ad causam, vel ad symptomata, vel ad omnia simul. Propositum igitur huius apho. est, quod quantò morbus fiat acutior, eò diæta tenuior euadat; quo minus acutus, eò minus tenuis. In superioribus Hip. de diæta in morbis acutis egit, nũc de eadem in acutissimis: vt doceat, qualis fieri debeat vasorum inanitio à medico, cui sit cura alicuius ægritudinis. Nec Hipp. morbos acutissimos ab acutis differre censet nisi gradibus: nõ enim alias describit species præter quatuor, vel sex in superioribus aphor. relatas. sed acutissimos eoidẽ appellat, qui statim, & primis diebus extremos habent labores, & ijsdẽ diebus finem habent, atq; iudicantur. labores quodam modo videtur exponere in lib. 2. aph. 31. in quo scribit. Circa initia, & fines omnia imbecilliora: cum verò cõsistunt, fortiora.

fortiora. quæ verba significāt ea, quæ comitantur morbi principiū, vigorem, & finem. atq; ea sunt symptomata, quorum alia sequuntur morbū necessario, alia corpus ob morbi vim, quæ læsionē infert. nam sicut sanitas colligantiā conseruat, quam animæ facultates habēt cum corpore; sic morbus soluit eam: qui vbi fuerit peracutus; instrumenta facultatū non debilitat solum, sed breui deprauat, & breui hæc, & illas abolet. atque hinc symptomata fiunt, atq; ea imbecilliora in principio, & in fine morbi: fortiora verò, dum morbus viget: vix etenim tunc æger mouere se potest, quanquā inquietus est, & continuo agitatur. Insomnis iacet, sed vigilans quandoq; graui pressus sopore. improbè ratiocinatur, stultè loquitur, & delyrat, memoria non tenet. cibi appetentia nulla, sed potus frigidi summa. se vri sentit, aliqui verò partium extremarū frigus percipiunt. lingua aspera, arida, nigra. anhelitus magnus & frequēs. vomitus, alui profluuium, vrina aut non concocta, aut deprauata. siccæ fiunt partes extremæ, cardialgia, tremor cordis, palpitatio, syncopis, virtutis vitalis prostratio. huiusmodi symptomatibus apprehenditur is, qui ex morbo peracuto laborat: neq; notæ sunt peracuti morbi, qui velut diximus, valde acutus est: q̄m quā breuissimo tempore iudicatur. quod tempus est à primo die vsq; ad quartum: nam, si in quatuordecim diebus, vt ipse Hipp. aliàs docebit, morbi acuti decernunt; acutissimi profectò in dimidio temporis, ac minori decernent. In his igitur valde acutis morbis extremè tenuissimo victu vtendū est. Quis igitur sit morbus peracutus, quæ notæ, ac symptomata satis dictum sit. Victus autem summè tenuissimus quis sit, inspiciamus.

is quidem sit, qui tenuissima constet substantia, pauca, vel multa mole, sed ferè nihil alimenti præstet, qualis est aqua ordeacea, vel aliæ potiones, quas Hip. describit, in lib. de vict. ra. in mor. acu. hæ plus, ac minus præbent alimenti, prout magis, & minus cum specie humana cōueniunt. victus autē trifariam constitutus est ab Hipp. sicut tres sunt morbi status, principium videlicet, medium, & finis. ac triplex victus est potio, sorbitio, & cibus: nam ex eadē re alimentaria, veluti ex eodem ordeo conficit potionem, sorbitionē, & cibum: & sunt aqua ordeacea, succus ordei, & ordei grana. primus modus parum alit, secundus magis, tertius multò magis: tamen quilibet est tenuis victus: nam, vt in superioribus aphor. explanauimus, tres sunt victus tenuis species simplices, ex quibus nouem compositæ oriuntur. sed, cum potio minus alat, quàm sorbitio, & cibus; in morbis peracutis potio opportuna videtur, & potissimū quando morbus in vigore constiterit. dum vero ampliorem alimoniam optet natura, nec morbus acer sit, sed mollior; ad sorbitiones deuenire tutum est. tandem in fine ægritudinis cibi sunt exhibendi. de his autem victus tenuis modis aliàs differemus: species verò exponamus. tres sunt species victus tenuis simplices. prima est tenuis substātiæ, secūda est paucæ quātitatis, tertia facilè superabilis, & coctilis, & pertinet ad qualitatē. Tres hæ species cōplicantur, & compositæ fiunt, ueluti si constituatur prima alimentū tenuis substantiæ, paucæ quantitatis, vel multæ: multum .n. & paucum speciē non constituunt. secunda tenuis substantiæ, & facilè superabilis. tertia tenuis substantiæ, paucæ, vel multæ quantitatis, & facilis cocturæ. quænam esse debeant

beant res, ex quibus conficiuntur huiusmodi alimenta, infrà dicemus, his addas modos alimenti cõficiendi, hoc est, potionẽ, sorbitionẽ, & cibum vnaquaq; enim harum est tenuis, vel crassæ substantiæ: multæ, vel paucæ quantitatis: facilè, vel difficulter coctilis. sed potio, cum sit humidior; facilius à calore superatur, ac distribuitur, quàm sorbitio. & hæc, quàm cibus. in hoc aph. Hip. nos docuit notas morborum peracutorum, genericas, diætamq;. locum uerò, & causas omisit; siquidem præter propositũ sint. attamen de loco in genere scribit in lib. de Nat. hu. & inquit. Quicunq; morbi à fortissima corporis parte fiunt, grauissimi existunt: etenim, si istic, vbi initium sumpserint, permanserint; necesse est fortissima parte laborante, totum corpus laborare. & si à validissima ad quandam debiliorem transierint; difficulter soluuntur. quicunq; uerò à debilioribus partibus ad fortiores transierint; commodius solui possunt: nam influentia à ui ipsarũ facilè consumuntur. hæc Hip. quibus addamus. sed pars fortissima est uenter superior. Quapropter in eo fiunt morbi acuti: cum breui soluantur, ac facilè ob robur uirium. in alijs autem generantur longi; quoniam difficulter ob eandem causam absentem soluantur.

APHOR. VIII.

Quando morbus in suo vigore constiterit, tunc victu tenuissimo vtendum est.

Quam uasorũ inanitionem facere debeat medicus in morbis acutis, ac peracutis, docuit absolutè Hipp. nunc qualis sit facienda in morbi partibus explicat. partes morbi appello morbi tempora, quæ quatuor esse medici affirmant, prin-

cipium, ſcilicet augmentum, ſtatum, ſiue uigorem, & declinationem. Hippo. de principio, ac de uigore in præſentia agit. atque in uigore quæ uictus ratio conſtituatur, hoc pacto explanat. Cum morbus adeo auctus fuerit, ut non poſſit amplius augeri, ſed ſtat; tenuiſſimus exhibeatur uictus ægrotanti. hæc eadem reperit in lib. de Vict. rat. in mor. acu. Morbum uigere, & morbum florere tum cenſet Hipp. cum is omnia efficit, quæ ſint ſibi propria, & à ſalute aliena, ac itidem naturæ pernicioſa. itaque, cum morbus uiget; natura eſt languens: itaque uictus is ſit, qui naturæ languenti cõmodus ſit. igitur quò magis ea affecta fuerit, eò ſit uictus tenuior: craſſiorem enim concoquere non poſſet, & incoctus eam oppreſſiſſet, quæ & à morbo, & à uictu victa decumberet. Quando autem fiat uigor, ſiue ſtatus, declarabimus decimum huius libri Aphor. explanantes tenuiſſimus uictus quis ſit, antea expoſitũ eſt. ſignum uigoris præſentis potiſſimũ eſt maior naturæ gubernantis permanẽs oppreſſio, quàm antea fuerat. oppreſſa tunc eſt maxime natura; cũ propria munia exercere non poſſit: uires enim animales langueſcunt, uitales lædantur, & naturales. uictus tenuiſsimi modus, & ſpecies nõ una, eſt, ſed plures, quas antea recitauimus.

APHOR. IX.

Coniectari autem oportet, an æger cum victu ſufficiat perdurare, donec morbus conſiſtat: & nunquid prius ille deficiat, nec poſsit cum victu perdurare, vel morbus antea deficiat, atq; hebeteſcat.

Aphoriſmum ſuperiorem cum hoc copulauit Hip. per ratiocinationem hypotheticã, quemadmodum

modum verbum Autem significat. quare ex duobus Aph. unam fecit argumentationē, quæ est. si æger poterit perdurare per totum illud tempus, in quo morbus in suo cōsistit uigore tenuissimo uictu utatur. itaq; medicus naturam ægri inspiciat: ut inuestigare possit, an is sit tenuissimam diætā facilè laturus. sed natura nil aliud est, nisi id, quod resultat ex rebus naturalibus, quæ sunt elementa, temperamēta, calor innatus, & fluens, spiritus, humores omnes, partes similares, & dissimilares, facultates, & actiones: quæuis enim harum ignoretur, efficit ut natura ignoretur: nam si ex. g. cognouero virtutem uitalem ad pulsus tactum robustam esse; non tamen re uera ualidū esse hominē certò scio: propterea quod fit quandoq;, ut uirtute naturali mortua, ac itidem instrumentis seruientibus, uis uitalis, per arteriam discurrens non recipiatur à mortuis instrumentis: unde ualida per aliquot temporis spatium existere uideatur. fit etiā quandoq;, ut uis uitalis prostrata sit; attamē uel naturalis, uel animalis præsertim nutrix uigeat per aliquot horas. & idcirco difficile fit iudiciū de ijs. uerùm, si omnes inuestigaueris partes naturales, & an maior pars præualeat, uel succumbat; à maiori parte uincente poteris arguere, an robur ægrotantis possit tenuissimam sufferre diætam, ut de his abunde in superioribus Apho. differuimus. propositum igitur Hip. est, ut medicus per coniecturam uideat, an æger, qui è morbo laborat acuto, quàm parcissimè uiuens possit tolerare morbi uigorem, donec is deficiat, atq; hebes fiat. hæc eadem asserit in lib. de Vict. rat. citato, dum ait. robur coniectandum est, & morbi uniuscuiusque modus, & hominis natura, & consuetudo uictus

ægri non ciborum solum, sed etiam potuũ. multò autem minus ad additionem procedendũ est: nam detractionem omnino tollere sæpe cõducit, ubi suffecturus est æger, donec morbi uigor maturescat. q̃ uerba significant inedia uti oportere, dum æger suffecturus sit, ad uigoris morbi maturationem.

APHOR. X.

Quibus igitur, statim morbus consistit, his statim tenuis victus adhibẽdus est: quibus vero posterius debet consistere, his & in ipso consistendi tempore, & parum ante illud cibus subtrahendus, prius verò uberius agendum, vt æger sufficiat.

Epilogus est duorum, uel trium superiorum aphorismorũ: quibus enim morbus statim consistit, ualde est acutus. id propterea statim tenuis uictus est adhibendus. quibus uerò non statim, sed postea vigeat morbus; is est acutus. vñ & dum uiget, & paulò ante uigorẽ cibus subtrahendus, sed paulatim, ut diximus: ne repentinæ fiant mutationes, sicut docet in lib. de Vict. rat. sed & in lib. de affect. ait. cum aut cibos, aut potus augere inceperis, aut detrahere; paulatim & additiones, & detractiones facere oportet. paulatim igitur detrahatur uictus, sed prius uberius alatur: ut æger perdurare possit. quapropter more Hip. diæta hoc pacto instituat. habita rõne naturæ ægri, morbi, & alimenti, primis diebus, ægro exhibeatur granosa ptisana. uerùm, si corpus repletũ esset humiditate, uel uentriculus cibo; omittat ordei grana, sed succũ sorbeat: densum enim redderet spũ crassus ille uictus, ut ait. Hip. in lib.

de.

de.uict.rat.hinc calor maior,& dolor in pectore, inquietudo,& anxietas: locus enim morborũ acu torum est, ut Hip.placet, superior uenter, qui pectus.uulgò dicitur. uideant quæso nostrates medici, qui carnes, oua, & lac perpetuo ægrotis exhibent. sit alimentũ tenuis substantiæ,& conco ctu facilis. deinde, dum augetur morbus; minuatur robur ordeo, & detur succus ad sorbendum. cum autẽ fuerit in statu, siue vigore; propinetur potio, qualis est aqua, in qua diu coctum fuerit ordeum adeo, ꝙ crassitudinem quandã accipiat. detur cum saccharo his, qui amara bile nõ abundant. & tandiu potione utatur, donec uigor deferuescat: tunc enim ad sorbitiones,& ab his ad cibos redibimus. hæc est Hip.sententia ex lib.de Vete.med.de Affectio.& de uict.rat.in mor.acu. Quòd autem habenda sit ratio naturæ ægri, morbi,& alimẽti, quanquã antea satis abundè ostensum est; tamen & pauca his adijciemus. quo ad naturam ægri præcepit in superio.apho. ætatem inspiciendam esse, in præcedenti robur.& in lib. de Vic.rat.citato. Neq; peritos medicos uideo, quomodo debilitatos in morbis dinoscere oporteat,& quæ ex uasorum uacuatione fiunt,& quæ propter aliquam aliam irritationem, & quæ ob dolorem, & præ acumine morbi:& quot affectiones,& omnigenas species natura nostra,& habitus singulis pariat: cũ talium cognitio, aut ignorantia salutem, aut mortem afferant: maius enim malum est si ob dolorem, & morbi acumen debilitato exhibet quis potum, aut sorbitionem copiosiorem, aut cibum, existimans ob uasorum uacuationem debilem esse. indecorum est etiam ob uasorum uacuationem debilitatum non cognoscere,& uictu premere. hæc Hip. quæ & in quam

plurimis

plurimis aliјs locis reperit. ex quibus uerbis intelligere possumus, tres debilitatis causas esse: primam à natura ægrotantis, secundam à morbi ui: tertiam à uasorum uacuatione, siue ab inedia, uel tenuissima diæta: quas omnes distinctas cognoscere oportere medicũ censet Hipp. ex his cognoscet robur: ut augere, & imminuere uictũ sciat. hæc quò ad ægri naturam. quantũ uerò pertinet ad morbum, iam asseruit Hippo. morbos acutos tenuem optare diætam, longos uerò non tenuẽ: & in uigore morbi tenuissima diæta opus esse. hæc eadem non in lib. de Vict. rat. solum; sed ubiq; legitur ad diætam constituendã: morbi & symptomatum cognitionẽ habendam esse. Quòd autem naturam alimenti, quod exhiberi debet, medicum noscere oporteat, palam fit ex prædictis aph. & ex hoc, dum ait uictum tenuem cõferre morbis acutis. itaq; necesse est, ut medicus noscat, quantum intersit inter uictum crassum, & tenuem. Et, cum tenuis sit ægritudini acutæ com modus; quis uerò is sit, declarat Hipp in lib. de Affectio. his uerbis. Leuissima sunt cibaria, & potus, & obsonia, quæ moderatè in corpus ingesta, aut paulò amplius supra modum, neq; repletionem exhibent, neq; tormen, neq; flatum, neque aliud quicquam huiusmodi, & celerrimè concoquuntur, & concocta secedunt: & per omnẽ diẽ in uentrem ingesta minimè molesta sunt; etiã si diu antea fuerint ingesta. Et paulò infrà. Debiles, ac leues cibi uentrem quidem non lædunt, neq; corpus; eo quòd calfacti non intumescunt neq; replent: sed cito mollescunt, & concocti secedunt. humiditas autem ab ipsis debilis corpori accedit: & neq; augent, neq; robur memorabile exhibent. Et subdit de cibo graui. Fortes cibi &

bi & intumescunt, & replent, & difficilius, ac tardius cōcoquuntur, & nō secedūt. Et paulo supra. Grauia sunt cibaria, quæ moderatè exhibita, aut infra modum, repletionem, & dolorem exhibēt: & quæ neq; edi, neq; bibi possunt; ut non dolorem exhibeant, &, si quis ipsa per tempus rursus bibat, aut edat; etiam sic dolorem exhibēt, & nō pro ratione secedunt. Hæc Hip. Cæterum alimenta leuia, aut natura leuia, sunt, quales carnes auium, pullorum, hedorum, uitulorum: hordeū, zea, lactuca ex herbis, & id generis aut arte parantur: robur enim adimit comesibilibus ars, humectando, siccando, molendo, coquendo, uel aliàs præparando. quapropter ait Hipp. in li. de Vete. med. Sunt quidā ita habentes, ut neq; modicos cibos superare possunt; imbecilliore itaque quopiam tales indigent, sorbitionesq; inuenerunt pauca ex fortibus multa aqua permiscentes, & robur tēperatura, ac coctura detrahentes. Quod, si neq; sorbitiones superare possent; his detraxerunt etiam ipsas, & ad potiones peruenerunt, obseruaruntq;, ut & hæ tum usu, tum copia moderatè haberent, & neq; plures, quàm oportet, neq; meraciores, & intemperatiores, neq; defectuosiores offerētes. Probè autem nosse oportet, quibus sorbitiones in morbis non conducunt: nā statim vbi hoc fecerint, exacerbantur febres, ac dolores, & assumptum morbo alimentum, ac incrementum præbet, corpori uerò tabes & infirmitas. quicunq; uerò homines in hac affectione existentes siccum cibum assumunt, aut mazam, aut panem, etiam si ualde modicum, decuplo magis, & manifestius læduntur, quàm si sorbitione usi essent ob edulij fortitudinem ad affectionem, in qua sorbere conducit, edere autem nō, sic

scribit

ſcribit Hippo. Et propterea in lib. de Vict. rat. in mor. acu. ordeũ laudat, & inquit. Priſana rectè omnibus frumentaceis edulijs prælata eſſe uidetur in morbis acutis: & laudo ſanè eos, qui ipſam prætulerunt: nam uiſcoſitas eius leuis eſt, & continua, & iucunda, & lubrica, & moderatè humida, & ſitim eximit, & facilè eluitur; ſi fortè & hoc opus ſit: & neq; adſtrictionem habet, neque malam turbationem, neq; in uentre intumeſcit, intumuit enim in coctura quammaximè tumefieri ſolet. Deinde ſubdit. Ptiſanam porrò ex optimo ordeo factã eſſe oportet, & quamoptimè coctam, & præſertim ſi non ſolo ſucco uti uellis: nam unà cum reliqua ptiſanæ uirtute lubricitas facit, ac ordeũ dum deglutitur, non lædat: nuſquam enim adhæret, neq; ſecundum thoracis rectitudinem moram trahit. lubriciſſima autẽ eſt, & maximè ſitim eximit, & facilè concoquitur, & debiliſſima eſt, quæ optimè cocta eſt, quibus omnibus opus eſt. Hæc Hipp. ex quibus habemus in morbis acutis, quis uictus natura, uel arte parandus ſit, & quòd ptiſana omnibus præferenda ſit. Cum uerò homo ex ſano fiat æger; ex uictu ſanis conferente ad ægrum conferentẽ deueniat, eſt neceſſe itaq; uictus mutãdus eſt. ſed mutatio uel reſpicit uictum tantũ. & ſic ſpectat ad uictus ſubſtantiã, ad quantitatem ipſius, & ad qualitates. uel reſpicit naturam ægri, uel morbũ, & eius partes, ac ſymptomata. ſubſtantia igitur victus ſit potius humida, quàm ſicca: potius liquida, quàm craſſa, uel dura, potius ſorbilis, quàm comeſtilis, quemadmodum intelligere poſſumus ex uerbis de ptiſana ab Hip. deſcriptis, & in apho. ubi ait. Victus humidus omnibus febricitantibus competit; ſed is, qui & ſanis conferat; nam legitur in lib.

lib. de Vict. rat. citato, Oportere & in sanorũ hominum uictu addiscere, quæ conferunt: si enim sanis tales, aut tales uictus multũ differre uidentur tum in alijs quibusdam, tum in mutationibus; quomodo nõ etiã in morbis multum differant, & maximè in acutis? sic inquit Hip. Quantitas autem non sit nec magna, nec multa, nec omnino pauca, uel nihil adeo, ꝙ ex cibo deueniat æger ad inediam: nam damnat hos medicos Hip. in prædicto lib. attamẽ, ut corpus quiescat præter uentrem repletũ, commodũ est: etenim in eodem lib. sic scribit. multiplex in uentre læsio est, si ex multa uasorum uacuatione plus moderato derepente ingerat. quia & in reliquo corpore si ex multa quiete ad ampliorem laborẽ se conferat; multo magis læderetur, quàm si ex multo cibo ad uasorum uacuationem transmutetur, & si ex multa labore derepente ad ocium exciderit. oportet tamen & his corpus quiescere, & illis uentrẽ cibo[rum] copia. sin minus; & dolorem in corpore inducet, & totius corporis grauitatem. tamen non omnino uictus amouendus est: ait enim in prædicto lib. Multò minus detrimentũ afferunt hoc tempore peccata, quã siquis primis duobus, aut tribus diebus penitus uasa uacua fecisset: & quarta, aut quinta die tali uictu usus esset. Non sit multus, hoc est ex pluribus edulijs, nec pluries in die offeratur, nisi æger assuetus sit: nam scriptũ est in eodem lib. hoc modo. simplex uictus cibi, ac potus, ipse sibi ipsi semper similis securior omnino est ad sanitatem, quàm siquis derepente ad alium meliorem magnam mutationem faciat: nam & his, qui in die bis cibum sumunt, & qui semel repẽtinæ mutationes noxas, & ægritudines inducunt: & eos qui prãdere non adsueti sunt, si

prandi

pransi fuerint; statim infirmos facit hoc, & toto corpore graues, debiles, & pigros. Et subdit. Quin & hi, qui bis in die cibum capere soliti sunt, si pransi non fuerint; debiles, & infirmi sunt, & ad omne opus timidi, & uentriculi osculum dolēt. hæc & alia Hip. Quò ad qualitates sit uictus con coctu facilis: itaq; si ex uno cibo parentur; facilius cōcoquitur sorbitio, quàm cibus: & facilius potio, quàm sorbitio. incipiat æger ab altera horum: nec ab extremo ad extremum deueniat nisi in acutissimis uigentibus. quin ait Hippo. ibi. Qui bis in die cibum capere soliti sunt, eis bis danda est prisana. qui uerò semel, semel primo die dāda est. Et subdit. si siccior fuerit morbus scilicet pleuriticus; non ita magna copia dare oportet: sed ante sorbitionem aquam mulsam, aut vinum præbibendum exhibere, utrum ex his conuenientius fuerit. si os humectetur, & à pulmone prodeuntia, qualia oportet, fuerint; sorbitionis copiā augere oportet: quæ enim citius & magis humectantur; celeritatē iudicationis significāt. & quò copiosior fuerit purgatio, eò plus dare oportet usq; ad iudicationē, maximè duobus à iudicatione diebus, quibus quinta, aut septima, aut nona iudicare uidetur. postea uerò sorbitione mane utendum est, uespere cibis. & idcirco post iudicationem utetur æger cibis, antea uerò potione, uel sorbitione. sed ibidem ait Hip. Non est utendum sorbitionibus, priusquàm morbus maturus factus fuerit, aut aliud quoddam signum apparuerit uel uacuatorium, uel irritatorium circa intestinum, aut circa præcordia. & suprà. si cui à cibo recens accepto, & aluo nondum subeuacuata febris incipit aut cum dolore, aut sine dolore; inhibenda est sorbitionis exhibitio, donec putarit cibū

ad

ad infernam intestini partem secessisse. sed potu utendum est aceti mulsi, si dolor affuerit, hyeme quidem calidi, æstate uerò frigidi. si uerò multa fuerit sitis; etiam aqua mulsa, & aqua. postea uerò si dolor aliquis affuerit, aut periculosi quid apparuerit; danda est sorbitio neq; multa, neque crassa. atq; hæc post septimum, aut nonum diē, si ualidus æger fuerit. Sic scribit Hippo. ex cuius sententia duo comprehendimus: alterum quòd sorbitio alia est crassa exhibenda, & multa: alia tenuis & pauca, & quando ipsa, & quando potio alterum, ꝙ uictus respiciat ægrotantes, & morbum, nisi intempestiuè propineretur. ꝙ uerò respiciat morbum ipsum, uel eius causam, & symptomata; antea exposuimus, dum iubet Hip. sorbitionē dari oportere copiosiorem, ubi morbus humectetur, & æger scilicet pleuriticus expuat: atq; hoc in loco negat exhiberi oportere sorbitionem, nisi aluus repleta subeuacuata prius fuerit uel sponte, vel arte. Quòd respiciat ægrū, dicit antea his uerbis. danda est sorbitio post septimū, aut nonum diem, si ualidus æger fuerit. & paulò suprà. si æger sit adsuetus bis in die cibum capere; bis sumat ptisanam. Et addit. Qui supernas partes amara bile infestas habent, cibi abstinentiam molestius ferunt: qui pituita, facilius tolerant: ac itidē scribit de his, quibus potione opus est, & inquit. Aqua mulsa si bibatur per totum tempus in morbis acutis; in totum quidem his, qui amara bile abundant, ac magna uiscera habent; minus commoda est, quā his, qui tales nō sunt. siticulosa tamen est minus dulci uino. Habita igitur ratione tū morbi, tū ægri ea instituatur in morbis acutis diæta, quæ ex Hip. sententia præscripta est. eaq; sit ptisana potissimū ordea-

cea: possunt enim parari quoq; ex alijs edulijs, sed is alijs hanc præponit, qui de hac scribit hoc pacto. Quicunq; ptisana in hisce morbis utuntur, nulla die uasa uacua fieri permittant, ut ita dicam: sed utantur, & non intermittant, si non aut ob med. aut infusi per clysterem uium intermittere oporteat. quin & in med. sentit statim assumpto sorbitionem dare melius fore, quã in media purgatione. Et qui bis in die cibum capere soliti sunt, his bis danda: qui semel, his semel primo die danda est, uerùm sensim progressu facto, si fieri poterit, etiam his bis detur; si sanè opus habere uisum fuerit. ac uerò copia sufficit ab initio dare non multa, neq; minus crassa: sed ut consuetudinis gratia quid ingeratur, & ut ne multa uasorum uacuatio fiat. Hæc Hippo. Cæterùm de uictu constituendo ægrotis Aristoteles in par. 1. prob. prob. 51. trãsfert ex uerbis Hip. hoc problema. Vtrum inter initia mali cibum afferre melius sit, an post. An inter initia, ne iam penitus debilitato febris occurset. igitur uel extenuandum protinus est, uel ita alendum. sorbitionibus primum recreandum: hæ nanq; mitiores, leuiores, colliquabilioresq; sunt, & alimentũ hinc capere infirmum corpus expeditius potest: nihil enim cibum in uentriculo resolui, perseuereq; antè oportet. quod non nisi labore cubantis fieri potest.

APHOR. XI.

In accessionibus abstinere oportet: nam cibum dare nocuum est: & quibus per circuitum fiunt accessiones, in ipsa accessione abstinere oportet.

Inanitio

Inanitio vasorum qualis esse debeat in morbi statu, siue in vigore, retulit Hipp. nunc verò quæ cōpetat in accessione, exponit hoc pacto. in morbi initio singulari, vel vniuersali cibus nocet. igitur tunc ægrum nō nutries. Accessio aut dicitur dupliciter, ea scilicet, quæ reperit in febre vel intermittenti, vel quæ intermittere videatur: & ea, quæ vna est tantū, veluti si initium febris sumeret, quæ produceretur absquè alia inuasione repetita per quinque, septē, vel nouem dies. huiusmodi febris initium, siue accessio, quæ vna est, dū modo æger perdurare possit, traducat absque victu. si verò nō potest; is fit, quem constituimus in præcedenti aphorismo ad Hip. placitū, quemadmodū intelligere possumus ex lib. præsertim de Vict. rat. in morbis acu. aut fit is, qui competat accessioni repetitæ, siue quæ fit per circuitū: nam scribit Hipp. in lib. de Affect. in fine libri. Quoscunq; ægrotos febres nō continenter detinent; sed intermittentes corripiunt, his cibi dandi sunt post apprehensionem ita, vt coniecturam facias, ne febris à recens accepto cibo irruat; sed cibis cōcoctis. In li. autem de Vict. rat. citato versus finem proditum est. Maximi momenti circa victus rationem est obseruare, ac cauere tum in acutis, tum in longis morbis & intensiones febrium, & remissiones: quò temporū occasiones scias, quādo cibos exhibere nō oportet, & quando tutò exhiberi possunt: insuperq; quando plurimum ab intensione absunt. Quando autē exhiberi debent, docet in eodem lib. magis, suprà, & verba sunt. Obserua febriū accessiones siue exacerbationes, vt nunquā exhibeas scilicet sorbitionē, cum sunt, aut futuræ expectantur; sed vbi desinunt, aut quieuerunt, & quàmlongissimè à

principio. cum verò frigidi sint pedes; neq; potum, neq; sorbitionem, neq; aliud quidquã eiusmodi dato. verùm maximum hoc esse ducito, vt expectes, donec fuerint calfacti. deinde sic id, quod conducit, exhibe: plerunq; enim futuræ exacerbationis febris signum est pedum frigiditas. si verò in tali tempore exhibueris; maximè per omnia peccaueris: morbũ enim non parum augebis. Cum aũt febris desinit; vice versa pedes reliquo corpore calidiores fiunt: augetur enim frigefaciens pedes, accensa ex thorace, ad caput flammã remittens. vniuerso autẽ calore aceruatim sursum concurrente, & ad caput exhalante, meritò pedes frigidi fiunt; vt qui excarnes, & neruosi natura existunt, & longè à calidissimis locis absint, perfrigerantur, calore ad thoracem coaceruato. & rursus iuxta proportionẽ, cũ febris soluitur, & in tenues partes dirimitur; ad pedes calor descendit. hoc igitur tempore caput, & thorax perfrigeratur: qua de causa sorbitio exhibenda est: nam vbi pedes frigidi fuerint; necesse est ventriculũ calidum esse, & multo fastidio plenum, & præcordium intentum, & corporis iactationẽ propter internã turbationem, & mentis ab alienationẽ, & dolores: & æger distrahitur, ac vomere cupit, & si praua uomuerit; dolet. postq̃ verò calor ad pedes descẽdit, & vrina progressa est, etiã si nõ sudarit; oĩa desinunt. hoc igitur tempore sorbitionẽ dare oportet, alioqui perniciosa est. Et multò supra scribit. Vbi calor ad pedes descenderit; tunc exhibere conuenit, & putare in oĩbus morbis, & non minimè in acutis, & maximè in his, qui magis febriles, ac periculosissimi sunt, tẽpus hoc magnã vim habere. vtendũ est autẽ primum quidẽ maximè succo: deinde verò ptisana.

APHOR.

APHOR. XII.

Accessiones verò, & constitutiones, morbi indicabunt, & anni tempora, & circuituum successiua incrementa, siue quotidie, siue alternis diebus, siue per maiora interualla fiãt. Sed ex his, quæ mox apparent, indicia sumũtur: quemadmodum in morbo laterali, si circa initia statim sputum appareat, morbum breuiat: si verò postea appareat, producit Et vrinæ, & alui excrementa, & sudores vel bonam morborum iudicationem, vel malam, vel breues, aut longos fore morbos, mox apparentia ostendunt.

Cum à victu abstinere oporteat in morborum exacerbationibus; necesse est alimentũ præbere corpori, vt ex verbis Hipp. in præcedenti cõmen. recitatis facilè intelligi potest, aut postquã febris desinit, vt palam fit ex pedum calefactione: aut multò ante accessionem, vt prius concoctus sit cibus, quàm fiat exacerbatio. si ægro victus sit exhibendus multò ante accessionẽ; opus est cognoscere, an exacerbatio futura sit: & si futura sit, qua die, & qua hora. sed quibus è locis hanc haurire possimus præcognitionẽ, hoc tempore explanat Hipp. Et idcirco hic apho. est expositio superioris. atq; ex ambobus cõficitur ratiocinatio talis. Si in accessionibus abstinere oportet à cibo; oportet modos habere cognoscendi futuras accessiones. sed modi cognoscendi sunt morbi ipsi, anni tempora, circuituũ successiua incrementa, & quæ circa initia mox apparent. necesse est igitur, vt hæc medicus noscat in futurarum

exacerbationum prænotione. ea verò sunt quatuor, quæ indicãt futuras accessiones, ac itidem constitutiones. primus est morbus ipse, hoc est, forma ipsius morbi; veluti si sit febris tertiana, quotidiana, vel quartana: & materia, veluti bilis flaua, vel atra; scimus enim ex forma ipsius febris, & ex humore, è quo ortum ducit, qualis, & quando futura sic accessio: nam humor si plurimus, & continuo è locis propinquis fluat; efficit febrẽ continuã: si paulatim; quotidianam: si paulatim & paucus tertianam: & si paulatim & paucus & è partibus remotis quartanã. hæc est Hipp. sententia in lib. de Na. hu. atq; alijs in locis. quam cum naturam morbi nouerimus; accessiones, quæ sunt morbi partes, & constitutiones cognoscemus, & quãdo, & quomodo. Secundo loco est anni tẽpus: ver enim habet proprios morbos, æstas itidẽ, autumnus, & hyems, quemadmodum docet Hipp. in lib. 3. aphor. Sed vnusquisq; morbus proprias habet accessiones. itaq; qui cognoscit anni tempora, scit per ea morbos peculiares eius temporis, & accessiones, & cõstitutiones morborum: nam qui exactè nouit totum, nouit & partes. Tertio loco constituuntur circuituũ successiua incrementa, hoc est, repetitarum accessionum augmenta: non potest enim accessio sibi similis semper esse: nam aut variatur secundũ substantiã propriam, aut secundum quãtitatẽ, aut secundũ qualitatẽ. si euariat secundum naturã; quandoq; videt ab humore proficisci calido, quandoq; à frigido, quãdoq; à mixto: atq; his cum sicco aliquãdo iunctis, aliquãdo humido. si secundũ quantitatẽ euariat; nunc longa fit accessio, nunc breuis, nunc frequens, nunc rara. hinc tempus, in quo vel anticipat præteritam

accessio-

accessionē, vel postponit. atq; id tempus aliquando est horæ vnius, aliquādo duarū, aliquādo quatuor. si secundū qualitates euariat; ab his oriuntur accidentia alia, quàm in præterita fuerint, & fit accessio aut grauior & molestior, aut debilis, ac facilis. quapropter si hæc cognouerit medicus; quas, & quando futuræ sint accessiones, & cōstitutiones, sciet optimè. Quarto loco sunt ea, quæ mox apparent, id est, quæ conspiciuntur statim circa morbi initia. initium verò in morbis acutis est à primo die ad quartū exactū, vt asserit Hipp. pluribus locis. variant autem ea, quæ apparent, & sunt humores, qui morbum efficiebant, vel conseruabant, qui per sputū, alui egestiones, sudoresq; purgant. purgantur etiā per sanguinē, & per uomitum. Dicit igitur Hipp. si circa initia statim ex. g. in pleuriticis sputū appareat; morbi arguit breuitatē, & accessionū tum anticipationem, tum frequentiā: contrà; si contrario modo fiat. atq; ab his comprehendimus longitudinem morbi, ac breuitatē: & itidem salutē, & mortem: morbus enim qui cito ad iudicationē producitur, quāquā & alia desiderātur; videtur salubrior, quàm diuturnus. cæterū quo ad accessiones, constitutiones, ac modos morborum attinet, scribit Hipp. in lib. 1. de mor. pop. sect. 3. sunt modi, & constitutiones, & exacerbationes singularum febrium æquè continuarum, ac intermittentiū, velut verbi causa. continua quibusdam ab initio floret, & viget maximè, & ad deterius procedit. circa iudicationem verò, & vnà cum iudicatione imminuitur. quibusdam verò molliter incipit, & submissè: augescit autē, & exacerbatur quotidie. circa iudicationē verò, & vnà cum iudicatione aceruatior elucet. quibusdā leniter auspicata au-

 gescit,

geſcit,& exacerbatur: & vbi aliquandiu in vigore fuit; rurſus remittit vſq; ad iudicationem,& circa iudicationē. atq; hæc contingere ſolent in omni febre, & in omni morbo. oportet autē victus rationem ex horum conſideratione offerre. Hæc Hip. quæ nobis declarāt acceſsiones,& alias morbi partes vario modo ſe habere: quam varietatem dignoſcere opus eſt, vt victus tempeſtiuè exhiberi poſsit. atq; hinc intelligi licet hūc aphoriſmum cum ſuperiori copulatum eſſe. Quo verò ad ea, quæ mox apparent in morbis,& ad alia prædicta ſic legitur in li.2. de morbis pop. ſect. 1. circa principia morborū conſiderandum, an ſtatim florent. clarum autē hoc fit ex incremento, incrementa verò ex circuitibus: & iudicationes quorum hinc manifeſtæ fiunt: itemq; exacerbationibus in circuitibus, ſi citius accedāt, an non: & ſi diutius durent, aut non: & ſi magis affligāt, aut non. ex omnibus autē continuis, aut intermittentibus, & diuturnis, & vulneribus, & ſputis, & doloribus: itemq; tuberculorum inflammationes, & quecunq; alia poſterius apparent: fortaſſis autē & ex alijs cōmunibus rebus, quæ quidem citius fiunt, breuiora ſunt: quæ verò tardius, longiora: cum etiā in circuitibus citiorem recurſum, ac reliquū augmentū morbus neget: nam & eorū, qui ſtatim pereunt, velociores ſunt iudicationes: quoniā & dolores & cōtinui, & fortes. quæ verò ad melius iudicant, non ſtatim apparent. iudicatoria nō iudicantia partim lethalia ſunt, partim difficilis iudicationis. ſic ait Hipp. Huiuſmodi apparētia poſſunt eſſe tum cauſæ breuitatis,& longitudinis morbi; tum ſigna eiuſdē breuis,& longi temporis, itemque ſalutis, ac mortis. cauſæ ſunt; eo quòd humores purgantur per

ſputum,

ſputum, urinas, ſudores, alui egeſtiones. Signa uerò, ſi ijdem humores concocti tempore à natura conſtituto purgantur; ſalutis: ſi crudi, uel nō debitis horis; mortis, uel longitudinis. Exemplum notat Hip. de pleuritico: nā, ſi circa initia ſtatim ſputum appareat; morbum breuiat: ſi poſtea; producit. tamen quanquam morbum breuiat; non eſt ſignum efficax ſalutis: legitur enim in lib. de Coa. præno. pleuritici, quibus in principio ſputationes penitus purulentæ ſunt, tertia die moriuntur, aut quinta: ſi has effugerint non multò melius habentes; ſeptima, aut nona, aut undecima ſuppurari incipiunt. hæc Hip. cauſa uerò mortis, aut ſuppurationis eſt natura euicta à morbo, ſicut declarāt ſputa purulēta in principio. Verùm ſubdit. ſputum in pleuriticis tertia die maturari, ac expui incipiens, citiores ſolutiones facit: ſed poſterius, tardius. hic locus nos docet, quod ſignificet ſtatim circa initia, hoc eſt, tertia die. & repetit uerba aphoriſmi. Eadem confirmat in lib. 3. de morbis, ubi agit de pleuritide ex dorſo, & uerba ſunt. Habet ſe res de liberatione hoc modo. ſiquidem tertia die inceperit maturari, ac expui; citius liberabitur. ſi uerò poſterius matureſcat; poſterius iudicationes fient. ſic Hip. ſed huiuſmodi maturatio fit à natura, atq; ea agit tempore determinato. quare neceſſe eſt, ut ſi natura hoc munus obeat, rectè agat, tempore congruo, & abſceſſus humorum noxiorū eo tempore fiat per regiones opportunas. ſic per urinas, egeſtiones alui, ſudoreſq; abſcedunt humores, qui morbum aliquem uel produxerunt, uel conſeruarunt. & concocti à natura tempore debito expelluntur.

APHOR.

APHOR. XIII.

Senes facillimè ieiunium ferunt, secundo loco qui ætatem consistentem habent: Minus adolescentes: Omnium minimè pueri, præsertim qui inter ipsos sunt uiuidiores.

Ijs, qui uasorum inanitione opus habent, ieiunium confert, & facilè ferunt. sed cum non in omni morbo, nec in omni ætate, nec in omni loco, nec in omni anni tempore cõpetat; idcirco iussit Hippo. in secundo apho. huius libri inspici oportere morbos, ætates, regiones, & anni tempora, in quibus opportuna sit talis uasorum uacuatio: aliàs enim intempestiua esset. Docuit igitur in superioribus aphor. quæ diæta, & quando conueniat in morbis. nunc ad ætates se cõfert, & explicat, quæ ætates facilè, & ægrè ieiunium ferant, & ratione comprobat. Itaq; in hoc aphor. asserit senes facillimè ieiunium ferre, minus uiros, eò minus adolescentes, & horum omniũ minimè pueri, potissimũ uiuidiores. hæc est Hipp. sententia: ut medicus non ignoret in diæta ægrorum constituenda, cui ætati magis opus sit tenui, uel crasso uictu ad virium conseruationem; nam omnibus est victus rõ immutanda; cum ob hanc ægrotent hoĩes. atq; hæc mutatio uel est secundũ substantiã cibi, uel secundũ quãtitatẽ, uel secũdũ qualitates. in morbis acutis diæta sit tenuissima secundũ substantiã, & quantitatẽ, & secundũ qualitates omnibus his, quibus repletus est uentriculus, intestinaq;, uel uenæ, uel corporis habitus, vel omnes, vel aliquæ principes. & antequam alimentum capiat, nisi natura expullerit; medicus euacuet partem illam, sed tempore opportuno, & instrumentis conuenientibus. deinde uires re-

focillentur

focillentur. Et propterea etiã, atq; etiã cõsideran dũ est, in qua parte sit repletio, & an in toto: &, si euacuanda esset, per quã regionẽ. Et, qm̃ nisi quid prohibeat, cibus primo die detinet uentricu lum, & venas mesaraicas, & hepar, & venas maio res, secundo die totũ corporis habitũ: tertio omnia excrementa in his uasis genita sunt expulsa; potest tandiu corpus ægrum absque cibo conseruari, donec sit is, quẽ antea accepit, distributus. Dixi nisi quid prohibuerit: qm̃ pueri ob validũ, & multum calorẽ alimentũ consumentẽ fortasse inediã nõ ferent, nec tenuissimã diætam, atq; eò minus, si multum sint assueti ad comedendum. senes etiam ob paucum, ac debilem calorẽ procul dubio paucis egent fomitibus. sed, cum eorum uirtus sit debilis; aliquo frequenti habent opus ad ipsius refocillationem. mediæ uerò ætates medio modo se habeant. sed de ætatibus uberius loco opportuniori.

APHOR. XIIII.

Qui crescunt, plurimum habent calidi innati: Plurimo igitur egent alimento, alioquin corpus absumitur. Senibus vero parum calidi innati inest, paucis propterea fomitibus egent, quia à multis extinguitur. Hanc etiam ob causam febres senibus nõ similiter acutæ fiunt, frigidum enim eorum corpus.

Si hunc apho. cum præcedenti copuletur; fiet argumentũ, siue ratiocinatio emthymematica; ex terminis tamen necessarijs, uel magna ex parte ueris, quemadmodum plurimæ sunt hæ, quæ de natura fiunt. superior etenim aph. se habet vt conclusio, hic uerò ut propositionum altera, ex

quibus

quibus iunctis fit enthymema hoc. Qm̃ qui crescunt, ut infantes, pueri, & adultiores, habent plurimum caloris à natura eorum, non extrinsecus elargiti: plurimo igitur egent alimento, hoc est, minimè omnium ætatũ possunt inediã sufferre. probat autem conclusionem, & inquit. Corpus enim eorum absumeretur à calore, nisi fames, & alimentũ ipsi apponeretur. Descendit deinde ad aliam conclusionis partem, quæ est. Senes facillimè ieiunium ferunt, eamq; sic probat. Quoniã parum calidi innati habent. hanc ob rem paucis fomitibus egent, hoc est, facilè ieiunium ferunt. rationẽ conclusioni reddit, & inquit. Quia à multis alimẽtis extinguitur eorum paucus calor. Haurit postea ex his Hipp. aliam conclusionem, quæ est. itaq; febres non habent senes similiter acutas. cui conclusioni rationê dat, & ait. Frigidum enim est eorum corpus. Nos verò huic aliam possumus addere conclusionem, quæ sit. Aetati igitur crescenti fiunt febres acutæ, & uehemẽtes. Cur uerò natura pueris, & alijs crescentibus plurimum tribuerit calorem, explicat in lib. de salubri diæta his uerbis. Homo primis diebus calidissimus est sui respectu, ultimis frigidissimus: necesse est enim augescens, & ad uim procedens calidum esse. ubi autem inceperit marcescere corpus, delabens in otium, frigidissimũ euadit. & iuxta hanc rationem quantò amplius primis diebus homo augescit, tantò calidior existit: & quantò plus ultimis diebus marcescit, tantò frigidiorem esse necesse est. hæc Hip. Nec moueat nos morbum potius calidum, quàm calor: calor enim esse non potest absq; subiecto, & si calor est innatus; eius subiectum innatum esse necesse est. aliàs calor quandoq; existeret absq; subiecto.

biecto. Sed vt placet Hip.in lib.de ae.aq. & lo.&
in lib.de mor.sacro.semen animalis decidit ab
omnibus corporis partibus in uterum, ibiq; fœ-
tus formatur,nutritur, & augetur à calore,qui in
semine inerat,& in sanguine, ab anima uegetan-
te recto. & si uerbum illud calidum substantiam
calidam significaret; non augeretur calor, quin
& eius substantia augeretur. Sed hyeme calor au-
getur; & idcirco alimenta copiosiora sunt exhi-
benda. quare aut non esset alimentum necessa-
rium,aut in pauca substantia magnus existeret ca
lor.Verùm quoquo pacto res se habeat, parui est
hoc tēpore negotij, & legamus causas augmenti,
& cur uberiori indigeant alimento ij, qui cre-
scunt:contrà senes. Scriptum est in lib.1.de diæ
ta ab Hip. Puer ex calidis & humidis temperatus
est;quia ex his constitutus est, & in his augmen-
tum accepit. humidissima igitur, & calidissima
sunt corpora proxima generationi, & augescunt
quamplurimum, & quæ his proxima sunt eodem
modo. adolescens autem calidus est; quia ignis
impetus aquæ dominatur:siccus autem; quia hu
midū ex puero cōsumptum est partim in augmen
tum corporis, partim in motū ignis, partim præ
laboribus, ac exercitijs. Vir, cum steterit iam
corpus; siccus est,& frigidus:quia caliditatis im-
petus non amplius dominatur: sed stat corpus
ab augmento quiescens,ac perfrigeratum. verùm
ex adolescenti ætate siccitas inest:ab insequenti
autem ætate, & aquæ accessu humiditatē non ha
bet. quapropter ex siccis, & frigidis exuperatus
est. Senes autē frigidi sunt,& humidi:quia ignis
recessus contigit,aquæ autē accessus,& siccorum
quidē sublatio,humidorū autē status. Hæc Hip.
ex quibus percipimus naturā singularū ætatum,
earumq;,

earumq; temperamentum, ex quibus simul cum calore cõstant humores, hinc nutritio, auctio, & marcor. hinc quibus plus alimenti opus sit, quibus parum: quibus sanitas, quibus ægritudo, & quæ sint ægritudinis species. vnde subdit. hãc ob causam febres senibus nõ similiter acutæ fiunt: quoniam cum eis parum adsit calidi innati; frigidum necessariò est eorum corpus. sed & alias afferit causas, quæ sequuntur has, Hipp. ob quas iuuenes acutis morbis corripiantur, senes verò minus, in lib. 1. de morbis, dum ait. Qui iuniores patiuntur eas affectiones, quæ à laboribus fieri dictæ sunt, hi & ampliores, & vehementiores ipsas patiuntur, & magis, quàm alij dolent, & statim in ipsis manifestæ fiunt, vt sanguinem aut spuant, aut vomant. sed & quædam contingentia ipsis fallunt ipsos præ bona corporis habitudine. seniores autẽ raro patiuntur, & si patiuntur; debiles habẽt, vt pote ipsi debiliores existentes, & remittunt magis ipsis, & affectionũ maiorem curam gerunt. fiunt igitur ab initio omninò minus seniori, quàm iuniori. &, vbi factæ fuerint, seniori debiliores fiunt, iuniori vehementiores, vt pote qui habet corporis vigorem, & siccitatẽ, & carnem densam, ac robustam, & ab ipsa ossa assidentem, cute circum ipsam circuntenta: cum aliquid amplius laborarit, solito magis, & derepente; cõuulsiones vehementes fiunt, & ruptiones multæ, & omnigenæ venarum, ac carnium. & horum aliqua statim comparent, aliqua posteriori tẽpore. At senioribus vigor fortis nõ inest, & carnes circum ossa diffluunt, & cutis circum carnes, & ipsa caro debilis est, & rara, & neq; tale quid pati possit similiter senior veluti iunior. &, si quid patiatur; leuiter patitur, & statim manifestum

nifeſtum redditur. atq; intantum quidẽ in affe-ctionũ principio iuniores ſenioribus difficilius liberantur. ita Hip. qui quãuis de venæ ruptione agat hoc in loco; tamen palam fit ex eius ſenten tia, quæ cõmoda corporis, ac incõmoda ſequantur, ſi multum, vel parum calidi innati habeat quis ratione ætatis. Et ſubdit. ſeniori pulmo rarior, & cauior, & arteriæ ampliores, vnde pus expuitur, & ſtatim. cõtrà in iuuene pulmo denſior, arteriæ tenues, & arctæ: & idcirco cum affectiones vehementiores, & purgatio pro ſputi ratione non fiat, febres acutiores, & frequentiores fiunt, & dolores acuti incidunt; minimum cum venæ ſint robuſtæ, ac ſanguine plenæ. ſenioribus cum affectiones ſint debiliores, & ſputum ab ipſis purgetur; febres mitiores, ac paucæ fiunt, & dolores exiles. cauſas igitur, ob quas qui creſcũt pluri alimento egeãt, quàm ſenes, & ob quas nõ ſimiliter ſenibus febres fiunt acutæ, & alij morbi, nobis explicauit Hipp. nam calor innatus, qui plurimus eſt in pueris ob ſubiectum, in quo eſt, & ob propriã naturam perit. ſubiectũ caloris eſt innata humiditas, quæ ſi corrũpatur; neceſſariò corrumpitur & calor. ſed humiditas conſumitur patiens à calore ipſam pabulante; uel ob aliena humiditate, & aduentitia, uel à ſiccitate nimia: quæ ineptum ſubiectum, ac pabulum incongruũ reddunt humiditatem innatam. Calor autem perit per propriam naturam, hoc eſt per ſe, ſi minor ſit, quàm neceſſe ſit, ut ſit inſtrumẽtum uegetatricis animæ, vel ſi à maiori calore extinguatur, uel à frigore, uel ab aduentitio calore ei admixto corrumpatur. atq; his omnibus modis deperit calor uel ob defectum materiæ, uel quia humiditas fluxibilis, ac corruptibilis cõtinuò euolar,

lat,& secum defert. quibus euanescentibus spiritus crassiores,& magis elementares fiunt,humores itidem, qui & pauciores redduntur, languidiores, partes solidæ siccantur, flaccescunt, cauiores euadunt,rariores,exanguiores,debiliores,frigidiores, & ad destructionem,ac mortem promptæ. Et has ob causas scilicet ob defectum caloris, & materiæ siccæ febres non adeo acutæ, uehementesq; fiunt senibus, & calor in eis deperditur.

APHOR. XV.

Ventres hyeme, & vere natura calidissimi sunt, & somni longissimi: quare per ea tempora alimēta copiosiora sunt exhibenda. Etenim tunc calor innatus plurimus est: unde & pluribus egent alimentis. indicio sunt ætates, & Athletæ.

Si uasorum inanitio talis fiat, qualis fieri debet; confert, & ægri bene tolerāt: sin minus; contrà.Et ut fiat talis,qualis fieri debet,medicus inspiciat regionem, tempus,ætatem,& morbos,in quibus huiusmodi uasorum inanitio competat, & in quibus nō.Docuit Hip.quo modo medicus considerare debeat morbos, & ætates: nunc quo pacto anni tempora inspicere sit necesse: ut talis uasorum uacuatio si fiat; tempestiua sit. admonet igitur uentres hyeme, & uere natura esse calidissimos,& somnos largissimos. unde, cum calor plurimus sit; corpora copiosiori indigent alimento hyeme,& uere,quàm æstate,& autumno, de quibus aget in aph. 18.huius libri.quare, cum ob dictam causam corpora hyeme,& uere optent maiorē alimenti copiam; habita ratione horum

horum temporum uictus ratio tenuis institui nō debet, nisi quid prohibuerit: tunc enim medietatem seruare oportet. Nec quis existimet Hipp. dum dixit Ventres se tantū modo intelligere uentriculū, qui primus, dum deglutitur cibus, & potus, recipit: sed omnes cauitates, quæ sunt in corpore nostro: nō enim fit una tantùm concoctio, quæ uno indigeat uase, & instrumēto; sed plures nam pluribus opus est receptaculis; nam inquit in lib. de arte. Habet corpus nō unum uentriculum, sed plures: duo enim sunt, qui cibū scilicet crassum suscipiunt, & dimittunt, alijq; præter hos plures, quos norunt hi, quibus hæc res curæ fuit; quæcunq; enim membra carnem in orbem circunsitā habent, quam musculū appellant, ea omnia uentriculū, sinumve habent: omne enim inconcretum, & quod nō coaluit siue pellicula, siue carne contegatur, cauum est. impletur autē dum sanum est, flatu: dum ægrotat, sanie, hoc est ichore. sed & thorax, & caput, & dorsum nullum est, quod non & ipsum uacuum sit, ac multis segmentis plenum, ac quasi discriminatū existat; quæ parum abest, ut uasa existant. quorum tamen aliqua habentem lædunt, aliqua prosunt. præter hæc & uenæ multæ, & nerui non in carne sublimes, sed ad ipsa ossa protenti ligamentum sunt articulorum: ipsi etiam articuli, in quibus ossium, quæ mouētur, commissuræ inuoluuntur & horum nullū est, quod nō subspumosum sit, & circa se forulos habeat, quos sanies prodit: quæ deductis ipsis multa, & magno multorū mœrore egreditur. Hæc Hipp. ex quibus percipimus Ventres nihil aliud hoc loco significare, quàm cauitates, in quibus calor alimentum concoquit ad deperditi restaurationem. Hic calor si multus

sit; multũ concoquit alimentũ: si paucus; paucũ. Sed multus, paucusue est uel per se, vel p aliud. per se; si multus mole sit, aut intensus. per aliud; si humiditas radicalis, siue innata sit multa: quoniam in hac uerum est dicere, ubi est plurimum materiæ, ibi plurimũ esse formæ: aut si causa quædam accedat, quæ calorem non augeat: si enim augerẽ calor; necessariò & humiditas eius innata augeretur: atq; hinc diuturna nutritio. auctio, & vita. sed cogat dispersum ad loca opportuna, qui uiribus fiat maior, & maiorẽ alimoniæ copiã exigat: ne ad consumptionẽ proprij subiecti uertatur. sed hyems, & uer sunt concausæ, quæ calorem innatum in ventriculis ampliorem reddunt, cogẽte frigore ipsum ad profundas partes. qui concoctus, & unitus præpollet nõ coctũ, & dispersum. plurimũ igitur possunt anni tempora in nostro corpore. & propterea inquit Hipp. in lib. de ae. aqui. & lo. non minimam partẽ conferre ad rem medicam ipsam Astronomiam; sed omnino plurimam: cum unà cum temporibus & uentriculi in hominibus mutentur. Addo præterea somnos longissimos calorẽ cogere, & diu seruare, ne dispergatur; nã, ut sentit Arist. in lib. de somno, & uig. uapores petunt loca spirituum & eos occludunt ad partes profundas simul cum calore: re uera enim primum caloris subiectum est spiritus. partes uerò sublimes, quæ sensibus seruiunt, calore destitutæ, ac spiritu, frigidiores fiunt, nec munia propria obire possunt. atq; hinc somnus, qui cum in corpore sano diuturnior sit tempore hyemis, & ueris, quã æstatis, & autumni; idcirco diutius contractus permanet calor, ac opus, quòd alijs sensuum, & motus instrumentis præstabat, solem dat his, quæ nutritioni incumbunt.

bunt. qua de re somnus concoctioni ualde confert: legitur enim in lib. de Nat. huma. Quicunq; postridie cibos eructăt, & ipsis præcordia eleuantur, utpotè cibis crudis, & incoctis existentibus, his longiori tempore dormire cõducit. Et in lib. de Dentitione. Qui scilicet infantes bene dormiunt, & habitiores sunt, multum alimentũ ad sumunt. idq; adiacet non sufficienter distributũ. itaq; rectè monet Hip. alimenta copiosiora exhiberi oportere tempore hyemali, ac uernali: quoniam frigus cogit calorẽ ad centrũ. retractus verò, & unitus ad ꝓfundas sedes uehemẽtius agit, & concoquit alimentum: tunc enim calor innatus plurimus est; unde maiorem cibi copiam postulat. Quòd plurimus sit his temporibus, cõprobat in lib. de humo, quando ait. Quemadmodũ terra stercorata hyeme calida est; ita etiam uentriculus. Quòd uentres tunc pluribus egeant alimentis, argumento sint ætates scilicet eorũ, qui crescunt, & Athletæ; nam qui crescunt, plurimũ habent caloris innati: sic qui plurimum corpora exercẽt, vt Athletæ, excitant plurimũ calorẽ, sed q plurimũ habẽt caloris, copiosiori indigẽt alimento. cum igitur qui crescunt, & Athletæ calore innato referti pluri opus habeãt alimento; sic uentres hyeme ob frigus constringens calidissimi copiosum exigunt alimentum.

APHOR. XVI.

Victus humidus febricitantibus omnibus confert, maxime verò pueris, & aliis, qui tali victu vti consueuerunt.

In genere præcepit Hipp. uictus rationem in morbis, nunc quibus in morbis, hoc est, in febribus quæ sit diæta instituenda, exponit dicens ui-

ctum humidum conferre omnibus febricitantibus præsertim si pueri hi sint, uel assueti uictui humido. Sed nonnulli arbitrantur uictum humidum intelligi debere uictus rationem humidam in sex rebus non naturalibus, producuntque in medium Hip. sententiam in lib. de Affect. ubi legitur. Quibuscunque humiditas conducit, his expedit inediam non ferre, & cibi, ac potus non indigos esse, neque laborare, & dormire, quantum uoluerint. simile porrò est illud in lib. de Salubri diæta, & uerba sunt expositio loci superioris. Quoscunque sitis corripuerit, his & cibi, & labores detrahendi sunt, & uinum bibant aquosum, & quàm frigidissimum. quibuscunque autem dolores fiunt ex uisceribus, siue exercitiis, siue ex aliquo alio labore, his quiescere conducit, cibis abstinentes. potione autem utantur, quæ quàm paucissimè in corpus assumpta plurimam urinā ducat: quò uenæ uisceribus insitæ non distendantur: ex talibus enim tubercula oboriuntur, & febres. sic Hip. cuius uerba declarare uidentur eos, quibus conducit uictus humidus quiescere, dormire, cibis non uti oportere, sed potione, uel sorbitione: &, si cibo uti uoluerint, sit substantiæ humidæ, qualis est ordeaceus: nam Arist. in par. 1. prob. 35. scribit. Nihil prohibet quo minus ut concoctu quid difficilius ordeū habeat, quàm triticum: sic ad leuitatē quid utilius præstet: hoc enim non humidius solū est tritico, sed frigidius etiam, qualis certè sorbitio, cibusque competit febrienti, ut parum alat, & satis refrigeret. quod ptisana ordeacea facere potest: quod enim humidior, uel corpulentior est, hinc alimentum, idq; frigidiusculum præstat. Ex hoc sermone habemus quem humidum uictum, & quem uictus

modum

modum febrienti dare oporteat. de modo etiam agit, & de nonnullis rebus non naturalibus ad talem uictum necessariis scribit in eadem par. 1. prob. 56. hoc pacto. Cur potio, hoc est, alimentum humidum, siue in potione, siue in sorbitione exhibitum, febrientibus sæpe, & paulatim subministranda est: an quòd potio multa præceps defertur, exigua lente incedens irrorat, madefacit, ac sese corpori insinuat: sicut enim in humo si aqua largè accesserit; profluet: si paulatim; madefaciet tantum: ita etiam in febribus agit. nam & aquas fluentes siquis paulatim deducit; alueus humorem totum ebibit. sed, si tantundem aquæ uniuersum dimiserit; scaturigo uelox usque eo profluet, quo deducere libitum est. Tunc æger quiescere, & immotus quoad fieri potest, iacere debet. immotus inquam, quòd ignem quoque emarcescere certum est, ubi à nullo mouetur. nec aduersus flatū iubet: quoniam flatus excitat ignem, & ab eo ex paruo magnus fit. obuelandus æger, opperiendusque propterea est, quòd, si nullum igni concedatur spiraculum; extinguetur. Ne ueste quidem exui debet, donec sudare cœperit: nam ut notus uisui ignis ab humore extinguitur: sic ignis internus. adde in genere febrium intermittentium balneum, & fomenta pedibus admouenda, & uestem pleniorem superponendam, & quietem agendam, quibus præparetur: ut corpus perquàm calidum sit ante accessionem: nam ubi multum ignis superest, lucerna nequit ardere: exiguum. n. ignem multus ille ad se trahit. ita fit, ut multus ignis in corpore præparandus sit: febris enim exiguum continet ignem, & multus exiguū: proinde à se ducet. Verba Arist. hæc sunt, ex

quibus comprehēdimus & potionem siue uictū humidum, & quietem, balnea, fomenta competere. Et cum febris sit calor quidam; humiditas obtundit: siccitas enim est lima caloris, non humiditas. humectant balnea, vt legitur in lib. 3. de diæta. humectat sudor ob colliquationis reliquias. humectat somnus, segnicies, & ocium, ut suprà recitauimus ex lib. de Affect. atq; etiā ex lib. 3. de diæta. Ceterùm maximè pueri febrientes uictum desiderāt humidum: propterea quod plurimum habent caloris innati, habentq; præterea febrilem. & idcirco uictus eorum sit humidus. talisq; quoq; sit ijs, qui assueti sunt uictui humido: si enim à cōsuetudine remoueātur; magna fit mutatio. & omnis mutatio magna est periculosa. de hac consuetudine copiosè disseruit Hipp. in lib. de Vete. med. & in lib. de uictus ratione in mor. acu. quæ quantū ualet in uictu, explicauit. sed & in alijs rebus nō naturalibus animaduertenda est: nam legitur in lib. 6. de mor. prop. sect. 8. consuetudo dū sani fuimus, est attendenda qualis in uictu, uestitu, laboribus, somno rebus uenereis, & mente, siue animi affectibus.

APHOR. XVII.

Et quibus semel, aut bis, & quibus plura ne, an pauciora particulatim oporteat afferre, considerandum. Condonandum autem aliquid tempori, ætati, & consuetudini.

Hic aphorismus cū superiore unus uidetur sermo, quēadmodū siquis diceret Victus humidus confert omnibus febricitātibus, aliquibus semel in die, aut bis: aliquibus plus, uel minus prout tēpus anni, ætas, & cōsuetudo tulerit: nā hyems & uer uentres reddit calidissimos, ac præterea ad

conco-

concoquendum aptas: ætas uero eorum, qui crescunt, plurimum habet caloris, pluriq; eget alimento: consuetudo uerò, quæ est uelut habitus eorum, qui bis in die comedunt, uel semel, uel copiosè, uel parum, non amoueatur: natura enim plurimum læderetur. alimenti tamen quantitas potest mutari, & substantia: nã, si dum homo sanus est, carnes robustas edit, & alia edulia fortissima; ægrotante ipso, uel assuetis cibis detrahẽdæ sunt uires, uel immutãdæ sunt adeo, ut pro robustis debiles exhibeantur. eodem modo de copia est agendum: si enim plura comedat sanus; æger pauca: vel si multa opus sunt; tenuis sint substantiæ, ac concoctu faciles, qualis est in morbis ptisana ordeacea. sed paulatim addas, & imminuas: legitur enim in lib. de Affect. Quoscunq; cibos, aut obsonia, aut potus ægri concupiscunt, exhibeto; si non corpori damnum inde accessurum est. sed cum aut cibos, aut potus augere, aut detrahere inceperis; paulatim additiones, & detractiones facere oportet. Et quicunq; cibos sufficientes perficere possunt, his sorbitiones ne dederis; excludunt enim cibum. qui verò non possunt, his dato. si uerò quid dare uolueris refectionis gratia; alicam dato, & ptisanam triticeam: hæ enim sorbitiones sunt fortiores. dentur autem post cœnam. Sententiam Hipp. habemus hoc in loco, de alimenti ægris exhibendi substantia, ac de quantitate, atq; de modo: nam si morbus ortũ traxerit ab edulijs ingestis; alimentũ corrigere oportet: si enim edulia ingesta sint fortia, & robusta; propinẽtur debilia: si multa; pauca: si uersa sint, uel vertantur in substantiam nostrum corpus lædentẽ; respiciamus, verũ id proueniat à partibus corporis ægri, an à qua-
 litate

litate edulij: si ab edulijs; ea immutemus oportet: si à corpore; id curetur, tantum alimenti dando, quantum ad uires sustinendas est necessarium. quapropter ratio habenda est modi morbi, naturæ hominis, ætatis, anni temporis non in immutanda diæta solū, sed in detrahenda, & in apponenda: sic enim nos admonet Hip. in lib. de Nat. hum. At præsertim est consuetudo inspicienda & in cibi substantia, & in quantitate, & in qualitate, & in tempore, ac uicibus. etenim quò ad alimenti substantiam, scribit Hipp. in libr. de Vict. rat. in morb. acu. Facilè ferunt cibos, quibus adsueti sunt; etiam si natura non sunt boni: similiter etiam potus. ægrè autem ferunt cibos, quibus adsueti non sunt; etiam si non sunt mali: similiter etiam potus. de quantitate autem in acutis morbis legitur in citato lib. Copia, scilicet ptisanæ ordeaceæ sufficit ab initio dare non multa, neque minus crassa: sed ut consuetudinis gratia quid ingeratur, & ut ne multa uasorum uacuatio fiat. sed, si siccior fuerit morbus, scilicet pleuriticus ex g. quàm quis putarit; non ita magna copia dare oportet. & alia ibi leges. de quantitate uerò uicissim danda ibi legitur. Qui bis in die cibum capere soliti sunt, eis bis danda est ptisana: qui verò semel edere consueuerunt, his semel primo die danda est. verùm sensim progressu facto si fieri poterit, etiam his bis detur, si sanè opus habere visum fuerit. Et infrà de substantia, quantitate, & ordine hæc recenset. Facile est hoc addiscere, quòd simplex victus cibi; ac potus ipse sibi ipsi semper similis securior omnino est ad sanitatem, quàm siquis derepente ad aliam meliorem magnam mutationem faciat; nam &

his,

nis, qui bis in die cibum sumunt, & his, qui semel, repentinæ mutationes noxas, ac ægritudines inducunt; & eos sanè, qui prandere non adsueti sunt, si pransi fuerint; statim infirmos facit, & toto corpore graues, & pigros, & alia incommoda, quæ ibi lege. Et subdit. Quin & hi, qui bis in die cibum capere soliti sunt, si pransi non fuerint; debiles, & infirmi sunt, & ad omne opus timidi, & ventriculi osculum dolent: uiscera enim pendere ipsis videntur, & calidam, & cum uirore pallidam vrinam mingunt, & alui egestio comburitur. Et subdit. Qui tota die uasa vacua fecit, si quantum consueuit, cœnauerit; verisimile est, si tunc cum impransus esset, doluit, & ægrotauit, & ubi cœnauit, grauis fuit; multò magis grauari. si verò etiam longiori tempore euacuatis vasis, postea derepente cœnauerit; adhuc magis grauabitur. Hæc Hippo. in lib. de Vict. rat. in morb. acu. & ea confirmat in lib. de Veteri med. sed de consuetudine ubicunque sese obtulerit occasio, agemus.

APHOR. XVIII.

Aestate, & autumno cibos difficillimè ferunt, hyeme facillimè: secundum locum ver habet.

Si hunc aphorismum cum decimoquinto coniungamus; hunc conficiemus sermonem. Ventres hyeme, & vere natura calidissimi, æstate, & autumno contra: quare per illa tempora alimenta sint copiosiora, per hæc pauciora: nam si hyeme, & vere calor innatus ē plurimus; æstate, & au

tumor paucus. sed hic aph. differt ab illo: scripsit enim ibi Hip. Ventres hyeme, & uere natura calidissimi, hic uer secundum locum habet scilicet inter æstiua, & hyemalia tempora. Verum in illo aphor. Hip. locutus est de prima ueris parte, quæ cum hyeme coniuncta est, & hyemis naturā sapit: itaq; & effectus hyemales. pars uerò, quæ æstatem præcedit, & cum ea copulatur, æstatis naturam sequitur non omnino, sed aliqua ex parte, & idcirco medium tenet locum. Cur autem æstate facillimè ieiuniū ferant homines, rationē sumpsimus ex decimo nono apho. quæ est. si hyeme, & vere ventres sunt natura calidissimi; igitur æstate, & autumno cōtrà. Arist. in par. 1. prob. 39. non ob innati caloris paucitatem asserit tempore æstiuo ciborum parsimoniam cōpetere. sed sic inquit. Cibus paucus, potio liberalis per æstatem admittitur, ille magis, hæc omnino: nā potioni per æstatem ob temporū siccitatē indulgendum ex toto est. parsimonia uerò cibi cōmunis temporum est, sed magis æstate conuenit: ne ob habitū tēporis feruentē corpus cibo immodico pressum exæstuet. Cum igitur æstas calorē paucum, & debilē reddat, itidemq; ea autumni pars, quæ æstati contigua est; fit, ut cibos uentres non concoquant, ac præterea nec distribuant, nec antea attrahāt, nec appetant, hinc facilis inedia, & ieiunium facilè fertur: attamen, si copiosa sit alimenti exhibitio tēpore æstiuo; corpus immodico cibo oppressum ob habitū tēporis feruentē æstuat.

APHOR. XVIIII.

His qui per circuitus accessionem habent nihil dare oportet, neque cogere, sed subtrahere adiectioni ante iudicationes.

In

In serie eorum aph. qui de uictus ratione constituenda agũt, scribatur apho. sed uaria est interpretatio: quidam enim asserunt hoc pacto aphorismum intelligi oportere. Qui hoc tempore habent accessionẽ, quæ quotidie, uel alternis, uel longiori interuallo repetat; tunc ijs nihil alimenti est dandũ, neq; cogendi sunt: imo medici tunc subtrahant, siquid addiderint antea, cum appropinquat iudicatio. ad confirmationem uerò interpretationis adducunt aph. ij. cuius uerba sunt. In accessionibus abstinere oportet: nam cibum dare nocuum est. & quibus per circuitum fiunt accessiones, in ipsa accessione abstinere oportet. Alij aliam dant explanationem, quæ hæc est. His, qui per circuitus accessionem habent, nihil alimenti addere oportet, neq; cogere, cum iudicatio, siue crisis propinqua est, imo subtrahere adiectioni factæ alimenti ante iudicationẽ. comprobant eorum interpretationem cum illa aph. 10. parte, quæ est. Quibus posterius debet morbus consistere, siue in suo esse uigore, his & in ipso consistendi tempore, & parũ ante illud tempus cibus subtrahendus est. prius uerò uberius alendum est: ut æger sufficiat. sed de crisi, siue iudicatione in sequenti aph. agetur.

APHOR. XX.

Quæ iudicantur, & iudicata sunt integrè, neque mouere, neque nouare aliquid, siue medicamentis, siue aliter irritando, sed sinere.

Postquam Hippo. nos docuit, quæ uictus ratio in morbis præsertim acutis constituenda sit: & quando, & quo pacto sit facienda, aut non, uasorum

rum inanitio; nunc præcepta dat de euacuatione, quæ per purgantia fit pharmaca: causa enim morbi aufertur per euacuationem, nisi ut aliàs diximus, sit externa ueluti aer: aut per vasorum inanitionem, de qua satis abundè egimus. in reliquis igitur huius libri aphorismis ostendit Hippoc. Quæ, & quando, & per quas regiones in morbis purganda sunt, & in qua morborum parte. Et propterea in qua parte sit purgatio facienda per ratiocinationem à negatione, vel ablatione partium sic incipit. Quæ iudicantur, scilicet nunc, & quæ iudicata sunt integrè, hoc est, perfectè, neque moueri oportet, neque nouare aliquid siue medicamentis, siue aliis irritamentis, sed sinere: vt natura opus expletum corroboret. Quæ autem ea sint, quæ iudicantur, & quid sit iudicari, legamus Hippoc. in libr. de Affectio. in principio, ubi scribit. Iudicari in morbis est, cum morbi augescunt, aut marcescunt, aut in aliam morbum transeunt, aut desinunt. Et in libro de ae. aqui. & lo. morbi in his diebus iudicantur: aliique perimunt, alii definunt, aut in aliam speciem, aliumque statum transmutantur. Quæ duo loca si unà conferamus; verba illa Augescunt, aut mareescunt significant Perimunt, aut desinunt. hinc intelligamus in illa morbi parte, qua morbus aut perimit, aut desinit, pharmacum nullum siue purgans, siue præparans esse adhibendum, si tamen crisis illa, siue iudicatio sit perfecta, scilicet à natura nostrum corpus regente, non à ui particulari alicuius membri, uel particulæ: quoniam aliqua pars aliquando irritata ab humore, uel ab affectu noxam à se expellere conatur, sed

natura

natura regens non nisi rectè agit, dummodo sit regens, ac uincens, & non victa. ac propterea concoquit, & uertit in corporis nostri substantiam ea, quæ morbum committebant, aut sic disponit, nisi sint apta alimenta, ut expellantur. Et, cum tota huiusmodi actio fieri non possit absque tempore, & locis expulsioni idoneis: habita ratione corporis ægri, causæ, & circunstantium, elegit natura regens tempus ad concoquendum, & expellendum opportunum, & locum, de quibus in sequenti aphor. atque in sec. libro differemus. Tria itaque medico sunt cognoscenda, ut obseruet, si crisis perfecta sit. primum quòd humor morbum efficiens sit concoctus: legitur enim in libro secundo de morb. pop. sect. prima. Quæ præiudicata sunt, si crudè iudicata fuerint; recidiuæ fiunt. Secundum, quòd die decretorio fiat iudicatio: nam scriptum est in libro quarto aphorism. trigesimosexto. Sudores febricitantibus si inceperint tertio, quinto, septimo, nono, undecimo, &c. boni: Hi enim sudores morbum iudicant: qui uerò non ita eueniunt: laborem, aut longitudinem morbi, aut recidiuam. Tertium, quòd locus, per quem fit humoris expulsio, sit conferens: si enim ex ignobiliori parte ad nobilem expelleretur humor noxius; summa esset læsio, & idcirco in sequenti aphorismo admonet medicum, qui purgare uult corpus, ut humores per loca ducat conferentia. Hæc tria igitur noscat medicus oportet, qui perfectam crisim distinguere uelit. quare, cum hæc tria viderit à natura esse perfecta, nihil agat, sed sinat. si vero aliqua horum desiderentur; arte opus naturæ adiuuet.

At

At quo pacto præstandū sit naturæ auxilium, inspiciamus aphorismos sequentes. interim verò memoria mandemus hæc. primum, si perfectè natura decernat; ei totū opus omittamus. si desit; opem ei feramus. quo tandem morbi tempore; fiat, dum morbus declinet. ex Hip. verbis hæc scripsimus.

APHOR. XXI.

Quæ ducere oportet, quò maximè natura uergit per loca conferentia, eò ducere.

Si igitur natura perfectam crisim produxerit; omnino medicus ei cedat. si verò non perfecta erit; id eueniet aut propter humoris noxij inobedientiam, aut ob tempus crisi ineptum, aut quia per loca conferentia nō educitur, aut ob has omnes causas, aut aliquas: quas singulas, & omnes simul is noscat, & quænam horum sit, sciat. Quibus cognitis quid ei agendū sit, aperit Hipp. in lib. de med. purg. & inquit. Cum pharmacum alicui dare voles siue deorsum, siue sursum purgans; interrogare ægrum oportet, an prius biberit medicamentū, & an aluus ex deorsum purgantibus cita sit, & celeriter obediat, aut dura. Et, si citam, & facilè solutu esse dixerit; mollioribus, & paucioribus medicamentis opus habet. si verò dura fuerit; fortioribus indiget. idem modus in sursum purgātibus requiritur. At, si nunquā neq; sursum, neq; deorsum se purgatum esse dixerit, neq; medicamentū bibisse; cognoscere oportet, an ad ea, quæ sanus in corpus ingessit, aluus deorsum solutu facilis fuerit, aut sursum versus apposita ad vomitionem, & an ad repletionē aliquam alui profluuiū ipsi successerit. hæc omnia interrogare oportet: quò rectè consulere possit: turpis

enim

enim est calamitas, medicamēto purgante dato, hominē occidere. Sic Hipp. de medicamentis pur gantibus, ac de cōmunibus locis euacuationi destinatis per purgans pharmacū. sed, cum nō omnis purgatio fiat per pharmaca talia, atque humor noxius quādoq; vertatur ad alias partes; ait Hipp. eum duci oportere per loca conferentia: nam Ducere significat trahere humorē per illum locum, ad quē ipse habebat inclinationē, veluti si per partē infernam inclinare declarabat; medicus notas suprà datas obseruans, per illā ducat. si per supernā; per supernā, dummodo loca sint conferentia. Quòd autē Ducere hoc in loco eam habeat significationē, quam dedimus, argumēto sit alius Hipp. locus in lib. 6. de mor. pop. sect. 2. vbi legitur. Reuellere oportet; si non quà oportet, repant scilicet humores: si verò quà oportet; his oscula aperire oportet, qualiter singula repunt. Ex quibus verbis percipimus duo, significationē verbi Ducere, & quid sit faciendū, si per loca conferentia humores nō uertantur. unde sic uidentur uerba Aphorismi sonare. Si humores habuerint inclinationem ad partem infernam, atq; pars illa sit euacuationi humorum utilis, & commoda corpori; per eam partem duces: si uerò inclinent ad regionem nec utilem, nec commodā; per reuulsionem trahes, hoc est, per contrariam partem. primum est opus naturæ inceptum, & ab arte perfectum. secundum totum est artis medicæ. Verba illa, Quò maximè natura uergit nihil aliud significare uidentur, nisi Ad quam partem potissimum natura humorum inclinet, & nō natura regens nostrum corpus. quod confirmatur ab eodē Hipp. in lib. de Humoribus, ubi ait. Quæ ducere oportet, quo maximè repunt per conue-

nientes

nientes locos, eò ducere oportet. vbi Repunt hu mores, & non natura regens, facilè intelligitur. & in principio eiusdem libri de Humo. scribit. impetus, & ferocitas humorum, vbi non reciprocatio humorum est, velut florum, ducendus est, quà repit per conuenientes, ac cõmodas regiones, exceptis his, quorũ maturitas tempore contingit. Quæ verò sint partes conferentes, ac commodæ, describit in lib. de locis in ho. his verbis. Morbi ea parte, qua proximi sunt, educendi sunt: & qua parte singulis exitus quàmproximus est, extrahendi. exitus humorum totius corporis sunt intestina, & ventriculus, particularium partium primò, deinde aliquo temporis interuallo, vesica, vterus, & cutis. Sit igitur sententia Hipp. Humores, qui ducendi sunt auxilio medici, cum rectrix natura non possit impedita; ducantur per ea loca, quæ vergit, & inclinata est humorum natura; dummodo ea sint, ad loca conferentia, & commoda: aliàs enim non sunt ducendi, sed reuellendi.

APHOR. XXII.

Concocta medicari, atque mouere non cruda, neque in principiis modò non turgeant, plurima verò non turgent.

Aliã conditionẽ proponit Hipp. quam animaduertere medicus debet, antequam purgante vtatur medicamento. eaq; est, vt materia, siue humor morbi causa concoctus sit, vt antea diximus: tunc enim euacuari potest. sed in principio morbi humor concoctus esse est impossibile: quoniam is victus paucam, aut nullam inferret

ferret læsionem. itaque humorem concoctum, euacuari iubet, & non crudum, nec in morborum principijs, nisi turgeat: quod raro euenit. Concocta vero sunt ea, quæ à natura, siue calore adeo euicta sunt, vt in alimentum corporis vertantur, vel nullam producant noxam, nisi diutius in corpore maneant. Euicti igitur sunt, & concocti humores, si illam immodicam caliditatem, vel frigiditatem, siccitatem, & humiditatem remittant; si immodicā crassiciem, tenuitatem, asperitatem, acrimoniam, amaritudinem, salsedinem, duriciem, molliciem, acerbitatem, terrestreitatem, & alios omnes amiserint excessus, & ad temperiem quandam adducti fuerint. quod fieri non potest nisi additione, vel ablatione scilicet eorum, quorum opera calor, & virtus hominis vtatur: nam vt remittat summam caliditatem; opus est vel frigiditate, vel humiditate, vel vtrisque, quæ calori innato præsto sint. atque frigiditate illa, & humiditate si in corpore fuerit copiosa; natura nisi impedita fuerit, vtetur ad humanam temperationem. si verò altera harum deficiat, aut non sufficiat; medicus subministret: nullo enim pacto concoctio perficeretur; sed excessus ille, à quo cruditas prouenit, permaneret, tandem naturam superaret, ac euerteret. additio, itaque, & ablatio tum primarum, tum secundarum qualitatum, tum tertiarum fiat per calorem naturalem, qui permisceat, alteret, temperet, & concoquat. primæ qualitates si excedant; remittantur per contrarias, ut calidæ per frigidas. nec alicuius mixtionis, nec coctionis indiget. secundæ autem opus habent permixtione, temperaturaq; mutua ad concoctionem.

F Quid

Quòd uerò res ita se habeat, audiamus Hipp. qui scribit in lib. de Vete. med. Quibus grauedo innascitur, & fluxus per nares mouetur, hic ut plurimũ acrior est eo, qui prius erat, & tumescere facit nasum, & exurit. & si diu pseuerauerit, exulceratur etiam locus. sedatur autem aliquo modo ardor, nõ cum fluxus prodit, & inflammatio consistit: sed postquam fluxus crassior, & minus acris, cõcoctusq;, & magis permixtus priore fuerit: tunc sanè iam et ardor cessat. omnibus autem liberatio hæc est, ut ex frigiditate affecti percalfiant, ex ardore perfrigerentur. atq; hæc breui accedunt, & concoctione nulla opus habent. reliquæ autẽ omnes fluxiones, quas propter humorum acrimonias, & intemperãtias fieri sentio, restituuntur, & curantur, ubi temperatæ fuerint, & concoctæ. Et subdit. fit concoctio ex permixtione, tẽperaturaq; mutua, & quasi coctura. Quin fluxiones in fauces delabentes omnes hæ primũ salsæ humidæ, acresq; descendunt, & in talibus morbi firmantur. ubi uerò crassiores, & maturiores factæ fuerint, & ab omni acrimonia liberatæ; tunc iam & febres, & alia hominẽ lædentia soluũtur. quãdo igitur ab ipsa caliditate sincera, aut frigiditate fluxiones cõtigerint, & nulla alia facultate participauerint; sic sanè sedabuntur, ubi ex frigido in calidum permutatæ fuerint, & ex calido in frigidum. Et subdit. Quæcunq; mala homo patitur, omnia à qualitatibus proficiscuntur. itaq;, cum amaritudo quædam diffusa fuerit, quam bilem flauam appellare solemus, quales statim anxietates, & æstus, & impotentiæ occupant. at uerò ubi liberati fuerimus ab illa, & purgati aut sponte, aut per medicamentum, si modò tempestiuè quid horum fiat; manifeste

&

& à doloribus, & à calore liberamur. quantò autē tpe eadē eleuata fuerint, & cruda, & meraca, ac intemperata, nulla arte nec dolores, nec febres sedare possis. Et quos acuta, acrisq;, & aeruginosa bilis affligit, quales mex rabies, & morsus uiscerum, ac pectoris, & desperatio? non sedantur autem hæc priusquam eadem expurgetur, & prosternatur, & alijs permisceatur. concoqui autem, & permutari, & attenuari, ac crassescere in humorum speciem per multas, & omnigenas species contingit. Et suprà in eodem lib. Ego hoc maximum signum esse puto, quòd homines non propter calidum simpliciter febricitent, sed est & amarum, & calidum idem, calidum & acidū, salsum ac calidum, & alia infinita: & rursus frigidum cum alijs facultatibus coniunctū. hæc sunt, quæ lædunt. tandem ait. Reliqua omnia scilicet præter primas qualitates dictas, quātò pluribus miscentur, tantò mitiora, ac meliora fiunt. At uerò homo omnium optimè dispositus est, ubi concoquit, & in quiete est, nullam peculiarem uim præ se ferens. Hæc omnia Hippo. in lib. de Vete. med. qua declarant omnes qualitates tum primas, tum secundas, tum tertias subiecto iunctas humanam naturam excedentes, ut cruda concoqui oportere, deinde medicamentis purgari. Sed non omnis humor concoctus est euacuandus, sed is, qui superfluus est, nec natura eo opus habet ad corpus nutriendū: quem si diu in corpore maneret; morbum committeret. Hunc coctum, atq; superfluum quibus signis cognoscas, docet Hippo. in lib. 5. de mor. prop. ubi inquit. Ventres subpurgare oportet in morbis, cū matura fuerint: infrà quidem, ubi considisse videris, signum habes, si neq; anxij, aut capite gra-

F 2 uati

uati fuerint, & cũ calores mitissimi fuerint, aut cũ post exacerbationes cessarint. sursum uerò in exacerbationibus: tunc.n.etiã sponte eleuantur, cũ anxij, & capite grauati fuerint, ac se iactarint. Verùm & urinæ indicant, quãdo purgare corpus oporteat: nã habemus in lib. de Vict.rat.in mor. acu.ar.44. Quibus in principio urinæ nebulosæ aut etiam crassæ sunt, tales depurgare oportet, si etiam alia contulerint. quibus in principio urinæ tenues, tales ne purgato. Sed si uisum fuerit; infusum per clysterem adhibeto. sic Hip. qui nos admonet, quando purgatio fieri debeat tum per infernas partes, tum per supernas, atq; notas adscribit. Cũ igitur modis prædictis humor fuerit concoctus; tunc, si redundet, per medicaméta purgãdus erit, & mouendus. Verbũ Mouere quidã additũ esse existimãt, vt corroboret Medicari, perinde ac si sic scribas. Cõcocta per medicamentum purgans sunt medicanda. Nonnulli asserunt Mouere dictũ fuisse ab Hip. quod respõdeat primis qualitatibus, quæ excedentes nostrum lædãt corpus: sed motæ ut ex calidis frigidæ, uel ex frigidis calidæ omnem adimant noxam, quemadmodum antea retulimus ex Hip. sententia in lib. de Vete.med. Alij uerò copulant Mouere nõ cruda, & arguunt quæ nec cruda sunt, nec cocta moueri oportere, ac præparare ad exitũ, aut ad alendum corpus: datur enim latitudo inter coctum, & crudum. sed hæc interpretatio non uidetur uerbis Hippo. sequentibus, ut plures existimant consentire: nam hoc pacto sentiunt, & sententiã Hipp. esse affirmant. Cruda non sunt medicãda, siue purganda unquam: nec etiam in principijs morborum, nisi turgeant. nõ sunt propterea purganda cruda, quòd natura non obediunt, immo

resistunt,

resistunt, ac repugnant. unde, cum sit natura potissimus euacuationis author, medicamentū autem instrumentum; fit, ut, cum nihil agat in crudum humorem; medicamentum nihil noxij admat, ut legitur in lib. de Vict. rat. in mor. acutis. & idcirco, cum in morbi initio sit humor contumax, atq; repugnans naturæ, (aliàs enim non esset dicendum morbi principiū, si obediret, atq; mollior esset) in tali morbi tempore purgationē exhibere non conducit, nisi turgeat. quod rarò fit. Verbum Turgeo translatum à Græco orgao melius, & fortè rectius diceretur, si mutata litera o in u, & a in e, ut euenire solet linguis his, quæ ex alia originē ducunt, resultaret Vrgeo, & non Turgeo. Vrgeo enim significat opus est, siue necesse est, siue periculū imminet mortis; mortē verò minitatur morbus, uel symptoma, uel causa morbi præsens, q̄ humor sit, aut aliud. horum singula si multū excedāt; periculum, & necessitatē habent, & opus medici desiderāt, multò magis si duo grauiter excitentur; ac tandē maximè, si tria hæc: tunc. n. non immorandū est, sed purgās medicamentū est exhibendū. quod quidem fecisse Hipp. ostendemus in aph. 24. huius libri, & in sequentibus commentarijs locis proprijs. Morbus vrget, si acutus sit, aut acutis hæreat. symptoma, si vicem grauioris morbi gerat. humor, si naturæ ab hoīe alienæ sit, si plurimus, si prauis prædi tus qualitatibus, uel nō prauis; sed modū excedētibus, & partiū aliquā detineat principē. Quidā inquiunt Plurima turgere ad humorem siue causam morbi referri. ijs nos respondemus morbi cām propria ratione cōsiderari, & rōne effectus, q duplex est morbus. s. & symptoma: à quauis. n. harum causarum medicus cogitur ad crudum

humorē euacuandum: nam, si humor per se tenter, ac irritet, quāquā crudus; euacuandus est. si morbus adeo sit acutus, & grauis, vel symptoma, quod non diu ferri possit, vt sunt plures acutorum; causa, tempestiuè tamen, est amouēda. si natura enim frangatur, debilitetur, pereatq; vel ob calorem, vel acrimoniā, vel amaritudinē, vel tenuitatē, vel salsedinē, vel aliam superexcedentē humorum qualitatem, vel dolorem, vel quālibet affectionē; est statim ab illa afflictione liberanda, nullaq; est concoctio expectanda: propterea q vel humor noxius sanguinē conspurcabit corpus alentē, vel morbus vires destruet. Euacuandus igitur est humor crudus primum si irritet, & ad exitū festinet, magis si irritet, & lædat admodum, ac multò magis si morbus augeat, vel symptoma, & sanguinē, qui corporis est alimentum, corrumpat, & hinc mors sequatur. At, si humor crudus tantummodo irritet; vtilis est euacuatio, ac maximè si irritationē comitetur turgescentia, sicut nonnulli sunt opinati, qui verbum orgao idem significare, quod turgescētia vrget existimant. atque in medium producunt problema scriptum ab Arist. in par. 4. prob. 8. prob. est. Cur neq; concumbere, neq; euomere, nec sternuere, neq; flatum emittere oportet, nisi res turgente corpore vrgeat? an quia cum non turgemus similes terræ stirpibus sumus; quibus euulsis aut aliquid euellitur quippiam; aut aliquid abscissum relinquitur; quod autē cum extrudi debet, minutum remanserit; id omne dolorē diutius mouebit. & si quid alienum cōmotum sit; id, cum sua sede priuetur; dolorem efficiet. quæ certè his vsu euenient, qui cum non turgent, aliquid faciunt ex his, q̄ modo retulimus. hæc Arist. quapropter nisi

nisi res turgente corpore, vel parte aliqua princ- cipe ei feruiente, vrgeat: aut cum crudo euacuabitur aliquid, quod sit corpori opportunum: quo euacuato afflictio, & debilitas aduenit: aut non totum id, quod crudũ est, extrahetur, sed remanebit aliquid, quod uel morbum corroboret, uel recidiuam faciat morbi præteriti. si uerò turgeat corpus, uel pars, ut caput ob flatum, qui irritet sternutamentum; ipsum excitare conducit: aut uasa genitalia ob semen, quod titillationem moueat; concumbere utile est: aut uentriculum ob humorem, qui uel titillet eius osculum, uel sua acrimonia purget, angat, & quoquo pacto lædat; per uomitum expellere oportet, prius præparato, si opus sit, humore ad exitum, si qua ipsius pars sit renitens: uel uentriculo, uel utrisq;: aut intestina à bile molestata, & exitum quæritante: aut uenas nariũ, uel eas, quæ hæmorrhoidales appellãtur. si fluxionis sanguinis notæ appareant; per ea educi loca expedit: nam prædicta irritamenta alia sunt corpori utilia ad sanitatem tuendam, alia necessaria naturæ periclitãtis auxilio, alia commoda, & opportuna. Cũ igitur humor ipse quamuis crudus, aut irritauerit naturam, aut eam in discrimen adducet maximum; purgandus est, si loca purgationi adsint idonea. si uerò non; reuellatur. sed de reuulsione aliàs. Fiat præterea talis euacuatio tẽpestiua, hoc est, habita ratione morbi, temporis anni, ætatis, siue personæ: sic enim commoda erit: nã scribit Hip. in lib. de Veteri med. Cum amaritudo quædam diffusa fuerit, quam bilem flauam appellare solemus, quales statim anxietates, & æstus, & impotentiæ occupant? uerũ ubi liberati fuerimus ab illa, & purgati aut sponte, aut per medicamentũ,

si modo tempestiuè quid horum fiat; manifeste & à doloribus, & à calore liberamur. sed quãto tempore eadem eleuata fuerit, & cruda, & meraca, ac intemperata, nulla arte neq; dolores, neq; febres sedare possis. Hæc Hippo. explicans affectiones nullo remoueri pacto, nisi bilis illa aut purgetur, aut alijs permisceatur, siue cõcoquatur, uel alijs mixta perdat acrimoniam, & uim q̃ corpori noxã infert. q̃ euacuatio fieri in morbi initio oportet, aut si humor exitũ ꝓperet, aut adeo naturã fatiget, ut non possit diu perdurare, dummodo locus expulsioni adsit commodus, & conferens. Concocta igitur, & à natura uicta, & superata, & uiolentia eorum remota, purgari oportet, & mouere mobilia. cruda aũt uiolẽta, meraca, & intemperata ne dum principijs euacuanda sunt, nisi ipsa accelerent, & ad exitũ festinent, aut uim, & perniciem naturæ tentent.

APHOR. XXIII.

Deiectiones non multitudine sunt æstimandæ, sed si talia deiiciantur, qualia conueniunt; & ægri facilè tolerant. Atq; vbi vsq; ad animi defectionem expedit ducere, faciendum, si æger possit tolerare.

Eadẽ in hoc aph. explicat Hipp. quæ de uasorũ inanitione scripsit in aph. 2. nam, quemadmodũ si talis fiat uasorũ inanitio, qualis fieri debet; cõfert, & bene tolerãt ægri: sic si talia deijciant, qualia deijci oportet; confert, & leuiter ferũt. sin minus; contrà. Hunc aph. eundẽ habemus in lib. de humo. his uerbis notatũ. Quæ prodeunt, non multitudine æstimare oportet: sed quandiu prodeãt, qualia oportet, & facilè æger ferat. Vbi verò opus est, debilitare etiã, aut animi deliquium

inducere

inducere oportet, donec hoc feceris, cuius gratia hoc fit: interim aliò uertere, aut siccare, aut humectare, aut reuellere, si sufficiat æger. id qđ ex his conjectabis. sicca quidē calida erunt, humida uerò frigida. quæ verò aluũ mouent, plerunq; contraria. sic Hip. Inquit igitur medicũ inspicere debere non multitudinē eorum, quæ per sedē deijciuntur: sed uideat, an talia sint, qualia oportet, & an æger facilè ferat: nam tam multa deijci possunt, q̄ ad animi defectionē perducant, si æger possit tolerare, & expediat. Talia aũt deijciuntur, qualia oportet, si excrementa deiecta correspondeant naturæ morbi, ægrotantis, anni tēpori, & regioni, sicut explicauit Hip. in secundo aph. præterea in lib. de salu. diæta sic ait. Transmutare oportet scilicet diætam, habitaq; ratione naturæ hominis, ætatis, & speciei, horæq; anni, & modi ipsius morbi, curationem facere, aliquando detrahendo, aliquando apponendo, & ad singulas ætates, horas, & species, ac morbos inspiciēdo tum in exhibendis pharmacis, tum in constituenda diæta. Sed de his copiosè in secundo aph.

APHOR. XXIIII.

In acutis passionibus raro, & in principijs medicinis purgantibus uti, & hoc cum præmeditatione faciendum.

Quemadmodũ in uasorũ inanitione cõuenięti quatuor inspiciēda sunt; sic in purgatiõe faciēda: morbũ. n. naturã ægri, tēpus anni, & regionē aduertere oportet. Et ꝑpterea morbũ respiciēs Hip. inquit. In passionibus acutis raro uti medicamēto purgante oportet. &, si exhibendum sit; fiat in morbi principio, sed cum præmeditatione. Quæ autem sint acutæ passiones in præcedētibus aph.

copiosè

copiosè tractauimus. Quòd uerò rarò purgandũ sit, habemus quoq; in lib. de humo. ubi legitur. Quæ infrà ꝓdeũt, multũ purgare oportet, & hæc nõ prope iudicationẽ, sed longius ab ea: rarò aũt in acutis multa ducere oportet, in delassatis totum. Hæc Hip. qui asserit infernam purgationem multam esse debere, & longe à indicatione: fiat enim, ut aliquibus placet, hæc multa purgatio multò post iudicationẽ, expectãdo, an natura id faciat. quæ si non effecerit; nobis est postea tentandum. in morbis longis concoctio semper est expectanda, antequam fiat euacuatio multa. in acutis autem rarò est faciẽda talis. & fiat, si opus sit, in morbi initio: initium autem quid sit, legitur in lib. 3. de mor. sic. Peripneumoniã hoc modo curare oportet, non tamen peccabit, si etiam pleuritidem, & phrenitidẽ ita curare aggrediatũ. & subdit. Aluum in primis quatuor, aut quinque diebus subducere oportet, & hoc paulò amplius: quò & febres obtusiores fiant, & dolores leuiores. cum aũt euacuatus fuerit, & corpore debilis; infernã aluum tertio quoq; die deorsum cõmoueto: quò & corpus potens sit, & supernæ regiones humoris expertes: nã, si multus humor infrà secedat à quinta die; mortem inducit: infrà. n. humore secedẽte supernæ partes reficcãtur, & sputi purgatio sursum non ꝓ lit. Oportet igĩ & infernã aluũ neq; ualde suppressam esse; ut ne febres sint acutæ: neq; ualde egerere: quò saliua sursum educi possit, & æger uirib⁹ ualeat. At medicamẽta sursum educẽtia sexta, & septima, ac nona die, & morbo adhuc ulterius progresso magis exhibeto. sit autẽ medicamentum, ueratrum albũ, thapsia, elaterium recens singula æquis portionibus. Hæc Hip. docet de euacuatione faciẽda in tribus mor-

bis

bis acutis, atq; de tẽpore eligẽdo. itaq; ex prædictis locis. pcipimus rarò in acutis multa ducere idem significare q rarò in acutis morbis medicinis purgantibus vti, quæ quales fuerint, explicatæ sunt. & fiant huiusmodi purgationes, si fieri debeant, in principio: nam proditum est in lib. 2. aph. 29. cum morbi incohant, siquid mouendum videtur; moue: cum verò cõsistunt, ac vigent; melius est quietem habere. Et rationẽ huius sententiæ reddit in aph. 30. dicens: quoniã scilicet circa initia, & fines omnia imbecilliora: cũ verò consistunt; fortiora. In quarto autẽ lib. aph. 10. inquit. Medicari in valde acutis, si turget, eadem die: tardare enim in talibus malum est. quare, si turget; vti oportet medicamẽtis purgãtibus. Turget autẽ, vt iam diximus, si ipsa materia, vel morbus, vel symptoma irritet, & ad exitum festinet conferentẽ, aut si adeo naturam agitet, q periculum sit, ne succumbat breui, nisi ei medicus præsto sit. de materia irritante legitur sic in lib. de Vict. rat. in mor. acu. Si tales ab initio medicamentis purgare volueris; ante quintũ diem id facito, si venter murmurarit: sin minus; impurgatos sinito. si verò murmurarit, & alui egestiones biliosæ fuerint; scammonio dato moderatè purgato. in reliquo autẽ victu potus, ac sorbitiones parcissimè dato: quò æger melius habeat, si nõ remissione facta decimũ quartũ diem transgressus fuerit. Et supra in eodẽ lib. scriptum est. Quibus in principio vrinæ nebulosæ, aut etiã crassæ sunt; tales depurgare oportet, si etiã alia cõtulerint. quibus verò in principio vrinæ tenues; tales ne purgato: sed, si visum fuerit; infusum per clysterẽ adhibeto. si verò non materia, sed morbi vehementia irritet naturã, aut declaret euacuationẽ facien-

dam;

dam; medicus hac ductus Hip. sententia purgatio
nem aggrediatur; etenim hæc scribunt in eodē
lib. Maximè & hepatis dolores, & splenis graui-
tates, & aliæ inflāmationes, & supra septum tran
suersum (hic locus. n. est morborū acutorū) dolo-
res, ac morborū collectiones solui non possunt;
siquis prius medicamentis purgare aggrediatur:
nā uenæ sectio in talibus principalis est, deinde
infusa per clysteres, si non magnus, ac uehemens
fuerit morbus: sin minus; etiam postea medica-
mento purgante opus est. sed & post uenæ sectio
nē purgans medicamentū securitate, ac modera-
tione opus habet. Quicunq; uerò ea, q̄ inflāmata
sunt, statim in principio morborū medicamēto
soluere aggrediunt; hi de intento, ac inflāmato
nihil auferunt: non. n. remittit affectio, q̄ adhuc
cruda est: q̄ uerò morbo resistunt, ac sana sunt,
colliquefaciūt. debili uerò euadēte corpore, mor
bus inualescit. Cum autē morbus corpori præua-
luerit; tale iā incurabiliter affectū est. Symptoma
tandē cogit medicū ad purgationē efficiendam,
ut scribit Hipp. in eodē lib. qui dū curat pleuriti
dē, ait. Soluit mollitoriū fomentum dolores ad
clauiculā pertingentes. sectio autē uenæ nō simi-
liter soluit dolorē; si non ad clauiculā pertingat.
si uerò dolor ad clauiculam, aut grauitas ad bra-
chium, aut circa mammā, aut supra septū trans-
uersum perueniat; uenā secare prodest in cubiti
flexura internā, & nō cūctari copiosum sanguinē
detrahere; donec multò rubicūdior fluxerit, aut
pro puro, & rubicundo liuidus: utrūq; enim con
tingit. si uerò sub septo trāsuerso fuerit dolor, &
ad clauiculā non perueniat; aluū mollire opor-
tet à ueratro nigro, aut peplio; ita ut ueratro
quidē daucū, aut seseli, aut cuminū, aut anisum,
aut

aut aliud quid ex odoratis ammisceas: peplio uero silphij succū. Ducit nigrū ueratrū melius, & ad iudicationem cōmodius, quā peplium. ambo autem dolorē sedant, sedant itē alia multa aluū subducētia, & ea, quæ in sorbitionibus exhibent aluum subducētia, opitulant quæcunq; nō valde iniucūda sunt aut ob amaritudinē, aut copiā, aut colorē, aut aliā suspicionem. Hæc Hip. uerba nos admonēt aluū moliri oportere in pleuritide, qui morbus est acutus, dū mō dolor sit sub septo trāsuerso. id autē fecit Hipp. ut pars humoris aliqua ad locū affectum decurrens, aut sistatur, aut euacuetur: nam, ut ipse in lib. de lo. in homine affirmat, in omni fluxione primū est sistend⁹ humor, deinde id, quod locū affecit euacuandū tempore opportuno. sistitur aut incrassando, aut resoluendo, aut reuellendo, aut deriuando. incrassatio, & resolutio sunt modi securiores. & idcirco primū tentandi sunt, & mox postea, ni conferant, ad venæ sectionem, aut ad alui emollitionē est deueniendū. sed omnis purgatio, quæ fit p pharmacū, fit propterea cū præmeditatione, q, vt antea retulit, purgans medicamentū securitate, ac moderatione opus habet: quare exhibendū est pmeditato: medicum. n. scire oportet vt recitat in lib. de Nat. hu. opponere se cōtrariū instātibus morbis, & naturis, & tēporibus, & ætatib⁹, & distendētia soluere, & soluta distendere: nam sic vel maximè morbū sedabit. & sanè mihi hoc ipsum sanatio esse videt: nā, veluti scribit in lib. de Vic. ra. citato, quæcūq; opera medicus bene, ac rectè tractat, ea singula bene, ac rectè facere oportet: & q cito, cito: & q pure, purè: & q citra dolorē tractare oportet, ita facere, vt q minimus dolor sentiatur: & alia omnia insigniter præ alijs ad meliorē

modũ transigere oportet. maximè verò laudauerim medicũ, qui in acutis morbis, qui plurimos homines occidũt, præ alijs insigniter ad meliorẽ partẽ excellit. sic Hipp. ex cuius sententia declarauimus in morbis acutis rarò uti oportere medicamento purganti, nisi aliquid vrgeat: tunc enim emollienda est aluus in morbi principio, quod est à primo die ad quartũ, vel quintum ad summum: morbi enim acuti sunt breues, & idcirco breues sunt eorum partes, vel tempora. celeritatem igitur curationis postulant. & si pharmaco vti opus sit; id faciendum est cum præmeditatione, hoc est, cum securitate, ac moderatione.

APHOR. XXV.

Si qualia oportet purgari, purgentur, confert, & facile ferunt: Si contrà, difficulter.

Inquit Hipp. si purgentur vel sponte, vel arte talia, qualia oportet; cõfert, & facilè ferunt ægrotantes purgationem. si verò nõ purgentur talia, qualia oportet, aut purgentur talia, qualia non oportet; huiusmodi purgatio nec confert, nec facilè tolerant ægri. Quæ sint illa, quæ oportet, docet Hipp. in secundo aphor. & asserit ea esse, quæ sint cõuenientia naturæ morbi, ægrotantis, anni tempori, & regioni: nam, si ægritudo facta fuerit à flaua bile, atq; ea euacuetur; confert: quoniã morbi causam remoues. & facile ferũt; propterea quòd natura gaudet molestia sublata. sic si in ætate, vel temperatura, vel habitu bilioso; sublatio superexcedentis humoris ad pristinã reducit temperiẽ ægrum: item, si anni tempore opportuno, vel loco idoneo: fiet enim ab his facilis tolerantia, & vtilitas. quæ ambæ euenire nõ possunt, nisi hæc quatuor, vel tria, vel potissima coadiuuent.

IOANNIS MARINELLI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS COMMENTARIVS.

II.

APHOR. I.

In quo morbo somnus laborem facit, mortale: Si verò iuuat, non mortale.

Natura, ut asserit Aristo. in lib. de somno, & uig. tribuit animali somnum ad salutem. sed, cũ eius salus consistat in eo restaurãdo, quod est deperditũ de corpore, atq; in sensibus, & facultate motrice corroborandis ab externis rebus defatigatis; somnus, q hæc efficit utraq; à natura tributus est animalibus: q cũ requies sit quædam; animal tuetur, & conseruat. confirmat idem Arist. in par. 10. prob. 31. somnũ eas potentias, atq; instrumenta corroborare, quæ nutritioni incũbũt; quietioraq; ea reddere, quæ facultatũ motus, & sensus sunt. & in par. ij. prob. 27. ait, somnus, data requie scilicet instrumentis sensuum,

suum,& motus animaliũ,tum corpora tota,tum membra singula facit alacriora.idem sentire uidetur Hip.in primo lib.aph.in aph.illo.Ventres hyeme, & uere natura calidissimi,& somni longissimi. Et in li.de Inso.actio sensuum libera fit per somnum.Verùm,si somnus ab altera harum operationum, uel ab utrisq; desistat ; & natura eum destituit.atq; hæc destitutio nihil aliud est, nisi natura à seipsa abalienata. quod fieri nõ potest,nisi ipsa sit ab extrinseco quodã ei infestissimo oppugnata. id autem est morbus, uel causa morbifica,uel symptoma, siue effectus morbum insequens. hæc tria naturæ animalis inimica eam adeo exagitant, ac deprimunt,ut uel cadat omnino euicta, aut uires eius labefactentur, aut operationes persistant,nec edantur.&, si edantur eductæ à ui morbifica,deprauantur,quemadmodum somnus,qui tum à natura regente ad salutẽ animalis exercetur, tum à morbi causa : somnus enim fit ab humido uapore à natura recto, uel à ui aliena morbifica, sicut recitat Aristo.in lib.prædictis. Dicamus igitur.si somnum animali tribuit natura, ut instrumenta nutritionis calidiora sint,& organa sensuum,& motus,quietiora,ac uegetiora reddantur, ac tandem totum corpus,& singula membra alacriora fiant ;eiusmodi effectus sunt nobis signa salutaria. Contrà, si non gubernans natura,sed uirtus quædam morbifica somnum conciliet, uti uidemus in morbis quibusdã,qui,uel quorũ,causæ & symptomata superant animalis naturam ; non instrumenta calidiora,nec quietiora,nec alacriora euadẽt, imo imbecilliora,languidiora, inquietioraq;,quæ signa erunt mortalia.Vnde inquit Hipp.in morbo in quo somnus à causa morbifica,excitatus facit
ut

ut cōcausa membra laboriosa, debilia, languida, & totum corpus, is labor, ea debilitas, inquietudo, & languor sunt signum perniciosum. si uerò somnus à natura conciliatus iuuat, quanquā & & à morbi causa; tamen non mortē minitatur: nam somnū promouet aut natura, aut uis morbifica, aut utraq;. si sola uis morbi; signa ob somnum apparentia letalia sunt: si sola natura; salutaria: si utraq; somnū inducāt; is fiet aut in eodē tempore, aut in diuersis: & aut in somni initio, aut medio, aut fine. si eodem tempore natura, & uis morbifica somnum promoueant; aderunt & signa letalia, non letalia, mala, & bona: & quæ, plura, & maiora erunt, ueriora dabunt. si autem in diuersis temporibus, ueluti si mane somnum inducat morbifica uirtus, noctu uerò natura; q̄ erunt efficaciora, & ueriora, dicentur, siue bona, uel mala, uel letalia fuerint. si initiū somni morbus, siue eius causa ducat in accessionibus, natura autem regat mediam partem, & finem; exitiales notæ non apparebunt. sed, si causa morbi totum illum ducat somnum; malæ erunt, & prostrata natura pessimæ, & perniciosæ. si tandē aut natura, aut uirtus morbifica modò hanc somni partem, modò illam agant; signa bona, uel mala dicentur, quales erunt robustiores, & plures operationes huius, uel illius: est nanque latitudo inter mortale, & salutare, atq; etiam mortale dicitur magis, & minus: & salutare magis, & minus; & hinc non salutare, non mortale, non bonū, & nō malū: pessimū, exitiosissimū, & contrà optimū, & saluberrimū. iuuant prædictas operationes nō solum bonas, sed & malas, modi, & circunstantiæ. nā somni longitudo, & breuitas, profunditas, & facilitas ad uigilias, repetitio somni, somniferæ

causæ, somnolēta obiecta, suauitas, & displicētia in somno, somnia læta, obscura, gratiosaq; , quies tū corporis, tū animi, cōtrà inquietudo, tēpestiuitas, & intēpestiuitas, & ordo eius præposterus, uel opportunus, & rectus, atq; huius generis alia bonas eas reddunt magis & minus, malasue: aut eorum bonitatē, & malitiā augent, uel minuunt.

APHOR. II.

Vbi somnus delirium sedat, bonum.

Nonnulli, qui hunc apho. esse conclusionē superioris, uel propositionē ita, ut nō exemplū, sed inductio fiat, arbitrati sunt, de morbis tantūmodo locutū fuisse Hipp. qui instrumētis facultatis animalis seruiūt, existimāt: propterea ꝙ somnus sit taliū instrumētorum affectio. sed de his, ac de illis, q̄ ad nutritionē attinent, ac postea per cōsensum de administrantibus uitalia munia sermonem in his habuisse puto, atque tantò magis, si nō mortale, & bonū idē sint. qd̄ si differāt; nulla coniunctio inter hunc, & præcedentē intercedit apho. ad quē explanandū ueniamus. Si delyrium sedare somnus debet; necesse est, ut hoīs natura morbū superet, & eum somnū agat, qui sedet delyriū: à somno. n. fit quies sensuum, & facultatis motricis, instrumentorūq; : & quietē sequit̄ frigiditas quædā: ac præterea, dū somnus fit; uapores humectāt partes exiccatas, ob quas delyriū orit̄. ab aliquo igit̄ frigore & humiditate organa uirtuti animali destinata irrigātur, & delyriū sedat̄. atq; id bonū est futuræ salutis signū, uel naturæ uim morbi superātis: nā læthale est, ubi in febre nō intermittēte difficultas spirandi, & delyrium accidit, ut ait Hip. in lib. 4. aph. 50. unde in lib. 2. prædict. legit̄. In principijs febriū siue delyriū accesserit

cesserit, siue alicuius mẽbri syderatio periturum hominem sciendũ est; si nõ omnino aut ex optimis signis aliquod accedat (tale verò est sedatio delyrii à somno facta) aut corporis vires adsint.

APHOR. III.

Somnus, atq; vigilia, vtraque si modum excesserint, malum.

Est Hip. sententia in apho. 51. huius libri, omne nimium naturæ esse inimicũ. quare excessus quiuis in ipsam aut malè agit, aut de ea malum præbet signum. Sint igitur, vt Hip. placet in lib. 6. de mor. pop. sect. 6. labores, cibi, potus, somnus, res venereæ omnia mediocria. his addamus cætera, quæ non naturalia à medicis nuncupantur: afficiunt enim naturam; si sana existat: augent affectiones; si ægra sit, & mala dant signa. Afficiũt, vt legitur in lib. de Denti. etenim quicunq; dentientes habitiores manent, & altiore somno premuntur, periculum est, ne conuulsione corripiantur. & in lib. de Fla. somno sanguis frigesit. somnus tamen longior his conducit, ut in lib. de Sal. diæ. qui postridie cibos eructant. & in lib. 2. de diæ. nisi somni longi sint, ieiunum attenuant, & frigefaciunt, præsentem humiditatem euacuantes. qui verò magis calfaciunt, colliquant carnẽ, & corpus diffundentes exoluunt, ac debiles faciunt, à cibo verò sumpto calfacientes humectãt, alimentum in corpus diffundentes. à matutinis autem deambulationibus somnus maximè siccat. Ex his comprehendere licet ad longum somnum considerandum, an vtilis sit corpori sano, necnè, inspicere nos debere hominis naturam, res non naturales, & circunstantes. Malas ostendunt, & sanas notas somni immodici in morbis,

ut legitur in lib. 1. præd. ubi scriptū est, somnus multus in faucibus exasperatis, cum uentris murmure, & frontis doloribus conuulsorius. & alibi multa. De uigilia uerò modo opposito, si & ipsa immodica naturā lædit, & malū præbet signū in morbis. lædit sanū hoīem: nā, ut scribit in li. 2. de Diæ. uigilia in exsatiatis cibo noxia est, nō pmittens cibū liquari, ac concoqui. ieiunū autē attenuat quidē, uerū minus lædit. Et li. 7. aph. in uigilia conuulsio uel disipientia. s. malū. Arist. in li. 1. prob. 1. asserit exuperantias oēs morbificas esse: qm uel excessum, uel defectū efficiāt. qua quidē re morbū cōsistere certū est. quare, ut in prob. 2. excessus, uel defect⁹ oppositus sæpe curat; cū causæ, q̄ morbos committunt, aduersæ inter se sint. Et subdit prob. 3. tēporū, & uentorū mutationes morbos intēdunt, tollunt, iudicāt, uel cōmittūt: etenim cū calidæ aut frigidæ, aut siccæ aut humidæ sint; harum qualitatū excessus morbos cōmittit: nā secūda ualetudo mediocritas quædā est: si enim per humidam, frigidamve materiā morbus constiterit, tempus accedens contrariū, tollere illum poterit. sed, si minus contrarium subsecutum sit; qui similis status temporis superuenerit, intendet, atq; interimet.

APHOR. IIII.

Non satietas, non fames, neq; aliud quicquàm quod modum naturæ excesserit.

Si aphorismus cū superiori coniungat, sermo ille emerget, quem scripsit Hip. in lib. 6. de mor. pop. sect. 6. atq; in 1 apho. in quo concluditur oēs res nō naturales immodicas malas esse, modicas uerò utiles, & bonas: & nō solū res nō naturales, sed naturales, & circunstantes, & præternaturales

les, si modũ naturæ excedant, occidere: asserimus.n.in præcedẽti aph.oẽm immoderantiã inducere ægritudinẽ, si non adsit: si aũt adsit; eã augere, & notas ferre bonas, aut malas dũ modo huiusmodi immoderatio, siue exuperatio sit aut rerum non naturaliũ, aut circunstantiũ ad corpus hominis; quemadmodũ cibus moderatè assumptus animal alit, conseruat, & restaurat; immodicè, uerò lædit, afficit, & perimit. immodicus uerò, ut affirmat Arist. in prob. 1. excessum; uel defectum efficit: à cibi excessu fit satietas, à defectu fames idem de somno, uigilijs, motu, quiete, & alijs est dicendũ. sic ex circunstantibus aer immodicè calidus, uel frigidus, siccus, uel humidus morbos cõmittit. Sed, cum sæpe nonnulli medici morbos curent ꝑ excessum vel vini, vel aquæ, uel salsuginis, uel cibi, uel mediæ, ut disserit Arist. in prob. 2. uimq; morbi à repletione effecti per inanitionẽ curent, ab inanitione ꝓducti per repletionẽ; Hip. medico præcipit, ubi hanc curandi rationẽ exercuerit, si ad curationem ægritudinis, uel ad tuendã sanitatẽ sit opportuna uel satietas, vel fames, vel aliud quid ex nõ naturalib⁹, vel circunstantibus rebus, eas instituat, q̃ modũ naturæ hominis, uel huius hominis nõ excedãt. modus aũt duo respicit, seipsum, & hominẽ, uelu ti modus cibi cõsideraĩ in ꝓpria substantia, quãti tate, qualitate, loco, tpe & alijs cibũ cõtingẽtibus cõsideraĩ ẽt quo ad hoĩs naturã, q̃ eum assumere oportet. Cæterum & res naturales immodicæ nõ semper à natura adamantur: nã, ut scribit Hip. in hoc li. 2. aph. 44. q̃ natura admodũ crassi sunt, citius intereũt, q̃ q̃ graciles. & aph. 54. magnitudo corporis iuuentæ neq; indecens, neq; illiberalis, senectæ uerò inutilis, & deterior paruitate.

Si igitur quid ex dictis modum naturæ superauerit; malum erit.

APHOR. V.

Spontaneæ lassitudines morbos pranunciant.

Lassitudo est duplex: altera fit à causa manifesta, altera à non manifesta, & appellat hanc Hippo. lassitudinem spontaneam: quia homo sibi eã videtur accidisse absque ratione. quæ fit à causa nota, est triplex: lassantur enim homines inexercitati aut ab omni labore, aut exercitati ab insuetis laboribus, aut à consuetis laboribus si modũ excesserint. Hæc est Hippo. sententia in lib. 2. de Diæ. in fine, & quo modo à labore hæ contrahantur lassitudines, exponit, & inquit. Inexercitati humidam carnem habentes cum laborauerint, corpore calefacto, multam colliquationem remittunt, & quicquid exudauerit, aut cum corpore depurgatum fuerit, non exhibet laborem in corporis parte præter consuetudinem euacuata. quicquid verò remanserit à facta excretione nõ solum parti euacuatæ laborem exhibet, sed etiã ei, quæ humiditatem suscepit: non enim commoda est corpori, sed infesta. & in carnes quidẽ corporum non similiter congregatur, verum in carnosas partes. quare his laborem, sine lassitudinem exhibet, donec exiuerit: tanquam enim circuitum non habens, quiescens calefit tum ipsa, tum quæ allabuntur. si igitur multum fuerit id, quod excretum est; etiam sanum corpus exuperat, vt totum concalescat, & febrem fortem inducit: calefacto enim sanguine, & attracto, celerẽ circuitum faciunt ea, quæ in corpore sunt, & tũ reliquum corpus præ spiritu purgatur, tum quod

compa-

compactum est calescens attenuatur,& simul ex carne foras sub cutem extruditur . atque hoc sudor calidus vocatur . hoc autem excreto & sanguis in naturalem statum restituitur,& febris remittit,& lassitudo sedatur, maximè tertia die. Exercitatis autem ab insuetis laboribus propterea lassitudo contingit. cum corpus non fuerit à quodam labore exercitatum : necesse est carnem humidam esse ad eum locum , ad quem non est adsuetus se laboribus exercere. carnem igitur necesse est colliquari,& excerni , considereque , ac contrahi,velut priori. Lassitudo tertiò à consuetis exercitiis,sed immodicis hoc modo fit.à moderato labore lassitudo non mouetur . cum autē maior,quàm oportet,labor fuerit; carnem super exiccat.euacuato autem humore, caro calefit, & dolet,& horret, & ad febrem perducitur longiorem; si non quis rectè curet,Hæc Hipp. de tribus lassitudinum differentiis, ac de earum causis externis,& manifestis,de quibus nihil in hoc aph. agitur,sed de his tantum lassitudinibus,quæ causam internam siue spontaneam habent.causa autem interna est aut humiditas per se , aut partis alicuius imbecillitas, cui facultas desit uel in attrahendo,vel in retinendo,vel in concoquendo, vel in separando,vel tandem in expellendo.Humor per se est causa lassitudinis interna , si excedat quantitate,vel qualitate,vel vtrisque , & locum non sibi conuenientem occupet , eo pacto , quo de carne liquata dixit Hippo.talis enim humor siue ex cibis ducatur,& uenis,siue ex carnibus,aliisve partibus liquari aptis,veluti de cerebro scripsit in lib. de mor.sac.atque aliis pinguedinosis,si sit morbus in partibus neruosis,ac musculosis; fit modus lassitudinis,quæ sentitur ve-

luti tensio quædã.si uitiatus,& malus,ut acutus, acris, pungensue; alius fit, qui instar cõtusionis, & ulceris apparet: scribit. n. Hip. in li. de lo. in ho. carnes cum bilem habuerint; non quiescunt, sed concutiunt,& cõcussæ laborãt, ac delassant uelu-ti in itinere faciẽdo cõcussæ. si & mult⁹, & prauus sit humor, tertius fit, q̃ à quibusdã dicitur lassitu do apostemosa, ab alijs tumida, siue inflãmata. addamus autẽ quartũ lassitudinis modũ, qui fit, ubi humiditas plurima euacuetur, atq; hinc caro calefiat, doleat, horrescat, & febris excitetur. de hoc quarto modo suprà egimus ex uerbis Hip. Cũ igitur hæc ita se habeant, ad hanc apho. explanationẽ ueniamus. lassitudines spontaneæ, hoc est, quæ sua sponte, & nõ à causa manifesta confluunt, sed ab aliquo humore multo, uel uitioso per se, aut à corporis parte aliqua imbecilliori non retinente, uel expellente talẽ humiditatẽ in partes sensitiuas, significant futuros morbos, non necessariò: quoniam tales causæ corrigi possunt à natura à circunstantibus, & à medico. sed multoties euenit, ut ab humoribus, huiusmodi lassitudines primũ, deinde morbi fiant.

APHOR. VI.

Quicunq; dolentes parte aliqua corporis omnino dolorẽ nõ sentiũt, his mens ægrotat.

Hæc nobis cõmoda adfert aph. notas s. mentis ægrotãtis, delyrantisq; & quid fit ex delyrio præsagiendũ. Mẽtes ægrotare significat nulla doloris & affectionis perceptio: sed & abscessus circa aures si deleatur, aut retrocedat, febre detinente, & nequãq̃ screatione secreta, ut in lib. prog. afferit Hip. qui pòst subdit in eodẽ lib. auriũ dolor acutus cũ febre continua, ac uehementi, periculũ de-

lyrij

lyrij,& mortis est. Et in Coa delyriū in febre significat egestio ualde rubicunda. Et in lib.6.de mor.pop.delyrium significant sputa rotunda. Et in lib.prog.citato.siquis cubet in uentrē mini mè solitus; malum est: delyrium enim aut dolor circa uentris sedes significatur. Et in lib.de Vict. rat.in mor.acu.uersus finem. cum febrientis lingua quarto die turbata quædam loquitur, atque uenter liquida biliosa deijcit; talis delyrare con sueuit. Et in Coa præter cōsuetudinem quid face re, ut sibi proponere, & expectare qd nō cōsuetū aut contrariū est mētis motioni proximū. Alia ēt habemus ex Hip. sentētia præsentem mentis ægri tudinē, uel imminentē explanantia. Alterū autē cōmodū est præsagiū ex mentis affectione: nā in aph. 33. huius libri est proditū. In quouis morbo mente cōstare, & bene se habere ad illa, quæ offe runtur, bonū: cōtrà, malū. Et in Coa In febribus mentis emtiones taciturnæ pniciosæ sunt in eo, qui uoce priuatus nō sit Et ibidē. Mēte moti acu tè insuper febriētes phrenitici fiūt. Et, mētis emo tiones modicè feroces & ferinā, & cōuulsionem significāt. Et, morbi derepente mente percellentes, cū anxietudine sanguinē pfundunt. Et in li.6. de mor.pop.sect.6.à mētis emotione liberat sanguinis ex sinistra nare eruptio, & urina multam subsidentiam habens. alia proprijs locis abundè.

APHOR. VII.

Quæ longo tempore extenuantur corpora, lēte reficere oportet: quæ verò breui, breuiter.

Oēs repentinæ mutationes periculosæ existūt. sicut igit corporis extenuationē à lōga fame cōparatā remouere oportet p cibi refectionē paulatim exhibitā; sic corpora ob longam affectionem

extenuata

extenuata lentè sunt reficienda: natura enim & vires debilitatem eam contraxerunt, quæ opposita admodum est alimento robustiori. Sed, quẽadmodum alia est totius corporis extenuatio, alia partium, alia ab hac ducitur causa, alia ab illa, & vtraque vel longo, vel breui tempore: sic alimentorum hæc reficiunt totum corpus, illa partes: hæc competit factæ extenuationi ab una causa, illa ab alia, vel temporis processu, vel breuitate: nam aut totum corpus extenuatum est, aut pars quædam, vel partes aliquæ. si totum corpus; non potest nisi longo tempore refici. si pars, veluti spiritus, in qbus uires animæ, & calor sedẽ habent, vel humor, a quo spiritus emanant; breuiori tempore: si pars, vel partes quædam solidiores; longiori. si à causis externis fiat extenuatio; his remotis, breui reficitur: si ab internis; eas euacuare, & corroborare est necesse, deinde corpus reficere. si iam diu extenuatum sit; longo tempore reficias: etenim magnæ circa habitus, & naturas nostras mutationes maximè morbos pariunt, vt scribit Hipp. in lib. de Vict. rat. in mor. acu. si breui tempore; breui etiam est reficiendum. sed edulia hæc omnia respiciant: alia enim sunt crassa: alia tenuia. & tenuium alia sunt substãtiæ mollis, alia paucæ molis, alia qualitatis facilè passibilis: contrà crassa. quapropter corpora longo tempore extenuata, cum iam ferè habitum contraxerint: longum tẽpus desiderant ad refectionẽ, præsertim si totum corpus, vel partes plures, vel solidæ contabuerint: atq; eò magis, si causa sit interna: alimẽtum. n. vel paucum esse oportet, uel tenuis substantiæ, vel facilè passibilis, siue bis, siue pluries in die exhibeatur. cõtra quæ breui tempore extenuantur.

APHO.

APHOR. VIII.

Si à morbo cibum aſsumens quis non corroboratur, pluri alimento corpus uti ſignificatur: Quod ſi non aſsumente cibum hoc accidat, ſcire oportet, quòd indiget euacuatione.

Eorum, qui à morbo liberantur graui, vel diuturno, uires languidæ exiſtunt: quibus recuperandis ſummam opem fert victus ratio, ac potiſſimum alimentaria, alimentum autem aut aſſumendum eſt, aut iam eſt aſſumptum, & vtrunque eſt bonum, vel malum. vires item corporis vel ad cibum conficiendum ſatis firmæ ſunt, vel languidæ, vel languidiores. ſiquis igitur alimento indigeat, iam illo conſumpto, quod recepit ad corporis reſtaurationem, & tantum accipiat, quantum vires perferre poſſint, bonumq; exiſtat; corroboratur. ſi verò tale aſſumat; prædictis conditionibus, ſed maioris molis, aut ualidioris, aut concoctu difficilioris, quàm vires poſtulent; non corroboratur. Verùm, ſi cibum nō aſſumat, ſed in venis, aut extra uenas alimentarii inſint humores, iique boni; vires adeo conſeruantur, ut ij in ſubſtantiam corporis vertantur. Si verò praui; vires non recuperant, ſed deperdunt. Si autem ex morbis longis, ut ait Hipp. in Coa. ſe refocillantes bene cibum accipiunt, & nihil proficiunt (propterea ꝙ prauus, ut diximus, inſit humor) hi malignè recidiuam incidunt. Et in libr. de Denti. Sugentes, qui non probè aluntur, macilenti fiunt, & ægrè vires recolligunt. idque propterea fit, quod plus ſugunt lactis, quàm viribus par ſit. quare & in quibuſdam multus effluit ſudor: ait enim Hip. in li. 4. aph. 41. ſudor multus

ex somno factus absq; cã manifesta, corpus uti pluri cibo significat. si uero cibũ nõ accipiẽti id accidat; scire oportet, ꝙ euacuatione indiget; praui etenim humores uires occupant. Et in lib. hoc 2. aph. 31. Eius, qui ex ægritudine bene cibatur, nihil proficere corpus, malum: significat. n. aut uires languidiores esse, aut corpus uitiosis humoribus scatere. Propositũ igitur huius aphorismi est, ut curatio à medico adhibita sit per aliquam ablationem humoris, aut alimenti; si conualescens cibum appetens non corroboretur.

APHOR. IX.

Corpora cum quispiam purgare uoluerit, oportet fluuida facere.

Si qua igit̃ euacuatio sit faciẽda; uideat medicus, an ꝑ ablationẽ alimẽti quandã, aut per pharmaca purgantia sit præstãda: nã si corpus euacuari oportet per pharmacũ purgãs; prius fluuidũ facere est necesse. corpus autẽ purgandũ est, qđ est impurũ. impurũ esse significat facultates imbecilliores, q̃ par sit, & quàm cõperat regioni, ætati, anni tẽpori, & corporis statui præsenti. Facultatẽ naturalẽ imbecilliorẽ ostẽdit mala potissimũ cõcoctio, à qua malus color: animalẽ actiones sensuũ, & mor⁹ languidæ: uitalẽ pulsus debilis. quare, si corpus impurũ erit; purgare oportet: sanum aũt minimè: sana. n. habẽtes corpora, si medicamẽtis purgentur; celeriter exoluuntur, ut in hoc li. aph. 36. præcepit Hip. Hoc primum aduertat medicus, deinde an totum corpus, aut partem purgare sit necesse. si partem; prius purget totũ: quanquam non necessario, nisi pars illa sit læsa ratione totius: nam proditũ est in lib. 1. de mor. mul. si pituitosa fuerit mulier; sanguis mensium

erit

erit ueluti mucus. utrum uerò horum fuerit, uentrem purgato, siue suprà opus habuerit, siue infra. postea uteros purgato. quæ uerba significant prius fieri oportere purgationem vniuersalē, quæ fit per supernam, uel infernam partem: deinde uteri particularem. tertiò autem inspiciat, utra purgatio magis competat, per inferiorem, an superiorem locum. infernā esse faciendam docent uerba, quæ explicat aph. 20. quarti lib. eaq; sunt. Non febricitantibus si tormina acciderint, & genuum grauitas, & lumborum dolor, purgari infe rius oportere significatur. Et in lib. 7. de mor. pop. subpurgādi sunt uentres in morbis, ubi pur ganda matura fuerint: inferni quidem, ubi consi disse uideris. signum habes, si nō anxij, neq; capi te grauati, & cum calores mirifiimi, & cum post exacerbationes cessarint. supernam aperiendam esse notæ istæ nobis exponunt lib. 4. apho. 17. si quis febrem non habens abstineat à cibo, hoc est non appetat, & cordis morsum, siue uertiginem patitur, & oris amaritudinem sentit; purgatione indigere per superiora significat. & subdit aph. 18. supra præcordia dolores purgatione per superiora significant. qui uerò inferiora molestant, per inferiora. & in lib. 7. de mor. pop. loco citato. superni scilicet uentres in ipsis exacerbationibus: tunc enim & hi eleuantur, cum anxij, & grauati supernis partibus fuerint. His cognitis, fluidū redde corpus parte illa, per quā purgatio fieri debeat; ex opposita, siste. id monet Hip. in lib. 7 aph. 67. his uerbis. Corpora oportet, ubi quis purgare uoluerit; fluida facere: & si suprà; sistere aluum: si uerò infrà; humectare. Hæc aūt humectatio non adhibenda est, cum signa antea descripta propinqua sint: aut si adsint;

nondum

nondum efficacia existant. Verũ humectare contingit tripliciter, aut enim uiæ, per quas exire debent humores, sunt emolliendæ, ac dilatandæ: aut humores partibus imbibiti, incidendi, atq; segregandi sunt: aut eidem crassi cum sint, attenuandi. Tribus his modis corpus redditur fluuidum. Quòd quiuis humorum excessus morbos committat, minimè est ambigendum. uiæ quidem strictæ morborum sunt effectrices: nam in lib. 1. de mor. mul. nu. 1. scriptum est. Mulier, quæ non peperit, grauius, & citius ex mensibus ægrotat, quàm ea, quæ peperit: cum enim peperit, venæ fluuidiores sunt ad menses. fluuidas autem ipsas facit purgatio, quæ fit a partu: & vbi hæc erumpit; vicinæ maximè uentri, ac mammis per partes discinduntur. discinditur item reliquũ corpus. deinde necesse est uenas magis aperiri, & ampliores, ac fluuidiores ad menses fieri. instrumenta, quæ Hipp. exercebat, si per os assumebantur, erat hydromel, oximel, cibus humectans, & potus, aliaque id generis: extra corpus administrabat fomenta, linimenta, unctiones, suffitus, balnea, & huiusmodi. In lib. de Inter. affect. ubi de morbis agitur, qui à pituita fiunt, memorat aquam multam ad hunc vsum, & inquit. Bibat aquam mulsam tepidam, polenta modica inspersa: quò corpus præparatum sit ad pharmacorum potum. In lib. de Vict. rat. in mor. acu. asserit acetum mulsum sputo inducere molliciem, & lubricitatem, & intestini infernam partem humectiorem facere. & in prin. huius libr. de Vict. rat. dum de purgatione, quæ fit per sputa, agit, sic inquit. Si os humectetur, & a pulmone prodeuntia, qualia oportet, fuerint; sorbitionis copiam augere oportet: quæ enim citius, & magis humectan-

mectantur, celeritatem iudicationis significant. Et in lib. de affectio. calidi cibi, ficci quidem si-ſtunt: humorem enim in uentre reſiccant. ſi verò humidi ſunt, humectantes per caliditatem, aluum ſubducunt. acerba ſiſtunt, acida attenuāt. Salſa ſecedunt, urinam cient, cucurbita, beta, blitum, & rumex reficiunt, & per humiditatem ſecedunt. braſſica acrimoniam habet quandam ad ſeceſſum. Ex oleribus coctis ſecedunt, quæ ex natura humidiſſima, aut acerrima ſunt, aut caliditatem habent. danda ſunt hæc tepidiora, ac flaccidiora: ſic enim ad ſeceſſum commodant. Mel per ſeceſſum, & per vrinam expurgatur plus iuſto. De his autem, quæ incidunt, & attenuant, ſcribit in libr. de loc. in hom. hoc pacto. Aluum ſubducentia talia ſunt, quæcunque lubrica, & inciſiua ſunt, & quæcunque in calidis attenuantur: venter enim calidus eſt, & quæcunque ſalſuginoſa ſunt, & quæcunque ex talibus plurimum participant. Et ſubdit. quæcunque repletionem faciunt, aſſumpta plurima, maximè pituitoſa ſunt; & ſi repletionem non faciant; aluum ſubducunt. Hæc & alia ſcribit Hipp. de his, quæ per os aſſumuntur, vt fluuidum reddatur corpus. Extrà autem adminiſtrantur, ut diximus, balnea, fomenta, illitiones, unctiones, & alia huius generis humectantia. De fomento recenſet in lib. de Inter. aff. ubi de aqua intercute ea, quæ ab aqua pluuiali, vel ſtabili fit, tractat. uerba ſunt. Præhumectare antea corpus ipſius oportet per fomenta: quò magis pharmacis obediat. Et in prin. citati lib. quando de medullæ ſpinalis reſiccatione agit, ſic ait. Caput purgato hippophais ſucco, aut cnidio grano, corpore prius ualde bene foto. Et in lib. 1. de Diæta verſus finē. Confert

his

his.s.qui hac insaniæ specie laborãt, fomẽtis vti, & à fomẽtis veratris expurgari. De balneo proditũ est in lib. de Vict. rat. in mor. acu. Qui in morbis aluũ plus iusto habent humidiorẽ, ij nõ sunt lauandi, nec qbus sanguis ex naribus pfluit, nisi minus q̃ decet, fluxerit. De vnctione sic legit in lib. 2. de Diæta. Vnctio calfacit, humectat, & mollit. Cæterũ si purgatio p vomitũ sit facienda; scribit Hip. in lib. 4. aph. 13. Ad helleboros q nõ facilè suprà purgant, eorũ corpora ante potionẽ pluri cibo, atq; quiete humectanda sunt. Ii aũt, q ad vomitũ præparãt se, sunt hoĩes crassi, & pingues, aut graciles. si pingues; ieiuni vomãt à motu, aut ambulatione cita iuxta meridiẽ. fit aũt dimidia hemina hyssopi in aquæ congio cõtriti. atq; hoc ebibat affuso aceto, & adiecto sale: quò iucũdius euadat. bibat aũt primũ sensim, ac lentius: postea amplius, & citius. Graciliores, & debiliores, loti calida præbibãt meri heminã. deinde cibos omnigenos edant, & neq;, dũ cibũ sumũt, neq; à cibo bibãt; sed cõtineant se, donec quatuor stadia quis pcurrat. deinde vina tria permixta in potu offerantur, austerũ, dulce, & acidum, primũ meracius, & paulatim, & per multũ temporis spaciũ: deinde verò dilutius, & citius, & multũ. Hæc in lib. de salub. diæta. In lib. autem 6. de mor. pop. sect. 5. Eum, qui veratrum bibit, si citius purgare volueris; lauare oportet, aut comedere. sed hæc tam vomitui, q̃ alui fluxui cõferunt faciundo.

APHOR. X.

Non pura corpora, quanto plus nutries tanto magis lædes.

Magis indigent euacuatione, q̃ alimẽto corpora impura; nõ. n. corroborantur ab assumpto alimento:

mento: debilia igitur existant. vnde excretiones nō similes sanis sunt. hæ, atq; aliæ corporū impurorū sunt notæ ex Hip. sentētia in aph. 8. & 15. huius libri. Corpora aūt impura appellantur nō purgata, & nō sincera, sed ea, q̄ quid admixtū sibi habent alieni, vel additū, quicquid fuerit illud additū, dūmodo ad hoīs cōseruationē, & tutelā minimè aptū sit, imo eius naturā lædat, quemad modū quid additū dicitur sanguis, q statis tēpori bus exitū occlusum habuerit in muliere, cui singulis mensibus erumpere solebat, vt admonet in lib. de mor. mul. caro etiā aucta plus, q̄ cōpetat, aut nutrita ex alimētis minime aptis, pinguedo, & huiusmodi aliæ partes, q̄ in maiorē extendun tur molē, q̄ naturæ conueniat, aut in eam, q̄ præteritæ nō respondeat, impura præstāt corpora, q̄ nisi corrigātur, ad morbos accedunt: nā proditū est in lib. de Nat. hu. eos, q labores reliquerunt, anıè corpore operarios, molli carne, & multū à priore differēte carnosos reddit, & corpus multū discrepans habere: vt id, qđ prius extitit, cū eo, qđ nunc adepti sunt, nulla parte cōsentiat. atq; hinc in morbos incidūt. quapropter corporibus, quæ alieni plus q̄ iustū est, habent, & impurgata permanēt, quātò plus nutrimenti dederis, tantò plus lædes: etenim talia cum vires habeant languidiores ob excremēta retenta; minime id, si sit copiosum, cōcoquūt, incoctūq; permanēs lædit.

APHOR. XI.

Facilius est impleri potu, quàm cibis.

Verbū impleri aut respicit rem, q̄ implet, aut corpus aīalis, qđ implet, aut vtrūq; si rem, q̄ implet, impleri nihil aliud significat, q̄ promptè ter minari: asserit. n. Arist. in li. 2. de gen. & cor. ca. 2. qđ repletiuū existit, ad humidū ex eo pertinere,

quia non sit definitum, sed promptè terminari possit, & sequatur id, quod ipsum tangit. sed potus cum humidum sit quodam, in eo quod humidum existit, promptius, quàm cibus potest terminari, & sequi id, quod ipsum tangit. in eo autē ꝙ facilius in naturam uertitur alendi animalis, quàm cibus, facilius alit, & citius. & hoc pacto potus impleri significat Nutriri facilius, siue citius, quàm cibo. Si uerò uerbū impleri respiciat animalis corpus, quod impletur; itidem facilius terminat, & citius tangit potum, siue humidum, quàm cibū. & hoc modo Impleri significare uidetur suscipi, tangere uinci, siue terminari. quapropter, ut philosophi aiunt, Impleri magis pertinet ad terminum perfectum, siue ad quem, quàm ad terminum à quo, siue inchoante, & imperfecto.

APHOR. XII.

Quæ relinquuntur in morbis post iudicium, recidiuas facere consueuerunt.

Crisis, siue iudicium aut integrum, & perfectū existit, aut imperfectum, atq; diminutum. Integra, & perfecta crisis est, quæ fit signis concoctionis, & die iudicatorio. si signa humoris concocti in excremētis appareant, inde sequatur crisis, sed non die critico; aliquid noxij remansit in corpore ægrotantis: propterea ꝙ natura tempus habet definitum ab obeundas actiones. aliàs uerò non natura, sed casus & fortuna regeret. Remanet igitur humoris pars à natura non euicta, uel non expulsa si etiam in die critico fiat crisis, humore crudo existēte; remanent crudi. Addamus quoq; si in die critico, & signis coctionis apparentibus, nam non expellatur per regiones conuenientes; uel tota manet, ut in abscessibus per decubitū,

uel

uel pars, si per effluxionem expellatur. Primo inquit Hip. Quæ relinquuntur in morbis post iudicium, siue crisim imperfectam, & mutilam; (quoniam integrè iudicata, & perfectè, ut afferit in lib. 1. aph. 20. non regentur à morbi ui, sed à natura, quæ tūc animalis corpus regit) recidiuas facere consueuerunt; necesse est enim ut magna ex parte, si humores extiterint uitiosi; crisis fiat imperfecta: & contrà, si crisis imperfecta fuerit; reliquiæ humorum in corpore resideant. ex quibus ut plurimum morbi recidiuare solent. Qua de re quoties imperfecta erit crisis, toties reliquiæ humorum inerunt. imperfecta est, ut si diximus incocti sint humores: etenim legitur in lib. de iudi. plerunq; si crudæ sint vrinæ, & alia signa non secundum rationem eueniant; morbus in die iudicatorio recidiuat. & parum antè. si deficiente febre, & sudore accedente, urinam fuluā minxerint, albam subsidentiā habentem; his febris recidiuam eadē die expecta, & alia ibi legenda sunt de urina recidiuam significante. idem obseruare oportet de sputis, sudoribus, alijsq; excretionibus crudis, de quibus copiosè egit Hip. in lib. progno. Secundò crisis imperfecta est, si in die nō iudicatorio fiat: scribit enim is in lib. 4. apho. 36. sudores febricitanti si inceperint, boni & tertio die, quinto, septimo, nono, undecimo, quartodecimo, septimodecimo, uigesimo, uigesimoseptimo, & trigesimo: hi enim sudores iudicant morbos. qui uerò non ita fiunt, laborem significant, & morbi longitudinem, & recidiuam. nam, quan quam concoctio iam apparuerat; tamen, si in die non critico fiat crisis; nō integra est: impossibile est etenim naturā irregulatam rectè agere. itaq; illa concoctio aut à ui quadā particulari effecta

est, aut est pcisa. nã ait Hip. in li. 4. de mor. pop. Quæ relinquunt post iudicationẽ, recidiuam faciunt: & in ipsis morbis q̃ excernunt, sputũ pmaturũ, alui secessus, intemperies, & similia. Demũ crisis erit imperfecta, si nõ p cõueniẽtes regiones humor expellat noxius; quãuis concoctus est, & dies adest iudicatorius: humor. n. qñq; abscedit non per effluxũ, sed p decubitũ ex ignobili parte ad ignobilẽ, uel ad nobilẽ, uel è nobili ad nobilẽ ita, ut nouus insurgat, uel morb^9, uel symptoma. quapropter legit in lib. de Indica. Abscessus circa aures, quibus circa iudicationẽ nõ suppurant, his submotis, reciuida fit iuxta recidiuarũ rõnẽ simi lis circuitui. ĩ his spes est ad articulos abscessum fieri, aut urina crassa, qualis est alba in quartanis delassatorijs, liberat abscessu. Sententiã similem habemus in lib. de Vict. rat. in mor. acu. ubi de febre ardente agunt. Verba sunt. Si sanguis ex naribus fluxerit; soluitur affectio: itemq; si sudores accedant iudicatorij, genuini, cũ urinis albis, & crassis, ac subsidentijs leuibus: & si abscessus aliquis fiat. si uerò absq; his soluta fuerit; recidiua rursus ægritudinis continget: aut coxæ, aut crurum dolor emerget, & crassa expuet, si sanus futurus est. Quamobrem nisi crisis facta fuerit die iudicatorio, signis concoctionis, & euacuatio humoris noxij fiat per conuenientia loca; reliquiæ humoris intus remanent, quæ recidiuas morbi, uel alium morbum producere solent. Qua de re proditum est in lib. 2. de mor. pop. sect. 1. Quæ præiudicata sunt, si crudè iudicata fuerint; recidiuæ fiunt: sin minus; iudicationis impeditiones aut malæ iudicationes. possunt et fieri perniciosa ea. q̃ nõ praua sunt. quæcunq; iudicatoria si gna fiunt, eadẽ hæc si nõ fiunt; difficilis sunt iudicationis,

dicationis, q̃ uerò cõtraria significãt malũ, nõ solũ si recurrãt; sed etiã primariæ naturæ cõtraria repentia, quemadmodũ etiã malũ signũ ea, q̃ ad cõtraria repunt. Et in fine sect. Vlcera oborientia ac iudicãtia febres, & tubercula: quibus hæc non fiũt, iudicatio sublata est. q̃bus intus relinquuntur, certissimæ recidiuæ, ac celerrimæ. Recidiuas has præterea faciunt tp̃a anni, cum humores reli ctos excitent: sic & res nõ naturales, & circunstãtes appellatæ. Qui sint dies decretorij, q̃ signa solutoria, diffusius aliàs tractauimus. Signa porrò recidiuarũ præter relata, alia leguntur in lib. de Iudica. his uerbis. Recidiuæ fiũt in his, q̃bus febribus desinentibus uigiliæ fortes accedunt, aut somni turbulẽti, aut corporis robur, aliàs torpor aut dolores vniuscuiusq; membri: & q̃bus febres sedant neq; signis solutorijs cõtingentibus, neq; in iudicatoriis dieb. urinæ etiã, ut recitauimus, recidiuã demonstrant. sed & in li. 4. de mor. pop. ait Hip. Recidiua ꝑ longissimũ tp̃s corripuit eos, quibus urinæ ante iudicationẽ suppressæ erant. Quibus autẽ minus recidiuæ fiãnt, refert in li. 6. de mor. pop. sect. 3. & inquit. Maius his, qui ex capite grauedine, ac raucedine laborant, ubi febre correpti fuerint, recidiuæ, ut puto, fiunt.

APHOR. XIII.

Quibuscunque crisis, id est iudicatio fit, his nox grauis ante accessionem: Quæ verò subsequitur, magna ex parte leuior existit.

Similia reperim⁹ verba ĩ li. 6. de mor. pop. sect. 2. q̃ sunt. Quæcũq; tertianæ naturã hñt, his nox molesta ante exacerbationẽ. q̃ uerò seq̃t, tolerabilior plerunq; est. Hæc adeo cũ aph. cõueniũt, vt verbũ crisis videat̃ debere dici tertiana febris: potius. n.

illa uerba ante accessionem uidentur referri ad febrem, quam, ut nonnullis placet, ad crisim. Dixit Nox grauis; propterea ꝙ maxima ex parte tertiana febris non noctu, sed in die affligit. Si uerò id crisis sit proprium, ut nox uel dies præcedẽs sit grauis, quæ uero sequitur, tolerabilior: & conueniat cum tertiana febre; erit arguendum duplicem esse crisim, uniuersalem scilicet, & particularem uniuscuiusq; paroxismi.

APHOR. XIIII.

In profluuiis alui mutationes excrementorum iuuant, nisi ad mala mutatio fiat.

Alui fluxiones tres consimiles esse Hipp. affirmat in lib. de Affect. lienteriam, diarrhæam, & dysenteriam. signa dysenteriæ refert ibidem, & inquit. Dysenteria cum habuerit, dolor adest per totum uentrem, & tormen, & egerit bilem, & pituitam, ac sanguinẽ combustũ. latinè dicitur intestinorum difficultas. Lienteria, hoc est, intestinorum leuitas fit, ubi cibi secedunt non putrefacti, liquidi: dolor autem nõ adest, & corpus attenuatur. Diarhæa est longum alui profluium, quod cũ detenuerit; secedunt primum liquida, quæ sunt ingesta, postea pituita. & probè quidẽ edit; uerũ à multo secessu debilis, ac tenuis fit. hi tres morbi consimiles sunt. & oportet ipsos ita sanare, ut defluxũ à capite, & superiore uentre intercipias, aut auertas. Hæc Hipp. in alui profluuiis, ut excrementa mutentur euenit. eorum autem mutatio aut est secundum substantiam excrementi, aut secundum quantitatem, aut secundum qualitates, aut secundum duas harum, aut omnes: atq; hæ mutationes uel tendunt ab bonum, vel malum. atque hinc putrida, pinguia, uitiosa, quæ mala existunt.

APHOR.

APHOR. XV.

Vbi fauces ægrotant, aut tubercula nascuntur in corpore, excretiones inspicere oportet. Nã si biliosæ fuerint, corpus unà ægrotat: Si verò similes sanis, tutũ est corpus nutrire.

Impurorum corporum notas hoc in loco Hip. descripsisse asserunt quidam, qui hoc modo rem explicant. corpus impurũ expellit ad cutim quicquid vitiosi habebat, aut nõ. si totũ expellit; excretiones sunt sanis similes, & tutò nutriri potest cibus enim non lædet, sed proficuus erit. si intrà corpus insunt reliquiæ; excrementa sunt biliosa, nec tuto nutriri licet: quantò enim magis nutries, tantò magis lædes.

APHOR. XVI.

Vbi fames, laborandum non est.

Ad ualetudinem tuendam plurimum conferre exercitationẽ existimat Hip. sed cibos præcedere sentit in li. 6. de mor. pop. sect. 6. si quis igit̃ famescat, ualdeq; esuriat; labores ei nõ sunt imponẽdi: etenim scribit in lib. de Flat. statim ubi fames molestat; morbus fit: qcquid. n. homini molestiã adfert, ac tristitiã, hic morbus uocatur. qđ ergo est famis remediũ: hoc. s. quod famẽ sedat. id aũt facit cibus. qui uerò sint labores, siue exercitationes saluti conseruandæ aptæ, scribuntur in lib. 2. de Diæ. & in lib. de salub. diæta: nam plures sunt species, & modi: alij enim sunt naturales, ut labores uisus, auditus, uocis, sensuũ interiorũ, ut curæ, cogitationes. alij uiolẽti, quemadmodũ deambulationes, q̃ mane fiunt, aut à cœna, cursus longi, curui, circulares sensim facti, siue in ueste, recti reuertentes, equestres, cõcussiones, cõmotiones, alleuationes, luctæ, frictiones, uolutationes

in puluere, micatio p summas manus, follis manuũ ad rythmũ motus, spũs detẽtio, exercitia in puluere, & oleo, & frictio ex oleo & aqua. hi quò magis uiolẽti, eò magis famescẽti sunt uitandi.

APHOR. XVII.

Vbi cibus præter naturã plus ingestus est, hic morbum facit: ostendit autem sanatio.

Cũ omne nimium sit naturæ inimicum; cibus profectò plus assumptus, q̃ natura postulat; morbum pariet. id argumẽto sit, quod siquis plus comederit, q̃ par sit, euacuatio illius, qđ comedit, sanat. Verùm nõ oẽs cibi quanquã copiosissimè exhibiti morbũ faciunt, sed graues: scribit. n. Hip. in lib. de Affectio. esse quædã edulia, quæ non moderatè solũ, sed etiã paulò amplius supra modũ ingesta neq; repletionẽ faciũt, neq; tormẽ, neq; flatũ, neq; aliud qdquã huiusmodi, & celerrimè concoquunt, & cõcocta secedunt, & per oẽm diẽ in uentrẽ ingesta minimè molesta sunt, etiamsi diu antea fuerint ingesta. grauia cõtrà se habẽt. Et propterea plus cibi assumptum consideratur, dupliciter, quò ad substantiam, & quò ad quantitatẽ. si cibi substantia sit omnino naturæ humanæ grauissima, quãuis pauca assumatur copia; lædit tamẽ, & morbũ efficit: si uerò leuissima, quanquam multa; nõ lædit. si autẽ maioris sit molis, quàm uires, siue natura tolerat, licet leuissima; lædit, & morbum generat. ac tandem si grauior sit, & copiosior, quàm uires postulent; multò magis noxia erit, & inimica, atq; eò magis, si intempestiuè assumatur: nam inquit Hip. in lib. de Affect. citato. Ex cibis ac potibus, qui commodissimi sunt corpori, ac maximè sufficientes, & ad alimentum, & ad sanitatem; ex his ipsis etiam ubi

quis

quis ipsis non in tempore utatur, aut pluribus, q̃ tempestiuũ est, & morbi, & ex morbis mortes fiunt. Reliqui uerò cibi, ac potus, qui talem uim non habent, parum utilitatis afferunt; etiam siquis semper ipsis in tempore utatur. parum autẽ etiã lædunt: in utranq; enim partẽ debiles sunt, ut & boni aliquid faciant, & mali. Cibus igitur plus in quantitate, uel qualitate substantiali uel utrisq; exhibitus, quàm fert natura hominis, & uires naturales, morbum facit, quemadmodum declarat sanatio, quæ ab hoc morbo fit: illa uerò fit per euacuationem copiosi cibi, uel ob purgationem mali: alio modo minimè: inquit enim Hipp. Quicunq; mobi ex repletione fiunt, curat euacuatio.

APHOR. XVIII.

Eorum quæ uniuersim, & velociter nutriunt, veloces quoq; fiunt excretiones.

Nutrimentum duplicem habet substantiam, aut crassam, aut tenuem. id, quod est crassæ substantiæ, uel nõ totum, uel non uelociter, uel nec totum, nec uelociter alit, ueluti carnes bubulæ id uerò, quod tenue est, aut totum, aut uelociter, aut & totũ & uelociter nutrit. tenue alimentum dicitur leue, crassum uerò graue. & tam cibi crassities, quàm leuitas consistit in substantia, in quantitate, & qualitate. Cibi igitur, ut refert Hipp. in lib. de Affectio. leues uentrem quidem non lædunt, neq; corpus; eo quòd calefacti non intumescunt, neq; replent: sed citò mollescunt, & concocti secedunt. humiditas autẽ ab ipsis debilis corpori accedit, & neq; augét, & neq; robur memorabile exhibent. At fortes cibi & intumescunt,

ſcunt, ubi in uentrē ingeſti fuerint, & replent, & difficilius quidem, ac tardius concoquuntur, & non recedunt. verum humor ab ipſis fortior, ac incorruptus accedens, multū robur, ac augmentum corpori addit. leuis autē nutrimenti naturā oſtendit Hip. in lib. de Ali. ubi ait. Humidum alimentum facilè magis tranſmutatur, quàm ſiccū; quandoque ſiccum facilius, & quicunque ueloci appoſitione opus habent, his humidum ad reficiendas uires medicamen optimum. quicunque uerò adhuc uelociori indigent, per olfactum. qui autem tardiore appoſitione opus habent, ſolido alimento utantur. Quæ igitur nutrimenta citò concoquuntur, citò nutriunt, & citò eorum inutilia excernuntur excremēta per loca opportuna.

APHO. XIX.

Acutorum morborū non omnino ſunt certæ prænuntiationes, aut ſalutis, aut mortis.

Hip. in lib. 1. de morbis tres morborum differentias conſtituit, lethalem, ſ. non lethalem, & dubiam. lethales ſunt morbi, vbi aliquod princeps membrum ſauciatum ſit, aut abolitionem patiatur aliquā. dubij, ſi deprauatum: non lethales, ſi alteratum, uel non alteratum, ſed partes longinquæ afficiantur. Morbi lethales præſagiū dant certum mortis: non lethales, ſalutem promittunt breuem, aut non breuem. dubii dubiam ſalutis, vel mortis prænunciationem præbent. Neceſſitatem habent, ait Hipp. in prædicto libr. talia, ut fiant hæc, cū ipſa fiunt, ueluti uerbi cauſa. In uulnerib. eos, qui craſſos neruos ſauciatos habēt, neceſſe eſt claudos fieri: itemq; ſi muſculorum capita ſaucia fuerint, præſertim eorū, qui ſnut in femoribus. Moritur autē, ſiquis cerebro ſaucia-

sauciatus fuerit,aut spinali medulla, aut hepate, aut præcordio, siue septo transuerso, aut uesica, aut uena sanguiflua,aut corde. non moritur aũt uulneratus in his partibus, in quibus hæc membra non insunt; sed ab his longissima absunt. Ex morbis uerò tales necessitatem habent, ut ab ipsis perimantur, cum fiant,tabes, aqua intercutem, aut subter cutem,nascens, & si mulierem fœtum in utero habentem, peripneumonia corripiat,aut febris ardens,aut pleuritis, aut phrenitis,aut erysipelas in utero fiat. Dubii autẽ morbi, ut & perdant,& ut non,tales sunt, peripneumonia,febris ardẽs,phrenitis, pleuritis,angina, uua,hepatitis,splenitis,nephritis, dysenteria,in muliere fluxus sanguinolentus.tales verò non lethales sunt, nisi quid ipsis accedat: accessiones fluidæ circa articulos,atrabilis,podagræ,coxendicum morbus, tenesmon, quartana, tertiana, strangulatio urinæ, lippitudo, lepra, impetigo, morbus articularis.hæc Hip.quæ nos admonent morbos acutos dubios esse. acuti sunt febris ardens,pleuritis, phrenitis,peripneumonia. addũt anginã, & apoplexiam. Dubij dicuntur propterea,quòd non occupant adeo membra primaria, ut eos corrumpant,sed alterent, & etiam deprauent. qui talia corrumpunt,perimunt. itaque nõ dubii,sed lethales existunt. qui uerò non, fiunt salubres,uel longi.

APHOR. XX.

Quibus iuuenibus adhuc aluus humecta est, his senescentibus exiccatur. Quibus uerò iuuenibus adhuc aluus sicca est, his senescentibus humectatur.

Aluus

Aluũ contingit omnibus hominibus eſſe uel ſiccam, uel humidã, uel medio modo ſe habentem. & hæc, quæ medium tenet, eſt ſanorum corporũ, aut ſimiliũ ſanis. argumẽto ſint uerba Hip. in lib. prog. & in Coacis, ubi legitur. Alui egeſtio optima eſt mollis, cohærens, ac cõpacta, prodiens hora conſueta, copia pro ratione ciborum ingeſtorum, ſubfulua, nõ ualde graueolens: tali enim contingente exitu, uenter infernus ſanus erit. ſi uerò exceſſerit modum adeo, ꝙ uel ſicca ſit, uel humida plus, quàm hæ conditiones poſtulant; ſiue iuuenis fuerit, ſiue ſenex, in ſe cõtinebit cauſam, aut notam ægritudinis: ſanitas enim eſt moderatio quædã, morbus uerò exuberantia. Quibus igitur iuuenibus adhuc aluus humecta eſt; ij profectò ſani non ſunt. tamen his ſeneſcentibus exiccatur: contrà quibus ſicca eſt, ſeneſcentibus humectatur, uerùm nec ſicca aluus, nec humida eis eſt ad ſanitatem commoda: melius tamẽ iuuenes euadunt, qui humidam habent, quã qui ſiccam. huius autem rei rationẽ reddemus in apho. 53. huius lib. Cauſa uerò, quo qui iuuenes humidam habent aluum, facti ſenes ſiccã habeãt, uel contrà, eſſe uideẽ caloris innati præſentia, uel abſentia in hac, uel illa ætate, adiuuãtib. circunſtantijs, & rebus, quas medici appellãt nõ naturales.

APHOR. XXI.

Famem thorexis, id eſt vini potio ſoluit.

Fames, quæ eſt appetitus calidi, & ſicci, duplicẽ habet cãm, uaſorũ inanitionẽ, quæ ut repleantur appetunt: & caloris imbecillitatẽ, ob quã nõ vera exiſtit fames, ſed uitioſa, & morbida. Illa uerò, quæ fit à ualido calore, ꝗ concoquit, ac diſtribuit alimentum, & uaſa inaniuit, remouetur per cibi

ablatio-

ablationē.attamē & humida, & spirituosa aliūt, legitur.n.in lib.de Ali.humidū alimentum facilius transmutatur, q̄ siccum, & contrà quandoq; & quicunq; ueloci appositione opus habent, his humidū ad reficiēdas uires medicamen est optimum. quicunq; uerò adhuc velociori indigent, per olfactū. q aūt tardiori appositione opus hñt, solido alimento utanī. Hæc Hipp. uinū igiī, & huius generis alia humida nutriunt, & idcirco famē tollunt: nō aūt aqua: inquit.n. Hipp. in lib.de Corde. Aqua, & flatus non sunt alimentū, sed alimenti vehiculū. Si uerò à caloris natiui imbecillitate languidas partes nutritioni destinatas reddendo contrahatur fames quædā falsa, & uitiosa sentit Hip. hanc curari uini potatione: nam ueræ famis remedium est non uinum, sed cibus, ut ipse retulit in lib.de flatibus.

APHOR. XXII.

Quicunque morbi ex repletione fiunt curat euacuatio: Et quicunq; ex euacuatione, repletio, & aliorum contrarietas.

Legiī ī li.de Nat.hu. Quicūq; morbi sensim ex modici tpis cā fiūt, & quorū cāæ cognitu faciles sunt, securissimi fore pdici pñt, curationē itaq; ipsorū instituere oportet, vt cāæ morbi nos opponamus: sic.n. soluiī vtiq; id, qđ morbū in corpore fecit. Medicū igiī opponi oportet. sed opponiī non cāæ morbi tm, sed & symptomati, & uel pluribus horū, uel oībus simul. atq; id, qđ alicui horū opponiī, aut est ei p contrariū, aut p negationē, aut per priuationē, aut tandē per relationē oppositū. Causa aūt morbi aufeiī, euacuādo, replēdo, & pmiscēdo. actis his, morbus sedaī. qua de re, si morbi causa est repletio; euacuatio sanat: & contrà: si labor

ſi labor; quies curat: proditum eſt etenim in li. de Natu.hum. Noſſe oportet, quòd quoſcunque morbos repletio parit, euacuatio ſanat: & quicuuque ex euacuatione fiunt morbi, repletio ſanat: quicunque verò à labore fiunt, quies ſanat. qui autẽ ab ocio gignuntur, labor ſanat. Et ſubdit. Curam ſanè facere oportet ex contrario inſtando aduerſus morbi cauſam. Et in lib. de Fla. Siquis cauſas corporis affecti probè cognorit; potens eſt ualde adferre ea, quæ corpori commodent, nimirum contraria corporibus, morborum natura perſpecta: eſt enim maximè ſecundum naturam ipſa medicina. quare ſtatim ubi fames moleſtat; morbus fit: quicquid enim homini moleſtiam, ac triſtitiam infert, hoc morbus uocatur. quod ergo eſt famis remedium? hoc ſcilicet, quod famem ſedat. id autem facit cibus. eo ergo malum illud medicandum. Amplius autem vbi ſitis vrgeat; bibere competit. & rurſus repletionis euacuatio, euacuationi repletio, labori quies ſuccurrit, & quietis medelam ex labore reperies: atque ut breuiter dicam, contraria contrariorum ſunt medicamina: medicina. n. nihil aliud eſt, niſi appoſitio, & ablatio: ablatio corũ quæ excedunt: appoſitio verò eorum, quæ deficiunt. qui autem iſtud optimè facere poteſt, is optimus medicus cenſebitur: quantumque quis ab hoc præſtando deficit, tantum deficit quoq; ab ipſa arte. Hæc omnia Hippo. ex quibus facilè intelligi poteſt curationem effici oportere non ſolum per contrarias, ſiue per oppoſitas cauſæ, vel morbo qualitates, ſed per ablationem eorũ, quæ modum excedunt, & per appoſitionem eorum, quæ deficiunt. atque id confirmat in lib. de Vete. medi. ubi legitur. Si calidum eſt, aut frigidum,

dum, aut ſiccum, aut humidum, quod hominem lædit, & oportet rectè medentem auxiliari, calido quidem in frigidum permutato, alia eodem modo. contingat mihi homo non fortis naturæ, ſed ex debili. hic triticum edat crudum, & non elaboratum, & carnes crudas, & bibat aquã. hoc uictu utens multa, & grauia perpetietur: nam & doloribus uexabitur, & corpus debile euadet, & uenter corrumpetur, & multo tẽpore uiuere non poterit. quod igitur auxilium præparare oportet ſic habenti, calidum, an frigidum, uel ſiccum uel humidũ? ſimplex enim & quodcunq; exiſtit: ſi enim id, quod ipſum lædit, aliquod ex his eſt, contrario ſoluere oportet, ac liberare. Atqui certiſſimum, & manifeſtiſſimum medicamentum eſt, uictum, quo utebatur, auferre, & pro tritico panem dare, pro crudis carnibus coctas, & inſuper uinum propinare. his permutatis impoſſibile eſt non fieri ſanum; niſi penitus fuerit tempore, ac uictu corruptus. Et animaduertamus non primas qualitates tantum lædere poſſe, ſed & ſecundas, & alias, qbus opponi eſt neceſſe. itaq; ſubdit Hip. Iudicauerũt artem dignã, quæ Deo aſcriberetur, ſicut etiam eſt receptum: nõ enim ſiccũ, neq; humidum, neq; calidum, neque frigidum, neque aliud quicquam ex his putauerunt hominem lædere, neq; aliquo horum homini opus eſſe arbitrati ſunt, ſed quod in unoquoq; forte, & humana natura potentius eſt, & quod non poſſit ſuperari, hoc ipſum lædere dixerunt, & hoc auferre quæſierunt: fortiſſimum autẽ eſt inter dulcia dulciſsimum, inter amara amariſsimum, inter acida acidiſsimum, & in omnibus adeo rebus uigor ipſe, ac ſummũ: hæc enim & in homine ineſſe uiderunt, & hominem lædere: uel enim in homine

mine & amarum, & salsum, & dulce, & acidũ, & acerbum, & humidum, & alia infinita omnigenas facultates habentia, copiamq; ac robur. atq; hæc quidẽ iuxta, ac inter se temperata, neq; conspicua sunt, neq; hominem lædunt. ubi uerò qd horum secretum fuerit, atq; ipsum in seipso fuerit; tunc & conspicuum est, & hominem lædit. Atque paulo infrà. Non calidum est, quod magnam uim habet; sed ipsum acerbum, & humidum, & alia, quæ à me relata sunt, tum in homine, tum extra hominem siue edantur, siue bibantur, siue forinsecus illinantur, aut quandocunq; formata adhibeantur. Itaque ex his percipimus substantiam eorum, quæ lædunt, ad æqualitatem reduci oportere, si sanare uolumus; ac præterea modos, qui substantiam attingunt. substantia ad naturam illius hominis reducitur, si non magis dura, quàm corpus illius postulet, fiat, nec magis mollis, nec crassa magis, nec tenuis, nec aspera, nec lenis, & alij modi intrinseci: si modi uictus, uel humorum præternaturaliũ superent naturã morbos; æquentur adeo, ut moles nõ sit maior, nec minor, quàm opus sit: nec substãtia magis ad agendum facilis, difficilisve, neque ad patiendum: & si aliqua qualitas corpus afficiat prima, uel secunda, uel tertia; non in se confirmet: nec aliæ passiones, siue qualitates passibiles permaneant diu, neq; figura quæuis innaturalis: nec plus, nec minus quantitate, & qualitate agat corpus, quàm opportunum sit, nec patiatur: atq; inspiciat locum, tempus, & alia. De his autẽ, quæ ad substantiam pertinent, exemplum reperimus in lib. de loc. in homi. & uerba sunt. Si intumuerint nares, & pituita plenæ fuerint, atq; ea compacta; oportet pituitam compactam, ac congela-

tam

latam attenuare fomentis, aut medicamento, & non auertere. De qualitatibus legitur in lib. de Vete. med. Liberatio hæc est, ut ex frigiditate affecti percalfiant, ex calore perfrigerentur. atque hæc breui accedunt, & coctione nulla opus habent. Deinde ad substantiam æquandam transit, & subdit. Reliquæ autem omnes fluxiones, quas propter humorum acrimonias, & intemperantias ego fieri sentio, restituuntur, & curantur, vbi temperatæ fuerint, & concoctæ. Quantitatem uerò antea ostendimus morbum committere, si excedat.

APHOR. XXIII.

Acuti morbi in quatuordecim diebus iudicantur.

Scribit Hip. ut olim diximus in li. de Vict. rat. in mor. acu. sunt morbi acuti hi, quos ueteres nominarunt, pleuritidem, peripneumoniam, phrenitidem, & febrem ardentē, & alij morbi, qui ex his hærent, quorū febres omnino continuæ sunt, & occidunt. Hinc locum morborum acutorū sumere licet; morbi enim hi fiunt in superiori uentre, qui uulgo pectus appellatur. distinguit autē hunc ab inferiori septum trāsuersum. inter morbos acutos cōnumerant anginam, & apoplexiā; propterea quod aut partes affectæ contingunt pectus, aut ꝙ ex his, scilicet acutis hærent. Fiunt morbi acuti à bile, & pituita, & ab utrisq; simul. quemadmodum idem asserit in lib. de aere, aq. & loc. si æstas pluuiosa sit, & auster multum perflerur, similisq; sequatur autumnus; necesse est hyemem morbidam esse, & his, qui pituita abundant, & qui quadragesimum annum excesserunt, febres ardentes fieri uerisimile est: qui uerò

bile abundant, pleuritidas, & peripneumonias. Et dũ de aquis paluſtribus, ac ſtabilibus agebat. ait. Hyeme, ſcilicet his in locis iunioribus peripneumoniæ, & inſaniæ morbi: ſenioribus uerò febres ardentes propter uentris duriciem. In lib. autem de Affectio. ubi proditum eſt de mor. acu. pleuriticis ad lateris dolorem dandum eſſe id, quod pituitam, & bilem deducat, peripneumoniã fieri, cum pituita aceruatim ex capite ad pulmonem fluxerit: phrenitidem à bile, ubi mota uiſceribus, ac ſepto tranſuerſo inſederit: febrẽ ardentem à bile, cum mota intra corpus firmata fuerit. Et ſubdit. Quæcunq; alia febres hyeme fiunt, ſiue ex uino, ſiue laſſitudine, ſiue ex aliqua alia re, eas obſeruare oportet: tranſeunt enim aliquando in morbos acutos. tranſitio autem ipſarũ talis eſt. Cum commotis duobus humoribus, pituita, & bile, non conducentia corpori exhibentur; ipſi inter ſe ipſos coacti, pituita uidelicet, & bilis, corpori, ubicũq; tandẽ cõtigerit, allabunt, & fit pleuritis, aut phrenitis, aut peripneumonia. Hæc Hipp. q̃ nos admonent morbos acutos fieri, dum alui duræ ſint: idq; euenire ſenioribus ſiqua cauſa coadiuuans præceſſerit: itemq; iuuenibus: nam pituitoſi ſunt ſenes, quibus ſi copioſa fiat pituita, ab anni temporibus; defluit in locos corporis, qui huiuſmodi malis ſunt obnoxij, ſic quibus iuuenibus, uel bilioſis, plurima bilis ab aquis, uel anni tempore, uel alia condiuuante cauſa, producta cogitur in locum, ubi morbus acutus fiat. Hyeme autem maximè fiunt morbi acuti, & fortiſſimi. fiunt etiam æſtate, uere minus, & molliores. exiſtit enim hyems maxima cauſa coadiuuans motus talium humorum: nam ſcribit Ariſt. in lib. I. prob. 6. Cur cum uitia bilis

per

per æstatem contrahi debeant, morbi acuti, qui certè ex bili consistunt, per hyemem potius urgeant? An quia febribus illi comitati, acuti propterea sunt, quod uiolenti. uiolētia uerò contra naturam est: locis enim quibusdam in corpore humescentibus feruēs oritur inflammatio, quæ cū non nisi caloris exuperantia fit; febres quoq; accendere potest. æstiuo igitur tempore arida, calidaq; uitia malè homines habent: hyberno autē calida, humidaq; proinde acuta: celeriter nanq; interimunt; cum propter humoris supercrescentis abundantiam concoqui nequeant. Hæc uerba Arist. nobis indicant morbos acutos à bile fieri, sed & à pituita bili admixta, & acutos dici; quantum naturæ inferant, & celeriter interimant. Atque hæc de morbis acutis dicta sint. Cur uerò breui iudicentur, inuestigandum est: etenim asserit Hip. morbos acutos in quatuordecim diebus iudicari. in lib. autem de Iudica. ait. Acuti morbi in quatuordecim diebus plerunque iudicantur. addidit autem Plerunq;, nam in lib. progno. scripsit. Febres iudicātur in ijsdem numero diebus, ex quibus & superstites euadunt homines, & ex quibus pereunt. Etenim placidissimæ febres, & signis securissimis nitentes quarto die desinunt, aut prius. malignissimæ uerò, & signis horrendissimis oborientes, quarto die, aut prius occidunt. primus igitur ipsarum insultus sic desinit. secundus autem ad septimum producitur, tertius ad undecimum: quartus ad decimum quartū: quintus ad decimum septimum: sextus ad uigesimū. hi igitur impetus ex acutissimis morbis per quatuor ad viginti ex additione desinunt. nō potest autē quicquā horum integris diebus exactè numerari: neq; enim annus, & mēses integris die-

 bus

bus numerari possunt. Breuis iudicationis causam præter alias antea relatas recitat Hip in lib. de Nat. hu. cum ait. Febris continens appellata à plurima, ac meracissima bile prouenit, & iudicationes quàm breuissimo tempore facit: corpus enim nullo tempore perfrigeratum cito colliquescit, nimirum à multa caliditate calfactu. Quapropter non iudicari solum morbos acutos in quatuordecim diebus; sed etiam in quatuor in septemq;, si febres fuerint, symptomataque plus, minusue grauia, ac horrenda. si uerò minus malignè se habuerint; ad decimum septimum, atque ad uigesimum diem protrahuntur. Quid autem causæ fuerit, cur natura hos elegerit dies, in sequenti apho ostendimus.

APHOR. XXIIII.

Septenorum quartus est index. Alterius septimanæ octauus principium. Est autem & undecimus contemplabilis: Ipse enim quartus est alterius septimanæ. Rursus verò & decimusseptimus contemplabilis, ipse siquidem quartus est à quartodecimo, septimus verò ab vndecimo.

Omnis motus fit in tempore: tempus enim eum mensurat. sed nutritio motus est quidam quare tempore mensuratur: &, cum terminus ea habeat, unde incipit, & finem, in quem desinit; nutritio est naturæ operatio definita, & idcirco ordinem habet, nisi alimentum, uel aliud quid in animali impediat. itidemq; tēpus, cum mensura sit eius; definitum, terminatumq; est. Quamobrem nutritio in tempore definito fit

& ut plurimum, nisi quid impediat, est necesse; nam quæcunque à natura fiunt, plerunque fiunt. Verùm quantum temporis patiatur ad assumptum pro cibo ad substantiæ animalis deperditæ restaurationē, tres esse dies testatur Hip. in li. 4. de morbis. siquidē, in primo die assumitur cibus, in secundo faces exeunt, in tertio humor excremētosus expellitur. Verba Hip. sunt. Cibus, & potus ea die, qua accedit, in corpore manet. postridie alius humor, siue cibus assumitur. atque hi duo sunt dies, & duo in corpore humores. ultimus manet in corpore, ut qui crassius existat. primus autem coctus à caliditate diffunditur, & tenuis factus postera die. i. tertia ad uentriculum accedit, & per omne tempus à recenti, siue ultimo expellitur. ubi uerò ad uentriculum peruenit; cibos in hoc loco coquit, & de se sanguinem in corpore facit si uerò permanserit; tempore graueolens fit. Tertia autem die unà cum stercore, & urina exit, copia ipse sibi ipsi æqualis, & consimilis, & æquilibris, etiamsi sui ipsius pars quædam sit, quo humor maneat in corpore. influit autem & tertia die humor de corpore ad uentriculum amplior, & graueolentior, qui uidelicet reliquus fuit à secundo, & defert cibos cōcoctos, & quicquid est in corpore morbosum, & rursus simul exit. indicio est aūt vrina, q̄ salsuginosa est, quę cibi deferūt de corpore etiā id, q̄d morbosum est, & cibi quidē semper postridie. i. secūdo die secedunt p aluū, humor aūt ad tertiā diē. Hoc modo sanitas cōtingere solet. Hæc Hip. deinde probat, quòd, si cib⁹ maneat in corpore plus q̄ tres dies, uel minus, lædit: & inquit, si humor. s. alimēti eadē die, qua assumptus est, aut postridie unà cū stercore foras pdiret; cibi nō similiter ex vētriculo

graueolentes facti exirent, sed incocti, & urinæ potui similis, ac corpus semper euacuaretur, & per omne tempus homo, ubi uentrem exonerasset, ac minxisset, opus haberet statim cibo, ac potu pro egestionis factæ copia, si modo validus esse deberet: cum humor sufficiens in corpore non relinquatur, sed unà cum stercore foras prodiret postridie, aut eadem die. Deinde addit, si humor pluribus, quàm tribus diebus in corpore permaneat, aut alius multus implēs accedat, uenis calescentibus, ac stantibus; maius malum aut minus homini significationem de se præbet, hyeme quidem minus, & posterius: æstate uerò maius, ac prius. Sanus igitur degit homo, si cibo opportuno assumpto, secunda die fæces emittat, & tertia excrementitias humiditates, quæ nutritioni inseruiant. Contrà sanus non permanet, si fæces detineantur, humiditatesq; prædictæ tertia die non expellantur: remanet enim in corpore quid superabundantis, cui si noua addatur materia, quæ neque etiam expellatur; est necesse, ut corpus alterent, & immutent & prima, ac secunda excrementa retenta: atque hinc morbi emergant. sed, si cibi aut prima, aut secunda die exeant; homines euadunt tenues, ac debiles: atque hinc cognoscere licet diem tertiam iudicare de hominis sanitate, & ægritudine: de uita, ac morte; & ob id criticam diem appellari; nam tertia die, ut subdit Hip. febris dimittit: quoniā illa die humor affligens expellitur à recentis: trahit enim corpus ex uentriculo die pari, dimittit autem impari, & ea die maximè dolent ægri: etenim conturbatur humor, cum homo febricitat. cuius rei signum est, quòd horror aliàs, atq; aliàs per corpus transcurrit. hoc uerò non

sane

sane ita cōtingeret, si nō conturbaretur humor, & de ipso aut plus, aut minus secerneret, & alius alium superaret. Conturbat autē maximè in imparibus diebus; cum ægrotat. sed & horror maximè tunc fit. habet enim se res hoc modo. de humore affligente expellitur aliquid ex corpore à recentissimo humore superatū, & procedit ad aluum infernam, & aluus ipsa unà cū affligente calescit suscipiēs in seipsam magis, quàm priori tempore. hoc autem maximè fit in morbi iudicatione: & si paulatim corpus ad aluum dimiserit, & non multum fuerit id, quod hominē affligit; & aluus, & corpus calorem sufferre in iudicatione poterit. & homo sanus euadit, ubi humor affligens egressus fuerit, & is, qui febri alimentū præbuit, cōsumptus, & sanus præualuerit. Et subdit. Quod humor turbetur in diebus imparibus, & dolor magis affligat, hoc signū est. Quicunq; iam à febre continua correpti pharmaco usi sunt in diebus paribus, hi nimiū purgati nūquam sunt. qui uerò in diebus imparibus medicamento forti usi sunt, nimiū purgati sunt, multi uerò etiā perierūt nimium purgati; humor.n. in corpore ægroti magis turbatur in imparibus diebus, nimirū corpore humorē ad uentriculum transmittēte, & si quis iam turbat, adhuc magis turbet medicamēto immisso; nihil miri est ex talibus hominē perire. Hæc Hip. quæ admonent actionē naturæ in alēdo animalis corpore tertio die perfici, & perpetuū ordinē seruari, nisi quid impediat, in hoc munere obeundo. impedit autem potissimum naturā causa morbi materialis, & efficit, ut ad quintam diem, septimam, nonam, uel ad aliā diē imparem morbus protrahatur: inquit enim Hip. in eodē lib. Si modicū fue-

rit id, quod affligit; tertia die febris dimittit, per duas autem continuè detinet: si verò copiosius; quinta die, per quatuor tenet pro ratione. atque hoc modo morbi per dies iudicantur. Impedit igitur naturã materialis causa morbi, q̃ & morbũ prorogat. protrahit etiam virtus agens debilis, quando naturã non superet. atq; hoc idẽ efficit, quod materiæ, vel agentis debilis vicem gerit: calor enim tenuis, temperamentũ nimis humidũ, vel frigidum, inepta partiũ compositio, humorũ permixtio naturæ impedimentum inferunt, & morbũ proferũt, & hæ, quæ causæ dicuntur adiutrices, vt aer frigidus, vel humidus, somnus, & vigilia, motus, & quies quãtitate, qualitate, & ordine excedentes, anni tempora, constitutiones, remedia intempestiuè adhibita, locus frigidus, vel humidus. naturam maximè impedit morbus, sed ei obstat, & prorogat morbũ symptoma, & alia, quæ se habent vt agens: nam humoris natura, & modi insequentes humorẽ sese opponunt, & resistunt causæ agenti, & quæcũq; materialẽ naturã referunt, vt partes corporis nimis strictæ, obstructæ, tortuosæ humoris cursum impediẽtis, facilitas, siue promptitudo corporis ad sustinendũ, ac difficultas, cib⁹, & potus tum subst̃atia, tum quantitate, qualitate, & ordine incongruens, repletio, & inanitio corporis nimia, atq; alia huiusmodi, quæ vim naturalẽ habent. Idcirco hæc morbos producũt, sed potissimæ causæ existũt vis naturalis debilis, & humor cõtumax, ac rebellis: aliæ verò sunt coadiutrices, non primariæ. ab iisdem quoq; prouenit morbi breuitas. Expellit aũt singulis ternis ab assumpto cibo diebus natura noxios humores, qui eam grauant & quantitate, & qualitate. vtitur cibo recentissimo, qui fit expul-

sionis

sionis instrumentũ. Causa igitur, cur die impari crisis fiat, est operationis naturæ cõplementũ in alendo corpore: hoc enim temporis tractu q est triũ dierũ, fit attractio cibi, retentio, concoctio, puri ab impuro sequestratio, distributioq; : vt deperdita corporis animalis substãtia restauretur. Efficit crisim natura alens, nõ tẽpus: mẽsurat.n. tẽpus tantũmodo operatiões & motus. &, si vel luna, vel signa zodiaci, vel planetæ alij quicquã agant; opem ferunt & agenti virtuti, & humori. his igitur de causis dies impares sunt critici. quòd cõprobat Hip. in lib. 4. aph. 36. his verbis. sudores febricitãti si inceperint, boni & tertio die, & quinto, & septimo, & nono, & vndecimo, & quartodecimo, & decimo septimo, & vigesimo, & vigesimo septimo, & trigesimo. Et in lib. 1. de mor. pop. sect. 3. Ex circuitibus in imparibus diebus indicantibus primus est dies tertius, deinde quintus, septimus, nonus, vndecimus, decimus septimus, vigesimus primus, vigesimus septimus, & trigesimus primus. Cæterũ etiã dies pares criticos esse in hoc eodẽ loco sic explicat Hip. Quæ paribus diebus exacerbãtur, paribus iudicantur. quorum aũt exacerbationes in imparibus fiunt, ea in imparibus iudicãtur. Est aũt primus iudicatorius ex circuitibus diebus paribus iudicãtibus quartus dies, deinde sextus, decimus, decimus quartus, decimus octauus, vigesimus, vigesimus quartus, vigesimus octauus, trigesimus, trigesimus quartus, quadragesimus, sexagesimus, octogesimus, & centesimus vigesimus. & subdit. At verò nosse expedit, si aliter iudicatio fiat extra præscriptos dies s. recidiuas fore significat, & fuerit sanè perniciosa. oportet autem animaduertere, & nosse in his temporibus iudicatio-

nes

nes futuras esse ad salutem, aut perniciē, aut inclinationes ad melius, aut deterius. Hæc Hip. ex quibus obseruamus, per dies impares uidelicet iudicari morbos, si in imparib' exacerbent. quod fit, si humor morbum excitans in die impari turbetur. turbatur autem in die, in qua recentissimus superat, & expellit ueterem, sicut antea ex eius sententia diximus. ex his etiā habemus circuitum dici spatiū illud trium, uel quatuor dierum, in quo vetus, ac ineptus humor mouetur, vt à recenti expellatur. Causam autem, cur in die pari, uel impari moueatur, & cur sæpius in impari, quàm in pari, & itidem crisis fiat, præter ea, q̄ antea sunt recitata docet Hipp. his prius suppositis, quæ in lib. progno. & in lib. de septi. partu. In lib. autem progno. legitur. Febrium iudicationes fiunt iisdem numero diebus, & ex quibus supersunt homines, & ex quibus moriuntur. In li. de septi. partu. Conceptus, & abortus, & partus mulieribus contingunt eo tempore, in quo etiā morbi, & sanitas, & mors omnibus hominibus fiunt. sed sicut se habet conceptus ad partum, & ad abortum; sic sanitas ad morbum, & ad mortē. tempus autē conceptionis ad partum, & ad abortum: & sanitatis ad morbum, & ad mortem primo & per se impar est, secundò autem est par: nā prius fœtus masculinus formatur, prius mouetur, ac prius editur, quàm fœmineus. masculus autē se habet ut forma, & ut agens: fœmina autē ut materia, & patiens: die enim impari formatur, mouetur, ac editur masculus: fœmina autem pari. causam autem huius tribuunt agenti, & materiæ; agens enim ualidum prius format, mouet, & edit, quàm imbecille: atque materia magis disposita, & actui propinqua citius formatur, mouetur.

netur,atq; perficitur, quàm inepta,& potentialis. Vt autem ea,quæ diximus comprobemus,de formatione loquitur Hip in lib.de na.pueri, & ait. Secundum rationem, & necessitatem articulatio contingit in fœmello in diebus quadraginta duobus, in masculo in triginta.quòd autẽ fœmella posterius conformatur, ac coarticulatur, causa hæc est,ꝙ genitura fœminea debilior est,ac humidior,quàm mascula.& iuxta hanc rationem necesse est posterius conformari fœmellam,quã masculum.De motu uerò scribit in eodem lib.& inquit. Mouetur primum masculus, quia fortior est, quàm fœmella:& primũ quoq; conformatur masculus:nam à fortiore,& crassiore genitura fit. Et in lib.de septi.par.primo quadragenario præterito, fœtus fortiores sunt,& ipsorum corporis per singula membra discretio fit, & masculorum quidem partes omnes ualde conspicuæ sũt,fœmellæ uerò in hoc tempus carnes apparent exortus, ac processus solum habentes: similia enim longius tempus in simili sunt, & tardius discernuntur propter consuetudinem, & amicitiam:quãquam aliàs cum à matre segregatæ fuerint; filiæ citius, quàm filij pubescant,& sapiant,ac senescant propter corporum imbecillitatem,& uictus rationem. De diebus autẽ,qui morbos, mortem,& salutem iudicant, quemadmodum superius ex Hipp.auctoritate declarauimus,idem est dicendum:nam sicut uis genituræ fortis, & minor humiditas efficit in die impari masculum,atq; eadem uis debilior,ac maior humiditas in die pari fœminã p̄ oducit:sic in morbis natura ualidior, & minor copia humoris in impari decernunt,eademq; imbecillis,& maior humiditas in pari. qua de re sic se habet impar

numerus

numerus ad parē, ut masculus ad fœminā, & natura ualida ad debilem, & minor humoris copia ad maiorē. sed masculus est quid perfectū, & ex intentione naturæ, fœmina uerò imperfectū, & præter eius intētionē: sic vis fortis, cōtrà debilis: sic minor humor, contrà maior quantitate, uel qualitate. & propterea prisci appellarunt diē imparē masculum, parem uerò fœmineū: ac itidem dies impar primo, & per se, & secundū naturam dicitur, par autem secundariò, & præter naturæ intentū. atq; hac de causa sæpius impar iudicat, propterea quod quæcunq; à natura fiunt, ut plurimum fiunt. Verùm, cum dies impares sentiat Hip. esse verè criticos; quartus, quem in hoc aph. censet indicem esse septimi, & quartumdecimū in superiori, atq; alijs in locis criticum, atq; ad uigesimum, & uigesimum octauum; non index erit, nec quartusdecimus, nec uigesimus, decretorius, sed tertius, uel quintus septimi index, & & decimus tertius, uel decimus quintus, & decimus nonus, uel uigesimus primus, decretorius. Sed duo sunt nobis ante oculos proponenda, uis agens, scilicet & humiditas, quarum causa marem, & fœmellam fieri scribit Hipp. moueri, ac produci citius, & tardius fœtum alterum altero. sic morbos hos citius, illos tardius iudicari, & morborum partes alias breuiores, alias longiores existere: siquidem uirtus agens in hoc morbo ualidior euadat: in illo imbecillior, ac itidem humor modò maior, modò sit minor quantitate, uel qualitate. consentiant etiam cæteræ res naturales, non naturales, circunstantes, atq; præternaturales. Nam, si uirtus uigeat, humorque adeo talis, ut facilè superetur; primo ternario natura illum, uel domat, uel expellit ita, ut quaternario

ternario primo à morbo liberum se æger percipiat. si aut uirtus adeo nō sit potens, quanquam pauca humiditas; aut humor copiosior, uis autē fortis sit; producitur ad secundum ternariū, uel tertium, hoc est, ad quintum, uel septimum diē. Sed si etiam & materia sit, uel fiat ualidior, aut uires imbecilliores, aut utræq; simul; protrahit morbus ad nouem uel undecim usque ad uigesimum atq; amplius diem, ac eò magis si causæ adsint adiutrices dilationis, quales sunt ex naturalibus præter uirtutē inualidā, calor langui dus, tēperies frig. vel sicca, spiritus crassus, & ineptus, humores excedētes, partes, q̄ humores susci piūt, nimis angustæ, uel latæ: rectæ, uel tortuosæ, & obliquæ, humorū mixtio inutilis, partiū corru ptio importuna, ac tandē læsæ actiones. Ex nō na turalibus iuuāt morbi prorogationē cib⁹ & potus nec substātia, nec quantitate, nec qualitate congruēs, somnus, & uigiliæ, motus, & quies, repletio, & inanitio, & animi affectus intempestiui. Ex præternaturalibus cā morbi quæuis morbum prorogat, sic morb⁹ ipse ꝓpria natura, & symptomata morbū comitantia. Ex circunstātibus uerò aer nimiū frigidus, uel humidus, locus eiusdem generis, anni tempus, constitutio præsens, occasio, modus, facilitas, & difficultas morbum differunt. Quartus igitur dies septenorum est index: propterea ꝙ quarto die homo antea affectus affectionis facilē, ac difficilē declarat tolerantiam ac liberationē. Octauus est principiū alterius. i. secundi septenarij, non autem septimus: siquidem septimus dies iudicet, ac terminet litem inter uirtutem agentem, & humiditatem obiectam, ac resistentem, & octauus uictoriam profert. quod nisi efficiat; undecimus est con-

templabilis:habet.n.vim eandem, quàm & quartus:nam quid sit quartodecimo futurũ ostendit: quartus decimus enim uel salutis, uel mortis spolia defert, quemadmodum septimus: differtur enim talis notitia ad quartum decimum uel ratione uirtutis imbecillis, uel humoris multi, vel rebellis, atq; cõtumacis. Decimus uerò septimus est ut quartus, & vndecimus index, & contemplabilis. hic dies autem non est quartus à quartodecimo, ut undecimus à septimo. idq; euenire asserunt, uel quia humor iam consumptus, ac uictus est, uel quia uirtus naturæ validissima constitit. atq; hinc salus, & à causis contrarijs interitus, hoc est, ab humore aucto, & superãte, vel à vi naturæ imbecillima, vel ab utrisq;. igitur est dierũ euentus, atq; terminus. sed quænam sit ea morbi pars, quàm tempus metiri primò debeat, lis est: quidam enim à prima morbi inuasione inchoandum esse autumãt, quidam à die decubitus, alij alia hora. sed meo iudicio illam partem nos metiri primum debemus, quæ uerè sit alicuius morbi definitæ species, vera pars: nisi enim morbus talis, uel talis constitutus fuerit, sed modo febris ardens appareat, modo pleuritis, modo alius morbus nec definitus, nec terminatus; necessariò nescimus cui morbo sit applicanda: facilis enim est transitus ex uno morbo acuto in alterum, ueluti ex febre ardente in pleuritidẽ, ex pleuritide in peripneumoniam, uel ex harũ una in phrenitidem, quemadmodum affirmat Hipp. deinde sæpe fit, ut primis diebus humor morbũ producens uel propria natura, uel ui partium ab eo affectarum locum non habeat, quo se firmet, sed huc, atque illuc uagetur. atq; hinc qualis est affecta pars, talis affectio denominetur, ut si pulmo

mo afficiatur, dicatur peripneumonia: si pleura, pleuritis: si phrenes, id est diaphragma; phrenitis. quapropter, nisi morbi causa locum teneat; morbi species non constituitur, sed genus quoddam, quod cum in se plures contineat species; nō vnā habet temporis mensuram, nec stabilem, nisi tantum genus.

APHOR. XXV.

Aestiuæ quartanæ magna ex parte breues, autumnales longæ, & maximè quæ hyemem attingunt.

Fieri uidetur quartana ab atra bile. hæc uerò duplicem habet ortū, à cibo, & potu, scilicet qui huius humoris naturā sapiant: & à sanguine, ac bile flaua. Quod à cibis fiat & potibus, legitur in lib. de inter. affect. vbi agitur de splenicis morbis uerba sunt. fit morbus splenis autumno maximè ab atra bile ab olerum multorum, quæ cruda eduntur, esu, & ab aquæ potu. Et in lib. de aere, aqui. & lo. Bibentibus aquas palustres, & stabiles, ac locustres splenes semper sunt magni, ac pleni, & uentres duri, tenues, ac calidi. Quòd autem ab humoribus fiat, scripsit Hipp. in eodem lib. de ae. aqui. & lo. his uerbis. Si borealis sit autumnus, ac siccus, & neque sub Cane, neque sub Arcturo pluuiosus; confert pituitosis natura, & maximè qui natura sunt humida, & mulieribus. Biliosis autem infestissimū hoc tempus existit: ualde enim exsiccantur, acciduntq; eis lippitudines aridæ, & febres acutæ, ac diuturnæ, & aliquibus bilis atra: siquidem quod liquidissimum est, ac aquosissimum in bile, cōsumitur, densissimum uerò, & acerrimum relinquitur. quod etiā accidit secundū eandem rationē & circa sanguinem,

ne: unde hi morbi his accidunt. Humor igitur bi
liosus, & sanguineus, & cibi, ac potus quidem
atram bilem uel gignunt, uel augent, & tempo
re autumnali maximè ob relatam ab Hipp. cau
sam. Cum autem quartana febris ab atro humo
re originem ducat; iure autumno homines de
prehendit. si uerò æstiuo tempore corripiat;
fit, ut breuis plerunq; euadat: siquidem nequ
cibi tales edantur, neq; pars sanguinis, siue bi
lis liquidissima, & æquosissima sit consumpta,
sed consumptionem petit fortasse à calore æsti
uo. potest tamen diuturna febris quartana æsta
te contingere; si cibis, & aquis palustribus, ac
stantibus, diu quis utatur, quemadmodum com
probat Hippo in libro, & loco citato, ubi lo
quitur de palustribus aquis, ac stantibus: in
quit enim. Aestate dysenteriæ multæ, ac alu
profluuia incidunt, & febres quartanæ diutur
næ. Sed quòd ab atra bile gignantur quartanæ
& cur, & quòd autumno longæ sint, alijs ue
rò temporibus breues, hæc Hippo. oratio in lib
de Nat. hu. confirmat. Quartanæ tertianis diu
turniores sunt, quantò pauciore bilis parte
participant, unde caliditas augetur: & propterea
quòd corpus in ipsis plus perfrigescit. id quod
ab atra bile ipsis contingit superfluè adeo, ut
ægrè frigus depelli posit: atra enim bilis inter
omnes corporis humores uiscosissima est, &
sedes diuturnissimas facit. quod autem quarta-
næ febres atræ bilis participes sint, uel hinc con-
discere licet: autumno enim homines maxi-
mè à quartanis corripiuntur, & in ætate à quin-
que & uiginti annis usque ad quadragesimum
quintum. hæc autem ætas præ omnibus maxi-
mè à bile atra infestatur, & autumni tempus
omnium

omnium anni temporum ad eundem aptissimum est. Quicunque autem extra hoc tempus, & ætate à quartana corripiuntur, pro certo scire oportet eam febrem non fore diuturnā, nisi quid grauioris mali hominem infestauerit. Hæc sunt Hippo. uerba, ex quibus apertè cognoscimus quartanas febres à pauciore flauæ bilis parte, & à copiosiori atræ duci, abundat enim atra bilis in ætate à quinque & uiginti annis ad quadragesimum quintum, ut etiam confirmat Hippo. in lib. progno. & in autumnali tempore ob relatas ex huius viri sententia causas, uidelicet propterea quòd fructus edantur plures, & aqua bibitur, ac præterea id quod liquidissimum est, ac aquosissimum in bile consumitur à siccitate æstiua, & autumnali, unde plurimum augetur atra bilis, ex qua si quartana excitetur, diuturnior est tum propria natura, quia uiscosissima est, tum ob multam eius copiam: facilius parum grauioris, quàm multum dispergitur. æstate uerò, quemadmodum & alijs ætatibus, breuior est, siquidem neq; fructus, neque siccitas adest: uiget enim uere & hyeme humiditas, quā æstas consumit postea. & idcirco, cum æstate atra bilis fere nulla fit; nec quartana. & si qua fit; breuis euadit, non quia tunc temporis humores dissientur, sed quoniam paucus est humor atrabiliarius. iuuat tamen æstas, sicut etiam cæteræ efficiunt circunstantiæ, quæ humores & mouent, & expellunt.

APHOR. XXVI.

Febrem conuulsioni superuenire melius est, quàm febri conuulsionem.

Melius est, ut febris conuulsioni superueniat, quã conuulsio febri; siquidem à conuulsione liberat hominem; sed non conuulsio à febri. atq; huius apho. sententiam approbat Hippo. in lib. 4. aph 57. & inquit. Qui à conuulsione, aut distentione neruorum tenetur, febre superueniẽte liberatur. Et in lib. 5. aph. 70. A quartanis capti non admodũ à cõuulsionibus capiuntur. si uerò prius capiantur, & quartana superuenerit, liberantur. Et in eodem lib. aph. 5. si ebrius quispiam repente obmutuerit, conuulsus moritur, nisi febre corripiatur, aut ubi ad horã peruenerit, qua soluuntur crapulæ, uocem recuperet. Et in li. 2. de mor. pop. sect. 5. si puerperis conuulsio fiat; febrẽ excitato, & cerato multo tepido in uesicã immisso, ac per clysterẽ infuso colluito. Et in lib. de Coa. præ. Conuulsiones repentinas soluit febris. Contrà si conuulsio febri superueniat potissimũ non intermittenti, uel acutæ, perniciosum est: scribit enim Hip. in lib. prog. & in lib. 4. aph. 49. In febre non intermittente, si labrum, uel oculus, uel nasus, uel supercilium peruertatur, uel non videat, uel non audiat, iã debili existente corpore, mors proxima est. Et in eodem lib. apho. 66. In acutis febribus conuulsiones, & circa uiscera dolores fortes, malum. Et apho. 67 In febribus ex somnis timores, uel conuulsiones, malum. Et apho. 68. In febribus spiritus offendens malum, conuulsionem enim significat. plurimos autem comperies locos hoc idem asserentes in. lib. prædict. Verùm sibi uidetur Hip. dissentire in lib. de Coa. præno. ubi legitur. Conuulsio in febre oboriens, & eadem die desinens, bona est. Et conuulsio in febre oboriens, sedat febrem eadem die, aut postera, aut tertia. si uerò tempus, in quo incepit,

transgrediatur,& non desinat; malū est. sed hæc animo sunt aduertenda ex Hip. auctoritate conuulsionem febri acutæ uel non intermittenti superuenientem malum esse, ac plerunq; perniciosum. febri uerò non acutæ, & intermittenti non malum significare, sed humorum, qui febrem committebant, abscessionem, ob quam sedatur febris & conuulsio resoluitur postea à febrili calore. eadem quoq; ratione si accedens conuulsio sedet febrem acutam, aut non intermittentem eadem die ad tertiam vsque, bona est utpote quæ nota fit humorum febrilium abscessuum. si uerò id temporis transgrediatur; est mala: siquidem febris acuta, vel cōtinua breui iudicatur: corpus enim nullo tempore perfrigeratum cito colliquescit, nimirum à multa caliditate calfactum. Atque hæc est Hipp. sententia in lib. de Nat. hu. Melius est igitur febrem conuulsioni superuenire siue à repletione, siue ab inanitione fiat, quàm conuulsionem febri: si enim febris hominem apprehendat à repletione conuulsum, ea plerunq; calefacere solet, extenuare, atque dissoluere humores, qui repletionem præstabant. si ab inanitione; dum modo febris mitis sit, calefacit, aperitq; uias, humoresq; fluxibiles efficit ad conuulsam partem: At inspiciamus materiam, quæ conuulsionē producat: alia enim est uaporosa, siue spiritus, alia humores, quorum naturam medicum discurere oportet. inspiciamus præterea partes, quæ con uelli possunt, ac contrahi, quemadmodū, ut Hip. placet, facultates animæ, calorem, spiritum, humores, partesq; alias tum similares, tum dissimilares, atque hanc constituamus diuisionem. Fit conuulsio in partibus corporis, quæ contrahi

 possunt

possunt.atq; hæ partes aut diu seruantur contractæ, uel parum. si parum, id prouenit à propria partis natura, ueluti si sanguis contrahatur, uel alia humiditas, uel pars quædam mollis, ac maximè cedens. aut oritur ab his, quæ sunt conuulsionis authores. atq; hæc sunt per propiam essentiam causæ conuulsionis, ut vapor, flatus, & qualitas prima ut frigus ut in lib. de fla. uel secunda, ut acris alicuius humoris, qui sensum adeo angat, ut pars affecta ob dolorem contrahatur. ab his breui soluitur affectio, nisi quid impediat. impedit autem humoris acuti penetratio, uiarum strictura uel tortuositas & alia. si diu seruantur contractæ partes; id euenit uel ob partem contractam, ut si difficulter a se expellat causam contractionis, ut nerui efficiunt, & partes neruosæ uel siquæ sint aliæ tenaces, ac uiscidæ. uel prouenit à causa, quæ conuellit, quali is est humor, qui aut propria substantia tales partes conuellat, ut eius uiscositas, crassicies, tenacitas, duricies: aut quantitate, ut si multus humor adeo partem compleat, ut conuellat. sed conuulsæ partis triplex est situs: quædam extenta manet, quædam curua, & quædam in se contracta, & curta. Hæc omnia aduertat medicus ad aph. explicationem.

APHOR. XXVII.

His qui non ex ratione leuius se habent, non oportet fidere, neque multum formidare mala, quæ præter rationem eueniunt. Plurima enim talia stabilia non sunt, neq; multum durare, & permanere consueuere.

Hip.

Hip.in lib.de dieb.iud.hæc scribit. Maximum signum in ægrotis, qui uicturi sunt, si non præter naturam fuerit febris ardens,& alij morbi eodem modo: nihil enim horrendum,neq; lethale fit in his, quæ secundũ naturam sunt. At uerò si morbus præter rationem,ac naturam eius leuius se habere uisus fuerit,quemadmodum si clementior euaserit,nec causa eum producens abscesserit uel extra corpus, uel ad ignobiles partes;non est fidendum: recidiua enim fit. nam legitur in lib.de iudica.quibus febres sedantur neque signis solutoriis contingentibus, neq; iudicatoriis diebus; recidiua fit.sic mala,quæ præter rationem fiunt,non ualde timeas: quæ enim imperfecta sunt,breui corrumpuntur.

APHOR. XXVIII.

Febricitantium non omninò leuiter permanere corpus, & nihil minui, vel etiam plusquam ratio postulat contabescere, malum. Hoc enim morbi longitudinem: illud verò imbecillitatem significat.

Febris continua iudicationes quàm breuissimo tempore facit: corpus enim nullo tempore perfrigeratum cito colliquescit, nimirum à multa caliditate calfactum. Hæc Hipp.in lib.de Nat.hu.si igitur breuissima est febris, quæ cito corpus colliquefacit; longa profectò ea euadet, quæ diuturniori tempore id consumet. sed si breuiori tempore,quàm par sit,contabescat corpus; breuis quoq; existet, iudiciumq; malum. Colliquescit autem à febre corpus serò, uel breui,atq; id primò prouenit aut ab agente calore,

aut à subiecta corporis materia, aut ab utrisq;. si calor colliquationem producat; aut est intensus aut continuus. si materia corporis colliquationẽ patiatur, est uel substãtiæ mollis, ac facilè resolubilis, uel pauca. Nunc, si calor sit intensus, & continuus, & humor subiectus facilè solubilis, ac paucus; citissima erit colliquatio, ac præterea citissima crisis. si uerò calor febrilis nec intensus existat, nec continuus, humiditasq; difficulter solubilis, crassa, uiscida, ac multa; morbus quàm diuturnus euadet, nec corpus nisi longo tẽporis interuallo contabescet. At uerò si calor aut sit intensus, aut continuus, sed nõ intensus, humorq; crassus, uiscidus, & multus; aliquanto minori tẽporis spacio emacrabitur corpus, & febris demittet: & citius etiam, si humor nec crassus sit, nec uiscidus, sed multus: & multò citius; si nec multus. sed, si calor febrilis non sit omninò leuis, sed satis intensus, ac permanens, corpusq; subiectũ adeo sit resolubile, ut citius, quàm deceat, contabescat; hominis imbecillitatem ostendit plerunq;: nam uel innatus calor est debilis, ut in senibus: uel hominis corpus, & moles est fragilis, ac mollis, ut in pueris, uel ea, quæ calori, aut corporis materiæ seruiunt. quare morbi longitudinem significat corporis constantia, atq; firmitas in febrili calore non omnino leui ob materiam crassam, & uiscidam, uel multam, aut ob calorẽ innatum plurimum. imbecillitatem autem declarat emaciatio maior, quàm ratio postulat. & huiusmodi imbecillitas prouenit uel à caloris natiui debilitate, vel à materia molli, ac facilè resolubili. Iuuant secundò has primarias causa res non naturales, uelut ad morbi longitudinem cõferunt edulia crassa, & uiscida, ac multa, somnus

nus multus, euacuatio nulla, nullusq; motus. Iuuant res circunstantes, ueluti aer frigidus, tempus anni hyemale, locus frigidus, occasio, mo- dus, & alia. sic præternaturales coadiuuant, ut morbus, symptoma, & morbi causæ calorem innatum impedientes. Iuuant tandem ea, quæ personæ partes dicuntur, ueluti ætas, sexus, natio, cognatio, corporis, & animi incommoda, recta uictus ratio, artes, studia, animiq; affectiones.

APHOR. XXIX.

Quum morbi inchoant, si quid mouendū videtur, moue: quum verò consistunt ac vigent, melius est quietem habere.

Hic aph. cum sequenti copulatus argumentationē naturæ enthymematicæ conficit, ac si Hip. dixisset. Quoniam circa initia, & fines morborū omnia existunt imbecilliora: circa autem consistentias fortiora; idcirco, dū imbecilliora sunt, moue, si sibi uidetur: dum fortiora; ne moueas. Ex hac autem ratiocinatione duo percipimus, partes morbi scilicet quæ & morbi tempora appellantur, & quibus de morbis uelit orationem haberi. Partes morbi tres hoc tēpore enumerat, atque earum constituit naturam: nam morbi initium & finis omnia habet imbecilliora: morbus enim magna ex parte est mitior his temporibus, ac itidem symptomata, & causæ: etenim causa non facultate, sed actu furens eum gignit effectum, qui & ea existit. effectum uerò comitatur symptoma morbo velut effectui respondens: nam cum morbi uigent, ac ferociunt, causam impetum facere arguunt; & symptomata quoq;

nec aliud quicquā intelligi potest, nisi hæc tria, vel horū aliquod: cætera nāq; extera sunt præter hæc. Quibus uerò de morbis sermo habeatur, si ex alijs apho. coniectari uolumus, pertinere uidetur ad morbos acutos: scribit enim in primo lib. aph. 24. in acutis passionibus raro, & in principijs medicinis purgantibus uti, & hoc cum præmeditatione. idem confirmat in lib. de Vict. rat. in mor. acu. Et in lib. 4. apho. 10. medicari in ualde acutis, si turget: eodē die: tardare enim in talibus malum est. Sed tamen in lib. de Affect. Morbi, qui in æstate fiunt, sic fieri solent. cum corpus à sole fuerit calfactum; humectatur. humectatum ægrotat aut totum, aut ea parte, in quam pituita, & bilis incubuerint. si quidem igitur quis ipsos incipientes curet; neque longi fiunt, neque periculosi. si uerò non curet, aut malè curet; & longiores fiunt, & sæpe quoq; occidunt. & subdit. Tertiana febris cum apprehenderit, siquidē uidebitur tibi nō purgatus esse; quarta die pharmacum dato. si autem pharmaco non uidebitur opus habere; medicamenta in potu exhibeto, quibus febris aut transmutetur, ac deficiat. Et paulò infrà, cum de alba pituita ageret, ait. Morbus pituita alba uocatus si curatus fuerit, incohante morbo; sanus fiet. sin minus; in hydropen transit, & hominem corrumpit. In omnibus igitur morbis curationem in principio adhibere conducit, siue per pharmaca purgantia, siue per alia remedia: partes enim corporis omnes cedūt non graui morbo, nec symptomate, nec causa incrudescente, fluenteq; ubi quamplurima esse possit, ibiq; afflictionem inferente, oppressæ. huiusmodi enim eueniunt incommoda in morbi uigore. his de causis usque quo sedetur, a pharmacis

macis est desistendum. quapropter inquit Hipp. in lib. de lo. Medicamentum donec corpus floridum fuerit, ne propinato; non enim uacuatur nisi parum, utpote corpore turgente. cum autem gracile, ac macilentum fuerit; tunc bibendum exhibe, & euacuabitur. In lib. autem de Veteri med. dum Hippoc. modos curandi morbos à qualitatibus absque materia productos, & cum materia gignitos, docet, sic scribit. Omnibus liberatio hæc est, ut ex frigiditate, scilicet absque materia affecti percalfiant, ex ardore uerò perfrigerentur. atque hæc breui accedunt, & concoctione nulla opus habent. reliquæ autem omnes fluxiones, quas propter humorum acrimonias, & intemperantias ego fieri sentio, restituuntur, & curantur, vbi temperatæ fuerint, & concoctæ. Quare morbis incipientibus si cognoueris motum aliquem siue purgatorium, siue alio modo utilem, ac tempestiuum; eo utere. atque id præmeditatus facias. nec expectes morbi uim, quæ corporis naturam angat: ea siquidem ægrè utrasq; molestias tulisset. & idcirco rectius est, si expedit, dum morbus incohat, opē ferre, quàm dum impetum facit.

APHOR. XXX.

Circa initia, & fines, omnia imbecilliora: quum verò consistunt, fortiora.

Verba huius apho. explicant præcedentem, & ex utrisq; fit ratiocinatio ea, quam diximus antea, atq; explanationem utriusq; fecimus.

APHOR.

APHOR. XXXI.

Eius qui ex ægritudine bene cibatur, nihil proficere corpus, malum.

Eandem sententiã legimus in lib. de Coa. præ. quæ est. Qui ex morbis longis se refocillantes bene cibũ accipiunt, & nihil proficiunt, ij maligne in recidiuam incidunt. hæc verba de qua ægritudine fuerit locutus Hip. Explanant, & quid vox illa malũ significet. si verò causam perscrutemur, cur qui bene cibum accipiat à morbo, isq; nihil proficiat; ea profecto est aut cibus antea acceptas, quiue quotidie accipitur, aut ægrotãtis præsens natura. cibus; si excedat hominis naturam in substantia, vel quantitate, vel qualitate. Natura præsens, si vires ob præteritum morbum elanguent, si calor naturalis, siue innatus nondũ exterum omnino vicerit, si spiritus turbulenti veluti hi, qui non probè confecti sint: si intemperies, si noxij humores aliqui remanserint: si partes solidæ, & similares, & compositæ languidæ existant: quiduis enim horum fuerit; corpus parum, vel nihil proficiet; quanquã bene cibũ accipit: nam & id duplicem habet rationẽ: quisquis enim bene cibum assumit; id prouenit, vel ab appetitiuæ facultate valida, aut ab aliquo spiritu, vel humiditate proritante ventriculi osculum, qualis acida existit, aut salsa. At, si excitetur facultas illa à membrorum, ac partium calore, qui traxerit totam ex uentriculo, & uenis delegantibus alimoniam, quiq; nouam desideret; ea appetentia ueluti naturæ opus utilis est, & cibo assumpto corpus restauratur. si uerò nec uenæ, nec uentriculus alimẽti indigus sit, tamẽ aliqua siue qualitas in corpore, siue spiritus, siue humor uitiosus

illam

illam incitet in uentriculi ore titillationē, quam natura uentriculo, & uenis uacuis alimento monere consueuit; fames inducitur ficta, ob quam quanquam cibum homo capit; corpus tamen non restauratur.

APHOR. XXXII.

Omnes ferè qui malè se habent circa initia bene cibati, nec quicquam proficientes; circa finem rursus cibum non appetunt: Qui verò circa initia cibum valde non appetunt, postea bene appetentes, ii melius euadunt.

Qui hunc apho. ad conualescendum referunt, tempus conualescendi distribuunt, & initium, finem, & medium constituunt. Existimant autē & explicant omnes ferè, qui in principio conualescendi probè cibum assumunt, nihilq; proficiūt, circa finem conualescentiæ cibum non appetere contrà qui in initio non ualde appetunt, postea uerò bene appetere, & proficere corpus. qua de re ij superiorem cum hoc aph. copulant hoc pacto. Qui in conualescendo probè cibum assumit, nec tamen corpus refocillatur, malum, id si in conualescentiæ initio euenit; in fine cibum non appetet. causam uerò huiusce appetentiæ non esse naturam regentem, sed uitiosum uel succum, uel flatum, uel qualitatem medici sentiunt: nā de naturali appetentia locutus est Hippo. quæ & quā ob causam fiat in lib. 4. de mor. inquit enim. Ventriculus dum plenus est, omnium humorum corpori fons est. sunt autem & alij fontes quatuor, a quibus unusquisq; horum humorum in corpus procedit, postquam ipsi à uentriculo acceperunt, & hi quoq; fontes ubi euacuantur; de corpore fruuntur. sed & ipsum corpus attrahit,

ubi

ubi uentriculus in seipso quid habuerit. Deinde explicat quinã sint hi loci, præter uentriculũ, qui sint humorũ fontes, & ait. Sanguini fons est cor, pituitæ caput, aquæ splen, bili locus folliculi in hepate. Et infrà subdit. si fontes hi non essent, dum edimus, ac bibimus, certè non cognoscere-mus neq; qd iucundũ, neq; quid iniucundũ esset: nam hi loci cũ minores sint, & intra reliquũ corpus, semper etiam anteaquam attrahat unusquisq; iuxta suam facultatẽ; reliqua corpori denuntiat de cibis, ac potibus qui biliosus sit, & qui pituitosus, sanguineus, & aquosus: quicquid enim horum humorum plus, quàm opportunũ est in cibis, ac potibus nobis obuenerit, neq; cibos illos iucundos facit. quæ uerò maximè appetimus, pro eorum ratione etiã illi iucundi sunt: si uero cibis, & potibus opus habuerit fons aliquis; pro hac ratione etiam corpus trahet ab ipsis fontibus, donec humor paucior, quàm oportet, fiat. & tunc sane appetit homo aut edere, aut bibere tale quid, quod portionẽ illam expleat, ac reliquis adæquet. & propterea, ubi multum cibi sumpsimus, aut bibimus, quandoq; adhuc cibum, aut potum appetimus, & nihil aliud libenter edimus, quàm quod appetimus. postquam autem comedimus, & adæquatus fuerit humor, his perfectis & in fontibus, & in corpore; tunc cessat appetentia.

APHOR. XXXIII.

In quouis morbo mente constare, & bene se habere ad illa, quæ offeruntur, bonum: contrà uerò se habere, malum.

Mente constare significat sanguinem non corruptum, nec ex consueta ratione emotum. idq;

multo

multo magis indicat, si æger ad ea, quæ offeruntur, bene se habeat. contrà cõtraria significant: legitur enim in lib. I. de morbis in fine libri, dum Hipp. de his delyrantibus, qui perituri sunt, scribit. Disipiunt in hoc morbo semper, nimirũ sanguine corrupto, & ex consueta motione emoto. &, cum desipiant, nihil eorum, quæ ipsis exhibentur, accipiunt, quod saltem memoratu sit dignũ. cum uerò progressum fuerit tempus; marcescũt, ac imminuti consumuntur tum ex febre, tum quòd nihil alantur. & primum quidem extremæ partes consumuntur, ac perfrigerantur: deinde ipsis proximæ. hæc Hip.

APHOR. XXXIIII.

In morbis minus periclitantur, quorum naturæ, aut ætati, aut habitui, aut tempori magis congruit morbus, quàm quibus secundum nihil istorum congruit.

In lib. de dieb. iudica. hæc scribit Hip. Maximũ signum in ægrotis, qui uicturi sunt, si non præter naturam fuerit febris ardens, & alij morbi eodẽ modo: nihil enim horrendum, neq; lethale fit in his, quæ secundum naturam sunt. secundũ est, si non etiã ipsum tempus simul cum morbo impugnet: plerunq; enim hominis natura uniuersi potestatem non superat. si igitur morbi secundũ naturam euenerint; minus ægros perituros arguunt, quàm si præter naturam. Verùm hoc loco natura quanquam dicitur ægrotantis; tamen & morbi, & circunstantium, potissimum temporũ dici potest: nam ægri natura, hoc est, temperies, uel humores, uel ætas iuuenilis uel habitus calidus & siccus ægritudinem postulat calidam, & siccam:

siccam: contrà frigidus & humidus: minus enim periclitatur iuuenis si febre corripiatur ardenti, quàm si senex: nam magis est congruens illi ætati, quàm huic. idem de anni temporibus est dicendum: singula enim anni tempora suos producunt morbos, quemadmodum de his, ac de ætatibus retulit Hip. in lib. 3. aph. Itaq; minus est timendum, cum natura ægri, morbi, & temporum conueniunt, plus uerò, cum una discrepat: multò autē plus, cum duæ. at horrendissimum est, ac lethale, cum omnes dissentiant. Huius apho. fortasse ductus Arist. in lib. 1. prob. 25. & 28. explanauit apho. quærit enim cur per æstatem magis aduersa ualetudine laboretur: per hyemem uerò qui laborant, magis emoriantur. inquit autem. An quia calor, qui per hyemem intus coercetur ob corporum densitatem, parum adiuuat, nec labor operum, qui copiosius per id temporis suscipitur, potest humorum excrementa concoquere. itaq; ualidam esse mali originem est necesse: ac idcirco perniciosum morbū vrgere par est. Contrà in æstate cum corpus uniuersum rarum, refrigeratum, resolutum, atq; laborū impatiens sit; morbos plures oriri est necessarium, ob lassitudinem scilicet, & ciborum cruditatē: noui enim fructus tunc sunt, non tamen ita ualidos esse naturæ ratio patitur, quamobrem facultas hisce succurrendi dat facilius. hæc in prob. 25. sed in 28. quæsito hoc pacto respondet. An quoniā in æstate morbi uel parua de causa existunt. quod in hyeme minime accidit: sumus enim tunc & ad concoquendū, & ad bene ualendū aptiores. itaq; iure fit, ut maiora, ac perniciosiora mala sint, q maiori de causa peruenerint. quod idē in Athletis, & omnino ijs, qui secunda ualetudine esse solent,

tur, licet perspicere: aut enim nullo morbo premunt, aut pressi celeriter è uita decedunt: quippe qui nisi magna cum causa ægrotare nequeat. sic Arist. cũ igitur æstate modica occasione morbi fiant ob relatas causas, & cum effectus paruus paruã sequatur causam, magnus magnã; in æstate cum parua de causa homines ægrotent; ægritudo quoque parua erit. contrà hyeme à magna causa: cum alimenta concoctiora à ualidissimo calore esse debeant, corporaq; robustiora.

APHOR. XXXV.

In quouis morbo, partes ad umbilicum, & imum ventrem attinentes, crassitudinem habere melius est. Multum verò extenuari ac contabescere, prauum. Sed & hoc quoque ad inferiores purgationes, periculosum.

Quemadmodum uentriculum crassitudinem habere plurimum confert concoctioni primò, ac per se, ibi enim calor seruatur coctioni idoneus; sic in ægritudinibus partes ad umbilicum, & imũ uentrem attinentes crassas esse melius est, quàm extenuatas; custodiunt enim calorem, & concoctioni primæ, ac secundæ inseruiunt. quòd si extenuentur, ac contabescant; contra agunt, ac præterea declarant primaria concoctionis instrumenta læsionem percipere. qua de re si crassitudinem habeant, fructus prædictos afferent, ac præterea purgationibus si quæ faciendæ sint, commodæ erunt.

APHOR. XXXVI.

Qui salubritatem corporis habent, per medicamenta euacuati citò exoluuntur. Et qui prauo vtuntur cibo.

Qui

Qui purgant, immundũ purgant, sordidum, & inquinatũ, non purum, nõ simplex. instrumentis ad fœces purgandas opportunis vtuntur. quare, si medicamẽta purgantia fœculento corpori exhibueris; non ægrè feret, omnes molestias, quas pondus illud vitiosum afferebat, adimet, ac breui melius se habebit. contrà si hominem nec inquinatũ, nec sordidum, sed nitidũ, bonoq; succo alitum purgaueris; cum pharmaci purgãtis propriũ sit euacuare, quicquid erit in corpore quãuis sano humoris, qui naturã sapiat biliosam, vel pituitosam quanquã aliàs vtilem, ac necessariam ad nutritionem, ac custodiã corporis, educit: nihil enim in corpore nostro reperitur, vt asserit Hip. in lib. de Nat. hu. & in lib. 4 de morbis, neq; corpus ipsum est conflatum nisi ex humoribus quatuor. quamobrem cum humiditas huiusmodi sit vtilis siue liquida existat, siue ad speciẽ carnis cõcreta; referat tamen naturã alicuius humoris, educitur à medicamento. corpus verò parte sibi necessaria expoliatum difficulter fert medicationes, citoq; exoluitur. Idẽ hoc euenit, siquis visus fuerit alimentis prauis: nam dum medicamentum plurimã euacuet humorum malorum copiam; nil miri est, si homo exoluatur.

APHOR. XXXVII.

Qui bene se habent corpore, difficulter ferunt medicationes.

Si superiorem apho. cum hoc coniunxerimus, talẽ argumenti formam proferemus. ægrè ferunt purgationes sana corpora: quoniam cito exoluuntur. quæ uerò exoluuntur, multa alia patiuntur incommoda.

Parum

APHOR. XXXVIII.

Parum deterior potus, aut cibus, suauior autem, melioribus quidem, sed minus suauibus est praeferendus.

Cibus, & potus hoc loco duplicem habet rationem, sui ipsius, scilicet & animalis, quod vescitur. sui ipsius, quò cibus melior existit, eò salubrior: quò deterior, eò molestior. ad animal, quò cibus, & potus est illi iucundior, atq; gratior, eò melior, & alijs præferri debet. idq; prouenit aut à natura animalis ipsum cupiētis ob eius inopiā, ac indigentiam, aut à cōsuetudine: legitur enim in lib. de Vict. rat. in mor. acu. Facilè ferunt cibos, quibus adsueti sunt; etiam si natura nō sint boni. similiter etiam potus. ægrè autem ferunt cibos, quibus adsueti non sunt, quanquam mali non sunt. similiter etiam potus. De natura verò ad hæc magis, quàm ad illa alimēta idonea, scriptū est in li. de Vete. med. his uerbis. Caseus non omnes homines lædit. sed sunt qui ex ipso repleti ne tantillum quidem offenduntur, imo gracilibus mirum in modum conferre proditur. sunt autem qui difficulter summouentes ipsum, ab eo liberantur. horum autem naturæ differunt. differuntq; etiam iuxta hoc, quod est in corpore caseo contrarium: nam à caseo excitatur, & commouetur in his, quibus eiusmodi humor multus in corpore existit. & quò magis hic potens est, eò magis uerisimile est ipsos malè affligi. si uerò toti humanæ naturæ malus esset, omnes utique læderet.

APHOR. XXXIX.

Seniores iuuenibus plurimum ægrotant minus. Qui verò morbi ipsis accidunt longi, maxima ex parte comitantur ad mortem.

Quàm sæpissime euenit, ut senes minus ægrotent, quàm iuuenes tamen, si morbis corripiantur longis, non liberantur nisi quàm rarissimè, sed eorum uita, & morbus unà perit. Causas aũt cur minus ægrotent senes, reddit Hipp. in lib. 1. de morb. ubi de suppuratis ob uenam crassam sauciatam à uulneribus, aut ab aliquo labore agit. inquit enim. Qui iuniores patiuntur eas affectiones, quæ à laboribus fieri dictæ sunt, hi & ampliores, & uehementiores ipsas patiuntur, & magis, quàm alij dolent, & statim in ipsis manifestæ fiunt, ut sanguinem aut spuant, aut uomant. sed & quædã contingentia ipsis fallunt ipsos præ bona corporis habitudine. Seniores autem rarò patiuntur. & si patiantur; debiles perpetiuntur, utpote ipsi debiliores existentes, & remittũt magis ipsis, & affectionum maiorẽ gerunt curam. fiunt igitur ab initio iuniori uehementiores, utpote qui habet corporis vigorem, & siccitatẽ, & carnẽ densam, ac robustã, & ad ipsa ossa assidentem, cute circum ipsam circuntẽta. at senioribus vigor fortis nõ est, & carnes circũ ossa diffluunt, & cutis circum carnes, & caro ipsa rara est, ac debilis. In lib. autem 1. aph. 14. senibus parum calidi innati inest; itaque paucis egent fomitibus; quia à multis extinguuntur. hãc etiã ob causam febres senibus non similiter acutæ fiunt: frigidũ enim corũ est corpus. cum itaq; paucus insit senibus calor innatus; humores gignunt frigidiores,

res, crudiores, crassioresq;, quos non potest debi lis calor cõcoquere. Ex his si excitetur morbus; is longus existit: cuius causa cum à senili natura remoueri non possit; permanet ea, morbusq; simul usq; ad mortem, quanquam aliquando cir cunstantiæ, ueluti tempus anni remittit.

APHOR. XL.

Raucedines, & grauedines in valde senibus coctionem non admittunt.

Senex dicitur magis, minusq;. & idcirco gradus habet senectus. hinc appellatur prima, secunda, ac tertia senectus, ætas, quæ homines senes, magis senes, ac ualde senes reddit. si igitur catarrhi eos apprehendant potissimum ualde senes; non concoquuntur: quoniam, ut antea diximus auctoritate Hippo. paucus inest ipsis calor innatus. cum autem pituita in his superet alios humores; oẽs morbi, qui ualde senes capiunt, maxima ex parte fiũt a pituita, hinc senes enecent.

APHOR. XLI.

Qui frequẽter ac fortiter absq; causa manifesta exoluuntur, derepente moriuntur.

Exolutio est quoddam deliquium. fit autẽ aut à causa manifesta, veluti hi, qui salubritatẽ corporis habent per medicamenta euacuati, cito exoluuntur. aut à causa occulta, nec conspicua, vt his euenit, quorum vires debiliores existunt. eadem quoque exolutio alia est fortis, alia debilis: alia frequens fit, alia rarò. si igitur exolutio inuadat frequens, fortis, & absque causa manifesta; derepente hominem iugulat: longiori autem

tempore, si frequens, ac fortis; tamen à causa nota fiat. eò longiori si nec frequēs, nec à nota causa existat, quanquā fortis. sed nec perniciosa est, verūm curatu facilis, si debilis accedat, rarò, & à causa manifesta. Quòd verò is, qui fortiter, ac cito exoluitur, vires habeat debiles, asserit Hip. in lib. de Vete. med. vbi inquit. Tales naturas, quæ cito, & fortiter eiusmodi delictis offenduntur, imbeciliores alijs esse censeo. proximus autem est imbecillis languenti. verùm languens est imbecillior, & plus laborare contingit ipsum.

APHOR. XLII.

Soluere morbum quem apoplexiam vocant fortem, impossibile, debilem vero, non acile.

Duo hoc tempore respiciat apoplexia, propriā naturam, & hominem. natura, è qua ortum ducit, si vel multa sit, siue crassa, & viscida; plerunq; totum efficit hominē attonitum. si spirituosa existat, vt quæ fit ex vino, & ebrietatibus; quanquā vniuersum deprehendat corpus; potest tamen curari, quemadmodū Hip. placet in lib. 5. aph. 5. vbi legitur. Si ebrius quispiam obmutuerit; conuulsus moritur, nisi febris corripiat, aut ad eam perueniens horam, qua crapulæ soluuntur, vocem proferat. si verò materia calida sit, & acris inflammatione patiens in tota ea parte, per quam spiritus transire nequeant; apoplexiam fortem cōmittit. de hac legitur in lib. de Gland. & verba sunt. si cerebrum rodatur scilicet, ab acri fluxione; turbationem multam sustinet, & mens desipit, & cerebrum conuellit, ac distrahit totum hominem,

minem, qui in seipso vocem non edit, ac suffocatur. & hæc affectio syderatio, ac Græcè apoplexia vocatur. hæc Hip. quæ quoq; cōfirmat in lib. de Vict. ratio. in mor. acu. versus finem, siue commen. 4. Si autem non propriæ naturæ, sed hominis rationem habeat apoplexia; natura hominis primò consideratur in virtute, temperatura calore, spiritu, humoribus, partibus similaribus, dissimilaribusq; secundò in sexu, ætate, cognatione, patria, victus ratione anteacta, studijs, animiq; affectionibus. hæc omnia si robusta sint, vel plurima, apoplexiaq; incidat; non fortis erit: contrà si debilia omnia vel plurima, quemadmodum si virtus debilis, temperies frigida, calor paucus, ætas senilis; fit fortis. At verò fortissima existit, si natura apoplexiæ, & natura hominis conueniant, veluti si humor pituitosus sit, & multus, vires debiles, ætas senilis, debilitas partium motui, ac sensui seruientium. Et, cum fortitudo dicatur maior, & minor; corripit fortissima apoplexia, si omnes causæ concurrant: minus, si altera potens sit, altera debilis, ac minus etiam, si causæ imbecilliores existant. notæ fortissimæ apoplexiæ est sensus, & motus amissio in toto corpore: mediæ, si non in toto corpore: debilis, si non abolitio vniuersa contingat. sed vtrum per neruos, an per alia instrumenta apoplexiam fieri sentiat Hipp. in alijs locis explicabimus.

APHOR. XLIII.

Strangulati, ac dissoluti nondum mortui, non referuntur, quibus spuma circa os fuerit.

Hip. in lib. de mor. sac. sic scribit. Spuma in comitialibus ab ore prodit ex pulmone; cum enim spiritus non ingrediatur in ipsum, spumescit, & ebullit ueluti moriens. hæc ipse quæ nos docent spiritum non ingredi in strangulatis, sed tantum egredi spumosum ex pulmone: duplex enim spiritus differentia est ad uitæ custodiam, altera ex ore trahitur ad pulmonem refrigerandum, altera calida expellitur inutilis. dum igitur altera harum quieuerit; necessario perit homo. Qui igitur sunt strangulati, ac dissoluti, sed nondũ mortui, si spuma circa os fuerit, significat spiritum non ingredi: & idcirco hominem periturum.

APHOR. XLIIII.

Qui natura admodum crassi sunt citius intereunt: quàm qui graciles.

Consistit uita per calidum, & humidum, quæ inter se rationem siue proportionem habent, ut percipere possumus facilè ex Hippo. in lib. de carnibus. Si igitur humidum copiosius existat, quàm calido competat; id nõ potest regi. itaque destituitur, & corrumpitur: & hinc mors. Et propterea qui admodum sunt crassi uel à natiuitate, uel postea; citius pereunt, quàm graciles. sed & qui admodum sunt graciles; cito intereunt ob humidi defectum: uerùm, data proportione, citius qui ualde crassi sunt.

APHOR. XLV.

Quicunq; iuuenes morbo comitiali laborant, mutatione maximè ætatis, & temporũ, & locorum, & victuum quoq; liberantur.

De epilepsia quid sit, quo pacto fiat, quam ob causam locus commodior nobis erit in lib. 5. aph. 7.

aph. 7. in præsentia autem uidendum est, an omnes iuuenes epileptici si mutationē fecerint maximè ætatis, regionum, & uictuum, liberentur. deinde considerandum erit, an ætatis, regionis, & uictus mutatio perpetuò hanc curet ægritudinē. Quo ad iuuenes epilepticos primò sic distinguendum est. quidam ab ortu epilepsia laborant, quidam non. quare scribit Hipp. in lib. 2. præd. Qui hos morbos congenitos habent, ij ægrè liberari possunt. Et in lib. de mor. sac. postquam uiginti anni præterierint; nō amplius hic morbus corripit præterquàm paucos, aut nullum, nisi ex puero connutritus fuerit: uenæ enim plenæ sunt, & cerebrum compactum est, & adstrictum. quare non defluit in uenas. si uerò defluxerit, scilicet pituita; non superat sanguinem, utpote qui multus est, & calidus. in quo autem à puero augmentum cepit, ac connutritus est, in eo per consuetudinem facit, vt in mutationibus uentorum patiatur, & ut morbo sacro plurimū corripiat, præsertim australi, ac humida aeris constitutione. Et liberatio difficulter contingit: cerebrum enim humidius, quàm ex natura fit, & præ pituita inundat, ut defluxiones quidem frequentiores fiant, non autem amplius possibile sit pituitam excerni, neq; cerebrum exiccari: sed perrigatur, & humidum existit. & subdit. cum ætatem uerò adeptus fuerit morbus; non amplius curabilis est: cerebrū enim eroditur à pituita, & colliquatur. id uerò, quod colliquatur, aqua fit, & foris cerebrum ambit, & circunalluit. & propterea frequētius, ac facilius ab hoc morbo corripiuntur. & idcirco diuturnus est morbus; quia id, quod influit in uenas, tenue est præ multitudine, & statim superatur à sanguine, ac calescit. Ex Hip. igi-

tur sententia intelligimus eos iuuenes, qui epile
psiam à natiuitate, uel à puero contraxerunt,
ægrè curari. sed & alia addit ipse in li. 2. prædict.
incommoda, quæ hunc morbum difficulter cu-
rabilem præstant. & uerba sunt. Ex his, qui à mor
bo sacro corripiuntur, difficillime quidem libe-
rantur hi, quibus a puero contingit morbus, &
simul ad uirilem ætatem peruenit: deinde hi,
quibus corpore in vigore ætatis constituto factus
est, & fuerint à uiginti quinque annis usque ad
annum quadragesimum quintum. Post hos aũt,
quibus factus fuerit morbus, nullam significatio
nem præbens ex qua corporis parte initium su-
mat. At quibus ex capite initium capere uide-
tur, aut à latere, aut à manu, aut à pede, facilius
curatur. verùm differunt etiam hæc morbi gene-
ra: nam qui à capite initiũ sumunt, ex his grauis-
simi: deinde qui à latere. qui uerò à manibus, ac
pedibus, maximè sanari possunt. Cæterùm horũ
curam aggredi oportet medicum, qui medendi
modum nouit; si homines fuerint iuuenes, &
laboris amantes, nisi mens mali quid habuerit,
aut quis stupore attonito sideratus fuerit: nam
hæ atrabiliariæ mentis emotiones non sunt con-
ducibiles. alij uerò, qui ad infernas partes con-
uertuntur abscessus, boni sunt. longè uerò opti-
mi ex his sunt, qui sunt sanguinolentissimi. Qui-
cunq; autẽ senes apprehendi incipiunt, maximè
moriuntur. &, si nõ pereant; statim, celerrimèq;
per se liberantur: à medicis autem nullam opem
ferunt. At quibus pueris oculi repente distorti
fuerunt, aut maius quoddam malũ perpessi sunt,
aut tubercula sub ceruicem oborta sunt, aut uo-
cem graciliorem adepti sunt, aut tusses siccæ ad-
hærent, aut maioribus factis dolor procedit ad
uentrem,

uentrem, & non exturbatur, aut in lateribus diuortiones habent, aut uenas crassas circa uentrem uaricosas, aut omentum descendit, aut testis magnus factus est, aut manus tenuis, & impotens, aut pes, aut tibia tota clauda facta est citra aliam causam; his omnibus morbum antea factum fuisse scire oportet, præ his uniuersis. Et plurimi, qui pueros educunt, si interrogentur, confitebuntur. quosdam uero etiam res latet, negantq; se scire quicquam tale factum esse. In lib. autem de mor. sac. legitur. Quicunq; pueri parui hoc morbo corripiuntur, ut plurimi moriuntur; si multus fluxus, scilicet pituitæ contingat, & humidus existat: uenæ enim tenues existentes pituitam præ crassitudine, ac multitudine suscipere non possunt. sed perfrigeratur, & congelatur sanguis, & sic moriuntur. si uero modica pituita existens in vtrasque uenas defluxum fecerit, aut in alterius partis; superuiuunt, nota ex morbo impressa, relicta: aut enim os conuellitur, aut oculus, aut ceruix, aut manus, ubicunque sanè uena pituita repleta superata fuerit, & gracilis reddita. hanc itaque uenam necesse est debiliorem esse, & hanc corporis partem læsam defectuosiorem, uerùm ad longius tempus plerunq; prodest: non enim amplius morbo apprehenditur, si semel notam impressam susceperit. quapropter etiã necessariò reliquæ uenæ affliguntur, ac partim simul gracilescunt; ut aerem quidem suscipiant, pituitæ autem defluxus non amplius similiter illabatur, debiliora tamen similiter membra esse uerisimile est, uenis afflictis. quibuscũq; aũt imperfectis, & ualde modica pituita defluxerit, & ea in dextras partes, hi citra notæ impressionẽ superuiuunt,

uerum

uerùm periculum eſt, ne morbus cōnutriatur, ac ſimul augeſcat, ſi non his, quæ commoda ſunt, curentur. Seniores autem nō occidit, neq; diſtorquet: nam uenæ ſunt cauæ, & ſanguine calido referta. unde pituita ſuperatur. At antiquiſſimos occidit, aut leuiter ſideratos facit; q̃a uenæ ſunt euacuatæ, & ſanguis modicus, ac tenuis, & aquoſus. Hæc Hip. de his, qui iuuenes epileptici liberari poſſint, & qui minimè. Vtrum uero mutatio ætatis, loci, temporis, & uictus id cōmittere poſſit, ut qui curari poſſint, ab his liberentur, aſſerit Hipp. in hoc aph. & in lib. de ae. aq. & lo. ait, medicum ſingula inueſtigare oportere. Sed, quemadmodum, ſi epilepſia nondum hominem apprehēderit, attamen promptitudo adſit; uictus, uel anni tempus, uel locus, & ætas mutata ad hūc morbum excitandum eſt parata, atq; eò magis ſi mutatio ſit magna; ſic contrà ſiquis iam epilepſia laboret, aptus tamen ad ſalutem recuperandam, & uictum, qui morbum conſeruabat, mutet, aut locum, aut ætas, & anni tempus permutent; curabitur, niſi maxima ſit mutatio, de qua in aph. 51. huius libri copioſè agemus. Ariſt. autem inquirit in lib. 1. prob. 3. cur temporum, ſtatuūq; mutationes morbos intendant, tollantue, iudicent, uel committant, & ait, ꝙ aut frigidæ, aut calidæ, aut humidæ, aut ſiccæ ſunt, & huiuſmodi qualitatum exceſſus morbos cōmittit: ſecunda enim ualetudo mediocritas quædam eſt. ꝙ ſi per humidam, uel frigidam materiam morbus conſtiterit; tempus contrarium accedens illum tollere poterit. ſed, ſi minus cōtrarium ſubſecutum ſit; temporis ſtatus, qui ſimilis ſuperuenerit, intēdet ſanè, & interimet. quo etiam ſit, ut qui bene ualent, ægrotare incipiant, tempore mutato: cor-

poris

poris enim temperamentũ proinde soluatur est necesse: quippe quod non nisi temporum, ætatũ, locorumq; statu idoneo aptum sit augeri, atque seruari. quamobrem, cum tempora euariãt; ratio tunc ualetudinis habenda est. sic Arist. Quod autem ætatis mutatio curet, confirmat Hip. in li. 6. de mor. pop. sect. 3. par. 4. & ait. Epilepsiæ infantium unà cum pubertate quandoq; mutationes habent. Et in lib. 5. aph. 7. quibus morbi comitia les fiunt ante pubertatem, mutationẽ accipiunt: quibus uigesimo quinto anno, cõmoriunt. Quod temporis mutatio liberet; recitat in lib. de flat. & ait. liberantur aliquãdo huic morbo obnoxij, maximè accedente hyeme. De locis legatur lib. de ae. aq. & loc. de uictu autẽ libri de diæta, omnes. Dicamus igitur, quod quicunque iuuenes uigesimum quintum annum nondum agentes morbo comitiali non à natiuitate contracto, nec longo temporis tractu membris corroborato, laborant, congrua mutatione ætatis, temporum, locorum, & uictus quoq;, liberantur.

APHOR. XLVI.

Duobus doloribus simul eundem locũ infestantibus, vehementior alterum obscurat.

Doloris essentiam inspiciamus, & locum læsum, ac dolentẽ. si doloris unius materia sit acuta, alterius uerò torpida: aut hæc sit pungens, illa autem grauans, aut hæc omnia simul coniungantur; non ratione loci, sed essentiæ doloris; uehementior debiliorem obscurabit. si autem idẽ numero locus, siue pars quædam nostri corporis sit læsa, ac dolens, doloris verò materia alia sit pungens, alia grauans; horum uehementior alterum obfuscabit. uerùm, si idem sit dolens locus non

numero,

numero, sed specie, uel genere, uel analogia, ac præterea alter sit pungens, alter grauans; unus alium obscurabit multò magis. quare Hip. in li. de humo. cui intestinū in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus est; quietior erat. postquam autē hic curatus fuit, magis dolebat.

APHOR. XLVII.

Dum pus conficitur, dolores ac febres accidunt magis, quàm iam confecto.

Quo pacto, dum pus fiat, dolor, & febris accedat, explicat Hip. in lib. 2. de mor. ubi hæc leguntur. Cum caro afflicta fuerit, aut conuulsa, aut percussa, aut aliud quid perpessa; liuida fit non sincero sanguine, sed tenui, & aquoso, eoq; modico. si sauciata sit; resiccatur, resiccata percalescit, & humiditatem in se ipsam à uicinis uenis, & carnibus trahit. ubi autem attraxerit; intumescit, & inflammatur, & dolorem exhibet: dolor enim fit, ut ipse asserit in lib. de lo. in ho. & propter caliditatem, & propter frigiditatem, & propter ualde exuperans, & propter imminutū, hoc est, propter excessum, & defectum tangibilium ad tactus sensum: propterea qđ, cū tactus instrumentum, quod carnem neruosam esse existimāt nonnulli, sit in omnibus qualitatibus primis, secundis, & alijs temperatū; si ab excessu caloris, uel frigoris, uel asperitatis, uel alterius qualitatis corripiatur; uel contrà a defectu; natura permutatur, & corrumpitur: & hinc fit dolor. sic explicat Hipp. Febris præterea producitur hoc modo: inquit enim in loco dicto de mor. ubi caro plus solito fuerit resiccata; percalescit: (resicca-

tur

tur enim ut diximus, à percussione, casu, sanguinis euacuatione per uulnus illatum, & alias affe ctiones huiusmodi, & magis quã antea calescit; qm̃ siccitas inducta est calorem acuens) calfacta humiditatẽ trahit à uenis, & carnibus uicinis. & ubi nimium fuerit humectata, atq; ea humiditas à carne supercalefacta; per totum corpus dispergitur, qualis est attracta. magis tamen in uenas dispergitur, quàm in carnes: uenæ enim magis trahunt. tũc alteratur, ut affirmat in lib. de Vlce. sanguis, & calescit, scilicet ab aliena caliditate, & humiditate, & ulcera inflammantur, uel nota sint, uel obscura. & idcirco fit febris, & pus: fit enim pus ex humiditate carnis, & ichorum, & sanguinis, præter naturã calefacta: nam inquit in lib. de cap. uul. necesse est carnes contusas, ac concisas pus fieri, & consumi. & in lib de ulce. necesse est carnes contusas, ac discectas putrescere, ac pus fieri, & eliquari, & consumi, ac postea nouas carnes nasci.

APHOR. XLVIII.

In omni corporis motu vbi laborare cœperit, quies statim lassitudinem aufert.

Motus corporis præcedit laborem, siue fatigationem, quæ prouenire solet ex eo consueto, uel insolito, uel uiolento. labor autẽ antecedit lassitudinem. Motus, qui nullã adfert fatigationem, siue laborem; nec ullam producit lassitudinem. Qui uerò uim quandam, ac laborem inducit; lassitudinem infert. sed, dum corpus mouetur; homo uel laborare incipit, uel labor iam, & fatigatio introducta est. si laborare incipiat, cum nondum ulla uiolentia corpus detineat; motus

tus dimiſſio ſtatim defatigationem aufert. ſi uerò iam laborauerit, & defatigatus fuerit; uiolentia permanet in corpore, & quæ corporis pars uim ſuſceperit; naturam acquirit aduentitiam, ex qua laſſitudo oritur, & propriam amittit. quare quicquid aduentitij adepta eſt pars illa; expellendū eſt uel à uirtute corpus gubernante, uel ob arte, ſi opus fuerit. nec tunc quies ſufficit parto iam labori, & parti concuſſæ, & affectæ: nā qui vitam degunt ocioſam, nec exercitantur, humidam carnem habent. cū laborauerint; corpus caleſcit, & multam remittit culliquationē: quæ ſi intus remāſerit; laborem adfert parti, quæ colliquatam humiditatem ſuſcepit, & ei, quæ dedit. ubi permanet, ibi quieſcit, deinde calfit à parte corporis, quæ eam recepit. & cum in propria non ſit ſede, impropriam ſuſcipit caliditatem, eaq; ſanguini impetitur, atq; hinc febris. ſic pars, quæ humiditatem dimiſit, exiccatur, deinde calefit; trahitq; humiditatē à uicinis partibus: quæ ambæ non propriæ, ſed aduentitiæ infeſtant, ac moleſtant, & calefaciunt corpus. huiuſmodi colliquatio niſi per ſudorem expellatur; non quiete curari poteſt, ſed fomentis, balneis calidis, deambulationibus, frictionibusq;, ac modico cibo: ut id, quod cōpactū eſt, diſſoluamus: unguentis etiā tum exudatoriis, tum mollientibus augere, ac mollire conducit. Qui autem ex motu inſolito laborarunt, ac laſſati fuerunt; neceſſe eſt carnem humidam eſſe ad eum locum, ad quem non eſt adſuetus ſe laboribus exercere. colliquatur igitur caro, excernitur, & contrahitur, ueluti prior. confert autē hoc modo curari. utatur homo conſuetis exercitationibus: quò id, quod compactū eſt, caleſcens extenuetur, ut depurgetur, & reliquum

quum corpus nō humectetur, neq; inexercitatū maneat, utile est hunc balneis calidis uti, itemq; frictione, non fomentis: labores enim calefacientes sufficientes sunt attenuare, depurgareq; id, quod compactū est. Qui uerò homines ex motu consueto laborarunt, sed non moderato: moderato.n. motu lassitudo his non datur: sed, cum maior, quàm oportet, fuerit: carnē enim superexiccat. euacuato humore caro calefit, dolet, & horret, & ad febrem perducitur longiorem, si non quis rectè curet. oportet autem primum balneo non ualde calido, neque multo ipsum lauari: deinde exhibito a balneo molli uino in cœna offerre plurima, & omnigena edulia, & potu aquoso, uino autem molli, ac multo uti. postea longo tēpore his immoretur, donec uenæ repletæ attollantur. deinde uomat, & post modicā stationē molliter dormiat. postea per dies sex sensim ad cibos, & labores consuetos adhibeatur. Vim autem habet hæc curatio talem. Resiccatū excellenter corpus humectare potest citra excessum. siquidem igitur possibile esset laboris excessum nosse, qāntus is esset; commodum foret ipsi per moderatum cibum mederi. sed illud impossibile est, hoc uerò facile: corpus enim resiccatum ab ingestis omnigenis eduliis id, quod conducibile sibi ipsi est, sumit, unaquaq; pars de singulis cibis. repletum autē, & humectatū, aluo per uomitum euacuata, rursus excessum remittit aluus autem uacua existens reuellit. Excedentem itaq; humiditatem caro eructat, moderatam uerò nō remittit nisi per uim, aut labores, aut medicamenta, aut aliam quandam reuulsionem. Qui autem additione cibi sensim crescente utitur, is corpori diætam placidè constituit. Hæc sunt omnia

nia Hip.verba ex lib.2.de diæta in fine. Dicendū itaq; est in omni corporis motu vbi laborare cæperit corpus; quies statim lassitudinem aufert, & curat. sed, vbi iam laborarit, & laborem conceperit, atque detinuerit; non quies curat, sed alijs opus est remedijs.

APHOR. XLIX.

Qui consueti solitos labores ferre, & si fuerint imbecilles vel senes non consuetis fortibus atque iuuenibus, facilius ferunt.

Consuetudo nihil aliud est nisi sæpe, & crebro quicquā facere. vnde consuetudo habitum rei cuiuspiam capientem in nobis efficit, non satietatem. & quantò plus aliquid fit, tantò habitus augetur. habitus autem difficulter remouetur; cum per longum tempus sit retentus. quare qui homines sunt consueti ferre labores solitos, quanquā imbeciles, aut senes sunt; tamen facilius ferūt, quàm fortes, aut iuuenes non assueti ferre: nam illi habitum detinent, qui est quædam ferè natura: qui quò magis exercetur, eò magis augetur, & perficit. Si verò nullum possideat habitum, sed dispositionem quandam, & aptitudinem ad illum assequendum; ægrius ferunt.

APHOR. L.

Quæ ex longo tempore consueta sunt & deteriora sunt, insuetis minus molestare solent. Oportet igitur ad insueta permutari.

Potest coniungi hic aph. cū superiore, & componi ratiocinatio quædā talis. labores soliti, cibi & potus, somnus, & vigiliæ, inanitio & repletio, & aliæ, quæ res nō naturales appellant, quanquā dete-

deteriores sunt, facilius feruntur, ac minus molestãt, quàm insuetæ. qua de re quæ iam diu sunt consueta, quãuis grauiora minus affligunt, quàm inconsueta. Quod verò de his, quæ res non naturales dicuntur, sentiat Hip. palam fit in lib. 6. de mor. pop. sect. 8 his verbis. Consuetudo, dum sani fuimus, attendenda, qualis in victu, vestitu, laboribus, somno, rebus venereis, & mente fuerit. Quòd autem deteriora assueta minus molestent, quàm insueta, explicat etiã in lib de Victus rat. in morb. acu. dum quæ victus ratio sit ægris instituenda, demonstrat: & inquit, quòd simplex victus cibi, & potus ipse sibi ipsi semper similis securior omnino est ad sanitatem, quàm siquis ad alium meliorẽ derepente se cõferat. Conclusionem postea infert Hipp. hanc. Oportet igitur ad insueta permutari: nam, cum habitus, vt ipse docet in lib. 1. aph. 3. ad summũ bonitatis attingunt, periculosi, si in extremo constiterint: non enim possunt in eodẽ permanere, neq; quiescere. & cum non quiescant; non possunt proficere in melius: quare decidãt in deterius est necesse. his de causis bonum habitum statim soluere expedit. Sed consuetudo est habitus quidam, vt in superiori aphoris. declarauimus de Arist. sententia in pluribus locis, tum maximè in par. 21. prob. 13. idcirco oportet ad insueta permutari, [illegible] causa sit, siue effectus. sed talis mutatio non [illegible] repentina, nec summa, quemadmodum docet Hip. in sequenti aphor.

APHOR. LI.

Plurimum, atq; repente euacuare, vel replere, vel calefacere, vel refrigerare, siue

quouis alio modo corpus mouere, periculosum. Quoniã omne nimis naturæ inimicũ: sed quod paulatim fit, tutum est, tum alias, tum quum ab altero ad alterum fit transitus.

Omnis summa mutatio est periculosa; quoniã omne nimium naturæ inimicum est. sed duplex dicitur in rebus nimium; secundum substantiã, scilicet & secundum aliud. secundum substantiã, cuiq; periculosum est ex. g edulium grauissimũ, qui prius leuissimo utebatur. secundũ aliud autẽ periculosum est, si quis antea assuetus erat, bis in die comedere, & semel edat, aut contrà. hæc asserit Hip. in li. de Vete med. & in lib. de Vict. rat. in mor. acu. Deinde si, cũ parum edere consueuerit, plurimum edat, & contrà. tertiò, si consuetudo, vel natura eius edulia requirat uel calida, vel frigida; uel sicca, uel humida, uel dura, uel mollia, & id generis; & ad opposita se conferat. quartò si aperientibus utatur omnibus, uel obstruentibus, uel quæ sint alicuius facultatis actiuæ, uel passiuæ, quæ consuetudini, siue naturæ noxia sint. Quintò, si statim aliqua harum fiat permutatio, uel omnes eodem tempore. Sextò, si tempus anni, aut præsens constitutio eam non optet mutionẽ. Septimo, si locus, & situs rei sese obiiciãt. hæ omnes, uel quædam si fiant. permutationes; periculosæ existunt. idem est dicendum de aliis rebus non naturalibus, sicut de aere, motu, quiete, potu, somno, vigilia, inanitione, repletione, & animi affectibus. Etenim inquit Hip. in principio huius lib. 2. aph. 3. somnus, & vigilia si modũ excesserint, malũ. & in lib. 6. de mor. pop. sect. 6. labores, cibi, potus, somnus, res venereæ omnia mediocria. Et in lib. de Octime. partu. viris transmutationes

mutationes locorum, ac victus morbos faciunt. eadem ratio est & de vestibus. Et in lib. de Nat. hu. siquis citò diætam permutet; periculum est à permutatione aliquid in corpore nouatum iri. Et in lib. 3. aph. 1. mutationes temporum potissimum pariunt morbos, & in temporibus magnæ mutationes frigoris, aut caloris, & alia pro ratione eodem modo. Et in lib. de præcep. aeris repentina turbatio vitanda est. Et in lib. 2. aph. 45. mutationes maximè ætatis, & regionũ, & victuũ iuuenibus comitialibus liberationem faciunt. Mutationes igitur oẽs magnæ secundũ substantiam, vel accidens, & repentinæ, periculosæ sunt. atq; hæ tum in rebus non naturalibus, tum in circunstantibus, ac præternaturalibus remouendis: nam de præternaturalibus legitur in lib. de Nat. hu. Enitendũ est, vt sectiones quàmlongissime à locis faciamus, vbi dolores fieri, & sanguis colligi solet: sic enim mutatio minime magna derepente fiet, & cõsuetudinẽ remouebit; ne amplius in eundem locum colligatur. Vnde aduertendum est aliam mutationẽ magnam fieri non derepente, aliam nõ magnã fieri derepente, aliã non magnam, nec derepente fieri: atq; hanc omnium esse cõmodam. itaq; inquit Hip. omne nimium naturæ esse inimicũ. sed quod paulatim fit, tutum est tum aliàs, tum cum ab altero ad alterum fit transitus: proditum est enim in li. 2. de diæta in fine. Qui additione cibi sensim crescente vtitur, is corpori diætam placidè constituit. Et in lib. de Sal. diæ. Vere donec ad æstatẽ perueniat, cibis mollioribus vtatur, & potibus quàm dilutissimis, & plurimis ita, vt paulatim, non derepente his vtatur: ne videlicet magna mutatio fiat. tamen, si facienda sit magna, fiat potius ad

bonum, quàm ad malum. & idcirco ſcribit Hip. in lib. de Vict. rat. in mor. acu. Murationes repentinæ ex multa quiete ad ampliorē laborem magis lædunt, quàm ex multo labore ad ocium.

APHOR. LII.

Omnia ſecundum rationem facienti, ſi non ſuccedant ſecundum rationem, non eſt tranſeundum ad aliud, ſtante eo, quod à principio uiſum eſt.

Recte, ac ſecundum rationem à medico fiunt, Morbos cognoſcere qui ſint, & à quibus: & qui ipſorum longi, & breues: lethales, non lethales, & qui tranſmutantur: & qui augeſcunt, & qui minuuntur: & qui magni, & qui parui: & dum curas; poſſibiles quidem curare, impoſſibiles verò ſcire, cur curatu ſint impoſſibiles: & dum curas eos, qui tales habent; per curationem quantum poſſibile eſt opitulari. Quæ verò offeruntur ægrotis, ea ſic obſeruare oportet, rectè ne, an ſecus fiant: veluti ſiquis quæ ſiccare oportet; humectet: aut craſſefacere; attenuet: aut quæ attenuare; non attenuet: quæ frigefacere; non frigefaciat; & reliqua iuxta eandem rationem. Hæc dicit Hip. in lib. 1. de mor. Medicum igitur, qui rectè, ac ſecundum rationē mederi cupit, primum cognoſcat oportet ea, quæ expoſita ſunt. deinde agat. Et, ſi eius voti compos non ſit; non propterea noua tentanda ſunt, niſi morbus immutetur. ſed in ſententia permaneat: nam impedimento eſt vel corpus ægrotans, vel morbus, eiuſq; cauſa, vel medicamenta, vel res circumſtantes.

APHOR.

APHOR. LIII.

Quicunq; aluos humidas habent, siquidem iuuenes fuerint, melius euadunt his, qui siccas habent. Ad senectam vero deterius commutantur, nam senescentibus magna ex parte exsiccantur.

In lib. de Denti. legitur. Pueri sugentes si multum mingant; minimè aniculi fiunt. Quibus aluus multum profluit, & bene concoquunt, hi saniores sunt. Quibus modicè profluit, & voraces sunt, & non pro ratione similiter nutriuntur, morbosi. Duo itaq; sunt necessaria ad tuendam iuuenum sanitatem: vt scilicet aluus humecta sit, & concoquant: nam quibus iuuenibus alui sunt duræ, ij facilè in morbos incidunt acutos, vt in lib. de ae. aq. & lo. affirmat Hip. & morbi acuti sunt iuuenibus proprij, quemadmodum idem in lib. 3. aph. 30. asserit. quapropter melius iuuenes se habēt aluos humidas habētes, quàm siccas. adde, quòd si siccæ sint iuuenili ætati; multò magis senili accedenti: propria enim est senum arefactio; quāquā ipse scripserat in aph. 20. quibus iuuenibus adhuc aluus sicca est, his senescentibus humectatur.

APHOR. LIIII.

Magnitudo corporis iuuentæ quidem neq; indecens, neque illiberalis: Senectæ vero inutilis, & deterior paruitate.

Et hic aphor. plurimum confert ad rem medicam. ex quo accipimus omnem excessum naturæ infestū esse, & de se duplicē præbere signifi-

 cationem:

cationem: etenim duplex est excessus: alter absolutus, alter comparatus. absolutus est, si videlicet magnitudo corporis humani superet humanæ speciei mensuram: comparatus autem, si non propriam exuperet speciem, sed alienam, aut indiuiduum propriæ speciei, aut modos, aut tandem accidentia quæuis. Magnitudo igitur corporis humani inutilis est absolutè, ac indecens, si corporis humani speciem excedat: per comparationem verò, si hominis magnitudinem cum Elephante, aut Cane conferas, aut huius cum illo homine, aut huius cum illa ætate, sexus cum sexu, temporis cum tempore, regionis cum regione, & id generis. quem modum descripsisse Hipp. cognoscimus: comparat enim magnitudinem corporis iuuentæ cum eadem in senili ætate, & inquit corporis magnitudinem vt in iuuentute speciosam, ita senectuti grauem, & molestam esse.

IOANNIS MARIÑELLI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS COMMENTARIVS. III.

APHOR. I.

Mutationes temporum potißimum pariunt morbos, & in temporibus magnæ mutationes, aut frigoris, aut caloris, & alia pro ratione eodem modo.

Mvtatio triplicem obtinet gradum: est enim mutatio simplex, siue positiua, est & magna, & maxima. scribit aũt de his Hip. in lib. de humo. Tempora sunt securissima, ueluti etiã diætæ, & frigus, & calor maximè sensim facto progressu & ætates sic transmutantur. sed si non sensim dixit prius. Mutationes, maximè pariunt morbos, & præsertim maximæ, & in temporibus magnæ mutationes, & in alijs. In lib. autem de Vict. rat. in mor. acu. maximæ mutationes eorũ, quæ circa naturas nostras, ac habitus contingunt maximè morbos faciunt. atq; hac de causa ut as-

ferit in lib. de ae. & lo. temporum mutationes morbosæ sunt, quòd unà cum temporibus uentriculi in hominibus mutentur. quare non minimam partem, sed omnino plurimam confert Astronomia ad rem medicam. cum igitur in hominibus uentriculi mutentur unà cum temporibus; fit, ut sentiat Hipp. temporum mutationes potissimũ morbos producere. atq; hæ temporũ mutationes, hoc est, ortus, & occasus syderum, hyemis in uer, ueris in æstatem, æstatis in autumnum, ac tandem huius in hyemem morbos excitant: ac præterea magis, si in quouis horum summa fiat mutatio caloris in frigus, uel frigoris in calorem, siccitatis in humiditatem, & contrà, aeris sereni, & quietioris in nebulosum, tempestuosum flatuosumque. Nec solùm anni tempora morbos pariunt, sed & curant, ut ipse scribit in lib. 2. apho. 45. alijsque in locis. Et propterea Arist. in par. 1. prob. 3. inuestigat, explanando hunc apho. cur temporum, flatuumq; mutationes morbos intendant, dirimantue, iudicent, uel committant, & inquit. An quòd aut frigidæ, aut calidæ, aut humidæ, aut siccæ sunt, morbosq; qualitatum huiusmodi excessus committit: secunda enim ualetudo mediocritas quædam est. Quòd si per humidam, uel frigidam naturam morbus constiterit; tempus accedens contrarium tollere illum poterit. sed, si minus contrarium subsecutum sit; qui similis status temporis superuenerit, intendet sanè, atq; perimet: quo etiam fit, ut qui bene ualent, ægrotare tempore mutato incipiant: corporis enim temperamentum soluatur, necesse est: quippe quòd non nisi temporum, ætatum, locorumq; statu idoneo aptum sit augeri, seruariq;. quamobrē, cum tem-

pora euariant; ratio tunc valetudinis habēda diligentius est. Idem aūt illud pro causa particulari etiam adest, q in uniuersum proposui de temporibus: mutationes enim flatuum, ætatū, atq; locorum pro temporis cuiusdam mutatione accipi debent. quapropter hæc etiā intendendi, uel tollēdi, vel indicandi, vel cōtrahendi morbū, vim habēt, sicut tēpora: & syderū ortus, orionis, Arcturi, Vergiliarū, caniculæ, qui flatus, imbresq; excitant: qui serenitates, frigora, tēporesue solēt adferre. Hæc Arist. cur anni tempora cōmutata, & temporū partes morbos gignant, dissipent, augeant, & minuant. Hip. autem in lib. de Nat. hu. modos addit, & inquit. Corpus humanum omnes scilicet humores semper habet: uerùm pro temporis circunstantia aliquando plures se ipsis sunt, aliquando pauciores, singuli tum iuxta partem, ac copiam, tum iuxta naturam: quemadmodum enim annus omnis omnium particeps est, & caliditatum, & frigiditatum, & siccitatum, ac humiditatum (neq; enim quicquam horum ne minimo quidem tempore consisteret, ac duraret citra omnia ea, quæ in hoc mundo insunt, uerùm si unū aliquod deficeret; omnia sanè abolerentur: ex eadem enim necessitate omnia consistunt, & mutuo aluntur) sic etiam siquid ex homine deficeret ex his, quæ ipsi congenita sunt; non sanè uiuere posset homo. In anno autem aliquādo quidem hyems maximè uiget, aliquando uer, modo æstas, modo autumnus: sic et in homine aliquando pituita præualet, aliquādo sanguis, uel bilis primum quidem flaua, deinde etiam nigra appellata. quorū omnium euidentissimum testimonium hinc habes. si enim eidē homini idem pharmacum quater in anno dare

uelis;

TOM. I.

velis; mouet tibi hyeme quidē pituitosissima, uere autem humidissima, æstate biliosissima, autumno nigerrima. Itaque, cum hæc sic se habeant, quicunque morbi hyeme augescunt, æstate desinere solent: quicunque æstate augescunt, hyeme finire consueuerunt, nisi certo dierum circuitu discedant. quicunque uere fiunt ad autumnum eorum discessum fortè expectare oportet. quicunque uerò morbus hæc tempora transgressus fuerit, eum annuum fore scire oportet. porrò medicum sic aduersus morbos instare oportet utut unumquodque horum in corpore prævalet iuxta tempus, quod sibi ipsi maximè natura conueniens existit. Hæc Hippo. Tempora igitur anni ad salutem tuendam obseruare oportet, & quotidianas constitutiones animaduertere, & mutationes potissimum maximas inspicere est necesse ad ægrorum curationem. confirmat autem hæc, & apho. & ea, quæ diximus lib. de ae. aq. & lo. Maximè, inquit, obseruare oportet magnas temporum mutationes, ut neq; medicinas in illis libentes exhibeamus, neque uramus quæ circa uentrem, neq; secemus priusquã prætereant dies decem, ac plures, & non pauciores. periculosissima sunt etiam ambo solstitia, maximè uerò æstiuum. periculosum etiam æquinoctium utrunque, magis uerò autumnale. oportet autem & astrorum exortus considerare præcipuè canis, deinde Arcturi, & Pleiadum occasum: morbi enim in his maximè diebus iudicantur, alijq; perimunt, alij uerò desinunt, aut in aliam speciem, aliumq; statum transmutantur.

APHOR.

APHOR. II.

Naturarum hæ quidem ad æstatem, hæ vero ad hyemem bene male ve se habent.

In lib. de Humoribus scribit Hippo. Naturæ quantum ad tempora attinet, aliæ ad æstatem, aliæ ad hyemem bene, aut malè dispositæ sunt: quantum uerò ad regiones, ætates, & uictus rationem, & alias morborum constitutiones, aliæ ad alias bene, aut malè se habent. & ætates ad tempora, & regiones, & uictus rationem, & morborum constitutiones. Et in temporibus uictus, & cibi, & potus qualitatem suam requirunt: nã hyems ab operibus ocium habet, & quæ in corpore ingeruntur, matura, ac simplicia postulat: magnum enim & hoc est. autumnus autẽ laboribus deditus. sub insolationibus potus frequẽtes sunt, cibi inconstantes, uina, arborum fructus. Ex his Hip. uerbis duo nobis sunt accipiẽda, naturam scilicet primum non intelligi oportere solum temperaturam hominis simplicem, uel cõpositam, uerùm & humores, & partes, & habitus corporis, & alia, quæ aut sunt partes naturales, aut earum naturam comitantur, quemadmodum robur, ætas, sexus, actiones, animi affectus, & id generis. Deinde uidendum est, quæ inter se agant, patianturue ob naturalem proportionem qua inter se respondeant: proportione enim inter se respondent res, siue partes corporis naturales, ueluti actiones ad facultates, facultates ad temperaturas, hæ ad spiritus, hi ad humores, qui ad partes uel similares, uel compositas referuntur, hæ ad habitum totius corporis: & hoc pacto harum singulæ singulas respiciunt. Præterea rationem habent res, siue partes naturales ad res

non

non naturales, ad præternaturales, & ad circunstantes: atq; res non naturales ad naturales, ad præternaturales, & circunstantes proportione respondent: & præternaturales ad se ipsas, & ad naturales, & ad nō naturales, & circunstātes: ac tandem circunstantes ad se ipsas, & ad naturales, nō naturales, & præternaturales rationem habent. In hoc igitur apho. applicat Hipp. partes corporis nostri naturales ad circunstantes, & inquit: alias se habere bene æstate, alias malè: alias bene hyeme, alias malè: alias uere, alias autumno: nā quæ corpora plurima abundant flaua bile, æstatem ægrè agunt: id enim tempus anni bilem flauā auget, qua aucta fit excessus: hinc causa morborum, morbi à bile, & symptomata. quibus de rebus tales naturæ malè se habent æstate. contrà uerò habitus, tēperaturas, & humores pituitosos senectutēq; possidentes melius æstate degunt: siquidem ea humores uiscidos, & crassos, & temperies frigidas & humidas ad mediocritatem deducit, & in mediocritate sanitas consistit.

APHOR. III.

Morbi quoque alii ad alia bene, vel male se habent, & quædam ætates ad tempora, & loca, & victus genera.

Quam rationem habeant res præternaturales ad circunstātes in hoc aph. explicat, morbi nempe ad anni tēpora: & res naturales, siue naturam insequentes ad res circunstantes, & ad res nō naturales; ueluti ætas, quæ naturam animantis comitatur, ad tempora, & loca, quæ à medicis appellantur circunstantiæ, & ad uictus genera, quæ ad non naturales pertinent. Itaq; ait bene, malève,

leve se habere alios morbos ad alia tempora : nã tempore hyemali propria ratione morbi pituitosi fiunt, & augentur, æstate febres ardentes, tertianæ, autumno morbi splenici, quartanæ, uere sanguinis fluores, & quas ægritudines in sequentibus aph. & in lib. de Nat. hu. describit: ubi inbdit. Quicunq; morbi hyeme augescunt, æstate desinere solent: qui æstate, hyeme finire consueuerunt; nisi certo dierum circuitu discedant. Qui uere fiunt, ad autumnum eorum discessum fortè expectare oportet: qui postremũ autumnales morbi sunt, eorum discessum necesse est vere fieri. quicunq; uerò morbus hæc tẽpora transgressus fuerit, eum annuum fore scire oportet. Porrò medicũ sic aduersus morbos instare oportet, prout unumquodq; horum in corpore prævalet iuxta tempus, quod sibi ipsi maximè natura conueniens existit. Hæc Hip. in lib. de Nat. hu.

APHOR. IIII.

In temporibus quando eadem die modò calor, modò frigus fit, autumnales morbos ex pectare oportet.

Comparat res circunstantes inter se, ut tempus, & inquit. Quando in aliquo anni tempore uigeat natura non illius temporis propria, sed alieni; quæ erit natura aduentitia, hi subsequi morbi solent: quemadmodũ, cũ æstas sit natura calida, & sicca, si calida, & humida, quale est uer, fiat; morbos uernales expectare oportet. sic, cum tempore autumnali modò calor, modò frigus eodem sit die; si ad alia anni tempora

uel

vel ad hyemem transferatur huiusmodi natura: vt scilicet modò calor, modò frigus eadem die aerem detineat; morbi autumnales sunt expectandi in vltima temporis illius parte, vel in sequenti anni tempore. Quare scribit Hip. in lib. de Humo. Regiones ad tempora malè dispositæ tales morbos pariunt, quali tempori similes fuerint. Ver. gra. inæqualis calor, aut frigus eadem die, cum talia fuerint; morbos autumnales faciunt. & in alijs temporibus secundũ rationem, alij ab odoribus cœnosis, aut palustribus: alij ab aquis calculosi, splenici: alij à ventis bonis, & malis incipiunt. sed qualia sunt tempora, tales erũt etiam morbi, & constitutiones ex ipsis. sic Hip.

APHOR. V.

Haustri auditum hebetantes, caliginosi, caput grauantes, pigri, dissoluentes. Quanto huiuscemodi tempestas præualuerit, talia in morbis patiuntur. At si Aquilonia fuerit, tusses, fauces, alui duræ, difficultates vrinæ, horrores, costarum dolores, & pectoris. Quando hæc tempestas præualuerit, talia in morbis expectare oportet.

Si in anni temporibus non modò vno die, sed per plures aer immutetur, vt fit potissimum per ventos; corpora quoq; nostra mutationem suscipiunt, præsertim autem si auster, aut boreas flet: hi etenim venti fortissimi existunt, & inter se tum statione, tum viribus sunt contrarijssimi: nam boreas compingit aerem, & turbatũ, ac nubilosum excernit, & illustriorem, ac pellucidum facit. eodẽ modo etiam alij omnes venti ex mari, ac alijs aquis proficiscẽtes: ex omnibus enim

rebus,

rebus, atq; adeo ex ipsis hominibus humiditatem,& tenebrositatẽ excernunt. quapropter saluberrimus omnium uentorum aquilo existit. Auster autẽ contraria huic operatur: primum enim incipit aerem compactum liquare, ac diffundere. quapropter etiam non statim magnus spirat. sed primùm lentus, ac leuis est: quoniam aerem statim superare non potest: qui prius densus est,& compactus: sed temporis progressu ipsum dissoluit. idem præterea in terram agit,& in mare, fluuiosq;, ac fontes,& puteos,& quæ ex terra nascuntur,& in quibus humor inest. est autem in omni, in alio plus, in alio minus. omnia autem hæc uentum hunc sentiũt, ex splendidis tenebrosa fiunt, ex frigidis calida,& ex siccis humida,& quæcunque in domibus vasa iuxta terram sunt cum vino, aut alio liquore, ea omnia austrũ sentiunt,& formam in aliam speciem transmutant. solem uerò, ac lunam, ac sydera multò habetiora, quàm natura sunt, oculis apparent. quare necesse est ab austris quidem etiam solui, ac humectari cerebrum,& uenas laxiores reddi. ab aquilonis uerò flatibus quod sanissimum est in cerebro compingi; quod uerò morbosissimum, ac humidissimũ est, excerni,& forinsecus uideẽ circumalluere: atq; sic defluxus in horum uentorũ mutationibus succedere. hæc omnia recitat Hip. de Austri, & Boreæ uiribus in lib. de mor. sac. fit igitur ex his, ut ipse docet in hoc lib. 3. apho. 17. ut Aquiloniæ cõstitutiones corpora densent, intendant,& bene mobilia, coloratiora,& melius audientia faciãt, aluos exiccent, oculos mordeãt &, si pectus dolor aliquis detinuerit, dolorem augeant: Austrinæ autem dissoluant corpora, humectent, auditum obtundant, capita grauent, uerti-

gines

gines faciant, oculis, ac corporibus difficilē motum præstent, & aluos humectent. In libro autem de Humo. eadem confirmat, & scribit. Austri auditum grauant, caliginē inducunt, caput grauant, torporem inferunt, dissoluunt. Cum hi præualuerint; talia in morbis patiuntur, vlcera glabra maximè os, pudendum, & aliæ partes. Si verò aquilo; tusses, faucium affectiones, ventres duriores, vrinæ difficultates, horrores, dolores laterum, ac pectoris. cum hic dominatur; tales morbos magis expectare oportet. si magis redundarit; ad squallores sequuntur febres, itemq; ad pluuias. Hæc Hip. verba nos admonent hos ventos triplicem inferre gradum virium, positiuum scilicet, qui ab eorū natura prouenit, comparatiuum, vbi inquit. Cum huiusmodi tempestas præualuerit: atq; excedens, quem explicat, vbi legitur. Si magis redundarit. Verùm, cum huiusmodi affectiones à ventorum viribus proficiscantur, vires autem à natura eorum deriuent; quænam sit eorū natura, & cur hos producant effectus quanquam ex Hipp. sententia relata intelligi potest, docet Arist. in parti. 1. prob. 23. & 24. quærit enim cur austri sicci, & nihil humentes febres gignere soleant, & cur corpora humana se tardiora, ac debiliora sentiant, cum austri afflant. ad primū problema sic respondet. An quia calorem, & humorem excitant alienum: sunt enim suapte natura calidi, & humidi. qua quidem re febris committitur: quippe quæ non nisi per excessum ambarū qualitatum illorum oriri soleat. Cum igitur imbre austri vacant; corpora nostra ita afficiantur, est necesse. At cum imber cum ipsis adsit; nos aqua refrigerat. Austros tamen, quos mare miscuit, prodesse stirpibus certū est; refrigerari enim beneficio

beneficio maris deueniunt contra æruginē, quæ humore,caloreq; alieno consistit. Ad secundum problema : quod est , Cur corpora humana se tardiora, debilioraq; sentiāt;cum austri assiant. sic respondet. An quia multum ex paulo tunc redundat humoris,quē deliquescere tepor coegit: atq; ex leui afflatu grauis humor citatur. Adde, quòd vires nostræ conditæ in articulis sunt: qui austrinis laxari flatibus consueuerunt.constat id ex eorum crepitu : quæ quidē conglutinata sunt remittuntur,ac resoluuntur:tenax enim humor, qui articulis inditus est, vt concretus nos mouere non patitur:sic nimis humefactus intendi minimè sinit.sic Arist.de Austro.contrà autem intellige de aquilonari flatu.

APHOC. VI.

Quando æstas fit veri similis, sudores in febribus multos expectare oportet.

In lib.de Humo.hoc pacto legitur.Cum æstas fiat veri similis;sudores in febribus, & febres faciles, & non peracutæ, neque linguis obaridæ fient. si verò hybernum fiat ver, & postremum hyemis tempus ; hyberni etiam morbi,& tusses, & peripneumoniæ, & anginæ.dum itaque tempus anni aliquā sibi assumpserit naturam alterius temporis ; qualis erit natura, tales effluent facultates,ac præterea operationes tales.si æstas naturam veris habuerit,quæ est calida,& humida; facultates emergent calidæ, & humidæ, & hinc sudores.

APHOR. VII.

In siccitatibus febres acutæ fiunt,& si annus magna ex parte talis fuerit, qualem fe-

 cerit

cerit constitutionem, tales plurimum morbos oportet expectare.

Atq; nunc Hip. cōparando, ac inter se miscendo res non naturales cum circunstātibus inquit. Cū in anni temporibus siccitates præualuerint; febres acutæ corripiēt homines. atq; has febres acutas non appellauit Hip. quæ in numero morborum acutorum collocentur: sola enim febris ardens è morbis acutis existit. sed febres acutas hoc tempore nominauit, ut etiā in lib. 1. aph. 14. ualde calidas, & æstuosas; ꝓpterea ꝙ si caliditas cum siccitate coniungatur; maior efficitur, quàm si cum humiditate copuletur: siccitas enim acuit calorem. Nec solum in siccitatibus fiunt febres acutæ; sed tabes, lippitudines, articulorum dolores, urinæ stillicidia, & intestinorum difficultates, quemadmodum ait Hip. in huius lib. aph. 16. Quod autem dixit de sicca constitutione, de humida, de calida, frigida est affirmandum: nam ut ipse subdit, qualis fuerit cōstitutio, tales plerūq; morbos, quæ constitutioni correspondeant, expectare oportet. sed non una est uel siccitas, uel humiditas: alia enim est propria temporis anni, alia aduentitia: nam legitur in lib. de Humo. Siccitates & austrinæ sunt, & aquilonares: differunt enim & alia hoc modo: magnum enim & hoc est; nam alius in alio tempore, regione magnus est, uelut æstas bilē parit, uer sanguinem.

APHOR. VIII.

In constantibus temporibus, cum tempestiuè tempestiua redduntur, morbi constantes & boni iudicii fiunt: in inconstantibus autē inconstantes & mali iudicii.

Ex prædictis aph. qui anni tempora cõstituunt à propria eorũ natura remota, ueluti si æstas fuerit calida, & humida, aut uer admodum siccum, uel autumni naturam referens, morbos expectari oportere nõ ei temporis naturæ congruentes sed aduentitiæ; facilè intelligi potest, & talis conclusio inferri. si anni tempora proprijs spoliãtur uiribus, alienisq; induantur; corpora etiam nostra ad eorum mutationem immutentur est necesse, & fiant tales morbi, quales erunt aduentitiæ illæ constitutiones. sed illæ non sunt ueræ, nec naturales temporis. quare nec morbi, qui eorum causa proueniãt. contrà igitur si anni tempora prouenient naturalia, ac debita; qui morbi fient, erunt debiti, & opportuni, & eorum crisis bona. Quænam autem appellet anni tempora naturalia explicat Hip. in lib. de ae. aq. & loc. & inquit. De annis hoc modo consideratione facta quis cognoscere possit, qualisnam annus sit futurus, salubrisne, an morbosus. si enim secundum rationẽ fiant signa in astris occidẽtibus, ac orientibus, & in autumno aquæ fiant, & hyems sit moderata, & neq; ualde clemens, neq; modum excedens frigiditate: & in uere, ac in æstate tempestiuè pluat; sic sanè saluberrimum esse annum par est. Hic declarat Hipp. naturam quatuor anni temporum. quam nisi retinuerint, & alienam susceperint; ægritudines necessariò prouenient, quæ naturam referent temporis alienam. Hunc apho. etiam scribit Hippo. in lib. 2 de mor. pop. sectio. 1. ubi quæ sint inconstantia tempora, indicat; ea sunt uerba In quietis, ac cõstantibus temporibus, & annis tempestiuè tempestiua præbentibus, boni status, & iudicatu facillimi morbi fiunt. In inconstantibus uerò inconstantes, &

qui difficulter iudicantur: cum sanè in Perintho defecerit, aut abundauerit quid, vt aut venti sint, aut non venti, aut aquæ, aut siccitates, aut ardores, aut frigora. In lib. autem de Humo. scribit. Qualia sunt tempora, tales etiã erunt morbi, & constitutiones ex ipsis. si tempora tempestiuè, & ordinatè se habuerint; morbos iudicatu faciles faciunt. Vernaculi aũt temporũ morbi indicant mutationes, & prout euariauerit tẽpus, similes, aut dissimiles erunt morbi, qui in hoc tempore oriuntur. si verò similiter procedat; eiusmodi quoq; fuerint morbi, & ad talem modum tracti, velut est morbus regius autumnalis: frigora.n. ex caloribus, & calores ex frigore. &, si æstas biliosa fiat, & bilis aucta intus relinquat; etiã aliquantũ splenici fient. & postea subdit. Quapropter etiam tẽpora à iudicatione aliena, ac inconstãtia fiunt, quemadmodũ etiam morbi, si præerumpant, aut præexcernantur, aut intus relinquantur: reciduas enim etiã tempora faciunt, quemadmodũ & morbos ita inducunt. itaq; considerandũ est, quomodo habẽtia se corpora tẽpora suscipiant: nam si tẽpora in eodẽ, ac naturali statu permanserint; & morbi quoq; easdẽ sequentur cõditiones. si varijs se habuerint morbis; sic variè se morbi habebunt: quidam enim præerumpunt, quidam præexcernuntur, quidã intus relinquuntur. vnde variæ erunt morbi terminationes, ac eorũ cognitio, ac iudicium difficile: iudicium enim difficile dicitur, quo ad morbum, & quo ad medicum. quo ad morbum, si is ante opportunum tempus præerumpat, aut decernatur, aut intra corpus remaneat. Quo ad medicum, si morbus eum fallet anticipando, vel postponendo, aut relinquendo terminos eius.

APHOR.

APHOR. IX.

Autumno morbi acutißimi, atq; exitiales maxima ex parte. Ver verò saluberrimum & minimè exitiale.

Anni temporibus duplicem possidere cōtingit naturam, alteram propr ā, alteram aduentitiam. veris ꝓpria natura est calida, & humida : æstatis calida, & sicca: autumni frigida, & sicca : hyemis frigida, & humida. Aduentitia est, si ea comitentur venti, pluuiæ, calores, siccitates, frigora, & huiusmodi ab eorū natura aliena. Hæc ex Hip. in lib. de Nat. hum. & in lib. 1. de Diæta, & in 2. de mor. pop. si igitur anni tempora propriā obtinuerint naturā, cum humana uita cōstet per calidū, & humidum: ver autē, quod est cal. & humidum proportione humanæ naturæ correspondeat; fit ob cōuenientiā, vt ver sit anni tempus saluberrimū, minimèq; exitiale; siqua tunc ægritudo hominem deprehendat: autumnus autē, qui natura opponitur veri, viribus vigeat contrariis est necesse, ac iridē morbos gignat pessimos, atq; perniciosissimos. Hunc aph. repetit Hip. in lib. 2. de mor. pop. sect. 1. & causam addit malignarum autumni facultatū, & inquit. In autumno acutissimi morbi, & maximè lethales, & omnino similitudinē habēt; eo ꝙ vesperi exacerbantur, tanquā annus ipse habeat circuitum morborū. & subdit. Ver aūt omnino saluberrimū, ac minimè lethale. quare q morbi vere fiunt, securissimi, ac saluberrimi existūt. cur aūt ver, & autumnꝰ morbis infestēt, & cur grauior sit autumnꝰ, disserit Arist. in par. 1. prob. 27. & soluit sic. An qa mutationes graues oēs occurrunt. sed autumnꝰ vere grauior est:

quia corpore calido refrigeſcente potius, quàm frigido incaleſcēte ægrotamus. ut igitur uere frigidum recaleſcit; ſic autumno calidum refrigeſcit. ſecutus eſt Ariſt. in hoc loco, quemadmodū plurimis etiam in locis ſententiam Hipp. in lib. de Nat. huma. vbi de uere, & autumno hæc retulit. Vere ſanguis augeſcit: nam & frigora remittunt, & imbres ſuperueniunt. Sanguis autem iuxta hæc augeſcit ab imbribus uidelicet, & calidorum dierum tepore: hæc enim anni pars maximè iuxta naturam ipſi conuenit: eſt enim humidus, & calidus. Et poſtea ſubdit. Sanguis autumno paucisſimus fit in homine: ſiccus. n. eſt autūnus, & hoīem iam frigefacere incipit. atra porrò bilis autumno plurima, & fortisſima eſt. ſic Hip. & ex his accipimus, ut uernales ægritudines ſaluberrimæ ſint, ac minimè lethales: contrà uerò autumnales. Hæc de natura ueris, atq; autumni propria: de aduentitia autē in ſequentibus aget Hip. ſed pauca ex lib. de Humo. tradamus. ſi inquit, hybernum fiat uer, & poſtremum hyemis tempus; hyberni etiam morbi, & tuſſes, & peripneumoniæ, & anginæ. & autumnus ſi nō in tēpore, ac derepente hybernauerit; non aſſiduè tales morbos facit; eo ꝙ non in tempore incepit, ſed inæqualiter fit. Vt autem diſtinguamus naturam temporum anni propriam ab aliena; memoriæ ſunt hæc mandanda, atq; obſeruāda, q̄ in li. de. ae. aq. & loc. ſcripſit. Si ſecundū rationē fiant ſigna in aſtris occidentibus, ac orientibus, & in autumno aquæ fiant, & hyems ſit moderata, & neque ualde clemens, neque modum excedens frigiditate, & in uere, atque in æſtate tempeſtiuè pluat; ſic ſanè ſaluberrimum eſſe annum par eſt.

APHOR. X.

Autumnus tabidis malus.

Cum autumnus, ut antea ex Hip. sententia retulimus, frigidus sit, & siccus, paucissimusq; fiat tunc sanguis, & hominem iam frigefacere incipiat, vtraq; bilis plurima existat, atq; fortissima; iure euenit, ut tabidi, quorum præsens natura cũ autumno conuenit, id anni tempus ægrè ferant: nam sanguis ob æstatem præteritam imminutus est, imminuiturq; à præsenti tempore, uigetque atra bilis, quæ corpus quoq; ualde citius exiccat. Autumnus igitur ob dictas causas tabidis malus, sed & uer ob alias: nam legitur in li. 6. de mor. pop. sect. 7. Tabescentibus autumnus malus, malum item uer; cum fici folia cornicis pedibus similia fuerint.

APHOR. XI.

De temporibus. Siquidem hyems sicca & aquilonia fuerit, ver verò pluuiosum & Australe, necesse est æstate febres acutas fieri, & lippitudines, Græci ophthalmias vocant, & intestinorum difficultates: præcipuè verò mulieribus, & viris, qui natura sunt humidiores.

Naturam duplicẽ anni temporibus inesse contingit, propriã, quam recitauimus antea ex Hip. sententia, & aduentitiã, quæ duplex quoq; constituitur: altera est propria unius temporis anni, quæ alij communicatur, ueluti si æstas fuerit ueri similis; sudores in febribus expectare oporter altera aliunde procedit, quemadmodum ab æstibus, siccitatibus, uentis austrinis, aquilonari-

bus, ab imbribus, alijsq; huius generis. Nūc Hip explicat, si anni tempora propriam non seruauerint naturam, sed alienam susceperint; quas obtinebunt facultates (facultates enim à natura rei proueniunt, & effectus à facultatibus) quosq; effectus producẽt. & inquit. si hyems sicca, & aquilonia fuerit: (etenim sensit Hipp. hyemem naturam opportunā seruare, si moderata sit, & neque valde clemens, neque valde frigida:) ver autem pluuiosum, & australe; necesse est æstate febres acutas fieri, & ophthalmias, & intestinorū difficultates, præcipuè verò mulieribus, & viris, qui natura sunt humidiores. Atq; hinc discere licet non de vna tantum anni temporis natura, sed de tribus, quarum prima, & secunda aduentitia, tertia propria existit. cur verò talia sequantur incommoda, ostendit Hip. in lib. de ae. aq. & lo. his verbis. si hyems sicca sit, & borealis, ver autem pluuiosum, & australe; necesse est æstatem febriculosam fieri, & lippitudines inducere: cū enim æstus derepente accedat, terra humida existente à vernis imbribus, & ab austro; necesse est æstum duplicatum esse & à terra irrigua, ac calida, & à sole vrente: cum ventres in hominibus nondum constricti sint, neq; cerebrum resiccatum: non enim fieri potest, cum ver tale existat, vt corpus, & caro non humore fluuida fiant, ita vt febres acutissimæ in omnes irruant, maximè autem in pituitosos. at dysenterias fieri par est & mulieribus, & viris humidioribus. Arist. autem in par. 1. prob. 8. tum aph. tum loci huius de aere, aq. & lo. rationem inuestigat, & inquit. Cur si hyems borealis sit, ver australe, & pluuiosum; æstas proxima grauis tam febribus, q̃ lippitudinibus infesta esse soleat. an ꝙ æstas corpora nostra multū hu-

moris

moris continentia excipit, & terra madet, & habitandi locus perhumidus est, atque talis redditur, qui grauis perpetuò constet. primum itaq; lippitudines subeunt; cum excrementa humoris in capite liquari incipiant. ita enim intelligendum est, ut res eadem & calidissima, & frigidissima reddi possit, ceu aqua, uel lapis feruet: etenim illa urit, hic uehementius. fit igitur, ut aer suæ crassitudinis causa calorem pleniorem suscipiens exardescat, & corpora pari ratione anxietate, & æstu uexentur. æstus uerò in corpore febris est, in oculis lippitudo. denique mutatio quæque calida corpus peruertit; cum scilicet cœlo adhuc madente æstas protinus calida, & sicca occupauit. Vitium etiam augetur, si pluuiosa æstas accesserit: ita enim uis solis materiam latè obtinet, quam ferueſcere tum in corporibus, tum in terra, tum etiam in aere faciat. qua de causa febres oriuntur, & lippitudines. sic explicauit Aristo. Ex hoc autem apho. duo habemus præcepta. alterū est, q̀ ex causis coadiuuantibus, quæ concausæ appellantur, aliæ augent, aliæ rem auctam consuerunt, & tertiæ in lucem eam edunt. sanitas in tēperie humorū, & partiū ex humoribus constantiū consistit. temperies deperditur vel ob causæ principis absentiā quandā, veluti pp caloris innati inopiam: uel ob causas adiutrices, quæ temperiem soluunt augendo humorem aliquem, aut minuendo. soluta temperie adest morbi causa, quæ postea si conseruetur; corpus redditur ad ægritudines paratum. postea verò tertia causa adiuuans si subsequatur, mouet, & excitat humores, & corpus, & fit morbus. secundum porrò est præceptum, ut miscellam temporum anni noscamus. quod facilè fiet,

concausis

concausis præcognitis: quas etiam ad alias res circunstantes, non naturales, naturales, & præter naturales aptare possumus ad futuros morbos prænoscendos, & eorum causas.

APHOR. XII.

Si verò hyems Australis, & pluuiosa, & serena fuerit: Ver autem siccum & Aquilonium, mulieres, quibus partus ad ver inest, ex quacunque occasione abortiunt. Quæ verò parient, imbecilles, & morbidos infantes pariunt. Quare vel statim intereunt, vel tenues, & valetudinarii viuunt. Cæteris verò mortalibus difficultates intestinorum, & lippitudines siccæ fiunt. Senioribus autem destillationes, quæ citò interiment.

Hunc aph. repetit, & rationem reddit Hipp. in lib. de ae. aq. & lo. uerba sunt. si hyems australis fiat, & pluuiosa, & clemens: uer autem boreale, & siccum, & tempestuosum; primum quidē mulieres, quæ uterum gestant, & partus ipsis ad uer instat, abortum facturas esse uerisimile est. quæ uerò etiā pepererint impotētes, ac morbosos pueros parere, ita ut aut statim pereant, aut tenues, & debiles, ac morbosi uiuant. hæc mulieribus. reliquis uerò dysenterias, & lippitudines siccas, & aliquibus defluxiones à capite in pulmonē. pituitosis & mulieribus dysenterias fieri uerisimile est, pituita de cerebro defluente propter naturæ humiditatē: biliosis uerò lippitudines siccas propter carnis caliditatem, ac siccitatē: ualde autem senibus defluxiones propter raritatē, ac eliquationē uenarū adeo, ut aliqui quidē derepēte pereant,

pereant, aliqui uerò semisyderati aut dextra, aut sinistra parte fiant: cum.n. fit hyems australis, & pluuiosa, ac calida, & corpus nō adstringat, neq; uenæ; uere accedente boreali, & sicco, ac frigido; cerebrum postquā ipsum dissolui, ac purgari cōtigit à grauedine, ac raucedine, tunc simul cū uere stabilitur, ac constringitur. quare derepente æstate accedente, & ardore, ac mutatione contingente, hi morbi incidunt. & intestinorum leuitates, & aqua intercus ferè reliquis morbis delinentibus, superueniunt: cum non queant facilè uentriculi à concepta humiditate exiccari. Hæc est apho. interpetratio ex Hippo. ipso in lib. de ae. aq. & lo. Arist. autem inuestigat in par. 1. prob. 9. cur, si hyems austrina, & pluuiosa fuerit, uer quidem siccum, & aquiloniū; corpora à morbis & uere, & æstate exercentur. & inquit. An quòd hyemis tepor, & humor faciunt, ut corpora eiusmodi tempori proxima in qualitate reddantur: humida enim & laxa fiant, & soluta est necesse. quæ cum ita se habeant; facilè possunt concrescere uere frigido, & sicco, & indurari. itaque grauidæ, quibus tunc adest partus, abortu periclitantur, uidelicet in calescendi, ac crudescendi ratione; quæ res syderatio appellata est: quam sicca illa committit frigiditas impatiens omnino excernendi humoris. Infantes uerò, quos gerunt, imbecilles, & læsos ob immodicam frigiditatem edunt: accidit enim, ut qui tunc cœlo sereno nascuntur, iidem pluuio benignè & constiterint, & nutriti fuerint intra parentem. cæteris autem quia pituita uitio suæ nimietatis purgata non est: quod fit, ubi uer tepidum se exhibuit, sed coacta à frigore consistit; cū tepor occupauit æstatis, ui colliquescit, si biliosi,

ficciq; fint, quòd eorum corpora naturā fortiuntur non humidam, sed squallibundā: excitantur quidem humores, sed tenues. quare eos lippitudo arida malè habet. si verò pituitosi fint; raucitates, ac destillationes in pulmonem oriuntur, mulieres extorquent intestinorum difficultates quia natura existunt frigidæ, & humidæ. Seniores stupor attonitos reddit; ubi vniuersus humor resolutus incubuit, ac ex imbecillitate caloris natiui concreuit. Hæc Arist.

APHOR. XIII.

Si verò æstas sicca fuerit, & aquilonia, autumnus verò pluuiosus & australis, dolores capitis ad hyemem fiunt, & tusses, raucedines atque grauedines, quibusdam autem & tabes.

Quemadmodum se habent boreas, & auster ad reliquos uentos; sic hyems, & æstas ad reliqua anni tempora. sed boreas, & auster, ut affirmat Hip. in lib. de mor. fac. sunt uentorū fortissimi, & inter se tum statione, tum uiribus contrariissimi. quare hyems, & æstas sunt quoq; anni tempora, quæ facultatibus cætera præstāt tempora, quæ sicut & reliqui uenti, sic his participant. Nec solū uires proprias tum hi flatus, tum hæc anni tempora in nostra exercent corpora; sed ea adeo præparant, vt & in sequentibus temporibus bona, malaq; explicent. hoc declarauit Hipp. in superioribus apho de tempore hyemali; nunc uerò in æstiuo ostendit: omisit enim reliquorum anni temporum facere miscellam, vt veris, & autumni, vtpote ea, quæ nec fortissima

fint,

sint, nec uiribus ita præstātib⁹, vt hyems, æstasq;. Verum & in hac aphor. serie, dum de æstatis natura tractat aduentitia, aut omisit australem, aut à librarijs neglecta est. tñ de ea locutus est in lib. de ae. aq. & lo. vt aduentitiæ naturæ hyemali antea descriptæ corresponderet, ac primū de australi, deinde de boreali agit, & īquit. Si æstas pluuiosa sit, & austro multum perflētur, similisq; sequatur autumnus; necesse est hyemem morbidam esse & his, qui pituita abūdant, & qui quadragesimum annum excesserunt, febres ardentes fieri uerisimile est: qui uero bile abundant, costarum inflammationes, & pulmonis, pleuritidas, & peripneumonias dictas. Si uero æstas sicca existat, & borealis, sequens autem autumnus pluuiosus, & australis; capitis dolores ad hyemē expectare conuenit, & cerebri corruptiones, raucedines, grauedines, & tusses, aliquibus etiam tabes. Hæc Hippo. Cæterùm apho. exponens Arist. in par. 1. prob. 10. quærit, cur, si æstas sicca, & aquilonia fuerit, autumnus humidus, & australis; hyeme proxima dolor capitis, raucitas, tussisque oriantur, ac in tabem demum euadant. respondet autem. An quia hyems multum materiæ excipit. itaque humorem cogere, atque pituitam inde conficere magnum ei negocium est. ergo difficile est humor [illegible] d[illegible]sari, cōseq; inde pituitam. quod, si in capite humor constiterit, grauitatem committet. &, si nimius, frigidusque est; crudorem utique mouet: cui hyderatio nomen est. nec non si ob nimiam eius copiam cōcrescere minus potuit; in locum de[illegible] proximum. atque ita tussim, raucitatem, & tabem contrahit. Hæc Arist.

APHOR.

APHOR. XIIII.

Si vero aquilonius & siccus, his qui naturam habent humidiorem, & mulieribus conferet. Reliquis autem erunt lippitudines siccæ, & febres acutæ & grauedines. Nonnullis vero & atræ biles.

Coniungamus hũc aph. cum superiori, quemadmodum etiam in lib. de ae. aq. & lo. fecit Hip. & Arist. quoque interpretatus est: subdit enim Hipp. prædictis verbis, quæ sunt, si æstas sicca sit, & borealis, autumnus pluuiosus, & australis. Quòd, si borealis sit autumnus, & neq; sub Cane, nec sub Arcturo pluuiosus, & æstas scilicet, borealis, & sicca præcesserit; cõfert pituitosis natura, & maximè his, qui natura sunt humida, & mulieribus. biliosis aũt infestissimũ est hoc tempus; valde enim exiccantur, acciduntq; eis lippitudines aridæ, & febres acutæ, ac diuturnæ, & aliquibus bilis atra: siquidẽ quod liquidissimũ est, ac aquosissimũ in bile est, consumitur; densissimum verò, & acerrimũ relinquitur. quod idem accidit secundũ eandem rationẽ & circa sanguinem, vnde hi morbi his accidunt. pituitosis autẽ hæc omnia cõmoda sunt: exiccantur enim & in hyemem perducuntur minimè humecti, sed resiccati. Hæc igitur siquis mente concipiet, & considerabit; is præcognoscet plurima omnino, quæ ex huiusmodi mutationibus sint futura. Hæc Hip. Verùm Arist. in prædicta par. 1. prob. 11. quærit, cur, si sicca sit æstas, & aquilonia, itidemq; autumnus siccus, & aquilonius, mulieribus, & quibus pituita abundat, conferat, biliosos autẽ infestet. respondet. an quia natura virorumq; in alteram

terā exuperat partem. itaq; tempus trahendo in partem contrariā, ad medium habitū, eumq; bonum perducit. eo igitur ipso tempore optimè valent, nisi quid vltro ipsi perperam agant: aut humidi ad hyemem ita deueniant, vt fomitē quendam & incitabulū frigori subministrēt. Biliosos vero cur infestet, inquit prob. 12. An quoniā ad idē vergunt corpora, & tempus, itaq; velut ignis igni adiicitur: cum enim corpora exiccentur, & quantum dulcedinis in his erat, euaporatum sit, atq; vehementer incalescant; necesse est, vt dum humor consumitur, aridæ lippitudines oriantur: residuoq;, quod biliosum remanserit, ac eodem recalescente febres acutæ vtpote ex bili sincera inuadunt. nonnullos insania rapit, quorum scilicet natura atra bile abundat: hæc enim longè superest; cū eius humores contrarij resiccescant.

APHOR. XV.

Ex anni autem constitutionibus quod in totum dixerim, siccitates imbribus sunt salubriores, & minus mortiferæ.

Cum duo anni tēpora fortissima, ac viribus inter se valde cōtraria proposuerit Hip. modò aliena humiditate, modò siccitate prædita: quæq; maiora præbent incommoda, narrauerit; in hoc aph. concludit omnes summatim anni constitutiones & fortissimas, & non fortissimas, quæ siccæ existūt, humidis esse salubriores, & minus mortiferas. Id quoq; confirmat, quod siccitas sit humiditate salubrior in lib. de Vlce. dum inquit: Vlcera vniuersa nisi vino humectare oportet, nisi in articulo fuerit vlcus; nam siccum sano propius est, & humidum nō sano: etenim est vlcus humidum.

humidum: quod verò sanum, est siccum. Cur verò magis sit salubris siccitas, quàm humiditas; id euenire assertur ob facilem humiditatis passibilitatem. at siccitas modo contrario se habet, & difficulter alienas suscipit qualitates, sed postq̃ eas apprehendit; ægrè relinquit: nam, vt legitur in lib. de lo. in ho. nu. primo, corpus, qđ siccum est, morbos magis detinere, ac magis dolere à natura solet, humidum verò minus: morbus enim qui in sicco est, stabilitur, & non cessat: qui verò in humido, diffluit, & aliàs aliam corporis partem occupat, & semper transmigrans requiem facit, & citius quoque sedatur vtpote non stabilitus. Cæterùm siccitates non modò humiditatibus sunt salubriores, sed etiam earũ causa citius morbi sedantur. legamus enim librum de ae. aq. & lo. vbi Hip. de sicca æstate hæc scribit. Si æstas sicca fuerit; citius sedantur morbi: si verò pluuiosa; diuturni fiunt: & aph. qui sequitur, habet febres longas in pluuiarum multitudine fieri. qua de re siccitates nõ tuentur solùm sanitatem, sed etiã morbos adimunt; contrà autẽ humiditates.

APHOR. XVI.

Morbi in pluuiarum multitudine, magna ex parte fiunt febres longæ, alui profluuia, putredines, morbi comitiales, & attoniti, quos Apoplexias Græci vocant, & anginæ. In siccitatibus autem, tabitudines, lippitudines, articulorum dolores, stillicidia vrinæ, & difficultates intestinorum.

Et si siccitates salubriores esse, quàm humiditates antea asseuerabat Hip. eas mediocres censuit,

fuit, non longas, ac diuturnas: etenim & diuturnæ pluuiæ, & ficcitates valde longæ morbos pariunt. pluuiæ multæ longas gignunt febres; propterea quod vt ait Hip. in lib. de ae. aq. & lo. corpus, & carnem humiditate replent aliena, quæ à calore noſtro caleſit, eaq; caliditas cum ex aliena excitetur materia; aliena quoq; exiſtit, & febris hinc fit atq; longa: ſiquidem & cauſa diuturna eſt. Alui profluuia à pluuiarum multitudine contrahuntur: pluuia enim ſicut & auſter corpora diſſoluit, & humectat aluos. Putredines fiunt: etenim humiditas eſt omnino paſſibilis, atque hinc putreſcibilis. Morbi fiunt comitiales, & attoniti, ſiue apoplectici, & anginæ; defluun enim ex capite hoc tempore humores in fauces, & fit angina, vel per venas iugulares ad cor: vnde contrahitur epilepſia, & apoplexia quoque ſi pituita ſit multa, ætas valde ſenilis: tunc enim ſunt venæ euacuatæ, & ſanguis modicus, tenuis, & aquoſus, calorq; imbecillis. & propterea antiquiſſimos occidit homines, aut leuiter ſyderatos facit. hæc ex lib. de mor. ſac. Siccitates autem ſi immodicæ exiſtant; tabitudines gignunt: nam & idem efficit boreas, qui cum ſiccitate conuenit. Lippitudines etiam fiunt: quoniam humor conſumitur. Articulorum excitant dolores: ſiquidem humiditates in articulis conditæ borealibus excitantur flatibus: his exiccatis, aut concretis moueri non poſſumus, imo dolores fiunt ob humoris inopiam. Vrinæ ſtillicidia eueniunt, ſiccitate humiditates conſumente, & propriam naturam inducente, quæ vrinæ ſtillicidium promouet. Mulieres autem extorquent inteſtinorum difficultates: quoniã, vt aſſerit Ariſt. in par. 1. prob. 9. natura ſunt frigida, & humida.

O APH.

APHOR. XVII.

Quotidianæ autem constitutiones, Aquilonia quidem corpora densant, intendunt, & bene mobilia, coloratiora, & melius audientia faciunt, & aluos exiccant, oculos mordent, & si pectus dolor aliquis obsederit, dolorem augent. Haustrinæ dissoluunt corpora & humectant, auditum obtundunt, capita aggrauant, & vertigines faciunt, oculis, atque corporibus difficilem motum præstant, & aluos humectant.

Aquilo, vt asserit Hip. in lib. de mor. sac. aerem turbatum, ac nubilosum excernit, & illustriorē, ac pellucidum facit, & ex omnibus rebus, atque adeo ex ipsis hominibus humiditatē, & tenebrositatem excernit. quapropter omniū ventorum saluberrimus aquilo existit. hac de re inquit. Aquloniæ constitutiones corpora densant: quia scilicet est ventus frigidus. & bene mobilia: quoniam scilicet calorem innatū cogit. & coloratiora: etenim scriptum est in lib. de Humo. Colores nō sunt similes in temporibus neq; in aquilonaribus, neq; in austrinis, neq; in ætatibus, neq; in vnoquoq; ad seipsum, neq; in alio ad aliū. melius audientia: propter ea ꝙ, vt ait in lib. de mor. sac. quod sanissimū est in cerebro compingitur: qđ morbosissimū ac humidissimū est, excernitur. Aluos exiccant, quoniam, ut ait Aristo. in par. 26. prob. 23. humorem, ac uaporem non solum coquat aquilo, uerumetiam abducit. atq; hac de causa & aluos exiccat, & oculos mordet. Et, quia frigidus

frigidus est,& siccus; auget pectoris dolores, quoniam frigidum inimicum est neruis, ossibusq;. Austrinæ uerò constitutiones contraria operantur: quare morbosæ existunt, humectat enim auster, soluit, & uenas laxiores reddit, ut legitur in lib. de mor. sac. Cur autem corpora nostra rar diora, debilioraq; fiant ab austro, disputat Arist. in pat. 1. prob. 24. & inquit. An quia multum humoris tunc ex paulo redditur: quem colliquesce re tepor coegit, & ex leui afflatu grauis humor citatur. Adde, q᷑ uires nostræ in articulis sunt: qui austrinis laxari flatibus consueuerunt. constat id ex eorum crepitu: quæ quidē conglutinata tunc remittuntur, ac resoluuntur: tenax enim humor, qui articulis inditus est, ut concretus nos moueri non patitur: sic nimis humefactus intendi minimè sinit. Cum igitur ab austro paucus humor in multum redundet; fit, ut talis humor capita grauet, uertigines faciat, auditum obtundet, oculis, & reliquo corpori difficilem præstet motum, atque tandem aluos humectet.

APHOR. XVIII.

Per tempora anni. Vere quidem, & prima æstate pueri, & qui hos sequuntur ætate, optimè degunt, & sani sunt maximè. Aestate verò & autumno, vsque ad aliquid senes. Reliquum autumni & hyeme, qui mediam ætatem habent.

Partes corporis nostri naturales duplicem habent rationē, aut scilicet ad se ipsas, aut ad alia; si ad alia; vel ad res nō naturales, uel ad circūstātes, uel ad præternaturales. Hip. in hoc aph. aptat

partes naturales, qualis est ætas ad anni tẽpora; quæ sunt res, siue partes circunstantes. atq; cum iam proposuerit naturarum alias ad æstatem, alias ad hyemem bene, maléve se habere; hoc tempore concludit uere, & prima æstatis parte ætatem puerilem, & adolescentiam, ac iuuentutẽ ualere: cæteris partibus æstatis & prima autumni senectutem, reliquis uerò, & hyeme eos, qui mediam ætatem, siue uigorem possidẽt ætatis. Vere quidem pueri, & insequens ætas optimè degit ob conuenientiam, quæ est æqua inter uer, & primam ætatem: nam sicut prima ætas est calida, & humida; sic uer calidum est, & humidum. sed nõ omnes ætates conseruantur ob æquã conuenientiam, quin præter primam cæteræ per contraria, siue disconuenientiam. maximè quidem ualet senilis ætas æstiuo tempore, qđ ei opponitur, iuuenilis uerò ultima autumni parte, & hyeme: uirilis autem vere: pueri optimè degunt uere; cũ eis opus sit ad auctionem summa caloris, & humoris copia: quam uer suppeditat. reliquæ ætates nõ indigent ad accretionem, nec ad aliam perfectionem adipiscẽdam temporibus anni opportunis, sed ad tutelam, atq; curationem: nam senectus est perpetua ægritudo, quæ ad mortem tendit. huiusce ægritudinis impetum comprimit tẽpus æstiuum, calefaciendo, & crudũ humorẽ concoquendo. Valetudinem porrò tuetur iuuenilem hyems, quæ temperat calorem, & siccitatem ætatis; quemadmodum & uer ætatẽ uirilem, humiditatem, & caliditatem præstando: nam, ut in primo lib. ex Hip. sententia ostendimus, uer calidum, & humidũ est: æstas calida, & sicca: autumnus frigidus, & siccus: hyems frigida, & humida. quodlibet horum anni temporũ in tres distribuitur

buitur partes: prima enim pars veris partim naturam hyemis, quã attingit, obtinet, partim propriam: secunda totam propriam: tertia partim propriam, partim æstiuam. idem de reliquis anni temporibus est agendum. Aetates præterea tales habent naturas: pueritia est calida, & humida: iuuentus calida, & sicca: ætas uirilis frigida, & sicca: senectus frigida, & humida. & sicut anni tempora in tres secantur partes; sic & ætates eadem ratione. Cum autem res circunstantes, & non naturales animali adiungantur ad eius perfectionem, & ad salutem; pueris ad perfectionem, ac incrementum suscipiendum uer tributum est: ad salutem verò recuperandam, uel tuendam autumnus: quos enim morbos uer peperit, autumnus curat, ut censet Hipp. in lib. de Nat. hu.

APHOR. XIX.

Morbi omnes quidem in omnibus temporibus fiunt, quidam verò magis in quibusdam ipsorum & fiunt, & ~~excitantur~~. exacerbantur

Legitur in lib. 4. de mor. Mulier, & uir quatuor habet species humorum in corpore, à quibus morbi fiunt, qui non à uiolentia fiunt. sunt autem species hæ, pituita, sanguis, bilis, & hydrops, siue aqua. & de his non minima, neq; debilissima in semen procedit portio. & , quia animal secundũ parentes nascitur; tot humorũ species & sanorum, & morbosorum in se ipso habet. Hæc Hipp. ex quibus facilè intelligi potest semen omnium morborum in nostro consistere corpore. atque id à rebus alijs & naturalibus, non naturalibus, circunstantibus, ac præterna-

turalibus augeri, & ab ijsdem ad actum perduci. Et idcirco, si causa essentialis alicuius ægritudinis augeatur, & actu fiat, quæq; sit natura illius, quæq; præcesserit uictus ratio rerū non naturalium, & quæcunq; fuerint concausæ uel circunstātes, uel præternaturales; fit quilibet morbus: nam fit pleuritis, angina, tussis, lepra, & id generis; si causa morbi sit præparata, atq; agens ualidam, & aptum. præparatur autē materia morbi, si postquā aucta sit à rebus uel non naturalibus, uel etiam naturalibus, circunstantibusque; ab ijsdem disponatur ad motū. quare quilibet morbus fieri potest in quouis tempore, regione, modo, temperie, natura, uictusq; ratione. tamen nonnulli fiunt magis in hac, quàm in illa natura, uel ratione uictus, tempore, loco, ac modo. quapropter proditum est in lib. de humo. Vernaculi temporum morbi indicant mutationes, & prout euariauerit tempus; similes, aut dissimiles erunt morbi, qui in hoc tempore otiuntur. si uerò similiter procedat; eiusmodi quoque fuerint morbi, & ad talem modum tracti, ueluti est morbus regius autumnalis: frigora enim ex caloribus, & calor ex frigore.

APHOR. XX.

Vere enim furores, & atræ biles, & morbi comitiales, & profluuia sanguinis, & anginæ, & grauedines, & raucedines, & lepræ, & tusses, & impetigines, & vitiligines, & pustulæ vlcerosæ plurimæ, & tubercula, & articulorum dolores.

Experientia compertum esse asserit Hip. morbos omnes in omnibus fieri temporibus, atque id

id comprobat inductione sumpta ab anni partibus, in quarum singulis affirmat morbos oriri, qui non solum proprij sint illius temporis, sed potius aliorum: inquit enim uere fieri furores, atras biles, quæ sunt autumni ægritudines: profluuia sanguinis sunt ueris, ut confirmat in lib. de nat. hu. anginæ, morbus comitialis, grauedines, raucedines, tusses, quæ hyemis sunt germanæ, lepræ, impetigines, uitiligines, atq; aliæ affectiones, quæ si ab atra oriantur bile; ad autumnum referuntur: si à flaua; ad æstatem. Tamen hos contingere morbos potissimum uere censet. & huius sententiæ ratio sumitur aut ab ipsa ueris natura, aut ab alijs, aut ab omnibus simul. si à ueris natura; uel à propria, uel aduentitia. propria est caliditas, & humiditas, & alia: etenim legitur in lib. de Nat. hu. Vere pituita in corpore adhuc fortis manet, sed sanguis augescit: nam & frigora remittunt, & imbres superueniunt. sanguis autem iuxta hæc augescit ab imbribus uidelicet, & calidorum dierum tepore: hæc enim anni pars maximè iuxta naturam ipsi conuenit: est enim humidus, & calidus. signa autem hinc colligere licet, quòd homines uere, & æstate maximè dysenterijs corripiuntur, & sanguis ex naribus fluit, & calidissimi sunt, ac ruberrimi. hæc de natura ueris Hipp. ad quam reducuntur & partes eius: prima enim pars, quæ hyemem attingit, mouet pituitam, quæ tunc fortis existit, ueluti hyemis reliquiæ: atq; hinc morbi omnes pituitosi, qualis angina, epilepsia, dolores articulares. & siquid remansit atræ bilis ex autumno præterito; affectiones tunc atrabiliariæ excitantur. secunda est ipsius propria, in qua sanguis fortissimus est, à quo mor-

bi ſanguinei.tertia ad æſtatẽ contigua, & uernales, & æſtiuos præbet morbos.ſi à natura aduentitia ratio ſumatur, ob quã morbi ueri attributi fiant; uer ſibi ſumit naturam æſtatis, aut autumni, aut hyemis: atq; in hac conſtitutione exurguũt morbi æſtiui, uel autumnales, vel hyemales, uel mixti: aut naturam recipit ſiue auſtrinã, ſiue borealem, à quibus morbi, quos auſter, uel boreas producit, oriuntur. Si uerò cur uere prædicti morbi fiant, ratio petatur aliunde; ducitur uel à natura hominis, uel rerum non naturaliũ, uel circunſtãtium, uel tandem præternaturaliũ. A natura hominis; ſi eius temperatura ſit melancholica, & humores melancholicos plurimos gignerit ob prauam victus rationem, vel aliã cauſam; poſſunt morbi melancholici produci. ſi ſenex homo ſit, & pituita plurima refertus; pituitoſæ affectiones fiunt. A natura rerum non naturalium; ſi cibi, & potus, motus corporis, & animi, ſomnus, uel uigilia, & aliæ adeo humores proprias auxerint, ut morbi cognati his promantur. A circunſtantibus, ueluti regione, aere, aquis, modo, occaſione, opportunitate humores uel augentur, uel aucti ad actum pe ducunt, ſiue ad morbos. ſic à præternaturalibus. Ex his vel ſingulis, uel aliquibus, uel omnibus percipitur, cur in hoc anni tempore, atque in alijs ægritudines hæ, uel illæ contrahantur. proprij igitur veris morbi ſunt qui à caliditate, & humore abundanti: improprij qui ab alijs proueniunt, ſed ab his adiuti.

APHOR. XXI.

Aeſtate autem nonnulli horum, & febres continuæ, & ardentes, & tertianæ febres plurimæ,

plurimæ, & vomitus, & alui profluuia, & lippitudines oculorum, & aurium dolores, & oris vlcerationes, genitalium putredines, & sudamina.

Quos morbos pariat æstas, describit Hip. eosque esse sentit in prima æstatis parte, qui & in ultima veris fuere. siquidem ultima veris pars primam æstatis attingat, & ob continuitatem eiusdem fiat naturæ, virium, & affectuum. Fiunt prætera æstate febres continuæ: legitur enim in li. de Affectio. Morbi, qui in æstate fiunt, sic fieri solent. Cum corpus à sole fuerit calefactum; humectatur. humectatum autem ægrotat totũ, aut pars, in quam pituita, & bilis incubuerint. Et in lib. de nat. hu. æstate sanguis adhuc viget, & bilis in corpore eleuatur, & usque in autumnum porrigitur. Cum igitur bilis hoc tempore eleuetur; morbi à bile oriuntur, ut febris continua, continens appellata. hæc, ut legitur in li. de nat. hu. à plurima, ac meracissima bile prouenit, & iudicationes quàmbreuissimo tempore facit: corpus enim nullo tempore perfrigeratum colliquescit, nimirum à multa caliditate calfactum. Fiunt etiam febres ardentes ab eadem bile, sed hoc pacto: proditum est enim in lib. de Vict. rat. in mor. acu. Fit febris ardens, cum venulæ tẽpore æstiuo exiccatæ trahũt ad se acres, & biliosas humiditates, ac tenues, quas ichoras uocant. id confirmat Hip. in li. 1. de mor. ubi hæc leguntur. cum bilis commota fuerit per corpus, & contigerit, ut uenæ, & sanguis attrahant bilẽ, eamq; plurimã ex carnibus, ac uentriculo ad eũ, q prius inest, vt pote cũ etiã sanguis natura calidissimus in corpore existat. cũ itaq; percal[illegible]

uentriculo supra eum, qui iam inest, adhuc magis à bile; percalfacit etiam reliquum corpus, & quædam sanè partes præ multa humiditate penitus resiccari nō possunt. si uerò resiccatæ fuerint; homo moritur. unde in li. 2. de mor. pop. sect. 1. febres ardentes in æstiuis magis fiunt, & in alijs temporibus. resiccantur autē magis æstate. Tertianæ quoq; febres plurimæ fiunt æstate: siquidē & hæ à bile fiant, sed pauciori, quàm continens: ut scriptum est in lib. de nat. hu. nam, si à plurima, ac meracissima bile ortum trahit continens; tertiana uel à pauciori, uel à mixta orietur. Tunc etiam fiunt uomitus, & alui profluuia: in lib. enim citato legitur homines uere, & æstate maximè dysenterijs corripi. & paulò post. Bilis per æstatem, & autumnum corpus possidet. id quod inde cognoscere potes, quod homines sua sponte hoc tempore bilem uomunt, & in medicamentorum potionibus biliosiora purgantur. manifestum fit & febribus, & hominū caloribus. Lippitudines etiam oculorum fiunt uidelicet ob caliditatem, & siccitatem: etenim in lib. de sal. diæ. scriptum est æstatem esse calidam, ac siccam tempestatem, corporaq; reddere adusta, & squalida. itaque calida, aridaq; uitia malè homines habent, atq; ut æstus in corpore febris; sic in oculis lippitudo est. Et aurium dolores ob acres, & biliosas incidunt fluxiones, & oris ulcerationes propter bilis acumen. sed & ulcera, quæ æstate fiunt, peiora sunt, quàm alijs temporibus: citius enim proserpunt, ut refert in lib. de Denti. cur autem cum uitia bilis per æstatem contrahi debeant; morbi acuti, qui certè ex bile consistunt, per hyemem potius urgeant, antea ex-

APHOR. XXII.

Autumno verò, & plurimi æstiui morbi fiunt, & febres quartanæ, & erraticæ, & lienes, aquæ inter cutem, & tabes, & stillicidia vrinæ, & difficultates intestinorum, & leuitates intestinorum, & coxendicum dolores, & anginæ, & anhelationes, quas Græci asthmata vocant, ilei, morbi comitiales, furores, atræ biles.

Prima autumni pars cum aliquid naturæ æstiuæ retineat; detinet & uires. vnde nil mirum est plurimos æstiuos morbos tunc fieri. sed, cum secunda pars accedat; morbi præ se ferunt ꝓprij; ueluti febris quartanæ, & erraticæ, scribit. n. in lib. de nat. hu. Sanguis autumno paucissimus fit in homine: siccus enim est autumnus, & hominē iam frigefacere incipit. atra porrò bilis & plurima, & fortissima est. Et in calce libri. Quartanæ tertianis diuturniores sunt; quoniam pauciore bilis parte participant, unde caliditas augetur, & propterea ꝙ corpus in ipsis plus perfrigescit. id quod ab atra bile ipsis contingit superfluè adeo, ut ægrè frigus depelli possit: atra enim bilis inter omnes corporis humores uiscosissima est, & sedes diuturnissimas facit. Quòd autem quartanæ febres atræ bilis participes sint, vel hinc condiscere licet: autumno enim maximè homines à quartanis corripiuntur, & in ætate à quinque & uiginti annis usque ad quadragesimum quintum. hæc autem ætas præ omnibus aliis maximè à bile atra infestatur, & autumni tempus omnium anni temporum ad eandem

aptissimum

aptissimum est, quicunq; autem extra hoc tempus,& ætatem à quartana corripiuntur; pro certo scire oportet eam febrem non fore diuturnã, nisi quid aliud grauioris mali hominem infestauerit. hæc de quartana febre Hipp. qui deinde subdit. Erraticæ, scilicet febres fiunt, de quibus in Coa. præno. sic loquitur. Febres intermittẽtes, & erroneo modo inuadentes, autumno maximè, in quartanam leuiter transeunt. & hoc magis his, qui triginta annos excesserint. signum autẽ in eodem lib. dat, & inquit. In febribus erraticis nigræ in urina nubeculæ quartanam indicant. Splenes fiunt uidelicet magni, atq; duri propter æstatem præteritã, in qua plurimum aquæ, olerum, & fructuum assumitur: leguntur enim in lib. de Inter. aff. morbi quinque splenici, & quintus est, qui fit autumno, maximè ab atra bile. fit autem ab olerum multorum, quæ cruda eduntur, esu, & ab aquæ potu. patitur itaq; æger hæc. cum malus corripuerit; splenem uehementer dolet, & rigor, & febris apprehendit, & inedia ipsum habet, ac cibos auersatur, & corpus cito concidit. splen autem magnus non ualde fit, sed durus, & ad uiscera allabitur, & adhærens surgit. Hæc Hipp. qui postea subiungit. Et aquæ inter cutem fiunt: nam sic ait in lib. de ae. aq. & lo. hydropes plurimi, ac lethalissimi fiunt ab aquis lacustribus, ac palustribus, atque has bibit homo præsertim temporibus æstiuis, autumnali uerò morbus innotescit. fiunt etiam hæ ex febre ardente, quæ maximè æstate corripit, ut habemus in lib. 7. de mor. popu. fiunt & ex quartanis, ut legitur in lib. de ae. aq. & lo. & ab alijs longis morbis, & à splene: etenim scriptum est in li. de Affect. aqua inter cutem fit plerunq;

cum

cum quis ex longo morbo impurgatus multo tempore manet: corrumpuntur enim carnes, & liquantur, & fit aqua. fit etiam hydrops à splene, cum ægrotauerit: & ab hepate, & à pituita alba, à dysenteria, ac lienteria. & in hydropes splenicus morbus degenerat his, quibus pharmacorum potiones nihil proficiũt. Tabes fit, siue emaciatio, & carnium consumptio ob siccitatem humoris, uel temporis anni: in siccitatibus enim tabes plerunq; fiunt, ut dixit antea in apho. 16. itaque autumnus, qui frigidus est, & siccus, tabidis malus. Atque hanc ob rem urinæ corripiunt stillicidia, & dysenteriæ potissimum naturis biliosis, lienteriæ uerò pituitosis. Coxendicum dolores apprehendunt non ob præsentem solùm anni tempus; sed ob anteactam æstatem: legitur enim in lib. de Inter. affectio. siquis diutius in sole uersetur, & coxẽdices fuerint calfacti, & humor, qui est in articulis à calore fuerit resiccatus; æger articulos uertere, aut mouere nõ põt præ dolore, qui est in ipsis, & eo ꝙ uerticula sunt compacta. dolent autem maximè lumbos, & uerticula ex obliquo iuxta coxendices, & genua. Fit autem à bile, & à pituita fit item à sanguine dolor consimilis, uelut ab oĩbus morbis. Et in lib. de Affect. morbus hic fit, cum bilis, & pituita in sanguifluam uenam incubuerint: aut ex alio morbo, aut aliter quantumcunq; sanguinis à pituita, & bile compactum ægrotarit: hic enim per crus uagatur per sanguifluam uenam, & vbi constiterit, ibi etiam dolor manifestus fit. Anginæ quoq; fiunt hoc tẽpore autumnali, cum fluxio calida, & nitrosa de capite defluxerit, vtpote ex tempore acris, & calida facta. sic in lib. de Vict. rat. in mor. acu. Anhelationes præterea, quæ

à Græcis

à Græcis asthmata dicũtur ab eadẽ materia proueniunt, cum scilicet calida, & nitrosa è capite defluxerit in prima, vel secunda autumni parte, vel frigida & humida in tertia: cum enim vt legitur in lib. de mor. sac. descenderit pituita frigida ad pulmonẽ, aut ad cor; perfrigeratur sanguis. venæ autem violenter perfrigeratæ ad pulmonẽ, & ad cor assiliunt, & cor palpitat, vt præ hac necessitate anhelationes incidant, & spiratio ceruice erecta: non enim spiritum suscipere potest, donec id, quod influxit, à sanguine superatum fuerit, & calefactũ in venas fuerit diffusum. Ilei porrò autumno fiunt, non omnes autem, sed quædã species, quæ voluulus hæmatites appellatur. incipit, vt reperimus in lib. de Inter. affectio. hic morbus fieri autumno. ex ore maleolet, à dentibus gingiuæ abscedũt, & à naribus sanguis fluit. aliquando ex cruribus vlcera fiunt. color niger fit, & cutis tenuis. est autem ad deambulandum, ac laborandum promptus. fit & alius uoluulus hyeme, & alius æstate, de quibus egit Hipp. in lib. dicto de Inter. affect. Morbi ad hæc comitiales excitantur: nam scribit in lib. 6. de mor. pop. in fine. Atrabiliarij comitiali morbo corripi plerunq; solent, & vicissim comitiales fieri solent atrabiliarij. vterq; autẽ morbus magis fit, prout ad alteram partem inclinarit: siquidẽ enim ad corpus inclinarit; comitiales fiunt: si verò ad animum; atrabiliarij melancholici dicti. Sed atra bilis autumno floret. iure igitur euenit, vt hoc tempore morbi comitiales, qui ab atra bile ortum trahunt, moueantur. Furores etiam & atra bilis accidunt autumno ac potissimum à bile, vt dicunt, adusta: inquit enim Hip. in lib. de ae. aq. & lo. biliosis infestissimum est tempus autumnale:

valde

valde enim exiccantur, acciduntq; eis lippitudines aridæ,& febres acutæ, ac diuturnæ,& aliquibus bilis atra: siquidē quod liquidissimū est, ac aquosissimum in bile, consumitur: crassissimum verò,& acerrimū relinquitur. quod idem accidit secundum eandem rationē & circa sanguinem. Ex hac igitur materia biliosa acerrima relicta fieri potest furor, ex alijs verò humoribus exiccatis atra bilis, vel melancholica alia affectio: nam scriptum est in lib. de mor. sac. qui à pituita insaniunt, quieti sunt,& non vociferantur, neq; tumultuantur. qui verò à bile, vociferatores sunt, & malefici, & non quieti, & semper aliquid intempestiuum faciunt.

APHOR. XXIII.

Hyeme verò morbi laterales, & pulmonis inflammationes, grauedines atque raucedines, tusses, dolores pectoris & laterum, atq; lumborum, capitis dolores, vertigines, & apoplexia.

Quos producat morbos hyems, explicat. atq; hi tametsi modò humiditatem acrem & biliosam, modò pituitosam habēt causam; tamen à pituita hyeme tales morbi maxima ex parte oriuntur. inquit enim Hip. in lib. de Nat. hu. Pituita in homine hyeme augetur: hæc enim hyemi maximè secundum naturam conuenit ex omnibus in corpore existentibus: frigidissima enim existit. signa autē hæc sunt. si pituitam,& bilem,& sanguinem contingere libuerit; pituitam sanè frigidissimam esse comperies, quāuis viscosissima sit, & per vim maximè post bilem atram trahatur. quæ verò per vim trahuntur, calidiora fiunt à

uiolentia coacta, sed tamē supra hæc omnia, frigidissima esse apparet pituita ex sua ipsius natura. quòd autem hyems corpus pituita repleat, inde cognoscere datur, quod homines pituitosissima spuunt, & emungunt hyeme, & tumores laxi albissimi fiunt maximè hoc tempore, itemq; reliqui morbi pituitosi. Hæc Hip. de materia morborum, qui hyeme inuadūt. Et in li. de sal. diæ. quā corporis partem occupent, sic legitur. Hyemale tempus pituitosius est æstiuo, & morbi circa caput fiunt, & regionem eam, quæ est supra septū transuersum. Et in lib. 4. de mor. asserit pituitæ fontem caput esse. A pituita igitur tempore hyemali in capite, & thorace collecta generantur morbi laterales, & alij, quos nominat Hippo. si enim in capite existat, defluit uel per venas, uel per arteriā tracheam. fluxiones autem fiunt propter frigus; cum caro in capite, & venæ tensæ fuerint: hæ enim horrente carne, & ad angustias perueniente, adstrictaq;, ac excludente humiditatem exprimunt: fluit etiam propter caliditatē; cum carnes rarefactæ transitus præbuerint, & humor calefactus tenuior redditus fuerit. pars quoque sicca trahit, & ducit fluxionem, & partes supernæ magis sunt humidæ, quàm infernæ: uenæ enim plures suprà sunt, quàm infrà, & carnes in capite minori humiditate opus habent. hæc in lib. de loc. in ho. de catarrhi, siue fluxionum causis. colligunē præterea pituitosæ humiditates in thorace hoc anni tempore ex reliquis corporis partibus: gignit enim hyems per uniuersum corpus pituitam, sed caput fons existit ei: siquidem natura ipsi admodum conuenit. trahitur in pectus vtpote calidius, vel aliqua de causa uiolēter. huiusmodi quidem materia si in latus decumbat;

bat; fiunt morbi laterales: si in pulmonem; is inflammationē patitur. Si uerò à capite in nares, & fauces defluat; grauedo, raucedo, & tussis. si in pectoris quamlibet partem; ibi dolor excitatur. si uerò pituita in capite maneat, eaq; multa; exurgūt capitis dolores, uertigines, & apoplexiæ. in lib. de loc. in ho. talia habemus. Cur autem, si pituita multa in capite maneat; huiusmodi oriantur affectiones, retulit in lib. de uict. rat. in mor. acu. & sensit causam esse humorem, qui sanguini admiscetur, atque impedit, ne spiritus per uias naturales discurrāt. sed de his proprijs locis.

APHOR. XXIIII.

In ætatibus autem talia contingunt, paruis & nuper natis puerulis oris vlcera (quæ Aphthæ vocantur) vomitus, tusses, vigiliæ, pauores, vmbilici inflammationes, aurium humiditates.

Sicut se habent anni tempora inter se, & ad partes hominis naturales, non naturales, circunstantes, ac tandem præternaturales; sic partes naturales inter se respondent, & ad alia. de nonnullis rebus egit Hip. circunstātibus, quæ sunt anni tempora; nunc ad ætates transit, q̄ sunt inter partes naturales, uel naturam insequentes, ac primū quos morbos infantia producat, recenset. atq; hi sunt oris exulcerationes, q̄ aphthæ appellantur. fiunt ab humore, qui naturā bilis refert: etenim & tpe æstiuo fiūt, ut antea in aph. 21. retulit, oris ulcerationes. Et in lib. de Coa. præ. ora feruida aphthæ ulcere affecta uterum gestantibus non sunt bona. nū & alui humectantur? Vomitus etiā his accidunt ob uentriculis imbecillitatem: qui

nec multam lactis copiam, nec qualitatem, siqua noxia afferatur, sustinet. tamen, ut scribit in li. 1. de diæ. uomitus humidioribus naturis conducit. Tussis præterea infestat. atque hoc loco aduertendum est illud, quod in lib. de Denti. legitur, ꝙ quibus infantibus in sugendo tussis instat, vuā maiorem habere solent. Vigiliæ fiunt. unde in li. de Coa. præ. pueris febris acuta, & aluus suppressa cum uigilijs, & calcitrare, & colorem mutare, & ruborem habere cōuulsorium est. Pauores apprehendunt quoque eos hoc pacto. Inquit Hipp. in lib. de mor. sac. si terrores, ac timores accedant; à cerebri transmutatione id contingit. transmutatur autem, dum calescit. calescit autem præ bile, ubi ad cerebrum impetum fecerit ex corpore per uenas hæmatitidas, siue sanguinarias appellatas. & timor adest, donec rursus redierit in venas, ac corpus deinde quiescit. Vmbilici inflāmationes oriri facilè possunt, nisi attenuetur, ac resiccetur incisus: scriptum est enim in lib. de Octi. par. cū infans in exitu fuerit; reliquæ partes omnes aperiuntur, vmbilicus autem attenuatur, conniuet ac resiccatur, quemadmodum in his, quæ ex terra nascuntur, fructus pleni, & maturi secernūtur, ac decidunt. sic pueris maturis, ac perfectis umbilicus deciditur. Aurium tandem humiditates nascuntur: nam attenuatur in capite pituita, quæ ad aures penetrat. sic habetur in lib. 2. de mor.

APHOR. XXV.

In progressu verò quum iam dentire incipiunt, gingiuarum prurigines, febres, conuulsiones, alui profluuia, & maximè quum Caninos edunt dentes. & his præsertim pueris, qui crassissimi sunt, & aluos duras habent.

Sentire

Sentire incipiunt pueri, vbi septem menses à natiuitate impleuerũt, vt apparet in lib. de septi. partu. primum autem gingiuæ pruriunt. Febres quoq; conuulsiones, & alui profluuia eueniunt. Verùm scriptũ est in lib. de Denti. Quibus in dentitione febris acuta accedit, parum cõuelluntur. quibus amplius aluus subducit, minus cõuelluntur, quàm quibus parum. sed qui dentientes habitiores manent, & altiore somno vtuntur, periculum est, ne conuulsione corripiantur. sed non omnes in dentitione conuulsi moriuntur, sed multi seruantur.

APHOR. XXVI.

Quum verò iam magis adoleuerint: Tonsillæ, & vertebræ, quæ in occipitio ad interiora luxationes, crebri anhelitus, quos Græci asthmata vocant, calculi, lumbrici rotundi, Ascarides, verrucæ, quas Græci acrochordonas vocant, satyria, strumæ, & alia tubercula, sed præcipuè antedicta.

Legitur in lib. de Gland. Collum ab utraq; sui parte hinc, & hinc glandulas habet. & uocantur hæ, tonsillæ, quarum usus est, vt in eas fluxio vergat è capite, & nihil molestet, si pauca, & moderata fluxio fuerit, & ipsæ glandulæ valde, ac potentes extiterint. si multa, & acris, & talis manserit, & glutinosa; inflammatur, & intumescit, & collum distẽditur. si pituitosa, ac multa; strumas generat. si copiosa, & acris, & serosa; tubercula producit. de tonsillarũ verò vlcerib⁹ copiosè tractatur in lib. de Denti. Vertebræ luxationes fiũt, de quibus legitur sic in lib. de Coa. præno. Quibus vertebra intro considet, & spiritus retrahi-

 tur,

tur, & uox strangulatoria est, his in fine, uelut contrahente quodam spiritus fit. Crebri anhelitus, siue asthmata his accidunt, defluente à capite pituita per uenas ad pectus, ut in lib. de mor. sac. scriptum est. Fit asthma non solum in hac ætatis pueritiis parte, sed in uirili, ut refert in apho. 30. huius lib. & in senibus, ut in aph. 31. eiusdem lib. Calculi his fiunt pueris ex lacte si non salubre fuerit, sed ualde calidum, ac biliosum: calefit enim urina talis, & aduritur, & quod in ipsa est tenuissimum, discernitur, & quod purissimum est, transit, & emingitur: quod uerò crassissimũ, ac turbidissimum est, coaceruatur, & concrescit. hæc in li. de aer. aq. & loc. & in lib. 4. de mor. Lumbrici quoq; rotundi, ascarides que molestant hanc ætatem. sunt autem lumbricorum tres species, rotundi, lati, & ascarides. ultimi sunt tenues. Verrucæ quædam, ac strumæ, quæ à tonsillis tumidis ortum trahunt ex humore potissimum pituitoso. in lib. autẽ. 2. præd. legitur. tubercula suppurata fiũt, & strumosa plurimos pueros occupant, & facillimè ex his liberantur. senioribus uerò pueris, & adolescentibus minus quidem oriuntur, sed difficilius ab ipsis liberantur. uiris autem talia quidem tubercula non ualde fiunt, sed ceria Græcis dicta ad modum faui concreta, horrenda, cancri occulti submersi, & ex pustulis nocturnis herpetes, donec sexaginta annos transmiserint. de strumis plura in lib. de Glan.

APHOR. XXVII.

Grandioribus autem, & iam accedentibus ad pubertatem plurima ex his, & febres diu-

turnæ

turnæ magis, & ex naribus profluuia sanguinis.

Hæc habemus in lib. de Coa. præno. Morbi hi ante pubertatem non fiunt, peripneumonia, pleuritis, podagra, nephritis, uarix circa tibiam, fluxus sanguineus, cancer non congenitus, uitiligo leuce dicta non à natura insita, defluxus medullæ spinalis, hæmorrhois, voluulus chordapsus appellatus, non cognatus. horum morborum nullum ante pubertatem fore expectandum est. uerùm ab anno decimo quarto usque ad quadragesimum secundum natura corporis morborum omnis generis ferax fit. rursus ab hac ætate usque ad annos sexaginta tres non fiunt strumæ, neq; lapis in uesica, nisi prius existat, neque defluxus medullæ spinalis, neque nephritis, nisi ex alia ætate comitentur, neque hæmorrhoides, neque fluxus sanguineus, nisi prius fuerit. hi usque ad senectutem absunt morbi. sic in li. de Coa. præ. ex quo percipimus quænā pubertas, ac adolescentia sit, & qui morbi sint illius ætatis proprij, & qui minimè. Fiunt præterea huic ætati febres magis, quàm præteritæ diuturnæ. harum signa habemus in li. de Iudica. ubi legitur. Febris diuturnæ signum sunt in manibus palpitationes, aut breues iudicationes in deterius. Et in lib. prog. & in Coa. præno. Febrem diuturnam urina cruenta in principio micta significat. Et ex naribus profluuia sanguinis accidunt: siquidem ætas illa ueri correspondet: tunc enim augetur sanguis ab imbribus, & calidorum dierum tepore, quemadmodum placet Hipp. in lib. de Nat. hu.

APHOR. XXVIII.

Plurimæ autem passiones puerulis iudicantur, nonnullæ quidem in quadraginta diebus, nonnullæ in septem mensibus, nonnullæ verò in annis septem, quædam verò iam ad pubem accedentibus. Quæ verò permanserint, nec in pubertate finierint puerulis, aut fœminis quum menstrua erumpunt, consenescere consueuerunt.

Sicut se habent anni tēpora inter se, sic ætates inter se: & quam rationem habent morbi ad anni tempora, eandem ad ætates: & quam ad anni temporum partes, eandem ad ætatum partes. caussa autem hujus rationis est aut natura hominis aut rerum non naturalium, aut circunstantium, aut præternaturalium inter se, aut ad alia. Natura humana si ualida existat; breui morbum terminat. naturam appellant has partes, quæ à natiuitate homini insunt, ut calor, spiritus, temperamentū, humores, partes tum similares, tum dissimilares. Non naturam nuncupantur his additæ partes, dummodo usum excedant, ueluti si humores adsint copiosiores, vel aliqua vi actiua, vel passiua præditi, quæ inutilis, imo noxia sit corpori humano. hi non naturales sunt, sed potius præter naturam. vnde effectus præternaturalis resultat, qui & morbus, & morbi symptoma dicitur. Hos comitantur concausæ, vt anni tempus, locus, modus, occasio, & id generis. si igitur vires sint robustæ, humor morbum producens paucus, vel benignus, res non naturales non accedant nec intempestiuè, nec supra modum, faueant

ueant locus, anni tempus, occasio, & alia; morbus quàm breuissimo consumetur tempore. si vel virtus debilis, vel humor multus, vel contumax, vel res non naturales iniquè agant, vel circunstantes, vel præternaturales; diu permanent. his de causis nonnulli morbi quarto die, vel septimo decernunt, quidam quartodecimo, quidam vigesimo, quadragesimo, alij in sex mensibus, alij in anno. de his autem crisis temporibus in secundo libro plura scripsimus. Attamen, vt ea comprobemus hoc loco, quæ diximus, legitur in lib. 1. de mor. multum refert ad facilē, ac difficilem curationem vir sit, an mulier, qui morbū habet, iuuenis, an senex, mulier anicula, an iuuencula: & tempus à tempore differt, in quo ægrotant. interest item, an ex alio morbo ægrotent, an non ex alio. differt etiam affectus ab affectu, maior à minore, corpus à corpore, & curatio à curatione. his autem sic inter se differentibus, necesse est etiam tempus diuturnitatis differre, & alijs longius fieri, aliis breuius: & alios perire, alios non: & morbos alijs durabiliores esse, & maiores, alijs minores, & breuis temporis: alijs permanere usque ad senectutem, & commori, alios perire ab ipsis breui.

APHOR. XXIX.

Iuuenibus autem sanguinis sputiones, tabes, febres acutæ, morbus comitialis, & alii, sed præcipuè antedicti.

Cum iuuentus æstati respondeat; quos parit æstas morbos, eosdem, si harum rationem habeamus, iuuentus gignit: nam, cum uere, & prima æstate sanguis plurimus sit in hac ætate; non

inconuenit uenas eis aperiri. Cur uerò iuuenibus magis, quàm senioribus, id fiat, his uerbis explicat Hip. in lib. 1. de mor. ubi de uena loquitur rupta, Iuniori utpote qui habet corporis uigorem, & siccitatem, & carnem densam, ac robustam, & ad ipsa ossa assidentem, cute circum ipsam circuntenta; cum aliquid amplius laborat solito magis, & derepente, conuulsiones uehementes fiunt, & ruptiones multæ, ac omnigenæ uenarum, ac carnium. Tabes his accidunt, siue ex uena rupta, siue alia de causa etenim in lib. 7. apho. 75. idem inquit à sanguinis uomitu tabes, & puris purgatio supra. fit etiam tabes iuuenibus non à uena rupta, sed si Veneri operam nimium dederint. hanc tabem appellat in lib. 2. de mor. dorsalem. & ait: Dorsalis tabes à medulla fit. corripit autem maximè recentes sponsos, & Veneri deditos. sunt autem sine febre, & bene cibum capiunt, ac consumuntur. & si interroges, dicet sibi supernè de capite in spinã ueluti formicas descendere uideri. & ubi mingit, aut uentrem exonerat; prodit ipsi genitale semen multum, ac liquidum, & genitura in utero non manet, & in somnis semen profundit, siue dormiat cum uxore, siue non. & cum iter fecerit, aut cucurrerit tum alias, tum ad accliue locum; anhelatio, ac debilitas ipsum corripit, & capitis grauitas, & aures sonant. hunc temporis progressu ubi febres fortes ipsum corripuerint, perdunt febres lypiriæ. si rupta igitur uena fuerit vel Veneri sint deditis, quod proprium est iuuentutis uitium, iuuenes in tabem incidunt. In febres deinde acutas irruunt uel à uenæ ruptione, uel à natura. à ruptione uenæ, ut accipimus in li. 1. de mor. loco citato, ubi hæc

uerba

uerba extant. In iuniore utpote cum sint affe ctiones uehementiores, & purgatio pro sputi ratione non fiat; & febres acutiores, & frequentiores fiunt, & dolores acuti incidunt tum in ipso affectionis loco, tum in reliquo corpore, nimirum cum uenæ sint robustæ, ac sanguine plenæ. ubi uero hæ percalescunt; dolores ab ipsis transiliunt alias ad aliam corporis partem. At hi plerunque breui perimuntur. Ab eorum natura febris prouenit acuta, ut legitur in lib. 1. apho. 14. hoc pacto. febres senibus non similiter acutæ fiunt; frigidum enim eorum corpus: contrà scilicet iuuenum calidum. Morbus præterea comitialis fit iuuenibus, sed non omnibus: nam in lib. de mor. sac. scripsit Hippo. postquam uiginti anni præterierint; nō amplius hic morbus corripit præter quam paucos, aut nullum, nisi ex puero connutritus fuerit: uenæ enim plenæ sunt, & cerebrum compactum est, & adstrictum. quare nō defluit scilicet pituita in uenas. si uero defluxerit; sanguinem, qui multus existit, ac calidus, non superat. in quo uero à puero augmentum cepit, ac connutritus est, in eo per consuetudinem facit, ut in mutationibus uentorum patiatur, & ut plurimo morbo sacro corripiatur, præcipuè australi, & humida aeris constitutione, & liberatio difficulter contingat: cerebrum enim humidius, quā ex natura fit, & præ pituita inundat; ut defluxiones quidem frequentiores fiant, non autem amplius possibile sit pituitā excerni, neque cerebrum exiccari; sed perrigatur, & humidum existit. Fiunt etiam in hac iuuenili ætate alij morbi: ab anno enim decimo quarto, vt proditum est in lib. de Coa. præno. usque ad quadragesimum secundum natura corporis fit morbo-

rum omnis generis ferax. tamen prædicti morbi maximè hæc ætas profert.

APHOR. XXX.

Vltra hanc ætatem, asthma, id est creber anhelitus, morbi laterales, pulmonis inflammationes, lethargi, phrenetides, ardores, diuturna profluuia, choleræ, difficultates intestinorum, leuitates intestinorum, hæmorrhoides.

Aetas, quæ iuuentutem sequitur, autumno cōparatur, ac proportione respondet. cum autē autumnus sit anni tempus siccum, ac frigidum, sicut antea explicauimus ex Hip. sententia in lib. de Nat. hu. cum præterea ætas iuuentutem sequens sit frigida & sicca, ut etiam ostendimus; fit, vt sicut ob æstatem anteactam autumnus siccus euadat, & ob propriam naturam; sic ætas virilis ob naturam propriam, & præteritam iuuentutem sicca sit. hæc uero siccitas potissimum in partibus corporis excarnibus apparet, vt in pectore. locus autem quiuis exiccatus potissimum caliditate adiutus attrahit ad se humiditatē, siqua adsit: magis enim est siccitas actiua, quā humiditas. trahit autem ex capite, & alijs corporis partibus. unde dixit Hip. in apho. 22. huius libri, fiunt hoc anni tempore asthmata, pleuritides, & peripneumoniæ eadem de causa, & phrenitides, & causi: nam plures huius ætatis homines uentres infernos crudos habere, & siccos est necesse; supernos verò fluuidiores, biliososq; magis, quā pituitosos esse. quare morbi peculiares his sunt pleuritides, & quos acutos esse receptum est. sic censet Hippo in lib. de ae. aq. & lo. vbi de locis ad borealem flatum sitis tractat: loca enim borealia,

realia, autumnus, & ætas uirilis inter se habent rationem. Lethargi, ac phrenitides ferè eundem locum occupare uidetur: phrenitis enim vt Hip. placet, est septi transuersi inflammatio, ut aliàs in his libris ostendemus. Quòd uerò lethargus sit passio quoque huius partis uel saltem pectoris declarant in lib. 3. de mor. his uerbis. Morbi lethargi appellati idem est status, qui & peripneumoniæ: uerùm difficilior, & non omnino liber, ac remotus est ab humida peripneumonia, sed multò tardior est morbus. patitur autem æger hæc. tussis, & sopor ipsum tenet, & saliuam multam, ac liquidam educit, & ualde impotens est. Et antea in lib. 2. hæc signa confirmat, & addit. & nugas garrit, & ubi nugari desierit; dormit. & recrementum malè olens egerit, multum, & liquidum, cum moriturus est. huic ualde exigua uitæ spes est. Vbi porrò collectus sit humor, quem siccitas traxit tum ex capite, tum ex reliquo corpore in superiorem uentrem uel ibi manet, vel fluit. si remanet; fiunt morbi acuti prædicti. si uerò fluat per uenas ad infernā aluum; fiūt lienteriæ, dysenteriæ, & diarrhoeæ. si per uenas tantum, & in his persistat; fiunt aliæ passiones, quemadmodum hæmorrhoides, si in illas defluat. Hæc confirmat Hipp. in lib. de Affectio. ubi de hac triplici alui fluxione agit, & inquit. Hi morbi, dysenteria, inquam, lienteria, ac diarrhœa, consimiles sunt. & oportet ipsos sic sanare, ut defluxum à capite, & superiore uentre auertas: morbi enim natura hinc est. Caput uerò, & uenter superior pituitam, & bilem delegant, ut in eodem loco docet Hipp. qui & in lib. de hæmor. loquitur sic de his. cum bilis, aut pituita ad uenas recti intestini decubuerit; sanguinem,

nem, qui in uenis est, calefacit. calescentes autẽ uenæ ex uicinis uenulis sanguinem attrahunt. &, ubi replẽtur; interna sedis pars intumescit, & capita uenarum supereminent; & partim, dum à stercore exeunte cõprimuntur, partim dũ è coaceruato sanguine coguntur, sanguinẽ eiaculant.

APHOR. XXXI.

Senibus spirandi defficultates, destillationes cum tusse, vrinæ stillicidia, vrinæ difficultates, articulorum dolores, renum passiones, vertigines, apoplexiæ, mali habitus, pruritus totius corporis, vigiliæ, alui, oculorum & narium humiditates, visus obtusus, glaucedines, auditus graues.

Similis est senectus hyemi, cuius natura est frigida, & humida. sic senum corpora sunt frigida, ut docuit Hip. in lib. 1. apho. 14. & humida: nam, ut legitur in li. 1. de diæ. in hac ætate ignis recessus contingit, aquæ autẽ accessus: & siccorũ quidem sublatio, humidorũ autem status. partes tamen naturales ob ætatis decursum exiccatæ his sunt. cũ igitur caloris inopiã patiantur; cõcoctio alimenti non fit his nisi imperfecta, nec distributio, nec expulsio est ualida excrementorũ. quare cum ob caloris penuriam uigor fortis non insit, carnes circum ossa difluãt, & cutis circũ carnes, & ipsa caro rara fit, & debilis, uenæ, & arteriæ ob sanguines desertæ, & quæuis particula neruosa naturali humiditate spoliata, & aduentitia repleta; fit, ut nullum instrumentũ possit propriũ munus perfectè obire pp caloris defectũ, & propriæ humiditatis ablationem, & aduentitiæ additionem: nam cum alimentũ eis in pituitã uertatur, hæc uerò sedem habeat in capite; à qua libet.

leui

leui causa mota fluit. quare senectus ꝓpter duas causas in morbos incidit. altera est siccitas, amota naturali caliditate, & humiditate : altera est aduentitia humiditas ab alimento incocto potissimum petita. huiusmodi pituita defluit per uenas in totũ corpus, sed in capite maxime manet fluit autem, & fluxiones e capite sunt hæ, ut habetur in li. de loc. in homi. in nares scilicet, in aures, in oculos, in thoracem, in medullam retro ad uertebras, & in carnes. & in lib. de Gland. fluxiones de capite usq; ad secretionẽ cõtingũt, per aures secundum naturam, per oculos, & per nares. & aliæ per palatum in guttur, & in gulã, & aliæ per uenas in medullam spinalẽ, & in sanguinẽ. Itaq; quã attigerit partem fluens humiditas; ipsam lædit. si arteriam tracheam petierit; tussis fiet. si pulmonis bronchij impleãtur; difficilis redditur anhelitus. si ad urinarios peruenerit meatus urinæ sese immiscens; uel stillicidium, uel difficilem reddet motum mingendi. si ad renes; morbos renum inducet. si ad articulos, hi dolore uexabuntur. si in uentrẽ fluxio fuerit; profluuia alui apprehendunt. si in sanguinem; malus fiet habitus. & si quid calefiat, ut parũper aduratur; pruritus totius corporis effluet. uerũ, si fluxio per uenas fiat magnas, ut per iugulares appellatas, uel per cauã adeo, ut spiritus percurrere non possint; fiunt conuulsiones, epilepsiæ, apoplexiæ, sed & uertigines. ut in lib. de uict. rat. in mor. acu. in lib. de mor. sac. in lib. de Gland. & de lo. in ho. si ad oculos, uel nares, uel aures hi hument. &, cum instrumenta lædantur; fit & uisus obtusus, & auditus grauis. Hæc eueniunt senib⁹ mala, si pituitosi humores è capite fluãt. sed, si in singulis corporis partibus ob caloris im

becillitatem,

becillitatē, gignantur: torporē, stuporēq; in corpus inducunt, ac præsertim in partem eam, quæ magis hoc abundet humore. atq; alia producūt incōmoda pituitosa. At verò, si partes sensibus, ac motui seruientes sint & natiuo calore, & humiditate priuatæ; siccitas morbos uel eosdem, quos aliena humiditas generauit, uel oppositos creat: pulmo. n. exiccatus difficilē præstat anhelitū. guttatim urina stillat, dū partes humorē alienum sibi tribuunt. redditurque difficilis propter debilē calorem, & instrumentorum inobedietiā. dolores excitātur articulares à siccitate motum impediēte, & anima imperāte. uertigines, & apoplexiæ fiunt, cum spiritus exiccati sunt. sic malus gignitur habitus, & totum corpus pruritu tentatur. uigiliæ inducuntur a siccitate. alui duræ. uisus glaucus, & audit' obtusus, ac grauis fertur, exiccatis particulis, quæ suscipere minimè possunt obiecta sensibilia. Cæterùm, si & siccitas adsit sine humoris naturalis absentia, & alieni præsentia; quæ harum vincet, ea propria mouebit damna. & si neutra; quid tertium exurget.

IOANNIS MARINELLI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS

COMMENTARIVS.

IIII.

APHOR. I.

Vtero gerentes sunt medicandæ, si materia turget, quarto mense, & usque ad septimum sed has minus: Iuniora autem & seniora uereri oportet.

IN medicamento purgante exhibendo inspiciat medicus medicamenti naturam, & eius, qui assumere id debet. consideret etiam modos internos, & externos tum hominis, tum pharmaci, quemadmodum nos Hip. admonet pluribus apho. in hoc quarto libro: ubi primo loco proponit mulierem purgandam, cuius natura est perpendenda. addit secundo necessitatem, quæ cogat purgationem, quæ sumi potest a morbo, ab eius causa, et à symptomatibus. tertio contra hit modum additum, cui adiungit alium, hoc est, prægnante. His modis unà copulatis senten-

tiam

tiam hanc profert quarto mense vsq; ad septimũ purgare posse: nam ante quartum periculosam esse aperit; cum fœtus nō in omnibus partibus, quæ ad eius naturam spectant, sit perfectus. nam legitur in lib. de Geni. articulatio cōtingit in fœmella in diebus quadraginta duobus, in masculo in triginta: genitura. n. fœminea debilior est, ac humidior, quàm mascula. qua de re nondum est absolutus fœtus. in lib. autem de septi. par. fertur abortus plurimos in primis quadraginta diebus fieri. Et in lib. de alimento: ad figurationem solès triginta quinque, ad motum septuaginta, ad perfectionem ducenti & decem. alii tradunt. ad formam quadraginta quinque, ad motũ septuaginta sex, ad exitum ducenti & decem, alii sic. ad formam quinquaginta, ad primum saltum centum, ad perfectionem trecenti. alij sic. ad discriminationem quadraginta, ad transitum octoginta, ad elapsum ducenti quadraginta. non est, & est. Hæc Hip. quæ nobis significant primis tribus mensibus fœtum non omnino absolutum esse secundum omnes partes uel naturales, uel naturam insequentes. cum uerò postea completus sit; non ægrè fert, siqua molestia inferatur: quanquam Arist. in lib. 7. de nat. anima. cap. 4. asserit & quarto, & octauo mense mulieres grauidas maximè infestari, & si uel quarto, uel octauo fœtus perierit; ipsas quoque magna ex parte interire. ductum eũ arbitror ab aliqua improportione, quæ inter fœtum, & mulierem grauidam existat: quæ sumitur ab utriusq; natura, uel ab naturam necessariò comitantibus. Verùm, si post septimum mensem purgetur mulier prægnans; periculum est, ne abortiat non propria ratione, sed fœtus, cui cotilidones attenuantur, alimentaq;

taq; penuria adsit ob eius magnitudinem, atque propter medicamenta, quod à fœtu alibi uertit sanguinem. prægnans itaq; mulier à primo men se ad quartum, & à septimo ad fœtus exitum ui tet pharmaca purgantia, nisi opus sit, opus uerò est, si aut morbus, aut eius causa, aut symptoma aliquod tale existat, ut necessario ad perniciem perducat, quemadmodum habemus in lib. I. de mor. & ut alias scripsimus.

APHOR. II.

In medicationibus talia educere è corpore qualia & sponte prodeuntia, utilia: Quæ uerò contrario modo prodeunt, cohibere oportet.

Ad ea, quæ per medicamentum purgans educuntur, se confert Hip. & hunc inesse modum, asserit, ob quem ea causa è corpore educatur, quæ morbum gignit, ac conseruat. quod & à natura corpus nostrum regente, siquando oppressa sit, fieri sæpe uidemus, ac utilitatem percipimus: quã nõ affert nec uis morbi infestans naturam, nec causa humoralis irritans, nec quiduis aliud ex his, quæ non naturalia, & circunstantia appel lantur. quapropter, si medicus pharmacum exibeat, quod ægro usui sit; bene res se habet, sin uerò minimè cõferat; ab opere desistat. Hunc aph. plenius explanauimus in lib. I. aph. 2. quem legere oportet.

APHOR. III.

Si qualia oportet purgari purgentur, cõfert, & leuiter ferunt: Contraria uerò grauiter.

Bis explanatus est aph. in lib. 1. aph. 2. & 25. dat signum, an purgans pharmacum rectè propinatum fuerit, dum inquit, si uidelicet pharmaco exhibito purgatio conferat, & ægrotans leuiter ferat. cum autem non rectè; non confert, imo lædit ægrum.

APHOR. IIII.

Medicari æstate superiores magis, hyeme uerò inferiores.

His contraria leguntur in lib. de salub. diæ. uerba quidem sunt. sex menses hybernos uomendum est: hoc enim tempus pituitosius est æstiuo, & morbi circa caput fiunt, & regionem eam, quæ est supra septum transuersum. cum uerò æstas, ac calor fuerit; infusis utendum est: hora. n. hæc æstuosa est, & corpus biliosius, & lumbi, ac genua grauantur, & calores oboriuntur, & in uentre tormina fiunt. quare corpus perfrigerare oportet, & quæ in sublime eleuantur; infernè subducere ex istis locis. Qui autem hanc controuersiam dirimere uolunt, ij aduertant purgationem superiorum, siue uomitum pluribus de causis fieri: primùm si partes corporis magis huic, quã aliæ purgationi consentiant. deinde si res nõ naturales opẽ ferant, & circunstantes. postea si ad præternaturalia abolenda cõferat, ueluti ad morbum, uel eius causas, uel symptomata auferẽda. tandẽ uerò, si uomitio, uel alia euacuatio eductiua, uel reuulsiua conferat corpori uniuerso, uel partibus auxiliũ petentibus: hæc singula, uel plura simul copulata si uomitum postulant, confert, atq; is utilis existit uel sano, uel ægro corpori quouis anni tpe. Cũ igĩ calor æstiu' flauã bilẽ augeat q̃ cũ leuissima existat; partes supnas petit,

meatus

meatus adaperiat corporis nostri, uentriculusq; imbecillis, ac langués fit, nec medicamentis resistés, imo obsequés, aliaq; prædicta cõueniāt; uomitus fiat æstiuo tempore. si uerò plurima dissentiant; eum omittere oportet: hyeme enim cibos facillimè ferunt uentriculi. qua de re ad uomitū tunc inepti sunt. idq; euenit ratione tēporis anni, quod facultates tum retinentes ac cõcoquentes, tum expellentes adiuuat. Si verò hyeme adeo pituita augeatur, ut caput, & ventrem supernum lædere possit; per uomitum arte educatur, nisi quid ex prædictis efficacius prohibeat.

APHOR. V.

Sub Cane, & ante Canem difficiles sunt medicationes.

Non minimam partē, vt ait Hipp. in lib. de ae. aq. & lo. confert ad rem medicā ipsa astronomia, sed omnino plurimam: cum unà cum temporibus & uentriculi in hominibus mutentur. Ventriculum aūt appellat Hip. in lib. de Arte, quamlibet nostri corporis partem, quæ cauitatem magnam, uel minimam habeat. cur autem hoc tempore difficiles sint medicationes, scribit in li. de medi. purg. his verbis. Qui à febribus fortibus corripiuntur, his medicamenta purgatoria dare non oportet, donec remiserit febris: sin minus; saltem nō intra quatuordecim dies: carnes enim ipsorū, & ventres cū calidi sint; medicamentum assumunt, & nihil depurgantur, & febris maior fit, & color euertitur, & morbi regij speciē præseferunt: commota enim bile, & non purgata, non sorbere vult æger, neq; bibere, sed omnia abominatur; & plerunq; perit. & subdit. Verùm, si alicui opus fuerit; infusum per clysterē adhibere potes,

 quo-

quotiescunq; volueris: hoc.n. minoris est periculi. Iuxta eandem rationem, etiā tempore æstatis a Canis ortu per dies quinquaginta uitare oportet, & non dare medicamentum; sed infusis per clysterem uti: idem.n. periculum imminet. Hæc ex Hip. sed Aris. in par.26.prob.32. cur Cane oriente aer commutetur, disserit. Cæterùm Hip. hunc confirmat aph. in lib. de aere, aq. & lo. & explanat hoc pacto. Maximè obseruare oportet magnas temporū mutationes, vt neq; medicinas in iiiis libentes exhibeamus, neque uramus quæ circa uentrem, neq; secemus prius quam prætereant dies decem, aut plures, & non pauciores. periculosissima sunt ambo solsticia, maximè uerò æstiuum. periculosum etiam æquinoctium utrunque, magis uerò autumnale. oportet autem & astrorum ortus considerare, & præcipuè Canis, deinde Arcturi, & Pleiadum occasum: morbi.n. in his maximè diebus iudicantur, aliiq; pereunt, alii uerò desinunt, aut in aliam speciem aliumque statum transmutantur.

APHOR. VI.

Graciles, & facile uomentes, purgare superius, cauentes hyemem.

Vomitus uentrem compactum soluit, & egerentem magis, quàm oportet, sistit, illum quidē humectans, hunc uerò siccans. sic sentit Hip. in lib.2. de mor. Verùm in lib.1. de diæ. Vomitus humidioribus naturis conducit, ut corpus depurgetur, siquid defectuosius labores trāsegerunt. Et in lib.2. Vomitus attenuant propter cibi euacuationem, nō tamen siccant, siquis postridie rectè curet. sed humectant propter repletionē, & colliquationem carnis præ labore. si uerò quis sinat hæc postridie consumi in alimentum calidi-

dicati,

ditati, & diætam sensim adhibeat; siccant in lib. autem de loc. in ho. uomitus conducit fluxioni à capite. alia legantur in explanatione quarti aph. huius lib. Cum igitur vomitu vti conducat, inspiciamus naturas corporum, quæ sunt crassæ, uel graciles: sanæ, uel ægræ: biliosæ, uel pituitosæ: partes pectoris amplæ, uel angustæ, uel læsæ: collum longum, uel breue. consideremus etiam anni tempus: nam facilis est uomitio æstate: quia humores fluidiores sunt, meatus laxiores, partes corporis superiores robustiores: contra temporibus hybernis. adde, ꝙ facilior est, si gracilis sit, facile uomat, nec sit pectore laborans. sed cum & crassis, & gracilibus vomere quandoque expediat; quare sic uomitus faciendos esse proditum est in lib. de Salu. diæ. Quicunq; homines crassi, ac pingues sunt, & non graciles ieiuni uomant à cursu, aut ambulatione cita iuxta meridiē. fit autem dimidia hemina hyssopi in atque congio contriti. atque hoc ebibat, affuso aceto, & adiecto sale; quò iucundius euadat. bibat autem primum sensim, ac lentius, postea amplius, & citius. Qui uerò graciliores sunt, ac debiliores à cibis vomitum faciant hoc modo. lotus calida præbibat meri heminam. deinde cibos omnigenos edat, & neque, dum cibum sumit, neque à cibo bibat; sed contineat se, donec quatuor stadia quis percurrat. deinde uina tria permixta ipsi in potu offerātur, austerum, dulce ac acidum, primum quidem meracius, & paulatim, & per multum temporis spacium: deinde uerò dilutius, & citius, & multum. qui autem bis in mense uomere cōsueuit, huic melius est, ut consequenter in duobus diebus uomat, quam per quintum, & decimum. sed aliqui

penitus contrarium faciunt. Fiat autem potissimum vomitus ab his hominibus, qui pectus amplum, ac collum nec augustum, nec longum habent, temporibus æstiuis ob dictas causas, consentientibus aliis partibus tum naturalibus, tum non naturalibus, ac præternaturalibus. sed, cum sanum sit corpus, ac uomere conducat; uomat quidem in temporum mutationibus, ut Aristo. placet in par. 1. prob. 4. ubi inuestigat, cur vomitus cum tempora immutantur, citari maximè debeat. & inquit. ne conturbatio redundet: cum uaria excrementa materiæ inutilis ex mutandi ratione proueniant. unde fit, ut cibum alij parũ concoquant, alij parum cupiant.

APHOR. VII.

Vomentes verò difficulter; & mediocriter bene carnosos, per inferiora, cauentes æstatem.

Qui ægrè uomunt, & satis carnosi existunt, quanquam æstas adest; ad uomitum nõ sunt ducendi. sed euacuationem per partes infernas aggrediantur. quæ inferna purgatio minimè fieri debet temporibus æstiuis. sed abundè in superiori aphor. de his, quæ uomitioni conferant, locuti sumus.

APHOR. VIII.

Tabidos verò cauentes, ad superiores purgationes.

Sunt quædã tabis species, quibus uomitio prodest, quemadmodũ illa, q̃ à pituita fit ex capite per uenas in pulmonem deueniente. atque illa,

quæ

quæ fit ex uenis magnis pituita repletis, de quibus singulis in lib.de inter.affectio.tractat Hip. Verùm, si pectus adeo læsum sit, vel q̃ in eo conti nentur, adeo affecta sint, vt per hæc tabidum eua dat corpus; nullo est pacto moliendus vomitus: siquidem affectio augeretur in pectore, & calor maior, & attractio ab alienis partibus.

APHOR. IX.

Melăcholicos plenius inferiores, eadem ratione contraria apponentes.

Sicut flaua bilis est omnium humorum leuissima; sic atra omnium grauissima, vt placet Hip. in lib.4.de mor. Itaque propter grauitatē ad partes infernas descendit. vnde, cum euacuanda sit, ducere eam conuenit non per superas regiones, sed per inferas: habet enim momentum ex propria natura ad inferna. attamen, si natura regens & illam, & vniuersum nostrum corpus, traheret eam per venas ad cutim, uel ad ventriculum, vel ad sedem, vel ad crura; ei obtemperandum censet nec præter eius rationem: nam quanquam inconuenit terram supera loca petere, & ignem infera; tamen natura vniuersalis, cui singula elementa parent ad vniuersi conseruationem, & à qua esse omnium dependet, grauia sursum, & leuia deorsum leniter, ac blandè ducit. quare, si atros humores per partes infernas eduxerimus; id conueniet propriæ eorum naturæ: si per alias, ad quas natura regens deriuet, & empcstiuè; non est præter rationem atræ bilis, cum proprium esse sit naturæ regentis.

APHOR. X.

Medicari in valde acutis, si materia turget, eadem die: Tardare enim in talibus malum est.

Ex sententia Hip. ostendimus in lib. 2. aph. 19. morbos acutos dubios appellari: propterea ꝙ necessitatem non habent, vt homo ab his aut sanus euadat, aut moriatur; sed ad vtranq; partem æquè tendere videtur. Verùm, si æger in deterius proficiscatur, nec æquitatē priorem seruet; morbus dubius inclinat ad certitudinem. & hæc inclinatio est quædā necessitas, à qua medicus vrgeri debet ad purgationē faciendam: ne æger ad perniciem delabens pereat. hanc quidē necessitatem declarat morbus, eius causa, sed potissimū symptomata, quæ nobis notiora plerunq; fiunt. hac de causa in morbis valde acutis prima die purgandum est corpus; si necessitas ea, quæ ducit ad interitum, nos cogat. nec aliud quicquam significare videtur verbum illud orgao ex Hipp. mente. sed de his legamus in lib. 2. aph. 19.

APHOR. XI.

Quibus tormina, & circa vmbilicum dolores, & lumborum dolor, qui neque à medicamento, neque aliter soluitur, in hydropem siccam firmatur.

In lib. de Coa. præno. hic aph. sic legitur. Dolor supra vmbilicū, & lumborū dolor, si medicamentis nō soluantur, in hydropem siccum definunt. At hydropū duæ sunt naturæ, vt habetur in lib. de Vict. rat. in mor. acu. quorum hypsarcidius si

hominem

hominem aggreditur; vitari non potest. alter ex flatibus constat, & multa, & bona indiget fortuna. de hac verò secunda specie hoc loco agere videtur Hip. quæ & à pluribus potest pendere causis. sed symptomata recenset præcipua, quæ sunt tormina, & dolores circa vmbilicũ, & lumborũ dolor insolubilis. De torminibus autẽ hæc scripta reperimus in lib. de Fla. sunt aliquæ aliæ infirmitates, vt pote voluuli, agitationes intestinorum, tormina, & oppilationes: quòd autẽ hæ ipsæ omnes à flatibus causam habeant, nemini puto non esse manifestum: omnium enim horum causa est spiritus transitus: nam is cum cõtingit locos teneros, inconsuetos, ac prius intactos, quemadmodũ spiculum infixum penetrans per carnem, perrumpit aliquando præcordia petens, aliquando ilia, imo quandoq; vtraq;. quare solent quidã calida fomenta extra adhibentes dolorem mitigare: rarefacto enim corpore à calore flatus exhalat. sic Hip. de causa, quæ immediata, & cõiuncta torminũ appellatur. Et de illa, ex qua vel gignitur flatus, vel tormina excitat, legitur in li. de Affect. n. 27. hoc pacto. Tormina, euacuato ventre à sanguine, ac muco pertranseuntibus, & ad intestinum allabentibus fiunt. sed & edulia flatus progignunt, vt in lib. de Affect. nu. 44. & de pituita quoque confirmat in lib. de Inter. affect. dicens. Cum in hepar pituita accesserit, & hepar ipsam susceperit, & humectum fuerit; statim calorem inducit, & flatum. deinde temporis progressu aqua impletur. Dolores circa vmbilicum intestina affligunt affecta. vnde alimentum incoctum, & imperfectum fit; & hinc dolorum repetitorum causæ: sunt enim intestina, quæ alimentum præbent: scriptũ nanq;

est in lib. de carni. Venis ex ventre, ac intestinis, in quæ cibi, ac potus colliguntur, postquã hi fuerint calfacti, tenuissimũ, ac liquidissimũ trahunt. crassissimũ autẽ, & fœx remanet, cõputrescitq;, & fit stercus in inferioribus intestinis. Et in fine huius lib. legitur. Siquis in septem diebus nihil edere, aut bibere velit; pleriq; in ipsis moriuntur. sunt etiã qui persuasi, vt ne desperarent se ipsos fame conficientes, sed comederent, ac biberent: verùm venter non amplius suscepit: ieiunũ enim intestinum in his diebus concreuit, ac pereunt illi. At lumborum dolor quid conuulsorũ habet, vt habemus in lib. 1. pror. siue præd. & alia gignit incommoda, quæ & in dicto lib. & in lib. de Coa. præ. sunt audienda. læsis igitur tenuibus intestinis fit imperfecta concoctio, a qua imperfecti, ac crudi humores, è quibus flatus prodeũt dolorifici, ac siccum producentes hydropem.

APHOR. XII.

Quorum alui intestinorum leuitate laborant, hyberno tempore supra purgari, malũ.

Etsi vomitus ventrem compactum soluit, & egerentem plus, quàm oportet, sistit, vt est Hip. sentẽtia in lib. 2. de mor. & in lib. 5. de mor. pop. & in lib. 6. aph. 15. tamen hoc in loco non consulit hyberno tempore id adhiberi debere remedium. cur autẽ vomitum prohibeat hoc tempore ex superioribus aph. percipi potest. Fit lienteria, quemadmodum legitur in lib. de Affect. cum ex capite, & superiori ventre pituitæ defluxus fit in ventrem inferiorẽ. quod vbi contingit, cibi ab ipso, frigefiunt, ac humectantur. & secessus ipsorũ non putrefactorum velox contingit, & corpus liquescit, dum simul cibi per multũ tempus in ventre

tre non concoquuntur ; & simul à ventre calido præter naturam calescit. Hunc per eadē curato, velut à dysenteria detentos. dysentericos autem antequā de lienteria loqueretur in eo lib. sic curauit. & verba sunt. Huius vbi purgaueris caput pharmaco in potu exhibito, quod sursum pituitam purget, & aluum lacte cocto elueris; reliquum corpus curato. Ex quibus verbis facilè intelligimus vomitum citari oportere. id quod opponitur aph. sententiæ, sed, vt in superioribus explicauimus, plurium rerum rationē habere conuenit. Et paulò infrà subdit. Hi morbi, dysenteria inquam, lienteria, ac diarrhœa, siue profluuiū ventris consimiles sunt, & oportet ipsos sic sanare, vt defluxum à capite, & superiori ventre intercipias, aut auertas: morbi enim natura hinc est, & nemo sententiā tuam reprehendet. hæc ex Hip. sententia de curatione lienteriæ, siue intestinorum leuitate. atque hanc curationem considerent medici.

APHOR. XIII.

Ad helleboros qui non facilè supra purgantur, eorum corpora ante potionem pluri cibo, atque quiete humectanda sunt.

Scribit Hipp. ac præsertim in libel. de hellebori usu. Si medicandum esse videbitur helleboro securus sursum purga, deorsum verò non. optimum verò his est victus rationē cōstituere. cum autem per vomitū maximè purget helleborus; si qui sint qui ægrè vomāt; eorum corpora ante eius potionem sunt humectanda sunt: vt facilius humor educatur, vomendo. corpus autem humectat copiosus cibus, & quies, vt ipse refert. præterea,

terea, ut in lib. 6. de mor. prop. sec. 5. inquit. Qui ueratrum bibit, si citius purgare uolueris, lauare oportet, aut comedere. Et in lib. 1. de diæ. Conuenit hellebori purgatio in uere post fomenta. Vberior igitur cibus, & quies, lotio, fomenta, & alia huius generis humectantia conferunt ante ueratri potionem. Sed postquam assumpsit, si uolueris magis ducere, corpus moueto: ubi uerò sistere, somnum facito, & ne moueto, ut habetur lib. 4. aph. 15. Quibus uerò conueniat, palam fit in lib. 1. de diæ. n. 35. & uerba sunt. Veratri purgatio à fomentis confert dirupientibus, & stupidis. & in lib. de Vict. rat. in mor. acu. Veratrũ his dare conuenit, quibus à capite fluxio fertur. quicunque uerò ex abscessibus, aut uenæ ruptura aut propter intemperantiam, aut ob aliam quandam sortem causam suppurati fiunt, talibus ueratrum ne dato.

APHOR. XIIII.

Quum biberit quis helleborum, ad motiones quidem corporum ducere magis, ad somnos uerò, atq; quietem, minus. Indicat autem nauigatio turbari motione corpus.

Quid faciendum sit ante hellebori potionem explicauit Hip. postquam uerò assumpsit homo; consulit ad motus magis ducere oportere corpus, quàm ad somnos, quemadmodũ nauigatio, quæ est motus quidam, declarat: siquidẽ is motus turbet corpora. sed eum præterea, qui veratrũ bibit, si citius purgare volueris, lauare oportet, aut comedere. hæc quidem purgationem celeriorem præstant, hæc humectando, ac leniendo, illa autem humores mouendo, & partes corporis ad expulsionem excitando. huius celeris

purga-

purgationis causa princeps nec motus nauigationis, nec cibus, nec lotio existit; sed adiutrix.

APHOR. XV.

Quum volueris magis ducere helleborum, moue corpus: quum verò sistere, somnum facito, & non moueto.

Sicut motus ante pharmaci exhibitionē exiccando reddit corpus purgationi inobediens, contrà autem quies humectando præparat: sic assumpto medicamento, motus excitat calorem, calor spiritus, hi humores, atq; hinc tandem euacuationem procurat. contrà autem, quies, & somnus, qui quies est quædam, post pharmaci potionem sistit humores, & purgationem faciendam: quin concoctionem præstat, vt in lib. de Vict. rat. in mor. acu. vbi legitur. In febre ut concoquatur vrina, siue humor; corpus quieti permittere necesse est, vngere, & æqualiter contegere, mulsamq; aquosam bibendā, & ptisanæ cremorem vesperi sorbendum dabis.

APHOR. XVI.

Carnes sanas habentibus helleborus periculosus: Facit enim conuulsionem.

Scriptum est etiam in lib. 2. apho. 36. Quorum sana sunt corpora, ij per medicamēta euacuari, cito exoluuntur. Et apho. 37. Qui bene se habent corpore ægre ferunt medicationes. Ex his igitur tribus apho. cognoscimus sana corpora non purgationem desiderare potissimum eam, quæ uehemens sit purgatio: enim est humoris uitiosi, & non sani. sed quæ carnes, & quæ corpora sana censeat Hip. innotescit in lib. de Vlceri. his uerbis. Siccū sano propius est, & humidū non sano:

est

est enim vlcus humidum. quod uerò sanum est, siccum. Hæc Hip. quæ profectò uerissima existūt, cum humiditas est putredinis author, & causa. carnes itaque sanas, hoc est, siccas, non aliena humiditate refertas, sed robustas habentes si purgentur, per pharmacum minimè clemens, qualis est helleborus; in periculum incidunt, ne conuellantur: necesse est enim contractionem fieri, vbi siccitas maior, quàm par sit, adiungatur: nam omnis quidem conuulsio à siccitate, vel ab humiditate ortum ducit, sicut aliàs docuit Hip. quæ ab humiditate, curationi magis obedit, siccitas autem renitens est, & contumax.

APHOR. XVII.

Si quis febrem non habens abstineat à cibo, & cordis morsum, seu vertiginem patitur, & oris amaritudinem sentit, purgatione indigere per superiora significat.

Non solùm de his, qui minimè febriunt, est uerus aph. sed & de febrientibus: scribit. n. Hipp. in li. 1. de mor. pop. sect. 3. In ardētibus febribus & in aliis, quibus colli dolor, & temporum grauitas, & caligo uertiginosa circa oculos, aut etiā præcordiorum distentio non cum dolore fit, his sanguis per nares erumpit. Quibus autem grauitates quidem totius capitis, oris autem uentriculi morsus adsunt, hi biliosa, & pituitosa uomūt. plerunque uerò pueris in talibus afflictionibus conuulsiones fiunt, mulieribus autem tum eadem, tum ab uteris dolores. senioribus autem, & quibus iam calor superatur, paraplegiæ uocatæ, leues siderationes, aut insaniæ, aut oculorum priuationes. In lib. autem prog. inquit. Quicunque in febre non lethali dixerit

dixerit sibi caput dolere, aut etiam præ oculis obscurum quiddam apparere, si & oris ventris morsus huic accesserit; ei biliosus vomitus aderit. Si vero etiam rigor accesserit, & partes infra præcordium frigidas habuerit; citius adhuc uomitus aderit. at, si quid ederit, aut biberit sub hoc tempus, ualde cito vomet. Eadē cōfirmat in lib. de Coa. præ. dum ait. Quibus scilicet febrientibus cibi fastidia sunt, & oris uētriculi morsus, & multum salinæ; his uomitus fit. Hæc Hipp. Si igitur febris adsit, comitenturq; prædicta sym promata; natura, siue potius febrilis calor expellet per vomitum humorem noxium: calor enim is pharmaci purgantis vicem gerit. si verò febris non tenuerit, os autē, vt recitat in lib. de Affect. amarū habuerit, & corpus grauetur, aliàs caput grauetur, & cibū auersetur; sursum purgare oportet: signa enim superioris purgationis hæc sunt, & symptomata à bile, & pituita, quæ ventriculi os lædant: vnde & illi hæc eueniant incommoda per se, secundò autem, ac per consensum capiti, & oculis.

APHOR. XVIII.

Supra præcordia dolores, purgatione indigere per superiora significant. Quicunq; verò inferiora molestant, per inferiora.

Hoc pacto arguendum esse censeo. Dolores supra præcordia purgatione per superiora indigere significant: ad inferiora verò per inferiora. sed cibi fastidium, cordis morsus, vertigo, & oris amaritudo sunt dolores supra præcordia. hæc igitur molestantia indicant vomitum facere oportere. qua de re aph. præcedēs est pars minoris propositionis.

tionis; altera quidẽ pars explicabitur in aph. 20. Curationem recitat in lib. de Affectio. n. 14. & 13. & causam, dum inquit. Si febris nõ tenuerit, os uerò amarum habuerit; & corpus grauetur, & cibum auersetur, pharmacum uomitoriũ scilicet dandum est. patitur autem hæc à bile; cum in uenas, & articulos incubuerit, & firmata fuerit. alij uerò dolores, qui in æstate circa uentrem fiunt, siquidem ad præcordia, & cor tenderint; aquã mulsam aquosam facito; & aceto tribus heminis affusis, tepidam bibendã dato. &, ubi modico tempore ipsam retinuerit, & igne, ac uestibus cõcalefactus fuerit; uomat. si uerò à uomitu rursus accesserint, ac suffocauerint; rursus uomitum facit. aut ipsum multa calida lotum, per clysterem sublue, & tepefactoria adhibe, si affuerit dolor. patiuntur autem hæc maximè à pituita, cum commota ad cor allapsa fuerit. si uerò transierit dolor aliàs ad alium uentris locum, & febre caruerit; multa calida lauetur, & doloris gratia bibẽda dentur, quæ in pleuritide sunt descripta, aut alia prout tibi uisum fuerit. si uerò à dolore non liberetur; p pharmacũ deorsum subpurgetur. à cibis autem abstineat, quousque dolor affuerit. tales autem dolores, qui sic errant, a bile fiunt. Qui uero dolores infra umbilicum fiunt, de his in apho. 20. agemus.

APHOR. XIX.

Qui in medicamentis purgati, non sitiunt non quiescunt, priusquam sitiant.

Quicunque in pharmacorum potionibus non sitiunt, dũ purgantur, non cessant purgari prius, quam sitierint. hæc sententia cum superiori aph. copulatur per modum circũductionis. sius exi-

stit

sit absolutæ purgationis signum, atq; cupiditas quædã est: & cupiditas hæc est humidi indigentia: nam plurimum euacuatũ est per pharmacũ: sitis enim, parte quadam interiore siccata, vt a.t Arist. in par. 27. prob. 2. solet accidere: exiccantur autem potissimum partes corporis supernæ.

APHOR. XX.

Non febricitantibus si tormina acciderint, & genuum grauitas, & lumborum dolor, purgari inferius oportere significatur.

Hic aph. est altera pars minoris propositionis in aph. 18. descriptæ. vnde argumentatio hoc pacto conficiatur. Supra præcordia dolores significant hominem purgatione indigere per superiora, infra verò per inferiora. sed cibi fastidium, cordis morsus, vertigo, & os amarũ dolores sunt supra præcordia: tormina verò, genuum grauitas, & lumborum dolor infra præcordia. quarè mala, quæ supra præcordia afficiunt, hominem vomitu opus habere arguunt: quæ verò infra, purgatione inferna. Hæc notas medico dant duplices: alteram humoris præparati: alteram loci, per quem purgari oporteat. Quòd autem humor sit paratus, indicat aphor. 73. cuius verba sunt. Quibus ilia suspensa murmurantia, lumborum dolore superueniente his alui humectantur, nisi flatus erumpant, aut vrinæ multitudo. & hæc in febribus: nam, vt diximus in aph. 17. febrilis calor veluti purgans pharmacum se habet. In libro autem de Coa. præn. hæc sequuntur. Quibus cibi fastidia sunt, & oris ventriculi morsus, & multum saliuæ, his vomitus fit: quibus verò ructus adsunt, flatus, strepitus,

ac eleuationes uentris, his fit alui exturbatio. si dolores infra umbilicum non sint humoris purgandi notæ; molli infuso per clysterem immisso subleuito. si uero non sedentur, pharmacum deorsum purgans dato. quicunque vero dolores derepente in corpore fiunt citra febrem, in his lauare multa calida conducit, & tepefacere: nam pituita, & bilis compacta fortia sunt, & præualent in quacunq; corporis parte constiterint, & laborem, ac dolorem fortem exhibent. diffusa uero debiliora sunt, quacunque corporis parte manifesta fuerint. hæc Hipp. in lib. de Affect. n. 16.

APHOR. XXI.

Deiectiones nigræ qualis est sanguis niger, sponte venientes, siue cum febre, siue sine febre, pessimæ. Et quanto colores magis praui fuerint plures, peius: Cum medicamento uerò melius, & quanto colores plures non parui.

Si qua fiat purgatio, qualia esse oporteat excrementa exeuntia docet Hipp. ab oppositis sermonem sumens, & hanc humorũ, qui secedunt, diuisionem constituit. Deiectiones quæ fiunt, vel sunt unius coloris, uel plurium: atq; hi uel boni, uel mali. & dum fiunt, aut sponte ueniunt, aut cum medicamento: & ab homine febriente, aut non febriente. si igitur deiectiones fuerint unius coloris, ueluti nigri, qualis est sanguis niger, & sponte fiunt siue ob homine febriente, siue non febriente; hæ sunt pessimæ. si plurium fuerint colorũ prauorum; quo plures fuerint hi colores excremẽtorũ praui, eo peiores erunt deiectiones.

Si uerò non sponte ueniant, sed arte, ueluti phar maco purgãte siue color sit unus, siue plures sint mali; meliorem exhibent notam, quàm quæ sponte & mali: sed quantò colores fuerint plures non praui, tantò meliores. Quare nigra deiectiones siue nigra bilis fuerit, siue ueluti sanguis niger, ut affirmat in aph. 24. huius lib. sponte uenientes pessimæ sunt, & colores quantò magis nigro erunt propinqui, tantò plus prauitatis obtinebũt. & idcirco legitur in lib. de Coa. præno. lethales egestiones sunt pinguis, nigra, liuida, cũ graueolentia, & biliosa habens in se simile quiddam ciceri, aut fabis fresis, aut ueluti floridos sanguinis grumos, & quæ odore similis est egestioni infantium, & uaria, eademq; diuturna, talis autem fuerit cruenta, ramentosa, biliosa, nigra, prassina & simul & permutatis uicibus. lethalis quoq; est omnis, quæ sensum ægri fugiens exit. malæ sunt etiam egestiones ualde rubræ ærugi nosæ in quartanis. Et in lib. progno. si aquosa admodum, aut candida, aut admodum crocea, siue uiridis, aut spumans sit egestio; hæc omnia mala sunt. si exigua, glutinosa, candida, subcrocea, leuisq; sit, mala. exitiosior autem, si nigra, aut liuida, aut opima, aut fœtida sit. si uersicolor est; diuturnior quidem, sed tamen exitialis. hæc strigmenta habebit, ac biliosa erit, cruenta, porracea, & nigra, & quæ aliquando simul, ali quando uicibus excernuntur. in lib. autem de Vict. rat. in morb. acu. perdiscendum est, cum exurgit, defectu animæ corripiatur, & si facilè spĩ ret, & si deiectio nigra admodum fuerit, uel qualis sanorum. nigra mortem significat: similis autem sanis cum omni die apparuerit; salutem. atque hæc de coloribus deiectionum prauis potissimum

tissimum in morbis acutis. optima contrà egestio est mollis, cohærens, compacta, ac subfulua, non ualde graueolens, pro eius hora consueta, copia pro ratione ciborum ingestorum. unde nō est copia iudicanda, sed substātia, & qualitas. In coa. prænotionis, spumosa alui egestio, aquosam cum uirore, pallidā habens subsidentiā, mala est. mala etiam purulenta, & nigra, cruenta mala, cum febre, & aliàs. & uaria, abundè bile colorata mala est, tantòq; deterior, quantò colore magis horrenda est p̄ter quàm in medicamētorum usu: in hoc n. periculo uacat, si non copia excedat. Et paulò infra. Egestio alui nigra uelut sanguis, & cum febre, & sine febre mala est. malæ item omnes uariæ, abundè ex bile coloratæ. Egestionum itaque colores mali hi existunt; qui si complicati fuerint, nō melior erit nota, sed eò peior, quò colores erunt plures, ac praui. Causa autem nigredinis est tum frigus, ut legitur in li. 5. aph. 20. coagelans, aut calor adurens.

APHOR. XXII.

Morbis quibuslibet incipientibus, si atra bilis, uel supra, uel infra exierit, lethale.

In superiori aphor. non constituit morbum, neque partes morbi, neque speciem humoris egest. in hoc autem, morbis quibuscunque incipientibus asserit atram bilem supra, uel infra prodeuntem signum esse lethale. In lib. de Iud. hæc uerba sunt. Quibus in egestione inferne bilis atra subsidet, si copiosior, maior est morbus. si paucior, minor. In libro præterea de Coa. præno. sic legitur. Febrienti si atra bilis

in principio sursum, uel deorsum prodierit; lethale est: nam, quemadmodum inter anni tempora autumnus est magis letifer; sic inter humores atra bilis. hanc si natura plurimam genuerit; non est homini natura, sed hostis ad perniciem ducens, si verò etiam nec multam, nec paucam producat, sed negligat eam, quæ inter omnes corporis humores viscosissima est, & sedes diuturnissimas facit; fluit, testans naturæ negligentiam.

APHOR. XXIII.

Quibuscunque ex morbis acutis, aut diuturnis, vel ex vulneribus, siue quouis alio modo extenuatis, nigra bilis, siue uti sanguis niger desubter exierit, postridie moriuntur.

Prædictos duos aph. copulat Hipp. & ostendit perniciem, quam affert atra bilis, vel vti sanguis niger; censet enim si talia egerantur, sequenti die hominem perire: nam, vt antea diximus, natura ad perniciem aut eam summè auxit, aut destituit. In lib. de loc. in homi. non de egestione atrabiliaria, sed de vomitu sic loquutus est. Ex quacunq; causa malè affligente quis atram bilem reuomuerit; moritur, qui vulnus habet. contrà legit in lib. 2. præd. n. 44. & verba extant. Dolores in humeris aborientes, qui ad manus descendunt; & torpores, ac dolores inducunt; his abscessus non succedunt: verùm nigram bilem vomentes sanantur. qui verò isthic in humeris manent, aut etiam ad dorsum progrediuntur; eos puris, aut atræ bilis vomitu effugiunt.

sed de his ita considerationem facere oportet: siquidem enim facilè spirauerint, ac graciles fuerint; atram bilem ipsos uomituros esse spes est. si ægrè spirauerint, & color in facie fiat siue rubicundus, siue niger, prius non existens talis; eos magis pus sputuros esse est sperandum.

APHOR. XXIIII.

Difficultas intestinorum, si ab atra bile inceperit, lethalis est.

Dysenteria non unam habet causam internã, sed plures, quæ quot sunt, tot dysenteriæ species ac sæpe fit, ut ea mutetur, quemadmodum si à sanguine in pituitam salsam, uel in flauam bilẽ, uel in atram fiat transitus: nam si à minus prauo humore ad prauiorem decliner; est malum: si uerò ab iniquissimo omnium incipiat; uel breui perimit, uel naturam abolet, ac perdit: quæ cum postea restaurari non possit; ad perniciem hominis tendit. quare, si morbis quibuscunque incipientibus atra bilis, quæ est omnium humorum perniciosissima, uel supra, uel infra prodierit; lethale est: dysenteria si ab atra bile incœperit; lethalis erit. Notas & curationem dysenteriæ scripsit Hip. in lib. de affectio. ubi hoc pacto legitur. Dysenteria cum habuerit; dolor adest per totum uentrem, & tormen, & egerit bilem, ac pituitam, & sanguinem conbustum. huius vbi purgaueris caput pharmaco in potu exhibito, quod sursum pituitã purget, & aluum lacte cocto eūeris; reliquum corpus curato. Et si febre caruerit; pinguibus, & dulcibus, ac liquidis subducito aluum. & multa calida partes sub vmbilico lauato; si dolor affuerit. morbus hic fit, ubi bilis, & pituita in uenas, ac aluũ incubuerint. ægrotet quidem

dem sanguis, & corruptus secedit. ægrotat autem & intestinum, & raditur, ac exulceratur. Et propterea si ulcus fuerit ab atra bile inceptum; est perniciosum ualde, ac cancro simile.

APHOR. XXV.

Sanguis quidem supra qualiscũq; fuerit, malum: infra autem nigra deiecta, bonũ est.

Variam habet aph. explanationem. quidam.n. ex Hippo. sententia aiunt sanguinem sursum, et deorsum abscedere aut decumbendo, aut effluendo. si abscessus fiat supra per decubitum, non autem per defluxum; semper est malus: nã scriptũ est in lib. 5. aph. 40. mulieribus, quibus ad mammas sanguis colligitur; furorem significat. Et in lib. de uirg. mor. si uenarũ osculum non apertũ fuerit; sanguis non habens effluxum præ multitudine resilit ad cor, & ad septũ transuersum. cũ igitur hæc repleta fuerint; cor fatuum fit. deinde ex fatuitate torpedo, & postea ex torpedine delyrium apprehẽdit: quemadmodũ cum aliquo diu desidẽte, sanguis ex coxis, ac fœmoribus depressus in tibias, ac pedes torporẽ inducit. In lib. autẽ de Inter. affect. n. 5. si in pulmone uarix fiat; tussis sicca corripit, rigor, & febris in principio morbi. fit morbus ab atra bile, & à labore. cũ uenæ cauæ per pulmonem tendentes, sanguine, aut atra bile impletæ fuerint; uenulæ aliæ in aliis rumpuntur, ut quæ in angustiis sint conclusæ, & exitum non habeant: & dolorem exhibent, ac flatum in pulmone. hic morbus curatu difficilis est. Dolor præterea capitis corripit hominem, si uenæ in capite repletæ fuerint sanguine, ut in lib. 2. de mor. legitur. si igitur fluens sanguis decumbat ad partes superas, nec extra fluat; lædit

semper: superiores.n.inferioribus partibus sunt præstãtiores. si uerò fluẽs exeat, uel per nares, vel per os tẽpestiuè; perpetuò bonũ est: intẽpestiuè aũt malũ: scriptũ etenim est in hoc li.4.aph.60. quibus in febribus aures obsurduerunt; sanguis ex naribus fluens, aut aluus turbata soluit morbũ. Et li.5.aph.33. mensibus deficiẽtibus sanguis ex naribus fluẽs, bonũ. si uerò inopportunè fluat malũ. habemus.n.in li. de Coa. præno. in sanguinis fluxu multo, aut singultus, aut conuulsio mala est. Et sanguinis è naribus fluxio in febre ardente quarta die, mala est, si nõ aliquid bonũ cõciderit. quinta minus periculosa est. Et quibus sanguis in febre quartana fluxerit ex naribus, mala. si per os sanguis erumpat, tẽpestiuèq; uomatur confert: scribit.n.in lib. de Coa. præno. Sanguinis uomitus in sterilibus ad conceptionẽ prodest. Et in li.7.aph.37. qui sanguinẽ euomũt, si sine febre quidẽ, salutare: si uerò cũ febre; malũ. Si præterea sanguis deorsum abscedat per decubitũ, cũ plerunq; is grauis existat, ac inde terrestris, & niger; est bonũ, si tẽpestiuè descendat: in li.n.6. aph.21. ait Hip. in insanientibus si uarices, uel hæmorrhoides superuenerint; insaniæ fit solutio. nec à venis hæmorrhoidalib⁹ dictis semp fluit sanguis: sed aliàs sunt clausæ, aliàs aptæ, ut habet in li. de hæmor. & q̃q̃ clausæ sunt; prodest tamẽ sanguinis ille abscessus ex nobilioribus ad ignobiliora loca factus. Sed si p effluxũ abscedat; magis confert: unde in li. de Coa. præno. sanguine paluũ egesto seruantur, quibus dolores p̃cordiorũ, oris uẽtriculi, hepatis, partiũ circa umbilicum: nõ aũt egesto, moriuntur. si aũt intẽpestiuè fluat; malũ, ut in superioribus aph. asseruit Hip. peius aũt, si nigra. quare in lib.1. præd. nigrorum

rumper aluũ transitus post sanguinis deiectionẽ malũ: & in Coa. præ. nigra ante mortẽ per aluũ subeunt in præcordiorũ inflãmatione cũ suppura tione. Et sanguinẽ splendidũ egerere malũ est tũ alias, tũ siquis dolor affuerit. Et subdit. mala etiã egestio purulẽta: & nigra cruenta mala cũ febre, & aliàs. lethale autem, & aluũ sanguine manare, multa grumosa egestione, itemq; alba, ac liquida cũ uentre in tumorẽ eleuato. Egestio alui nigra uelut sanguis & cũ febre, & sine febre mala est. Hæc ex Coa. præ. Alij uerò alio modo rem explicãt: sanguinẽ ex natura tributũ fuisse animali ad nutritionẽ, & accretionẽ censentes. uñ si effluat, non obit propriũ munus, ac natura languet cum illiu ad ipsum conficiendũ laboret: &, cũ sanguis sit rubicundus, si niger infrà eiiciatur; bonũ: suprà enim præter rei naturam esset, si niger efflueret, ueluti is, qui crassus sit, & grauis. Nonnulli quoq; arbitrantur quoties sanguis intempestiuè effluat suprà, uel infrà, niger, uel rubicundus, etiam perpetuò malũ esse. & afferunt uerbũ illud intempestiuè, siue præter rationẽ, siue occasionẽ respicere oportere naturam hominis, res non naturales, circunstantes, ac tandẽ præternaturales.

APHOR. XXVI.

A difficultate intestinorum habito, si veluti caruncula exeant, lethale est.

Legimus in li. 3. de diæ. n. 12 descriptionẽ hãc de intestinorũ difficultate, q̃ à Græcis dysenteria dr. Vbi corpore calefacto, purgatio acris fiat; tũc & intestinũ radit, & exulceratur, & sanguinolenta egerunt. hoc aũt dysenteria à mala intestinorũ affectione appellatur, morbus grauis, & periculosus. Et in li. de Affectio. n. 24, cãs, & modos recen

set

ſet huiuſce morbi, dum ait. morbus hic fit, ubi bilis, & pituita in uenas, & aluum incubuerint. ægrotat quidē ſanguis, & corruptus ſecedit. ægrotat autem & inteſtinum, & raditur, & exulceratur. fit autem hic morbus longus, & laborioſus, ac lethalis. & ſiquidē robuſto adhuc corpore curetur; ſpes eſt fugæ. ſi uerò colliquato iam, & uentre omnino exulcerato; nulla uitæ ſpes ſupereſt. quædam igitur dyſenteria eſt lethalis, quædam minimè. In li. aūt 2. præd. n. 30. q̄ mala ſit dyſenteria ſic profert. Dyſenteriæ ſi cū febre inuaſerint, aut uarijs alui egeſtionibus, aut cū hepatis inflāmatione, aut præcordij, aut uentris, aut quæ doloroſæ fecerint, aut cibos intercipiūt, ſitimq; inducunt, hæ omnes malæ ſunt. & qui ſanè plurima horum malorum habuerit, citiſſimè peribit: cui uerò pauciſſima, huic plurima ſpes eſt. moriuntur autē ex hoc morbo maximè pueri quinquennes, & ſeniores adhuc decennes. reliquæ uerò ætates minus. At quæ dyſenteriæ commodæ ſunt, hæ mala hæc non inducunt. uerùm ſanguine, ac ramentis egeſtis, deſiuerunt ſeptima die, aut decimaquarta, aut uigeſima, aut quadrageſima, aut intra hæc tempora: huiuſmodi enim egeſtiones etiam eos, qui prius ſunt in corporibus, morbos ſanant, antiquiores uerò diutiore tempore, recentiores autem in paucis diebus: nam & quæ uterum geſtant, ipſæ quoque ſuperſtites magis euadunt ad partum, & ex partu, & fœtus conſeruant, ſanguine, & ramentis egeſtis, etiam per multos menſes, niſi dolor ipſis affuerit, aut aliud quoddā malum ſignū acceſſerit ex his, quæ in dyſenteriis ſcripſi. ſic Hipp. quare non omnes dyſenteriæ, quanquā ramenta egeruntur, nō ſunt pernicioſæ: quia morbos ſanant quoſdam.

APH.

APHOR. XXVII.

Quibus in febribus sanguinis fluxerit multitudo quacunque ex parte quum reficiuntur, alui his humectantur.

Eandem habemus sententiam in lib. de Coa. præ. quæ extat. Quibus in febribus sanguis abundè undecunque profluxit, his in refectionibus a morbo alui humectantur. Calor autem febrilis uenas aperuit, habetur enim in loco purgantis pharmaci, ut diximus in apho. 17. huius lib. unde expellitur cum sanguine calor externus. internus porro a natura rectus, siqua remanserit materialis causa; eā potissimum per sedem expellit. hac de re alui humectantur sanguine copioso effuso. humectant præterea alimenta humida, vt scriptū est in lib. 2. de diæta. humectāt balnea, vnctio calida, umbra, & frigus: item sudor ad colliquationis reliquias: sic uomitus propter colliquationem præ labore: sic somnus, segnicies, & ocium. hæc omnia in lib. 2. de diæta.

APHOR. XXVIII.

Quibus biliosa deiectiones superueniente surditate cessant, & quibus surditas, superuenientibus biliosis deiectionibus cessat.

In lib. de iudica. hæc leguntur. Quibus in febribus aures obsurduerūt, his non soluta febre, insanire necesse est. soluit autem sanguis ex naribus erumpens, aut aluus biliosa egerens, aut dysenteria accedens, aut coxarum, aut genuum dolor: humor enim abscedit per effluxum, aut per decubitum. in li. aūt. 2. de mor. pop. sect. 5. hæc inspicienda sunt. Dolorem in locis infernis forte surditas soluit, itemq; sanguis multus ex naribus

erumpens:

erumpens: nã, dũ causa recedit ex infero loco, recedit & effectus, uerùm si in loco permaneat; ibi effectus, siue morbus sit, siue symptoma, roboratur: in li. n. de Coa. præno. hæ sententiæ extãt. Surditas in acutis, & turbulentis consequens malũ, malũm etiã in longis. in his autem dolores etiã ad coxas deducit. in febribus surditas aluum sistit. Et si humor in capite persistat; aluus sistitur, & urina absq; subsidentia est. huic mentis emotio, abscessus iuxta aurem, tremor, linguæ resolutio, & torpor: hæc ex lib. de Coa. præno. si cui igitur febricitanti. surditas primò accedat, deinde biliosa deiectio superuenit; surditas aboletur; contrà si primum deiectio biliosa corripiat, deinde surditas accedat; sistitur deiectio. At, si surditas accedat in febribus, & deiectio biliosa non fiat; insanire est necesse.

APHOR. XXIX.

Quibus in febribus sexto die rigores fiunt, difficile iudicium sequitur.

Hæc iudicii difficultas prouenit aut à natura rigoris, aut à tempore, in quo fit, aut ab utrisq; non à sola rigoris natura: siquidẽ rigor nota existat crudi humoris, uel flatus abscedentis per decubitũ, uel per effluxionẽ. & huiusmodi abscessus quãdoq; est bonus, ut in febre ardenti; qñq; malus, ueluti si aliquod symptoma rigorẽ comitetur, qualis est sopor, conuulsio, & id generis. Nec sextus dies omnino est in causa; adiuuat tñ cũ sit decretorius imperfectus; si diebus imparibus cõparare ipsum uelimus. de his autẽ in li. 2. aph. abundè ex Hipp. sententia egimus. Cum igitur nec solus rigor, nec solum tempus pariant hanc iudicii difficultatem; & rigor quo ad eius

causam

causam, & tempus quo ad motum causæ simul eam efficient: nam & rigor plerunq; imperfectè indicat, & dies sextus quoque. De rigore autem plura aliàs.

APHOR. XXX.

Quibuscunque accessiones fiunt, quacunq; hora febris dimiserit, si eadem cras occupauerit, iudicium habent difficile.

Quæ ordinem seruant, ea sunt à quadam natura stabili, ac permanente. quæ uerò eum conseruant; à casu ortum ducunt, non à natura. Vnde breuia sunt, ac facilè corruptibilia. quæ igitur febris eandem habet accessionem eadē hora quotidie, siue alternis, uel ternis diebus, prouenit à quadam natura permanenti eadem: nam, si natura illius morbi esset uagans, instabilis, atque corruptibilis; sic & morbus ipse. qua de re ea febris, quæ quotidie eadem hora inuadit, dimittitur, oritur à naturali causa eadē permanenti. contrà quæ ordinem non tenet, breui soluitur ob dictam rationem; fit enim non à causa naturali, sed à casu, uel ab accidenti. præterea cuius morbi accessio, uel diminutio eundem tenet ordinem tum in substantia, tum in modis sequentibus, & circunstantibus naturam, habet materiam, quæ mouetur perpetuò eadem substantia, & modo motus eodem, ac specie eadem. quæ non; contrà. Ex his intelligitur quædam natura addita priori naturæ, atque cum hæ duæ simul consistere non possint: altera enim est uia ad corruptionem animalis, altera ad eius uitam; euenit, ut ex earum mixtione iudicium euadat difficile.

APH.

APHOR. XXXI.

Lassitudinem habentibus in febribus in articulos, & circa maxillas potimum abscessus fiunt.

Spontaneæ lassitudines morbos prænuntiant. lassitudo autem, à qua quis febriens tenetur, est spontanea, hoc est à causa interna, quæ primum inest in corpore, deinde calor febrilis liquefacit concreta fluxioni parata, quæ ad articulos defluunt, consistuntque. itaque legitur in lib. de loc. in ho. de lassitudinis causa hoc pacto. Lassitudine affliguntur; quia carnes cum bilem habuerint, non quiescunt, sed concutiuntur, & concussæ laborant, ac delassantur, uelut in itinere faciendo concussæ. Et paulò antè quo modo fiat abscessus, & labor, ostendit his uerbis. Mucus omnibus à natura est, &, cum hic purus fuerit; articuli sani sunt, & bene moueri possunt, utpote lubrici inter seipsos. labor autem, & dolor fit, ubi à carne humiditas fluxerit uitiosa: primum enim articulus stabilitur: non enim lubrica est humiditas, quæ de carne influxit. deinde ut multa, & ualde sparsa, & ex carne irrigata, semper resiccatur, & ut multa existens; & articulo ipsam non capiente effluit; & malè stabilita eleuat neruos, quibus articulus colligatur; ipsosque inconnexos, ac dissolutos facit. Hæc ibi leguntur. unde, cum febrilis calor carnes calfaciat, humores uitiosi, qualis est flaua bilis, cócutiunt carnē, atque hinc lassitudo. fluunt præterea ad articulos, abscessusq; generant. ad maxillas quoque fiunt, fortè quoniam solæ ex osibus, ut scriptum est in lib. de Carni. in seipsis uenas habent, & ob

id

id alimentum amplius in ipsis, quàm in alia ossa trahitur. & si uitiosum sit alimentum; ibi fieri abscessus possunt. Hunc apho. legimus in lib. de humo. sic. In febribus ad articulos, & circa maxil las maximè abscessus fiunt, prope sane dolores uniuscuiusque, ad supernam partem magis, & in totum. Si uero lentus fuerit morbus, & deorsum tendens; inferne etiam abscessus fiunt. maximè autem pedes calidi infernè significant: frigidi, supernè.

APHOR. XXXII.

Quibuscunque resurgentibus ex morbis si quid laborauerit, hic fiunt abscessus.

Eundem apho. habemus etiam in lib. de humo. sic explicatum. Quibus ex morbis se erigentibus statim in manibus, aut pedibus dolores fiunt, in his abscessus contingunt. Fiunt autē dolores in his locis ob humiditatis copiā, uel inopiam: nam scribit Hip. in lib. de nat. hu. ægrotat homo, cum quatuor humorum quid minus, aut amplius fuerit, aut separatur corpore, & non fuerit reliquis omnibus cōtemperatum: necesse est enim cum quid horum secretum fuerit, & per se steterit; non solum eum locum, unde secessit, morbidum fieri, sed etiam eum, in quo stat, & in quem propter nimiam copiam diffusum est, dolore, ac morbo uexari: etenim, cum quid horum extra corpus fluxerit amplius, quàm redundat; euacuatio ipsa dolorem exhibet. rursus itaque si idem intus fecerit euacuationem, & transitionem, ac ab aliis secretionem; geminatum dolorem exhibere necesse est, uelut dictum est, nempe & unde secesit, & ubi receptum redundat.

APH.

APHOR. XXXIII.

Sed & si ante morbum aliqua parte laborauerit, hic morbus firmatur.

In lib. de humo. cum superiore apho. præsens copulatur: scribit enim Hipp. Quibus ex morbis se erigentibus statim in manibus, aut pedibus dolores fiunt, in his abscessus fiunt. Sed & si quid doluerit quis antea, quàm ægrotet; ad eas partes infirmatur, quemadmodum etiã tussientibus, & anginosis in Perintho: faciũt enim tusses abscessus, uelut etiam febres. iuxta eandem rationem contingit ob humorum, aut corporis colliquationẽ, & frigiditatẽ. Itaque, cum pars aliqua corporis laborauerit ante morbum; in illa morbus firmatur.

APHOR. XXXIIII.

Si à febre habito tumore non existente in faucibus, strangulatio repente superuenerit, lethale.

Sic legitur in li. de Coa. præno. In febribus derepente suffocari, & deglutire non posse, citra tumorem, malum est. collum conuertere non posse, neque deglutire, ut plurimũ lethale est. Suffocatio, siue strangulatio hæc fieri uidetur, ut in sequenti apho. ostendit à conuulsione quadam. sed conuulsio febri superueniens mala est. At in Coa. præno. suffocationem uehementem, & spirandi difficultatem inducunt anginæ, quæ neque in collo, neque in faucibus quicquam conspicuum faciant.

APHOR. XXXV.

Si à febre habito collũ peruertitur, & vix põt deuorare, sine vllo tumore, lethale est.

Vt supra diximus ex Coa. praeno. Collum conuertere non posse, neq; deglutire, ut plurimum lethale est: conuulsionem enim significat.

APHOR. XXXVI.

Sudores febricitanti si inceperint boni, & tertio die, & quinto, & septimo, & nono, & undecimo, & quartodecimo, & septimodecimo, & vigesimo, & vigesimoseptimo, & trigesimoquarto. Hi enim sudores iudicant morbos. Qui vero non ita fiunt, laborem significant & morbi longitudinem, & recidiuam.

Sudor optimus est, qui febrē in die iudicatorio soluit. commodus autē est & qui leuat. frigidus uero, & circa caput solum, ac collū contingens, malus est: nam & temporis diuturnitatem, & periculum significat. sed hanc sententiam protulisse uidetur Hip. pro his, qui febre ardēte aut morbo acuto tenentur: etenim uerba extant in lib. de Vict. rat. in mor. acu. ubi de febre ardente agitur. Si sanguis ex naribus fluxerit; soluitur affectio: itemq; si sudores accedant iudicatorij, genuini, cum urinis albis, & crassis, & subsidentiis leuibus: & si abscessus aliquis fiat. si uero absque his soluta fuerit; recidiua rursus aegritudinis continget, aut coxae, aut crurum dolor emerget, & crassa expuet, si sanus futurus est. In lib. autem progno. dum de sudore differit, haec refert. Sudores optimi sunt in omnibus acutis morbis, qui in diebus iudicatorijs fiunt, & febrem perfectè submouet. boni uero sunt, qui per totū corpus cōtingentes homi

 nem

nē facilius morbum ferre faciunt. qui uerò tale quid non effecerint, incommodi sunt. pessimi autem sunt frigidi, tantum circa caput, & faciem fientes, & circa ceruicem: hi.n.cum acuta febre mortem præsignificant, cum mitiore uerò longitudinem morbi. quare morbos acutos indicant sudores, non longos: deinde si copiosè exeant, ac per uniuersum corpus, non frigidi, & diebus decretoriis, qui cum sint operum naturæ constituti fines, sicut in lib. 2. aph. disseruimus; fiet, ut si alii dies præter relatos sudorem producant, is non à natura gubernāre, sed à ui morbi, uel causæ proueniat: & idcirco mortem, aut morbi longitudinem, aut recidiuam significet.

APHOR. XXXVII.

Frigidi sudores cum acuta quidem febre mortem, cum mitiori autem longitudinem morbi significant.

Hip. in lib. prog. scribit hæc. Considerare conuenit sudores in summa: fiunt.n. aliqui propter corporum exolutionem, aliqui propter inflammationis uigorem. qua de re quidam fiunt à corporis natura, quidam à morbi ui. Fit sudor, si natura sit exolutioni parata, fit si inflāmatio uigeat, fit, si utraq; ualeat. uerùm quandoque calidus, quādoq; frigidus prodit: in lib. n. 1. de morb. legitur. Calidus quidem sudor de percalefacto malo, & exusto, & attenuato, & debili, & non ualde multo secernitur, & necesse est ipsum calidiorem ex corpore excerni: frigidus autem de ampliore malo, & de eo, quod reliquum est, & adhuc ualidum, & nondum putrefactum, neq; attenuatum, neque exustum, & frigidior, & crassior, ac graueo-

lentior

lentior prodit. manifestum autem id fit ex hac re. qui frigidum sudorem exudant, è longis morbis plerunq; ægrotant, incalescente malo eo, quod in corpore relinquitur. qui verò calidū sudorem excludunt, citius à morbis liberantur. Cū autem frigidus sudor à materia procedat copiosa ualida, non uicta à naturali calore, sed frigida, & crassa; in molestiori febre mortem denuntiat: propterea quod non regitur à natura gubernāte, sed à morbi uigore, & corporis exolutione. in benigniori autem, morbi longitudinem præmittit: materia.n. frigida est tardi motu, ac præterea clementis. Nec febrem acutam hoc tempore appellat Hip. eam, quæ in genere morborum acutorum collocatur, qualis febris ardens existit: sed illam, quæ uehemēs sit uel propria natura, uel causæ tentum, uel symptomatum, uel omnium, sicut uerbum illud Mitiorem significat, & alia Hip. loca declarant. Quærit autem Arist. in par. 2 prob. 35. cur calidi sudores frigidis meliores habentur. Respondet, an quòd omnis sudor excrementi cuiusdam secretio est. parum autem excrementi amplius incalescere consentaneum est. plus autem non ægrè, sed minus. neq; sudor frigidus excrementi multi indicium esse potest. quocirca morbos quoque facit is largiores.

APHOR. XXXVIII.

Qua parte corporis sudor est, ibi significat morbum.

Aut est morbus, aut est causa morbi in ea parte corporis, in qua est sudor, nisi quid prohibeat, uel consentiat.

APHOR. XXXIX.

Et qua parte corporis calor, aut frigus, ibi morbus.

In lib. de Nat. hu. hæc leguntur. corpus hominis habet in seipso sanguinē, & pituitā, & bilem duplicem. atque hæc sunt ipsi corpori natura, & per hæc ægrotat, & sanus est. Sanus maximè est, vbi temperamentū inter se habuerint moderatum tum facultate, tum copia, & vbi maximè fuerint permixta. Aegrotat autem, cum horum quid minus, aut amplius fuerit, aut separatur in corpore, & non fuerit reliquis omnibus contemperatum; necesse est enim, cum quid horū secretum fuerit, & per se steterit; non solum eum locum, vnde secessit morbidum fieri; sed etiam eum, in quo stat, & in quem propter nimiam copiam diffusum est, dolere, ac morbo vexari. Hæc Hipp. vnde meritò dixit. Qua parte corporis calor, aut frigus sentitur, ibi morbus existit: nam ibi aut accessit, aut recessit, aut secretum est quid humorum prædictorum.

APHOR. XL.

Et vbi in toto corpore mutationes, & si corpus refrigeretur, vel rursus calefiat; vel color alter ex altero fiat, longitudinem morbi significat.

In lib. de Iudica. cū superiori aph. hic coniungitur his verbis. Et vbi in corpore caliditas, aut frigiditas, hic morbus est, & ibi in toto corpore mutationes repentinæ fiunt: & si corpus perfrigeretur, aut rursus calefiat, aut color alius ex alio transmutetur; morbi longitudinem significat. sed ad summum omnis humoris abscessio,

quæ-

quæ morbum ad primas indicationes nõ soluat, morbi longitudinem declarat. quare in Coa. præno. scriptũ est. morbi longitudinẽ significãt egestiones, q̃ valde liquidæ fiunt, & rursus cõpactæ, meracæ, stercoraceæ. quapropter & calor, qui vniuersum nũc petat, nunc frigus, ac itidẽ modò color albus, modò flauus, ac tandẽ quæuis mutatio perseuerãs morbũ fore longum protendũt.

APHOR. XLI.

Sudor multus ex somno factus absque causa manifesta, corpus vti pluri cibo significat: si verò cibum non accipienti hoc accidat, scire oportet, quod euacuatione indiget corpus.

Cum homo sanus plus alimẽti assumat, quàm opus sit, aut plus humoris cõtineat, q̃ oporteat; ei præceptũ sit victũ attenuare, aut copiosos humores, atq; redundantes euacuare. Quod autem vberiori alimento vtatur, q̃ sit necesse: vel ꝙ humorũ euacuatione indigeat, indicium sit sudor multus ex somno factus absq; causa manifesta. Cur verò dormientes magis sudare solemus q̃ vigilantes, disputat Arist. in par. 2. prob. 17. & 2?. & inquit. An ꝙ sudoris origo intrinsecus existit: interna autẽ calidiora habemus. ergo calor intimus humorẽ diffundens intimũ educit. An humoris aliquid semper à corpore effluit: sed latet: quia nihil solidum est, cũ humor occurrens se colligat. argumento cur ita sit, ꝙ partes calorores assiduè sudant. Qui igitur sanus admodũ sudat ex somno, valde repletus est, atque morbo propinquus, nã legitur in lib. de sud. sudor multus intemperatè oboriens sano morbum significat, æstate minorem, hyeme maiorem.

APHOR. XLII.

Sudor multus calidus, vel frigidus semper fluens, frigidus magis, calidus minus significat morbum.

In lib. 1. de mor. hæc leguntur. Qui frigidum sudorẽ exudant, è longis morbis plerunq; agrotant, inualescente malo eo, quod in corpore relinquitur. Qui verò calidum sudorem excludunt, citius à morbis liberantur. causam autem antea narrauit Hip. in eodem loco, & inquit. Calidus sudor secernitur de percalefacto malo, & exusto, & attenuato, & debili, & non valde multo, & necesse est ipsum calidiorem ex corpore excerni. frigidus autẽ de ampliore malo secernitur, & de eo, quod reliquum est, & adhuc validũ, & nondũ putrefactum, neq; attenuatum, neq; exustum, & frigidior, ac crassior, & graueolentior prodit. Causam agentẽ, & materialẽ prius his verbis explicauit. Quicunq; morbi in iudicatorijs diebus iudicantur, & febrilis calor dimittit, in his de pituita, & bile quod tenuissimum est, eliquatur, & secernitur: & secedit partim extra corpus, partim intus, & isthic in corpore relinquitur; partim præ caliditate attenuatur, & vapor fit, & cũ spiritu permixtum foras prodit. atq; ab his sudor generatur. Multus igitur sudor, & calidus humoris, & morbi consumptionem significat: multus verò, & frigidus longitudinem. & idcirco in lib. de iudi. hæc scribuntur. Febricitanti frigidi sudores accidentes, longam febrem significant. Et in lib. progno. sudores pessimi sunt frigidi, & tantum circa caput, & faciẽ oborientes, & circa ceruicem: hi quidem cum acuta febre mortem præsi-

præsignificant, cum mitiori vero longitudinem morbi. & qui per totum corpus fiunt, similiter significant his, qui circa caput. at vero milioformes, & solum circa collum contingentes, mali sunt. qui verò cum guttis fiunt, & euaporant, boni sunt. Et propterea hæc de sudore sunt considerand., vtrum sit calidus, an frigidus, multus, an paucus, per vniuersum corpus, an circa partes quasdã, semper fluens, an intermittens: nam, si sudor sit calidus; denuntiat humore à natura superatum, ac paucum esse: frigidus contrà. si vero & calidus, & multus sit; naturã validiorẽ significat, quæ cunctam expellat materiã: contrà frigidus. si autẽ & calidus, & multus, & semper effluat; copiosos adesse humores victos declarat, sed non excludi omnino posse aut virium imbecillitate, aut impedimẽto quodam. quare corpus indiget auxilio medici, quod onus auferat, & humorem expellat. si autem frigidus sit, & multus, & continuo effluat; & virium languorẽ, & humoris abundantiam, & contumaciã, & partium quarundam læsionẽ indicat. quapropter scribit Hip. in lib. 7. aph. 62. sudor multus calidus, vel frigidus semper fluens humorem abduci robusto quidem supra, debili vero infrà significat.

APHOR. XLIII.

Febres quæcunque non intermittentes, tertia die fortiores fiunt, magis periculosæ. Quocunque autem modo intermiserint, periculum abesse significatur.

Febris non intermittens quædam comitatur morbos acutos potissimũ. atq; hi morbi acutissimi, maximi, grauissimi, ac maximè lethales sunt, quemadmodum percipitur in lib. 1 de mor. pop.

sect. 2. quædam uero existit per se febris minimè intermittens; sed continua, quæ ualde est periculosa; corpus enim ut ait Hippo. in lib. de Nat. hu. nullo tempore perfrigeratum cito colliquescit, nimirũ a multa caliditate calfactum. uerum multa caliditas dicitur, uel quia permanens est, & continua: uel quia est permanens, & acuta: & hæc à plurima, ac meracissima bile prouenit: illa uero à plurima, sed non meracissima, imo permixta oritur. prima est periculosa: quoniam, ut dixit Hipp. corpus nunquam perfrigeratur. Secunda magis: uel quia humor in dies magis augetur, aut acuitur: uel & augetur, & acuitur simul. atque hinc uaria accidunt symptomata sæua, quæ mortem prænuntiant, ueluti si difficultas spirandi, & delyrium in febre continua fiat, lethale est: & si rigor incidat, uirtute debili existente, perniciosum est. quare febris si intermittat; periculo uacat. si non; periculosa: si nec intermittat, & tertia die fortior euadat; periculosior est: si his conditionibus addantur symptomata grauia; est perniciosa.

APHOR. XLIIII.

Quibus febres longæ, his tubercula, vel labores in articulis fiunt.

In Coa. præno. sic legitur. In febribus longis aut tubercula, aut dolores in articulis fiunt: &, si facti fuerint; non sunt inutiles. In lib. autem progno. hæc scribit Hippo. ad præsentem apho. opportuna. Quæcunque febris longiorem moram traxerit, homine alioqui ad salutem disposito, ita ut neque dolor teneat ob inflammationem,

nem, aut ob aliquam aliam manifestam causam; huic abscessum expectare oportet cum tumore, ac dolore ad aliquem articulum, uel maximè inferum. fiunt autem huiusmodi abscessus magis, & in breuiori tempore his, qui iuniores sunt triginta annis. expectare uero statim oportet abscessum; si febris detinens uiginti dies transmiserit. Senioribus autem minus fiunt, diuturniore etiam existente febre. at uero huiusmodi abscessum expectare oportet febre continua existente. uerùm ad quartanam deducetur; si intermiserit, & erroneo modo apprehendit, & si hæc faciês ad autumnũ appropinquarit. Hæc cõfirmant apho. sententiam. Cur uerò in febribus longis tubercula, uel dolores fiant in articulis, explicat lib. de lo. in homin. n. 19. his uerbis. Fiũt articulorum, ac coxendicum affectiones à talibus morbis sanatis; cùm morbum quidem efficiens sanatur, in carne autem quid relictum fuerit, cui non sit exitus, neque rursus intro, neque foras, sed ad cutem egressum tuberculum utiq; fecerit: fugit autem in id, quod cedit, articulos uidelicet, & aut articulorum, aut coxendicum affectiones inducit. Et paulò antè n. 14. legitur. labor, & dolor fit, scilicet in articulis, ubi à carne humiditas fluxerit uitiosa: primùm enim articulus stabilitur; non enim lubrica est humiditas, q̃ de carne influxit. deinde ut multa, & ualde sparsa, & ex carne irrigata, semper reficcatur, & ut multa existens, & articulo ipsam non capiente effluit, & malè stabilita eleuat neruos, quibus articulus colligatur, ipsosque inconnexos, ac dissolutos facit. & propterea claudi fiunt.

APHOR. XLV.

Quibus tubercula, uel in articulis labores, ex longis febribus fiunt, hi pluribus utuntur cibis.

Non in longis febribus, sed post longas febres si tubercula, uel labores in articulis fiant, hi pluribus cibis utuntur. alii non pluribus, sed prauis aiunt eos uti. tamen, cum ob morbi longitudinē membra nutritioni seruientia languida euaserint; quanquam alimentum optimū sit, prauum, ac corruptum redditur, quod prauum autem dolores articularios gignat, percipitur in lib. 6. de mor. prop. sect. 4. & uerba extant. In Aeno legumina comedentes assiduè, fœminæ, ac mares crurum impotentes facti sunt, & permanserunt. sed et eruum comedentes genuum dolores habebant.

APHOR. XLVI.

Si rigor incidat febre non deficiente ægro iam debili, lethale est.

In Coa. præno. n. 3. sic legitur. Rigor cōtinenter uexans, corpore iam debili existente, lethale est. Fit autem rigor in febre non intermittente, aut intermittente: atq; in ægro forti, uel debili. Causa rigoris est frigoris præsentia, & caloris absentia: deinde humor biliosus, vel aquosus, uel crassus, & pituitosus. quābobrē scriptū est in lib. 1. de mor. Rigor fit & ab externis uētis, aqua, seueritate, sub dio degentibus, & huiusmodi aliis. fit & ab ingestis cibis, ac potibus. maximè uerò, & uehementior fit, cum bilis, & pituita sanguini fuerint permixta, aut altera ex his, aut utraque:

magis

magis tamen, si pituita sola: est.n.pituita frigidissima ex natura, calidissimus autem sanguis, frigidior est etiam aliquantò bilis sanguine. cũ igitur hi humores ambo, aut alter solum permixtus fuerit ad sanguinem; ipsum congelant, non tamẽ omnino neq;.n.viuere posset homo, si sanguis densior, & frigidior seipso multis modis fieret. frigescente igitur sanguine, necesse est & reliquum totum corpus perfrigerari. &, ubi huiusmodi quid factum fuerit; rigor appellatur. Et, si quidem uehemens fiat rigor; uehementior est etiam tremor: nam, dum contrahuntur uenæ, sanguine coacto, & congelato, contrahunt corpus: & tremere faciunt. si uerò aliquantò minus sanguinis coactio fiat; hoc rigor appellatur. horror autem dicitur debilissimus rigor. Quòd autem post rigorem necessariò corripiat febris aut maior, aut minor, sic habet. Cum sanguis percaluerit, & vim depulerit, ac rursus ad suam naturam redierit; concalescit simul pituita, & bilis sanguini permixta: & sanguis ipse seipso multipliciter calidior euadit. his igit̃ percalefactis, necesse est febrẽ succedere post rigorẽ præ sanguinis caliditate. hæc Hipp. de rigore, tremore, horrore, ac calore febrili. frigus igitur humorũ, qui cũ sanguine miscẽtur, rigores efficit hoc modo: sed ab externis & calidis, & frigidis sic fiunt ut Arist. in par. 8. prob. 10. differit his uerbis. Cur ut aqua frigida, sic etiam calida infusa horrescimus? res.n. contrarias inter se idem efficere posse absurdum est. an frigida infusa calor interior extinctus horrorem mouet. calida autem frigus externum circum obsistens in unum, seq; profugum intercolligẽs efficere identidem potest. quamobrem utrunque ab eodem agitur.

verùm aliàs ab interiore, aliàs ab exteriore. Et prob. 27 Cur ubi sternuimus, uel minximus plerunque inhorremus? an quod ratione utraque venis subtrahitur. quòd cum redditæ sint inaniores; aer ingreditur frigidus, qui rigorem ciere potest. Cum igitur uenæ propter calorem febrilē humore, & calore proprio inaniantur, adueniat quod uenis extraneum siue intra corpus sit, siue extra, siue calidum, siue frigidum rigorem mouet, qui mortem significat; si febris perpetuò affligat, ægerq; debilis existat. Si uerò robustus sit; soluitur morbus: etenim in hoc lib. 4. aph. 57. inquit Hippo. A febre ardente habito, si rigor superueniat; fit morbi solutio. Si autē intermittat febris; hæc dicit aph. 63. Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres soluuntur.

APHOR. XLVII.

Excretiones in febribus nō intermittentibus, liuidæ, cruentæ, fœtidæ & biliosæ, omnes malæ. Et si bene exeunt, siue per alui excretionem, siue per vrinas, bonæ: Si verò non aliquid eorum quæ iuuant, per hæc loca excernitur, malum.

Si talia excernantur per os, aluum, & uesicam qualia oportet; iuuant, & ægri leuiter ferun sin minus; contrà. iuuant autem, si quæ morbum gignant, ea expellantur, natura sit ualida, & facilè toleret, quanquā aliàs excretiones sint fœtidæ, liuidæ, cruentæ, biliosæq;: hæ si quidem per se malam & causam, & ægritudinem significant. Sed, si à uirtute robusta, ac facilè tolerante per loca opportuna excernantur; bonæ iudicantur, uelut

uelut quæ morbum produxerint, conseruauerintq;, tamen natura ualidior expellerit. Hæc, ni fallor, est huius apho. sententia. Quòd uerò tales excretiones sint malæ, confirmat Hippo. in lib. progno. dum inquit. Oportet in omni morbo mollem esse uentrem, & iusta mole præditum. at uerò aquosum ualde, aut album, aut pallidum, aut uiride, aut uehementer rufum, aut spumosum stercus egerere, hæc omnia mala sunt. malum insuper est quod exiguum est, & uiscosum, ac album, & quod subpallidum, aut subuiride, ac lene. his uerò magis lethalia fuerint nigra, aut pinguia, aut liuida, & æruginosa, & malè olentia. Quæ autem uaria sunt, diuturniora quidem his sunt; nihilominus autem perniciosa. sunt autem talia ramentosa, & biliosa, & cruenta, & prasina, & nigra, aliquando simul inter se exeuntia, aliquando particulatim. In lib. autem de iudica. quasi eodem modo explicantur his uerbis. Alui egestiones uariæ diuturniores quidem sunt nigris, & aliis lethalibus egestionibus; nihilominus autē perniciosæ. sunt autem lethales, ramentosæ, biliosæ, cruentæ, prasinæ, nigræ, & aliquando simul omnes prodeunt, aliquando singulæ particulatim. Liuidas autē excretiones malas esse asserit Hip. in li. progno. & inquit. si uomitio fuerit porracea, aut liuida, aut nigra; malum. Et infra. si in purulentis pus uiride, & liuidum spuant; exitiale. Et ibidem. si nigra, aut liuida, aut opima, aut fœtida sit egestio; exitiosior. Fœtidas prauas esse ex iam dictis palam fit, & ubi legitur, si uomitio liuida graueolet; breui perit. Cruentas quoque malas esse antea explicauimus ex Hippo. sententia in lib. progno. sic biliosas:

ſas: legitur enim in lib. 7. aph. 32. quibus biliosa sedimina supra tenuia, acutũ morbũ significant. Causam porrò Hip. explanat tum horum excrementorũ, tum morborũ in lib. de Nat. huma. vbi inquit. Quicunq; pus multũ ſpuunt citra febrẽ, & quibus in vrina pus multũ ſubſidit citra dolorem, & quibus alui recrementa cruenta, velut in dysenterijs & tardè, ac diutinè prodeuntia, velut in iuuenibus quinque & triginta annorum, atq; etiã ſenioribus, his omnibus ex eadẽ causa morbi fiunt: necesse est enim hos labori deditos, ac exercitationis studiosos, & corpore operarios in iuuentute fuiſſe: postea verò relictis laboribus, molli carne & multũ à priori differente carnosos redditos esse, & corpus multũ diſcrepans habere: vt id, quod prius extitit cum eo, quod nunc adepti ſunt, nulla parte conſentiat. Cum igitur morbus aliquis corripuerit ſic dispositos; è vestigio quidem effugiunt, postea autẽ à morbo progressu temporis corpus colliquescit, & ſeroſi ac ſanioſi humoris ſpecies per venas, qua parte maximè amplæ fuerint, fluit. ſiquidẽ igitur in inferiorem ventriculũ processerint; ferè qualis in corpore ineſt, tale etiam recrementum prodit: cum enim decliuis ſit via; non multo tempore hæret in inteſtino. causam igitur horũ affectorũ ocium esse censet Hip. ſed & ſomnos, quietes, molles cibos, vina delicatiora, repletionemq;, huiuſmodi mala producere est arbitrandum.

APHOR. XLVIII.

In febribus non intermittentibus: ſi partes exteriores frigidæ, interiores vruntur, & ſitim habeat; letale eſt.

Febris

Febris non intermittens, in qua partes corporis externæ sunt frigidæ, internæ verò ardent, est duplex: altera enim foris ardens appellatur, altera lypirica. & quãuis vtraq; has obtineat conditiones; tamen aliàs differunt: nam in lib. 1. de mor. hæc scribit febris ardentis signa. Qui à febre ardente corripiuntur, hi internis quidẽ partibus à febri exuruntur, externis aũt frigidi sunt, & lingua, ac fauces ab interno spiritu, ac caliditate exasperantur, & arescunt. Quod autẽ in ventriculo est bilis, aliquando deorsum exturbatur, plerunq; verò in primis diebus vomitur, aut in quatuor, aut in quinque. In lib. autẽ 2. de mor. nu. 57. notas lypiricæ febris hoc pacto describit. Foris ad contactum febris debilis est, intrinsecus autẽ ardet, & lingua aspera est, & per nares, & per os spirat calidum. quinta die præcordia dura sunt, & dolor inest, & color, qualis in morbo regio apparet, & crassam, ac biliosam vrinã eijcit. Hunc si septima die rigor, & febris vehemens apprehenderit, & exudarit; bene est: sin minus; moritur septima, aut nona. corripit autem maximè hic morbus; si non annus squalidus fuerit. & subdit. reuertitur hic morbus quãdoq;, si impurgatus permanserit, & amplius morbus hic rursus corripit; si sanguis nimiũ biliosus factus fuerit. Cur verò qui à febre ardenti tenentur, internis partibus exurantur, externæ frigidæ sint, explanat in lib. 1. de mor. n. 27. ubi inquit. Cum bilis cõmota fuerit per corpus, & uenæ, ac sanguis attrahant bilem plurimam ex carnibus, ac uentriculo ad eum, qui prius inest, utpote cum etiã natura calidissimus sanguis in corpore existat. eum itaque percaluerit ex carnibus, & uentriculo supra eum, qui iam inest, adhuc magis à bile; per-

calfacit etiam reliquum corpus. & quædã sanè partes præ multa humiditate penitus reficcari nõ possunt. si verò reficcatæ fuerint; homo moritur. extremæ verò corporis partes vtpote natura siccæ reficcantur, & plurima humiditas ex ipsis exuritur. & si ipsas contingere velis; frigidas comperies, ac siccas. Atq; hac de causa internis vruntur, externæ autem frigidæ sunt.

APHOR. XLIX.

In febre non intermittente, si labrum, vel oculus, vel nasus, vel supercilium peruertatur, vel non videat, vel non audiat, iam debili existente corpore, quicquid horum euenerit, mors proxima est.

Cõuulsiones in morbis acutis pniciosæ sunt, ut legitur in lib. de Coa. præno. sed labrũ, nasus, oculus, superciliumq; peruersum conuulsionem ostendũt, unde & mortẽ in acutis morbis. Apho. hunc confirmat Hipp. in lib. prog. dum scribit. Considerare hoc modo conuenit in morbis acutis primũ faciem ægroti, an similis sit his quæ in sanis sunt, maximè vero an ipsa sibi ipsi, ita enim optima fuerit. si verò maximè contraria; horrendissima est, vt nasus acutus, oculi caui, tempora collapsa, aures frigidæ, ac contractæ, extremitates aurium auersæ, cutis circa frontem dura, & circuntenta, ac arida, & color faciei totius pallidus, aut niger, & liuidus, aut plumbeus. & subdit. Si lucem fugiant oculi, aut inuoluntariè lachrimentur, aut distorqueantur, aut alter altero minor fiat, aut albas partes rubentes habeant, aut venulas liuidas, aut nigras, aut sordes, caui, aut squallentes, & obscuri fuerint: hæc omnia mala.

titur. contingit aũt his in primo circuitu etiam sanguinis eruptio è naribus, & valde prodest.

APHOR. LII.

Quicunq; in febribus, vel in aliis morbis sponte illachrimant, nihil absurdum: qui verò non sponte, absurdius.

Huius aphor. partem explanat locus Hipp. in lib. 1. de mor. pop. sect. 3. his verbis. Quibus in febribus acutis, magis ardentibus lachrymæ inuitæ defluunt, his sanguinis à naribus eruptionem expectare oportet, si etiam alia pernicio:è non habeant: nam his, qui male habent, non sanguinis eruptionem, sed mortẽ significant. Et in lib. prog. si oculi lucem fugiant, aut inuoluntariè lachrymentur, aut distorqueantur, aut alter altero minor fiat; hæc omnia mala, & perniciosa esse putandum est. Totum vero aphor. explicat in lib. sex. de mor. pop. sect. 1. vbi hæc leguntur. Lachrymæ in acutis malè habentibus vltroneæ quidem bonæ: inuoluntariè vero defluentes, malæ.

APHOR. LIII.

Quibus circa dentes in febribus quidam lentores nascuntur, his fortes fiunt febres.

Simile est illud, quod legitur in lib. 4. de mor. pop. n. 26. atque id est. Quibus in dentibus circumcirca viscosa fiunt, malum est subhiare, ac fixis oculis intendere. Et in lib. de Coa. prænot. dentes resiccari perniciosum est.

APHOR. LIIII.

Quibus plurimum siccæ tusses leuiter irritantes in febribus ardentibus sunt, non multum siti infestantur.

Febrem ardentem collocarunt prisci medici in numero morborũ acutorum, vt in lib. de Vict. rat. in mor. acu. & in lib. de Affectio. legitur. vbi quoque asserit Hip. morbos acutos in superiori ventre sedem habere, quemadmodum nos ostendimus in lib. 1. aph. dum de morbis acutis disseremus. priscis placuit quoque febrem ardentem in pulmone præsertim vigere: quanquam aliunde primũ ducere potest ortum. trahit pulmo supercalefactus à capite pituitam, ob quam tussis irritatur, & quæ à pulmone attracta reddit tussim siccam. tamen non valde ægri à siti afficiuntur: siquidem pulmo pituita attracta fruatur. E febribus ardentibus quænam perniciosæ sint, nobis declarat Hipp. in lib. 1. de mor. pop. sect. 2 const. 3. & inquit. Cum febres ardentes inciperent, significationem de se præbebant, quibus pernicies immineret: statim enim ab initio febris acutæ, parum insuper rigebant, vigiles erant, siticulosi, anxij, parum exudantes circa frontem, & clauiculas, nullus per totum. multum delyrabant. timores, tristitiæ, extremitates subfrigidæ, pedes summi, & maximè manuum summæ partes. exacerbationes in diebus paribus. plurimis quarta die dolores maximi, & sudores plerunque subfrigidi, & extremitates non amplius recalescentes, sed liuidæ, subfrigidæ: & neque sitiebant. ad hæc vrinæ his nigræ, paucæ, tenues, & alui sistebantur, neque sanguis

guis è naribus erupit vlli ex his, quibus hæc accidissent: sed parum stillauit. neque ad recidiuam vlli horum res deuenit. sed sexta die mortui sunt cum sudore. Hæc symptomata in febre ardenti perniciem demonstrant.

APHOR. LV.

Ex inguinum tumoribus, febres omnes malæ, præter diarias.

Simile est illud, quod legitur in lib. 2. de mor. pop. sect. 3. verba sunt. in glandularum tumoribus febres malum, exceptis diarijs. & in febribus glandularũ tumores deteriores, qui in acutis ab initio vigorem remiserunt. In hoc loco amplectitur non modò inguina, sed loca omnia, quæ glandulas possideant: è quarum tumore si febris excitetur alia, quàm diaria, malum est.

APHOR. LVI.

Febricitanti sudor superueniens febre non deficiente, malum: Prorogatur enim morbus. & multam significat humiditatem.

Si febris est acuta, sudor multus, ea non deficiente; malum est, vt legitur in libro de Coac. præno. si non sit acuta; multam humiditatis copiam habere corpus significat, atque hinc morbum prorogari. Hunc confirmat aphor. locus Progno. vbi legitur. sudores optimi sunt, & celerrime febrem sedant, qui in iudicatoriis diebus fiunt, & febrem perfectè summouent.

APHOR. LVII.

Qui à conuulsione, aut distentione neruorum tenetur, febre superueniente liberatur.

Non solùm febris superueniens curat conuulsionem, aut distentionē neruorum, sed et ā alia leguntur in lib. de Coa. præno. quæ his morbis prosunt. Verba autē extant. Conuulsiones, & tetanicas distentiones febris accedens soluit sed conuulsio in febre contingens perniciosa est, minime uerò pueris. seniores septē annis in febre nō corripiuntur cōuulsione: sin minus; perniciosum est. Conuulsionem aūt soluit febris superueniens acuta, q̄ prius non fuit: si uerò fuit prius, iam exacerbata. Prodest & urinæ transitus uitri speciē referēs copiosus, & alui fluxus, & somni. At repentinas cōuulsiones soluit febris, alui fluxus. In conuulsionibus uocis interceptio diu durans, mala est. praua autem aut linguæ syderationem, aut brachij, aut dextrarum partium significat. Soluitur autem urinis multis aceruatis derepente prodeuntibus. udores autē paulatim obotientes prosunt, aceruatim uerò, & sanguinis detractiones aceruatæ lædunt. In distentionibus & ante, & retro cōtingentibus, & in tergum solum contingentibus, si maxillæ soluuntur; lethale est. lethale est etiam sudare in distentione in dorsum contingente, & corpus dissolui, & in eadem affectione reuomere per nares, aut clamare, aut nugari, si ab initio uox intercepta fuit; in posteram enim diem mortem significat. Febriles in deorsum distentiones, urinæ genituræ similes soluunt. hæc pulchra ex li. de Coa. pno. Cum febris igitur accedens conuulsionē soluat

idcirco

idcirco in lib. 2. de mor. pop. sect. 5. si puerperis conuulsio fiat; febrem excitato: & certo multo tepido in uesicam immisso, ac per clysterem infuso colluito. Et in lib. 1. de mor. n. 6. Mulieri à conuulsione pressæ ex partu febrem superuenire, bonum. Et tetano, & conuulsione occupante, igneum ardorē superuenire, bonum. Sed hæc animaduertamus conuulsionem omnem fieri aut à repletione, aut ab inanitione, quemadmodum scribit Hipp. in lib. 6. aph. 39.

APHOR. LVIII.

A febre ardente habito, rigore superueniente, solutio.

Quando febrē ardentem soluat rigor, & quo pacto recitat Hippo. in lib. 1. de mor. pop. sect. 2. const. 3. inquit. n. Erant febrium ardentium affectiones. Quibus quidem bene, ac longè sanguis per nares erupit, per hoc maximè seruabātur: & nullum noui, qui in hac constitutione mortuus esset; si rectè ipsi sanguis profluxisset. In Philisco enim & Epaminone, ac Sileno quarta, ac quinta die parum de naribus stillauit, & moriebantur. plerique igitur ægroti circa iudicationem rigebant, maximè hi, quibus sanguis erupisset. iidem uerò etiam postea insuper riguerunt, & exudarunt. Quibusdam morbus regius accidit sexta die. uerùm his purgatio per uesicam, aut aluus exturbata profuit, aut larga sanguinis eruptio: uelut Heraclides, qui decumbebat apud Aristocydem: nam huic & ex naribus sanguis erupit, & aluus turbata est non uelut Phanagoræ seruus, cui nihil tale factum est, & mortuus est. Sanguis autem plurimis erupit, maximè adolescentibus, & in uigore constituti: & talium ple-

tique perierunt, quibus sanguis non erupit. Senioribus uero ad morbum regium res deuenit, aut alui ipsis turbatæ sunt, aut dysenterici facti sunt. Hæc de his, quæ in febre ardenti contingebant, ad bonam, ac malam crisim. sed non rigor solum, & sanguinis è naribus eruptio, sed etiam alia, quæ febrem ardentem soluunt, recensset in lib. de iudica. ubi scribit: Quibus in febribus ardentibus coxarum dolor, oculorum distortio, aut cæcitas, aut testium tumores, aut mammarum eleuatio, aut etiam sanguinis ex naribus fluxus, febrem ardentem soluit. si insuper corripiat rigor; exudare solet.

APHOR. LIX.

Tertiana exquisita septenis circuitibus quod tempus longissimum est, iudicatur.

Alia extat lectio in lib. de Coa. præno. atque ea est. Tertiana exquisita in quinque, aut septem circuitibus, aut ad summum in nouem iudicatur. Et in lib. de iudica. Tertiana in septem circuitibus plerunque iudicatur. Et in li. 2. de mor. pop. sect. 3. febres, quæ una die intermittentes altera superrigent, unà cum indicatione ad septimum circuitum durant. Fit autem tertiana febris exquisita à bile, sed pauciore, quàm febris continens, & idcirco diuturnior est febris: quoniam longiori tempore corpus quiescit, & bilis est minor. Si uero bilis sit admixta alij humori non exquisita est tertiana, sed notha. iuuant ægri natura, res non naturales, atque circunstantes. Cur uerò in quatuor, uel septem circuitibus iudicentur, eidem causæ potest assignari, cui &

cur febris ardens quarta, uel septima soluatur. de his in lib. 2. aph. copiosè egimus. Est tertiana febris morbus non lethalis, nisi quid accedat. sic in lib. 1. de mor. n. 3.

APHOR. LX.

Quibus in febribus aures obsurduerunt, sanguis ex naribus fluens, aut aluus turbata soluit morbum.

Omnis euacuatio, quæ modos habeat opportunos, ægritudinem soluit ab humore ortam siue euacuatio illa fiat per loca directa, siue non directa, dummodo humori euacuando conueniat. Euacuatio aūt est duplex: altera. n. fit, cum humor noxius extra corpus educit, & dr̄ absceſſio p̄ effluxionem. altera, cum humor is nō extra corpus expellitur, sed ex parte, quā afficiebat, ad aliā, quæ postea afficitur, trāsferatur. atq; hæc appellatur abſceſſio p̄ decubitum. huiusmodi uerò abſceſſio fit p̄ loca parti dolēti directa, aut opposita, q̄ per reuulsionē dicitur: vel minus opposita, quæ deriuatio nominat. Vnde Hipp. in lib. 2. de mor. pop. sect. 5. scribit. Dolorē in locis infernis fortē surditas soluit, itemq; sanguis multus è naribus erumpens. Talis doloris solutio ab euacuatione opposito loco dolenti facta est, & reuulsio dicitur: & duplici modo, altera per abſceſſum p̄ decubitum, ut surditas declarat, cum ad instrumenta auditui seruientia defluxerit humor, qui dolorem antea infernum gignebat. altera per fluxionem, quæ est sanguis multus ex naribus erumpens. Sic biliosæ deiectiones cessant, surditate superueniente. sic surditas cessat, superuenientibus his, ut antea in aphoris. 28 huius libri explicauimus. Eundem sic ordinem, &

modum

modum curationis seruat in hoc aph. nam, si in febribus aures obsurduerint; soluit euacuatio, quae dicitur abscessus per effluxionem, siue fiat modo fere directo, vt per sanguinem è naribus fluentem, uel opposito, ut per aluum turbatam. soluit etiam ea, quæ dicitur abscessus per decubitum, ut per dolorem coxarum, aut genuum. quare legitur in lib. de iudica. Quibus in febribus aures obsurduerūt, his non soluta febre, insanire necesse est. Soluit autem sanguis ex naribus erumpēs, aut aluus biliosa egerens, aut dysenteria accedēs aut coxarum, aut genuum dolor. Si uerò nihil fiat tale; malum est: nam legimus. In lib. 1. prædict. n. 4. Surditas, & urinæ non considentes ualde rubicundæ, innatantes mentis emotionem portendunt. & paulò infrà. Surditas in morbis acutis, & turbulentis consequēs, mala. mala etiā in longis, ut legitur in Coa. præno. ubi subdit. In febribus surditas aluū sistit. In febribus acutis aures obsurdescere, furiosum est. Et paulò post. Ex surditate, ac torpore de naribus aliquid destillare, difficultatis aliquid habet. uomitus his conueniet, & alui turbatio.

APHOR. LXI.

Febricitantem nisi diebus imparibus febris reliquerit, solet recidiuare.

Quæ febres recidiuare soleant, & cur, disserui mas abundè in lib. 2. aph. 12. quòd inter cætera, quæ exquisita febris solutio desiderat, sit dies impar confirmat Hip. in hoc apho. Et in lib. 2. de mor. pop. sect. 5. hunc apho. Hipp. esse legitur, & verba sunt. Si nō in die impari febris dimiserit; recidiuare necesse est. Sed & hæc & alia requiruntur: nam legitur in lib. de iudica. Recidiuæ

fiunt

fiunt in his, quibus febribus desinentibus uigiliæ fortes accedunt, aut somni turbulenti, aut corporis robur, aut dolores alicuius membri, & quibus febres sedantur, neque signis solutorijs contingentibus, atque in indicatorijs diebus: & si deficiente febre & sudore accedente, urinā fuluam minxerint albam subsidentiam habentem; recidiuam in eadem die expecta. hæc quinta die iudicantur extra periculum. & si ex iudicatione facta urinam rubicundam, rubram subsidentiam habentem minxerit, eadem die. & pauci ex hoc seruantur. cum recedit febris ardens; plerunque etiam exudat, & si reuertens tot diebus retinet, qua prius, etiam tertio recidiuat, si non impari die dimiserit reuertia. Plerunque si crudæ fint vrinæ, & alia signa non secundum rationem eueniant; morbus in die iudicatorio recidiuat. quandoque uero etiam reuertitur in die indicatorio, his talibus relicti. Sed de diebus paribus, ac imparibus plura ex Hipp. sententia differuimus in lib. 2. aph. 24. atq; cur magis in imparibus, quàm in paribus perfecta crisis fiat.

APHOR. LXII.

Quibus in febribus morbus regius ante diē septimum accidit, malum.

Morbus regius si accedat ad acutam febrem; is in die septimo accedit, uel ante, uel post: atq; cū rigore, aut sine rigore. si ante septimum diem fiat; malum esse sentit Hipp. idq; cōprobat in li. de iudica. cū inquit. In febribus ardentibus si accedat morbus regius, & singultus quinto die; lethale est. iā si purgatio fiat; effugere pōt: nā legitur in li. 1. de mor. pop. sect. 2. consti. 3. quibus cū febre scilicet ardēte laborātibus morbus regius

accidit

accidit sexta die. uerum his purgatio per uesicã, aut aluus exturbata profuit, aut larga sanguinis eruptio. Quibus autem nõ accidebant hæc, peribãt, quemadmodũ in lib. 3 de mor. pop. ægro. 2. percipitur. sed & rigor, qui cũ morbo regio accidit, signũ est bonũ; etenim scriptũ est in lib. de Vict. rat. in mor. acu. n. 54. In febre biliosa ante septimum diem cum rigore morbus regius accedens soluit febrẽ: etenim sine rigore si accedat, extra tẽporis occasiones, perniciosus est. In septimo autem die morbus regius bonum est, nisi, vt dicemus, dextrum hypocandrium durum fiat.

APHOR. LXIII.

Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres soluuntur.

Fit rigor, ubi bilis, aut pituita, aut utraque ad sanguinem permixta fuerit: sanguis. n. frigescit. quo frigescente, necesse est totum corpus perfrigerari. & vbi huiusmodi quid factũ fuerit, rigor appellatur. sic Hip. sentit in lib. 1. de mor. Est igitur opus, ut, si quotidie rigores fieri debeant, quotidie uel bilis, uel pituita, uel utraque sanguini misceatur. &, si nunc misceatur; antea esset à sanguine segregata. sed sanguis perpetuò est in uenis. quare ex locis, quæ non sunt uenæ ad uenas se transferãt humores, qui rigorem mouent oportet. Soluitur præterea febris, cum sanguis humorem admixtam superarit.

APHOR. LXIIII.

Quibus in febribus morbus regius, septimo, vel nono, vel vndecimo, vel quartodecimo superuenerit, bonum, nisi dextrum ilium obduruerit: Si verò non, non bonum.

Procal-

Proculdubio præcedens aph. absq; ordine interiectus fuit: copularentur enim ambo quàm aptissimè, quemadmodum locus in lib. de Coa. præno. id confirmat. uerba autem sunt. Morbus regius ante septimũ diẽ accedẽs, malũ. septimo vero, ac nono, & undecimo, ac decimo quarto indicatorius est, si non præcordia induret. sin minus; ambigua res est. In lib. autem de iudica. legitur. Quibuscunque in febribus intolerabilibus septima, aut nona, aut decima quarta, morbus regius accedit, bonum, nisi dextrum præcordium durum fiat. sin minus; ambiguum. Sed per quas partes excernatur à natura humor nexus hoc tempore, antea in eodem lib. explicatur hoc pacto. In febribus ardentibus si posterius septimo die morbus regius accedat; inditium est sublati sudoris: nam morbus non solet exudare, neque alibi abscessum facere, sed sanus fit. necesse est autem, ubi calor febris discessit, & humorem in seipsum attraxit; febri contingere iudicationem per urinas prodeuntes, aut etiã alui egestiones, aut sanguinis ex naribus fluxum, aut mictionem multam, aut per multam humiditatem, sudorem aut uomitum, mulieri uero etiam per mensuũ uiã. maximè igitur hæc iudicationẽ faciunt, & quicquid his propinquũ contingit. faciunt & alias iudicationes, sed minus, quàm hæ. si uerò septimo die morbus regius accedat, aut posterius in febre ardẽte & difficilis multi spatii secessus tum in ardentibus, tum in aliis febribus; si nullo talium signorum contingente dimiserit febris; necesse est tales iudicationes prouenire, aut magnorum tuberculorum abscessum, aut dolores ex abscessũ uehementes, aut colliquationes humorum ex calore. Et paulo infrà.

Defluente

Desinente febre ardente, si accedat morbus regius; non solet amplius exudare, neque usquã alibi abscessum facere, sed sanus fit. Ex his omnibus percipimus humorem, qui morbum regium gignit in febribus, expelli à natura ad iudicationem faciendã, quã talis humor perficit, si antea plurima humoris copia abscederit per urinas, aluũ, sanguinis fluxũ, uel tandẽ alio modo, tempore tempestiuo. si uerò multus humor nõ abscederit, sed permanserit, pars autẽ quædam cutim petat; aut cõsistit cum sanguine in uenis, & morbus peior euadit, aut decumbit, ueluti ad dextrũ ilium, atq; etiam hoc pacto malum est.

APHOR. LXV.

In febribus circa ventriculum, & fortis æstus, & cordis morsus, uel dolor, malum.

Siue in cauitate uentriculi, siue in uenis, siue in substantia eius sit id, quod lædit aut per se, aut per consensum, malum existit in febribus: est ueluti si malum malo addas, ac præsertim cũ ab ignobili ad nobilem partem se conferat uel humor, uel uapor, uel dolor.

APHOR. LXVI.

In acutis febribus conuulsiones, & circa uiscera dolores fortes, malum.

Cum maxima ex parte conuulsio fiat à repletione, cuius abolitio febris acuta existit, si in febribus acutis conuulsio, & fortis dolor circa uiscera corripiat; malum est: etenim causa conuulsionem producens, & dolorem, non à febre aboletur; sed excitatur. locũ similẽ habemus in lib. de Coa. præno. & uerba sunt. Conuulsio in febribus acutis malum. Sed subdit. conuulsiones

ipsi. talis erit, cum fuerit alba subsidentia, & le-
uis, & æqualis, per totum tempus, donec iudica-
tus fuerit morbus: significat securitatem, & mor
bum fore breuem. Hæc in lib. progno. si uero nec
alba subsidentia, nec leuis, nec æqualis, aut si has
possideat facultates, sed non per totum tempus;
morbum perniciosum, aut diuturnum fore exi-
stimatur. Quæ itaq; urina has intermiserit con-
ditiones, & aliquando pura mingatur, aliquãdo
subsidat album, ac leue; diuturnior fit morbus,
& minus securus. si fuerit subrubra & subsiden-
tia similis, & leuis; diuturniorem, quam prior si-
gnificat morbum, & ualde salutarem. si subsiden
tia crassiores farinæ partes referat; praua est. hac
peior est laminosa. albæ uero urinæ, & tenues
ualde malæ sunt. uerùm his deteriores sunt fur-
furaceæ. nubeculæ, quæ feruntur in urinis, albæ
bonæ sunt, nigræ malæ. fulua, & tenuis urina
morbum inconcoctum significat. & si talis diu
permaneat; periculũ est, ne sufficere homo pos-
sit, donec urina sit cõcocta. lethalior est fœtida,
& aquosa, & nigra, & crassa. nigra est pessima in
uiris, & mulieribus: in pueris aquosa. pinguis su-
pra araneorum telis similis colliquationẽ signi-
ficat. sic Hip. in progno. & subdit. Cõsiderare cõ
uenit in urinis, in quibus nubeculæ sunt, an supnè
aut infernè sint: & quales habeãt colores. quæ n.
deorsum feruntur cum coloribus relatis bonas esse
censendũ est. quæ sursum cũ coloribus relatis, ma-
las. nec uero decipiat te; si uesica morbũ aliquem
habẽs eiusmodi urinas reddiderit: non n. totius
corporis signũ est, sed ipsius per se uesicæ. Qua d[illegible] re
si cũ febricitãti urina reddit crassa, grumosa, & pau
ca, molestiã significat; [illegible] de nõ sit similis [illegible], dum
[illegible] exulcerat corpus. prius aute, si d[illegible] processerit.

At si ex pauca multa fiat, ex crassa tenuis reddatur, argumento est naturam uim morbi superare.

APHOR. LXX.

Quibus urinæ perturbata, quales sunt iumentorum, his dolor capitis vel adest, uel aderit.

Vbi caput nimium incaluerit; liquescit in ipso pituita. liquescens uero secedit partim ad nares, partim ad os, partim per uenas, quæ ducunt ad pudendum. hæc est Hippo. sententia in lib. 2. de mor. n. 1, iure igitur fit, ut quibus dolor capitis adest, uel aderit, si pituita ducatur ad pudendum, excernatur perturbata. comprobat autem id locus de Coa. præno. uerba quidem sunt. Lethargici, tremuli ex manibus, somnolenti, discolores, tumidi, pulsibus tardi sunt, & partes sub oculis elenatas habent, & sudores insuper accedunt, & aluos biliosas, intemperatas, & subtumidas habent. Si uero obaridas habuerint; urinæ, & egestiones alui latenter ipsis progrediuntur. urina ueluti iumentorum est. potum non expetunt, neque aliud quicquam. Hæc scilicet in febre uehementi. nam legitur in lib. 7. de mor. pop. n. 54. Polyphantus in Abderis caput dolebat in febre uehementi. urinæ tenues, multæ, subsidentiæ densæ, & conturbatæ. cum autem non cessasset dolor capitis; sternutatoria decima die adhibita sunt. postea ad collum dolor uehemens. urina prodiit rubicunda conturbata, uelut iumenti. mente motus est phrenitico modo. mortuus est in uehementibus conuulsionibus. simile extat exemplum in lib. 1. de mor. pop. sect. 3. ægro. 4.

APH.

APHOR. LXXI.

Quibus septima iudicatur, his nubeculam habet quarta die urina rubeam, & alia ex ratione.

Minime ambigendum est, cum Hipp. in Progno. dixerit, Si urina fuerit subrubra, & sub sidentia similis, & lenis; diuturniorem quam prior significat morbum, & ualde salutarem; hoc loco asserere, quibus septima iudicatur, his nubeculā habet quarta die urina rubeam, & alia ex ratione: nā hæc difficultas soluitur in Coacis præno. ubi hæc scribuntur. Vrina in febre albā habens, & leuem subsidentiam firmatam, celerem dimissionem significat (hoc est, ad summum tertia, uel quarta die): celerem etiam ea, quæ ex indiscreta pinguedinem quandam habens, exaquescit. At subrubra, & subsidentiam subrubram habens, & leuem, siquidem ante septimum diem prodeat; septima die liberat. post septimum uero tardius, aut omnino post tempus aliquod diuturnius. & quæ in quarto die nubeculam subrubram habet, septimo liberat; si reliqua iuxta rationem habeant.

APHOR. LXXII.

Quibus urinæ albæ, & perspicuæ, malæ, præsertim si in delirantibus appareant,

In Coa. præno. sic legitur. Alba, & diffusa, pellucida vrina mala est, maximè si in phreniticis compareat. in his vt in eodem li. affirmat, si alui egestiones albæ sint, & torpor, malum.

APHOR. LXXIII.

Quibus illa suspensa murmurantia, lumborum dolore superueniente, his alui humectantur, nisi flatus erumpant, aut urinæ multitudo proueniat, hæc uerò in febribus.

Ea lectio extat in lib. de Coa. præno. In dolore præcordiorum submurmuranti lumborum dolor superaccidens in febribus, uentres ut plurimum humectat; si non flatus eruperit, aut urinæ copia prodierit. signa hæc iudicant futuram alui humectationem. & nisi adueniat, nec flatus, nec copia urinæ profluat; medicus pharmacum infernè purgans exhibeat, præsertim si febris non adsit: asseruit enim Hip. in hoc lib. aph. 20. Non febricitantibus si tormina acciderint, & genuum grauitas, & lumborum dolor, purgari inferius oportere significatur.

APHOR. LXXIIII.

Quibus speratur abscessum futurum ad articulos, liberat ab abscessu urina multa, crassa, & alba facta, qualis in laboriosis febribus quarto die quibusdam incipit fieri. Si uerò etiam ex naribus fluxerit sanguis, breui admodum solutio fit.

Totum hunc apho. atque eius explanationem habemus in lib. 6. de mor. pop. sect. 4. in quo hæc uerba sunt. Tubercula circa aurem, quibus circa indicationem exorta, non suppurata fuerint, his disparentibus, recidiua fit pro ratione recidiuarũ: recidiua uerò contingente, rursus intumescunt & permanent, uelut reorum recidiuæ in simili circuitu. his spes, eũ ad articulos abscedere. urina crassa, alba, qualis Acanthi genis familiaris erat, in lassitu-

lassitudinis, aliàs lassitudinosis febribus quarta die aliqñ prodit, & liberat ab abscessu. si uerò ultra hoc etiã sanguis ex naribus largè eruperit; etiam ualde. cui intestinũ in dextra parte dolebat, & articulari morbo correptus est, erat quietior. postquam autem hic curatus fuit; magis dolebat. Hæc eadem leguntur in li. de Humoribus. Alia extat lectio in lib. de iudica. uerba quidem sunt. Abscessus circa aurem quibus circa iudicationem orientes non suppurantur, his submotis, recidiua fit iuxta recidiuarum rationẽ similis circuitui in his. spes est ad articulos abscessum fieri: aut urina crassa, qualis est alba in quartanis delassatoris, liberat abscessu. quibusdam uerò horum etiam sanguinis è naribus eruptiones fiũt. hæc autem sanguinis eruptio quartanas nõ soluit, neque morbos qui per alui egestiones sanari solẽt. sic explanatur Aph. causa uerò si quæratur solutionis morbi huiusce est humoris abscessio per effluxum, cùm humor, ut patet, morbum produxerit. sed crassa urina albam subsidẽtiam habens aut circa articulos dolorem, aut tumorẽ significat, ut apparet in lib. 2. prædict. quæ si copiosè effluat, liberat articulos.

APHOR. LXXV.

Si sanguinem, aut pus mingat; aut renum, aut uesicæ exulcerationem significat.

Vlcus renum, & uesicæ ulcus inter se differũt. uesicæ enim est ulcus, si sanguinẽ, aut pus excitat cum squamulis, & graui, ac molesto odore: renũ uerò nõ: sed qui sponte sue absq; causa manifesta sanguinẽ mingũt, uenulæ in renib⁹ ruptæ indiciũ est. Vbi hõ sanguinẽ mingat à renibus;

sanguinem cum urina mingit in principio morbi, deinde progressu temporis pus: sic in li. de inter. Affectio. n. 16. pus autem non semper est à renibus, uel uesica, sed ab aliis partibus, quemadmodum liber de Natu. hu. explicat.

APHOR. LXXVI.

Quibus in urina crassa existente, carunculæ paruæ, aut ueluti capilli unà exeũt, his a renibus excernuntur.

In lib. de Nat. hu. n. 26. legitur. Quibus in urina crassa existente carunculæ paruæ capilliformes simul prodeunt, eas à renibus prodire nosse oportet, & ab arthriticis.

APHOR. LXXVII.

Quibus in urina crassa furfurea quædam simul exeunt, his uesica scabie laborat.

In eodem lib. de Natu. hu. n. 25. scriptũ est hoc pacto. Quibus pura urina est, & aliàs, atq; aliàs uelut furfures in urina innatant, horum uesica scabiosa existit. E scabiosa uesica laborantem recitat Hippo. in lib. 5. de mor. pop. n. [illegible] his uerbis. In Larissa Theophorbi filius uesicam scabiosam habebat, & uiscosam urinã mingebat, & dolebat dum inciperet mingere, & dum desineret, & confricabat pudendu[illegible]. hic cum bibisset pharmacum urinam ciens acre; in uesicam nihil processit; sed multum purulentum, & bilem euomuit, & deorsum alia huiusmodi egerebat, & uentrem dolebat, & intrinsecus ardebat, reliquum corpus frigidum, & totus resolutus est. & nihil assumere uolebat, exulceratus est uenter ualde a ui pharmaci, & periit tertia die post potionem.

APH.

APHOR. LXXVIII.

Quicunque sponte sanguinem mingunt, his à renibus venulam ruptam significatur.

Sanguinem mingit homo & cum dolore, & absq; dolore, paulatim, vel copiosè. Dolor fortis premit; si à labore ruptæ sint venulæ ad renem tendentes, & postea ren sanguine repletus fuerit. hic vbi hæc patitur, cum vrina sanguinem mingit in principio morbi, deinde progressu tẽporis pus. Hic, si quietem corpus habuerit; celerrimè sanus erit: si enim quid laborarit; dolores multò magis obtinebũt. Hæc ex lib. de inter. affect. n. 16. Mingit & absque dolore, &, vt quidam exponunt, sponte, ac sine difficultate.

APHOR. LXXIX.

Quibus in vrinis arenosa subsistunt, his vesica laborat calculo.

De renum calculo alia dat Hipp. signa: legitur enim in lib. de Coa. præno. Quibus sanis hyeme circa lumbos frigiditas, & grauitas ex leui causa, & aluus suppressa, superno ventriculo probè officium suum præstante; his coxendicum morbus, aut renum dolor, aut vrinæ stillicidium fortasse contigerit. quibus infernæ partes affliguntur, pruritibus antea fortibus obortis, his arenosa vrina fit, & supprimitur. Et multò post. Renũ dolor repentinus, cum vrinæ suppressione, calculorum, aut vrinarum crassarũ mictionẽ significat. sed de calculi ortu in vesica hæc scribit in lib. de ae. aq. & lo. Quorum aluus satis fluida est, ac sana, & vesica non ardens, neq; stomachus vesicæ valde coardescit; hi facile vrinam

eiiciunt, & in uesica nihil congregatur. Quorum uerò aluus ardens, ac feruida fuerit, in his necesse est etiam uesicam idem perpeti: cum. n. magis, quàm pro natura fuerit calefacta; stomachus ipsius inflammatur. ubi uero hæc perpetitur; urinam non dimittit, sed in seipsa concoquit, & adurit. & quod quidem tenuissimum in ipsa est excernitur: purissimum transit, & emingitur. quod uerò crassissimũ, ac turbidissimum est, coaceruatur, & concrescit, primum quidem parum, deinde maius fit: dum. n. uoluitur ab urina, quicquid crassi coompactum fuerit, ad seipsum adaptat, atq; sic augescit. & cum urinam emittit; ad uesicæ stomachũ allabitur ab urina impulsum, & urinæ emissionem impedit, & dolorem uehementem exhibet. quare pueri calculosi fricant ac trahunt pudēda: uidetur. n. ipsis causa mictionis eo loco esse. signum autem eius, quod hæc ita se habent, hoc est. urinam splendidissimam calculosi mingunt ad similitudinem seri: eò quòd id, quod crassissimum est, ac biliosissimum, isthic manet, & coaceruatur, ac concrescit. & pleriq; sanè hoc modo lapidem, & calculum contrahunt. Fit pueris etiam ex lacte, si id salubre non fuerit; sed ualde calidum, ac biliosum: uentrem. n. percalefacit, & uesicam. quare urina dum aduritur; hæc patitur. Muliebribus pudendis non similiter contingit: meatus enim urinæ in uesica breuis est.

APHOR. LXXX.

Si sanguinem mingant, aut grumos, uel stillicidium urinæ habeant & dolor in imum incidat uentrem, & pectinem, & fæmen: circa uesicam labor est.

Sanguinis

Sanguinis mictio prouenit & à renibus, & à vesica, & ab his, quæ interiacent partes ministrantes. sic & urinæ stillicidium ab his, & aliis quoque propinquis. nam inquit Hipp. in lib. 5. aph. recto intestino, aut utero inflammationem patiente, urinæ stillicidium accidit. & renibus purulentis urinæ aduenit stillicidium. curationem scribit in lib. 7. apho. 49. his uerbis. Vrinæ stillicidium, & mingendi difficultatem uini potio, & uenæ sectio soluit: incidere autem interiores. Et in libro secundo de morb. pop. sect. 6. urinæ stillicidium soluit uenæ sectio. sed quod fit per consensum stillicidium, consulendum est.

APHOR. LXXXI.

Si sanguinem, aut pus minxerit, aut squamulas, aut grauis odor adsit, vesicæ exulcerationem significat.

Scripsit antea Hippoc si sanguinem, aut pus quis mingat; rerum, aut vesicæ vlcerationem significat. nunc dat notas, quæ vlcus vesicæ à renum ulcere distinguant, & inquit. siquis vel sanguinem, vel pus, vel squamulas minxerit, & grauis sit odor; vesicæ vlcerationem significat.

APHOR. LXXXII.

Quibus in urinaria fistula tubercula nascuntur, his suppuratione facta, & eruptione, solutio.

In

In coacis præno. sermo huic similis auditur. Quibus tuberculum est circa uesicam, quod mingendi difficultatem inducit, ij ad omnis generis figuras uexantur. huius autem solutio fit, pure erumpente.

APHOR. LXXXIII.

Mictio noctu plurima facta, paruam significat deiectionem.

Nemo artis medicæ peritus ignorat si natura abscedat, & excernat ex una parte plurimum, ex altera parum oportere: utrobiq; enim seruire non li cet. sed, cur noctu potius, quàm interdiu, considerandum est.

IOANNIS MARINELLI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS COMMENTARIVS. QVINTVS.

APHOR. I.

Conuulsio ex elleboro lethalis est,

Fit om nis conuulsio per se, aut per consensum. si per se, siue per essentiam; prouenit a repletione, uel ab inanitione: per cōsensum uero, si aliqua corporis pars adeò afficiatur, ut partem aliam cōmunicantem conuellat, quemadmodū si uterus uel hepar, uel uentriculus laboret, excitant quādoque conuulsionem in totum corpus, ut legitur in lib. de mor. sac. de mor. mul. & alibi. Quæ à repletione oritur, aut ab inanitione, est pessima, si totum corpus, uel partes principes occupet. à repletione facta, est perniciosa, si pars conuulsa sit princeps, ibiq; morbus sedem faciat. Perniciosa quoque est ea, quam inanitio gignit, & ple-

& plerunq; incurabilis. sed conuulsio, quæ fit a pharmaci purgantis potione, qualis est elleborus, fit ab inanitione, non à mala medicamenti uirtute. id comprobat Hipp. in Præn o. ubi sic scripsit. In meracis uomitibus singultus malus, mala etiam cōuulsio: similiter etiam in nimiis purgationibus ex medicamentis. ex ueratro conuulsio perniciosa. hoc quoque affirmat in lib. 7. aphor. 25. ubi inquit. Ex medicamenti potione conuulsio lethalis est. Et in hoc lib. aph. 4. Ex superflua purgatione, conuulsio, aut singultus malum. Potest tamen fieri, ut quandoque ab acri qualitate, uel alia ui maligna pharmaci inficiatur, uel sanguis, uel partes corporis quædam, unde conuulsiones, aliaq; mala eueniant. tale quid legitur de acri fluxione in lib. de Vict. rat. in mor. acu. n. 37. uerba quidem sunt. Cum dolores accesserint; atræ bilis, & acrium fluxionum affluxus fiunt. dolent autem partes internæ, dum mordentur. conuersæ uerò, & ualde siccæ factæ uenæ intenduntur, & inflammatæ affluentia attrahunt. Vnde corrupto sanguine, & spiritibus non potentibus naturales in ipso uias permeare, perfrigerationes fiunt ex statione, & uertigines, & uocis interceptio, & capitis grauitas, & conuulsiones, si iam ad cor, aut hepar, aut uenam deuenerint. hinc morbi comitiales fiunt, aut semisyderati, si in ambientes locos fluxiones inciderint, & a spiritibus pertransire nō potentibus resiccatæ fuerint.

APHOR. II.

Conuulsio ex vulnere lethalis est.

In lib. de Coa. præno. uariam habemus lectionem: nam legitur. Ex uulnere conuulsio accedēs mala.

mala. Et paulò antè hæc animaduertenda percipiuntur. Quibus tempora secantur, conuulsio ex cõtrariis sectioni partibus oborit. Malã, nõ lethale dixit. quare lethalis ferè idẽ est, ac periculosa.

APHOR. III.

Vbi sanguis plurimus fluxerit, singultus, aut conuulsio superueniens, malum.

Plurimũ iuuat sanguis è naribus fluens: scripsit.n. Hip. in li. 4. aph. 60. Quibus in febr.b. aures obsurduerunt, sanguis ex naribus fluens, aut aluus turbata soluit morbũ. Et in hoc li. aph. Mulieri mẽsibus deficiẽtibus, si sanguis ex naribus fluat, bonũ. Et in lib. de iud. sanguinis e naribus fluxus febrẽ ardentem soluit. Et sanguis multus è naribus erumpens soluit dolorem fortẽ in locis infernis. Hæc, & alia cõmoda moderatus sanguinis fluxus adfert. At si plurimus fluxerit, atq; singultus, aut cõuulsio superuenerit; malũ: fit.n. huiuscemodi cõuulsio ab inanitione, q̃ difficulter sanatur. cõfirmat Hip. hanc sententiam aphorismi in lib. 7. aph. 9. his uerbis. à profluuio sanguinis desipiẽtia, ac conuulsio malum. singultus quoq; si accedat; malum est; conuulsionem enim partis alicuius significat.

APHOR. IIII.

Ex superflua purgatione, conuulsio, aut singultus superueniens, malum.

Est ueluti propositio maior prædictorũ aphoris. si aph. hoc pacto componas Ex superflua purgatione conuulsio, aut singultus malum. Sed conuulsio ex elleboro, & ex sanguine plurimo oritur, quæ fit à superflua purgatione, & euacuatione. quare utpote ea, quæ ab inanitione ducitur, est mala.

APHOR. V.

Si ebrius quispiam repête obmutuerit, conuulsus moritur, nisi febre corripiatur: aut ubi ad horam peruenerit, quâ soluuntur crapulæ, vocem recuperet.

In lib. 2. de mor. n. 22. explanationem huius aphor. percipimus his uerbis. si quis ex ebrietate uoce priuetur, & statim ipsum etiam febris corripiat; sanus fit. Si uerò non corripuerit; die tertia moritur. In lib. autem 3. de mor. n. 8. legitur. Cum à capite initio sumpto, dolor acutus statim uocem interceperit, tum alias, tum si ex ebrietate hoc contingat; ita affectus septima die moritur. minus tamen moriuntur, qui ex ebrietate tale quid perpessi sunt, & uoce priuati permanserunt: nam, si eadem die, aut postera, aut tertia uocem edant; sani euadunt. faciunt autem hoc aliqui ex ebrietate, & neutri moriuntur. Sed in lib. 1. de mor. nu. 6. hoc pacto scriptum reperies morbi causam explicans. Derepente dolor occupat caput, & statim uox intercipitur, ac sui impotens fit. hic in septem diebus moritur, si non febris inuaserit: si enim hæc inuaserit; sanus euadit. Patitur autem hæc, cum atra bilis in capite commota fluxerit, maximè in partem, in qua plurimæ sunt uenæ, in collum, inquam, & pectus. deinde postridie syderatus fit, ac impotens, sanguine nimium perfrigerato. & , si superior euaserit ita, ut sanguis calescat siue ab his, quæ exhibentur, siue à seipso; attollitur, & diffunditur ac mouetur, & spirationem inducit, & spumescit, & à bile separatur, & sanus euadit. Si uerò superior non euase-

rit;

rit; adhuc magis perfrigeratur, &, ubi perfrigeratus penitus fuerit, & calor ex ipso defecerit; congelatur, & moueri non potest, sed moritur. At si ex ebrietatibus hæc patiatur; nā & hoc contingit; itidem moritur. Hinc causam comprehendere possumus, cur ebrii insaniant, immobilesque reddantur: frigefit.n. sanguis ab humore, uel uapore uini, non autem repleri neruos est necesse, perítq; homo, si sanguis superior non euaserit. Hæc est Hip. sententia. curationem uero habemus in eisdem locis.

APHOR. VI.

Quicunque à distentione corripiuntur, in quatuor diebus pereunt: si verò has effugerint, sani fiunt.

Distentio est conuulsio quædam non cuiusuis partis animalis, sed neruorum, ac partium, quæ minus sunt humidæ ac laxæ, magis autem tenaces, ac uiscidæ: etenim in lib. de fractu. scribit Hip. si reponenti conuulsio accesserit; non multa salutis spes est. commodum autem est rursus, os eiicere à sua sede, si id citra molestiam fieri possit: non.n. in laxioribus, quàm opportunum est, conuulsiones, ac distentiones accedunt sed in his, quæ magis extenta sunt. Et in lib. de lo. in ho. maximè impetunt neruos distentiones & alii morbi, à quibus tremor corpus occupat. quare conuulsiones, atque distentiones affectus esse neruorum, ac partium neruosarum facilè percipi potest. triplex porrò existit distentio: siquidem in anteriorem partem fiat, quæ emprosthotonos dicitur, in posteriorem, & hæc opisthotonos appellatur, & in utranque partem, hoc est, flecti non potest homo in neutram partem, sed im mo-

immobilis manet, quam tetanum appellant:tamen dicuntur omnes hæ conuulsiones, siue distentiones Tetani, de quibus copiosè egit Hipp. in lib.3.de mor.in lib.de inter.affect.& in lib.de dieb.iudica. Fit hic morbus à ui caloris, frigorisq;, & à pituitæ copia:nam inquit Hip.in li.7. aph.13.ab æstibus fortibus conuulsio,aut disten tio neruorum malum. in hoc antè lib.5.aph.17. Frigidum conuulsiones,distentiones, liuores,rigores febriles. in lib.de mor.sac. Aliqui incurui fiunt: cum enim descenderit pituita frigida ad pulmonem,aut ad cor,perfrigeratur sanguis.Sed hæc distentio non fit a materia neruos, aut nerueas partes occupante, uerùm à spiritibus, qui motum partibus præstare non possunt; cum pituita uias,ac meatus occluserit. Quo autē modo innotescant hi tres tetani,non est difficile; cum uel incuruus maneat homo, uel ad partem ante riorem, uel posteriorem flectatur corpus. signa præterea, indicantia unicuique propria sumi licet ex libris antea relatis.præsagium vero recitat Hip.in hoc loco,& inquit.Qui à distentione corripiuntur, in quatuor diebus pereunt. Si hos effugerint;sanantur. Sed quæ sit distentio,quæ tam breui perimat,non recenset.nec dicendum est illam esse, quæ composita sit ex illa,quam Græci Emprosthotonon, idest ad anteriores partes distentionem, & opisthotonon, idest ad posteriores nominant ita,quod citius in ipsa fiat iudicatio quàm in harum altera, non tolerante natura longiori tempore laborem,quem fert distentio: nam & hæc & illa distentio eodem temporis spatio decernit:legitur enim in lib de iudica. Quicunque à distentione antrorsum, ac retrorsum corripiuntur, in quatuor diebus pereunt. si hos

effugerint;

effugerint; sani fiunt. Dices autem Hippo. ibi de composita distentione fuisse locutum. Sed libru audiamus tertium de mor. ubi loquitur de tetanorum differentiis. inquit enim. Cum distentiones, Tetani appellati corripuerint; maxillæ rigent, uelut ligna, & os aperire non possunt, & oculi lachrymantur, ac distorquentur, & dorsum riget, & crura contrahere non possunt, neque manus. facies ruber, & ualde dolet. & ubi moriturus est; potum, sorbitionem, & pituitam per nares renomit. Hic tertia die, aut quinta, aut septima, aut decima quarta perit. ubi uero has effugerit; sanus euadit. Et subdit. Cum distentio in posteriores partes opisthotonos appellata tenuerit, reliqua quidem plerunque eadem sunt, uerùm in posteriores partes conuellitur, & uociferatur aliquando, & dolet uehementer, nec crura quandoque contrahere potest, nec manus extendere: sunt enim cubiti incuruati, & digiti in pugnum contracti, & pollicem quandoque aliis digitis continet, & clamat, & nugas garrit, & non potest se ipsum continere, sed exilit aliquando, ubi dolor premit. Cum uerò remittit; quietem habet. aliquādo etiam uox intercipitur, simul aut morbo corripiuntur, aut insani, & atra bile perciti fiunt. Hi tertia die moriuntur, uoce soluta, & reuomūt per nares. si uero effugerint decimum quartum diem; sani fiunt.

APHOR. VII.

Quibuscunque morbi comitiales fiunt ante pubertatem, mutationem accipiunt. Quibuscunque autem uigesimoquinto anno, commoriuntur.

Epilepsia latinè dicitur morbus comitialis, & morbus sacer. est conuulsio quædam omnium corporis partium non perpetua; sed quæ ex temporum accidit interuallis, cum mentis, sensuum, ac motus oblæsione. Hāc definitionē, & causam morbi, & modū percipimus ex li. Hip. de morbo sacro. inqt. n. Qui pueri mūdi sunt, neq; vlcus vllū in caput erupit, neq; mucus, neq; saliua vlla prodit, neque in uteris purgationem fecerunt, his periculum imminet, si pituitosi sint, ne ab epilepsia corripiantur. Defluit autem pituita à cerebro, quæ si à uijs exclusa fuerit, & in uenas defluxum fecerit, mutus fit, & suffocatur, & spuma ex ore effluit, & dentes constringuntur, & manus conuelluntur, & oculi distorquentur, & nihil sapiunt. aliquibus etiam stercus infernè secedit. Mutus est, cum derepente pituita in uenas delapsa aerem excluserit, & non admiserit in cerebrum, neque in uenas cauas, neque in uentriculos; sed occuparit respirationē. Et subdit. Quare, ubi fuerit exclusus à uenis aer præ pituita; mutum, ac desipientem hominem reddunt: nam aer, qui ad uenas peruenit, cōfert ad uentriculos ingressus, & ad cerebrum. atque sic sapientiam, & motum membris exhibet. Sed manus conuelluntur, sanguine quiescente, & dum non diffunditur, ueluti solebat. Oculi distorquentur, aere à uenis excluso. Spuma ex ore prodit ex pulmone: cum enim spiritus non ingrediatur in ipsum, spumescit, & ebullit velut moriēs. stercus subit; dum uiolenter suffocatur. suffocatur autem hepate, & uentre sursum ad septum transuersum irruentibus, & stomacho uentris concluso. irruunt autem, cum tantum spiritus in os non ingreditur, quantum solebat. Cal-

citrat pedibus ; cum aer in membris conclusus fuerit, & foras penetrare non poterit prae pituita: uerùm exiliens per sanguinē sursum, & deorsum, conuulsionem, ac dolorem inducit. Haec omnia perpetitur; cum pituita frigida defluxerit in sanguinem calidum: perfrigerat enim & sistit sanguinem. & , siquidē fluxus multus fuerit, aut crassus; statim occidit: dominat. n. sanguini per frigus, ipsumq; congelat. si uerò paucior; in praesens quidem dominatur obturans respirationē deinde temporis progressu, cum dispersus fuerit per uenas, & ammixtus sanguini multo existenti, ac calido, si superatus fuerit; uenae aerem suscipiunt, & aegri resipiscūt. Haec de causis, & sym ptomatibus epilepticis. Quod uerò aetas iuuenilis morbum hunc abolere possit, & non aetas solum, sed anni tempora, loca, & uictus ratio, abunde differuimus in lib. 2. apho. 45.

APHOR. VIII.

Quicunque morbo laterali laborantes in quatuordecim diebus non repurgantur, hi ad suppurationem uertuntur.

In lib. de Affectio. nu. 8. locus hunc confirmat aph. uerba sunt. Iudicatur scilicet pleuritis breuissima septima die, longissima decima quarta. & siquidē in hac per sputū reiectum, ac purgatū fuerit pus à latere; sanus fit. si uerò per sputū nō fuerit pus reiectum; pectore suppuratus efficit, & morbus longus erit. Et in li. progno. quicūq; suppurati fiūt maxime ex pleuritide, & peripneumonia, eos calores concitantur interdiu tenues, noctu uehementiores, & nihil memoratu dignū expuunt. & sudores multi oboriuntur, tussesq; ac tussiendi promptitudo adest: & oculi caui

fiunt, & maxillæ suborē contrahunt, & ungues manuum curuantur, digiti uerò calescunt, & potissimum summi. & in pedibus tumores fiūt, & cibos non appetunt, & pustulæ per corpus nascuntur. Quæcūque igitur suppurationes diuturnæ sunt, hæc signa habent, & fidem ipsis ualde habere oportet. Quæ uerò breues sunt, ex his signis cognoscere oportet; siquid apparuerit ex his, qualia in principiis fiunt: simul autem, & si aliquantò difficilius spirauerit homo. Hæc ex Hip. prog & ex lib. de Coa. præno.

APHOR. IX.

Tabes fiunt maximè ætatibus à decimo octauo vsque ad trigesimum quintum.

Aetates periculosissimæ sunt ad tabem ab anno decimo octauo usque ad trigesimum quintū. sic confirmat lib. de Coa. præno. Tabis uerò tres species recitat Hip. in lib. de Inter. affectio. prima fit à pituita; cū caput impletū ea ægrotarit, & calor accesserit; tūc pituita in capite conputrescit, ut quæ moueri non potest, ut decedat. postea, cū uenulæ crassefactæ fuerint, & superimpletæ; fluxio in pulmonē fit. & pulmo ubi susceperit; statim ægrotat, ut qui à pituita mordetur, quæ salsa est, & putrida. aut replētur pulmones pituita nō putrida, nec mordaci, nec acri à capite delata; eaq; postquā defluxit pus fit, & pulmones excedit. Secunda tabes fit à labore, morbus autem hic magis priore quiescit, & æstate remittit. saliuam uerò expuit crassam, & tussis premit maximè senes, & dolor fortior est in pectoribus. Tertia fit, cum medulla spinalis sanguine plena fit, tabescit autem similiter & à cauis uenis, hæ uerò pituita hydropiformi, & bile replentur. patitur au-

tem eadem ab uteris, si nimium obstructi fiat, aut aperti: & ab hæmorrhoidib' clausis. Quib' igitur hominibus has ætates agentibus caput natura plurimam gignit pituitam, aut subtilem, aut salsam, aut acrem: utpote eam, quæ ab acuto calore, qualis est natura his ætatibus, tales acceperit qualitates; iis promptitudo est ad tabem, quæ tunc excitatur potissimum, si causæ externæ concurrant, qualis est labor, calor solis, & id generis, ut ab ictu, à uulnere illato: si causæ internæ, sunt ueluti menses suppressi, aut fluxus diuturnus, uena rupta. Verùm & alia diximus in lib. 3. apho. 29. Tabes porro, ut legitur in lib. 1. de mor. n. 3. necessitatem habet, ut perimat. Sed periculosissimæ sunt tabes à ruptione uenarũ crassarum, & à defluxu de capite, ut scriptum est in lib. de Coa. præno.

APHOR. X.

Quicunque ab angina liberantur, his ad pulmonem vertitur, & in septem diebus pereunt, si verò has effugerint, suppurantur.

Sic legitur apho. in lib. de Coa. præno. Quibus anginæ ad pulmonem uertuntur, partim in septem diebus pereunt, partim euadentes suppurati fiunt, si non eductio pituitosa sursum ipsis fiat. In lib. autem præno. n. 23. si ad pulmonem uertatur angina, delyrium inducit, & quidam ex ipsis suppurati plerunque fiunt. Facilè autem transit morbus alter acutus in alterum, ob loci communionem. sed de huiusmodi transmutatione aliàs.

APHOR. XI.

Qui tabe molestantur, sputum quod extussiunt graueolet iniectum carbonibus, & capilli à capite defluunt, lethale.

In lib. de Coa. præno. hæc uerba leguntur. Quibus tabidis sputum in igne grauem nidorem olet, & capilli de capite fluunt, pereunt: & qbus tabidis in mare expuentibus pus ad fundum sidit, breui pereunt. sit autem mare in æneo uase. Hæc confirmāt aphoris. hunc. Verum cum tabes pluribus de causis proueniat; quænam signa ea, quæ dum hominem tenuerit, det futuræ mortis, hæc duo, sputum uidelicet graueolēs, & capillorum defluxum, explicat Hipp. in lib. 2. de mor. atque causas recenset horum symptomatum. inquit autem. Cum quis ex pulmonis affectu tabescit; is saliuam crassam, cum uirore subpallidam, dulcem, tussiendo reiicit, & stridor, ac dolor ad pectus, & ad dorsum fit, & in faucibus tenuis sibilus auditur, & fauces siccæ sunt, & oculorum cauitates rubicundæ, & uox grauis, & pedes intumescunt, & ungues contrahuntur, & supernæ partes attenuantur, ac imminuūtur, & saliuam abominatur, ubi excreaturus ipsam in ore habet, & tussit mane maximè, & circa mediam noctem, imo etiam aliis temporibus. Et corripit magis mulierculam iuuenculam, quā uetulam. Huic si iā pili de capite defluant, & nudū sit caput uelut ex morbo, & si prunis inspuenti sputū graueolēs sit, intra breue tempus ipsam morituram esse pronuntia: id uerò, qđ occidit, alui profluuiū fore: ubi. n. iā pus circa cor putruerit; nidorosum odorē prunis iniectū de se præbet: & cerebrum concalescens salsuginosum humorem

effundit,

effundit, qui aluū mouet. huius uerò signū est, q̃ capilli ex capite defluūt: salsedo.n. humoris plura efficit incōmoda; nam aluum mouet, fauces siccat, contrahit ungues, & capillorū profluuiū generat caliditate sua, & siccitate: etenim id in lib. de nat. præ. confirmat, dū ait. Quicunq; calui fiūt, hi sanè pituitosi sunt, & pituita in capite ipsorū simul cū coitu agitata, & calfacta ad cuticulā allabens pilorū radices exurit, & defluūt pili. Cur igitur graueoleat sputum, capilliq; à capite defluant, ex Hipp. sententia explanauimus.

APHOR. XII.

Quibuscunque tabe laborantibus capilli à capite defluunt, his alui profluuio superueniente, moriuntur.

Quemadmodum antea exposuit Hip. defluūt capilli ex salsuginoso humore; atq; ex eodē, non ex uirium imbecillitate alui profluuium succedit, quod mortis causam esse existimandum est. Hunc aph. sic legimus in Coa. præno. Quibus tabidis capilli ex capite defluunt, à profluuio alui capiuntur. Et quibus tabidis alui profluuia accedunt, moriuntur.

APHOR. XIII.

Quicunq; spumosum sanguinem expuunt, iis è pulmone eductio fit.

Sanguinē spumosum ex pulmone educi vlcerato multis uidet. At in Coa. præno. hæc leguntr. Qui spumosum sanguinem spuunt, dextrum præcordium dolentes, de hepate spuunt, & multi pereunt, aliàs legitur absolutè, moriunt. & subdit. Qui spumosum sanguinem uomunt, dolore infra septum transuersum non existente, de pulmone uomunt. & quibus quidem magna in ipso ue-

na rumpitur, multum uomunt, & in periculo uersantur: quibus uerò minor, minus educunt, & securiores sunt. In lib. autem. i. de mor. nu. 10. hanc partem confirmat sic. Cum uenula aliqua in ipso. s. pulmone rupta fuerit (rumpitur autem à laboribus) & ubi rupta fuerit; sanguinem fundit, siquidem crassior fuerit; amplius: sin tenuior; minus. & sanguinē ipsum partim confestim spuit, partim uerò nisi uena adstringatur, in pulmonem funditur, & in ipso putrescit. & ubi putrefactus fuerit; pus facit, progressu uerò temporis aliquando pus sincerum, aliquando pus subcruentum, aliquando sanguinem. & si magis repleta fuerit uena; ipsam sanguinis copiā acervatim a seipsa reuomit, spuiturque pus crassum ab accessoria, & intus putrescente pituita.

APHOR. XIIII.

A tabe habito profluuium alui superueniens, lethale.

Id, quod occidit tabidos, alui profluuium esse affirmat Hip. in lib. 2. de morbis, ut antea in explanatione apho. 11. diximus. fit autem alui fluxus talis ab humore salsuginoso à capite defluēte, ut ibi explicat, atq; comprobat de pituitæ defluxu in lib. 1. nu. 10. his uerbis. si pituita ex capite ad pulmonem destillet; primum ut plurimum latenter defluit, tussimq; tenuem exhibet, & sputum paulò amarius solito, & aliquando tenuis adest calor. temporis autem progressu exasperatur pulmo, & intus exulceratur à pituita inhærente, ac putrescente, & grauitatem exhibet pectori, & dolorem acutum ante, & retro, caloresq; acutiores in corpus incidunt, & pulmo à calore trahit ad se pituitam ex toto corpore, &

maximè

maximè ex capite, caput uerò calefactum ex corpore, & hanc putrescentem subcrassam spuit. quanto autem plus temporis progreditur, tanto magis pus sincerũ spuit, & febres acutiores fiunt, & tussis frequens, & fortis, & inedia uexat, & tandem aluus infernè turbatur. turbatur autem à pituita, pituita uerò de capite descendit.

APHOR. XV.

Quicunq; ex morbo laterali suppurantur, si in quadraginta diebus purgantur à die, à qua fit ruptio, liberantur: Si verò non, ad tabem transeunt.

Maximè bilis, & pituita percalescit, & humectatur à causis scilicet externis calefacientibus, ut a calore contracto à laboribus, uel a frigore constipante poros, & calorem in unum cogente: nã his cõmotis, ac humectatis, fit, ut rigor inuadat hominem. Et cum latus natura carne nudũ sit, nec quicquã sit in ipso, quod renitatur, præter uentriculi cauitatem; maximè rigorem percipit. & cum riguerit, ac perfrigeratum fuerit; caro, quæ est in latere, & uenæ cõtrahuntur, ac conuelluntur & quantum in ipsa carne inest bilis, & pituitæ, aut in uenis, quæ in ipsa carne sunt, id magna ex parte, aut totum secernitur, introque compellitur ad caliditaté, carne extrinsecus condensata. atq; id ad latus affigitur, & dolorẽ uehementem exhibet, & percalescit, & per caliditatẽ trahit ad seipsum à uicinis uenis, ac carnibus pituitam, & bilem. atque hoc sane modo fit pleuritis. Vbi uerò ad latus affixa putruerint, & per sputum reiecta fuerint; sani fiunt. si uerò & antiquum multum affixum fuerit ad latus,

& aliud insuper accesserit; statim pereũt præ sputi copia expuere nequeuntes: aut suppurati fiũt, & partim pereunt, & partim euadunt. indicium autem hæc præbent de se in septem diebus, aut nouem, aut undecim, aut quatuordecim. nisi uerò in quatuordecim diebus repurgentur, suppurantur. hæc in lib. 1. de mor. nu. 23. Suppuratio, siue empijma fit pluribus de causis. Sed q ex pleuritide, aut peripneumonia suppurantur, has apponunt notas, quæ in lib. prog. & in Coa. præno. leguntur, eaq; sunt. Qui suppurati facti sunt, primum salsuginosum spuunt, deinde dulcius. & cum suppurati fuerint, eos calores comitantur interdiu tenues, noctu uehementiores, & nihil memoratu dignu spuunt, & circa collum, ac clauiculam sudant, & oculi caui fiunt, maxillæ rubent, digiti summi deterius calescunt, ac asperãtur. ungues curuantur, ac perfrigerantur, & circa pedes tumores habent, & circa corpus pustulas, & abstinent à cibis. Diuturnæ igĩt suppurationis signa hæc habent. quæ uerò breui rumpuntur, ex notis ad eas consequentibus cognoscere oportet, & ex doloribus in principio, simul autẽ & si aliquantò difficilius spirauerit homo. Rumpuntur autem plurimæ suppurationes partim uigesima die, partim quadragesima, partim sexagesima. Quibus igitur dolor in principio incumbit intentus, & spirandi difficultas, & tussis cum sputatione, ad uigesimum diem, aut citius eruptionem expecta. quibus autem leniora, hæc sunt iuxta rationem. Suppurare autem oportet tempus, à quo primum doluit, aut grauatus fuit, aut febriit, aut si quando rigor corripuerit. necesse est enim præcedere dolorem, & spirandi difficultatem, & spirationem ante ruptionem. Quibus igitur

tur & febris statim post ruptionem decedit, & cibum appetunt, & pus facilè educitur album, inodorum, leue, eiusdem coloris, & à pituita liberum, & aluus parua compacta egerit, plerunq; breui sanantur. quos uerò & febres sequuntur, & sitis, & cibi fastidium, & pus liuidum, aut cum virore pallidum, aut pituitosum, aut spumosum, & aluus insuper liquida sit, moriuntur. At quibus aliqua ex prædictis accesserint, aliqua non, horum aliqui pereunt, aliqui multo tempore seruantur. Quòd, si corpus siccius factum fuerit, ex supperato tabidum fit, ut habemus in li. de loc. in ho. n. 27.

APHOR. XVI.

Calidum vbi sæpius eo vtatur, hæc mala affert: carnium effœminationem, neruorum, incontinentiam, mentis torporem, profluuia sanguinis, animi defectionem, hæc ad quæ mors.

Calidum dicitur subiectum calidum, ut aqua calida, ferrum calidum: qualitas. n. nulla absque subiecto existere potest. Sed in hoc aph. Hip. non de aliqua re natura calida loquitur, sed de calefacta: nec de re calefacta agit, q̄ sicca sit, sed humida, qualis est aqua potabilis, non salsuginosa, nec quæ alterius qualitatis particeps sit: nam, ut refert in lib. de humid. usu. Aqua potabilis in officina medica optima: ferramentis enim, & æramẽtis optima, & medicamentis plurimis inueteratis, & corpus aut madefacit, aut frigefacit, aut calfacit. aliter uerò nulli commodat, aut detrimento est potata. Vbi scilicet extra corpus sit applicanda, modica potabili in spongia uteris, optimum oculis est. Fomentum, scilicet fit ex ea

totius

totius corporis, aut partis: cutis.n.mollitio fit, si dura fit. distenta uero mollescit, neruorum, carnium, humorum sub cutem effusio, sudoris secretio. Et subdit. Moderatio.s.ut in qualitate, & usu eius: ne ultra torqueamus: oportet enim detrimentis, aut utilitatibus etiã si sint, uti, uiquequo iuuent, aut lædant. Madefactio itaque, & humectatio debile quid est: frigefactio uerò, & calfactio forte. sed frigida calida existens.i.calfacta, ut potabilis aqua, debile quid est: sed calida, ne adeo pergat ultra, ut urat. Et subdit. Harum scilicet aquæ potabilis calidæ, & frigidæ utraque lædit: & calida quidem & utentibus amplius, has læsiones inducit, carnium effœminationem, neruorum debilitatem, mentis stuporem, sanguinis eruptiones, animi deliquia, hæc ad mortem. si uerò modicè ea uteris; maximè ad plurima confert, ut dicemus.

APHOR. XVII.

Frigidum autem conuulsiones, distentiones, liuores, rigores febriles.

Si aquæ calidæ immodicus usus prædicta infert incommoda; sic si immodicè ea frigida uteris, lædet: propterea quòd, ut asserit lib. de Humid. usu, frigida conuulsiones facit, tensiones, nigrores, & rigores febriles: nam cerebrum, & quæ oriuntur a cerebro, à frigidæ irritantur, & calida gaudent; si sanè frigidior, & solidius à natura fuerit. quare ossibus, dentibus, neruis frigida inimica, calida uero amica: quia ab illa conuulsiones, tensiones, rigores febriles, quæ sanè frigida facit, calida uerò sedat. Hæc Hip.

APHOR.

APHOR. XVIII.

Frigidum, inimicum ossibus, dentibus, neruis, cerebro, spinali medullæ. Calidum uero utile.

Cerebrum, & quæ à cerebro oriuntur, frigida tristantur, calida uerò gaudent; si sanè frigidius, & solidius à natura fuerit. propterea ossibus, dentibus, neruis frigida inimica, calida uerò amica: quia ab illa conuulsiones, tensiones, rigores febriles, quæ sanè frigida facit, calida uerò sedat. ob id etiam à calida uoluptates, & illecebræ, à frigida dolores, & auersationes. ideoque spina, pectus, dorsum, præcordia grauantur magis frigida: calida uerò gaudet, & ferre ipsa possunt. propterea sanè, spina, pect⁹, dorsum, præcordia cōtraria perpessa sunt; quia sunt contraria. propterea in hoc loco anxietatem ex calida abortū frigida sedat. propterea frigidæ potu gaudet, propterea cibis calidis delectatur. propterea in animi deliquiis frigidam extremis partibus affundere prodest. regi, & non regi assueta, his gaudent, uel tristantur. quòd autem posteriores partes calidam magis sufferunt, quàm anteriores, quæ relata sunt, in causa sunt. quòd uerò etiam frigidæ, rectè habet: nam & extremæ partes anteriores sunt, & regi non assuetæ, ueluti etiam interna pars se habet ad externam. cogitandum autem, quòd utraque in unoquoque corpore potior est externa cute, quæ & sibi ipsi, & neruo sanguineo continua, ac cohærēs; eo ꝙ extra proprium calorē in externo frigore est, ab utrisq; frequenter superatur, & utrisq; frequēter opus habet, frequētius aūt calida ad uoluptatē. perpetiuntur aūt & extremæ partes tale quid, quare cito multa percipiunt, tardè

autem primum attolluntur. Et venæ quoq; aliæ prius, aliæ posterius: atq; sic omnia apparent, & vbi frigefiunt externæ partes, & vbi calefiunt, in vasorum euacuationibus, in animi deliquijs, & iuxta rationem meritò etiam venas sequuntur: ea, quæ ab his eueniunt. & calfacit primum calida, velut in manibus, internas partes. Hæc Hipp. in lib. de Hu. vsu. ad aph. explanationem, atque ad causas inuestigandas, cur frigida relatas corporis partes lædat.

APHOR. XIX.

Quæcunq; refrigerata sunt excalefacere oportet, exceptis his, quibus sanguis fluit, aut fluxurus est.

Si qua pars corporis plus frigefacta est, quàm eius temperiei comperat, calfacere eam oportet, exceptis nō solum his, quibus sanguis fluit, aut fluxurus est; sed quæcunq; inflāmationes ad rubrum, & subcruentum tendunt, & erysipelata non vlcerata: frigus enim hæc iuuat.

APHOR. XX.

Vlceribus, frigidum quidem mordax, cutem obdurat, dolorem insuppurabilem facit, liuorem obducit, rigores febriles, conuulsiones, distentiones.

In lib. de Humid. usu inquit Hip. ulcera gaudent calida. s. aqua ex confesso: qui a tegi adsueta sunt. meritò itaque ex altera; scilicet frigida aqua grauantur. meritò igitur & ipsæ uenæ; quia sunt in calido. meritò etiam ipse thorax, & uentricu-

triculus à frigida superatus, molestè fert, & mortem minatur; quia maximè desuetus est: uerùm plurimum abest ab eo, ut patiatur: propinquissima autem inter se sunt agere, & pati. merito igitur frigidæ potu delectatur. & sic consentiunt inter se omnia hæc. Quòd uerò omnia desquammata, & ambusta in superficie, nō ualde tegi adsueta, maximè frigidā molestè ferunt, par est: citissimè. n. superantur. & profundissima si superētur, maximè utiq; grauentur, deinde etiam natura neruosa participant. hunc aph. confirmat in hoc lib. nu. 11. his uerbis. Vlceribus frigida mordax cutem abdurat, dolorosa nō suppurari facit, liquefacit, nigrefacit, rigores febriles facit, conuulsiones, ante, ac retro distentiones.

APHOR. XXI.

Est autem ubi in distentione sine ulceratione, iuuene bene carnoso, æstate media frigidæ aquæ multa perfusio calorem reuocat. Calor autem hæc soluit.

Coniungit Hip. superiorem aph. cum præsenti in lib. de humid. usu, & sic ait. ulceribus frigida, scilicet aqua mordax: quia tegi adsueta sunt: cutem obdurat, dolorosa non suppurari facit, liquefacit, nigrefacit, rigores febriles mouet, conuulsiones autem, & retro distentiones. quandoque uerò in hac distentione sine ulcere, iuuene carnoso, media æstate, multæ frigidæ aquæ affusio caloris reuocationem facit. calor autem hæc soluit. distentionem igitur factam à frigore curari ab aquæ frigidæ affusione quandoque asserit Hip. non quæ ab nam profluente uenit.

APH.

APHOR. XXII.

Calidum suppuratorium non in omni ulcere, magnum ad securitatem indicium, cutem mollit, extenuat, dolorem sedat, rigores, conuulsiones, & distētiones mitigat, et ex his, quæ ad caput attinent, eius soluit grauitatem. Plurimum autem confert ossium fracturis, sed nudis præcipue, eorumq́; maxime, qui in capite ulcera habent. & quæcunq; à frigore moriuntur, uel ulcerantur, & repentibus comesis. Sedi, pudendis, utero, uesicæ, his calidum amicum & iudicans: frigidum inimicum & perimens.

Scribit Hip. in lib. de Humid. usu. Vlcera calida scilicet aqua gaudent ex confesso. meritò itaque ex altera, hoc est, ex frigida grauantur. Quòd uerò omnia desquammata, & ambusta in superficie non ualde tegi adsueta, maximè frigidam molestè ferūt, par est: citissimè enim superātur. & profundissima si superentur; maximè utique grauantur; deinde etiam natura neruosa participant. Et subdit. Aqua frigida prodest pupulas rubicundis, quales alia, atq; alia parte sublatæ erumpat, qualia per solenia attractoria emergunt: in carnosis, & tenera carne præditis subrubicundæ sunt, in nigris rotūdæ dothienes, idest foranculi appellati: & quales in calidis lauacris aboriuntur, & mulieribus ex mensium sub cutem recursu fiunt, & ab irritamentis cutis, aut uestimentis asperis, ex sudoris exitu, aut ubi quis ex frigore derepente ad ignem, aut calida lauacra accessit: nam, si hæc posterius fecerit, nequaquam amplius erumpunt: alioqui

alioqui quæ ex frigore fiunt, aut quæ exasperantur instar milij, deinde exulcerantur; eas frigida lædit, calida uero prodest. Deinde addit. Calida oculis conuenit, doloribus, suppurationibus, lachrimis mordacibus, siccis omnibus: frigida doloris exortibus, ualde rubicundis, & qui collectiones tuberculorum iuxta uenas habere solet, qualia sunt ulcuscula capitis manātia, circa thoracem, & alia dura. Non omni igitur ulceri conuenit calida, sed huic calida, illi frigida. sed fotus cum calida cutim duram mollit, distentam laxat, ab hac fit neruorum, carnium, humorum sub cutem effusio, sudoris secretio. quare dolores sedat, rigores, conuulsiones, & distentiones ante, & retro mitigat, capitis grauitati confert. plurimum autem conducit ossium fracturis, magis autem denudatis. & ex his maximè his, qui in capite uulnera habent uoluntaria, & inuoluntaria, & quæcunque præ frigore moriuntur, aut ulcerantur: itemque in ulcerationibus uoluntarijs, ac inuoluntarijs, qualia sunt desquammata, herpetibus serpendo adedentibus, denigratis aut in gingiuis, aut in aure, aut in sede, aut in utero. his omnibus calida amica est, ac iudicatoria, frigida inimica, & occidens præterquam in quibus sanguinem fluxurum esse timor est. Hæc oĩa Hip. quæ ad explicationē aph. maxime cōferunt.

APHOR. XXIII.

In his frigido utendum. Vnde fluit sanguis, aut fluxurus est, non ad ipsa, sed circa ipsa, vnde influit, & quæcunque inflammationes, vel inflammina ad rubrum, & subcruentum sanguine recenti tendunt, nam ve-

teribus nigredinem affert. Eryſipelas etiam non vlceratum iuuat, nam exulceratũ lædit.

Frigida igitur aqua omnibus, antea relatis nocet, præterquã his, in quibus ſanguis erumpit, aut erupturus eſt. ſed foras non ad ipſa loca, vnde fluit, ſed circa ipſa fiat. prodeſt papulis rubicundis, quales alia, atq; alia parte ſublatæ erumpunt, quales per ſplenia attractoria emergunt. in carnoſis, ac tenera carne præditis ſubrubicundæ ſunt: in nigris autẽ rotundæ, dothienes, ideſt foruneuli appellati: & quales in calidis lauacris oboriuntur, & mulieribus ex menſiũ ſub cutem recurſu fiunt, & ab irritamentis cutis, à veſtibus aſperis, ab exitu ſudoris, aut vbi quis ex frigore derepente ad ignem, aut calida lauacra acceſſit: nam, ſi hæc poſterius fecerit; nequaquã amplius erumpunt. Et ſubdit. Frigida doloris exortibus, valde rubicundis, & qui collectiones tuberculorum iuxta venas habere ſolent, qualia ſunt vlcuſcula capitis manantia, circa thoracẽ, & alia dura. verùm podici, & vtero non valde commoda eſt, neque ſanguinem frigore mingentibus.

APHOR. XXIIII.

Frigida qualis nix, & glacies, pectori inimica, tuſſes mouet, & ſanguinem, & deſtillationes.

Meritò ipſe thorax, & ventriculus à frigida ſuperatus, moleſtè fert, & mortẽ minatur: quia maximè deſuetus eſt, vt antea explicuimus Hip. ſententia. atque hinc alimenti cruditas, & tuſſis, à qua cum pectus calefiat; attrahit è vicinis partibus, & à capite, & fiunt deſtillationes, ac frequẽ-

ter

ter vena aperitur, vel rumpitur à vi aspera, & cruda frigoris. quare. in lib. 6. de mor. pop. sect. 3. legitur. Frigidũ valde venas rumpit, & tussim mouet, velut nix, & glacies: & constringit, veluti sunt eminentiæ oblongæ, & rotundæ, Pherea, & Gongronæ à Satyrorum circa aures eminentijs, & arborum quarundam tuberculis appellatæ.

APHOR. XXV.

Tumores articulorũ atq; dolores absque vlcere, & podagricos quoque, atque conuulsa, horum plurima frigida aqua largè effusa leuat, & extenuat, soluitq; dolorem: nam modicus torpor dolorem soluit.

Quæ mala à calore oriuntur, ea iuuat frigus: quæ a frigore, calor eis prodest. tumores in articulis, & dolores, podagricos, & conuulsa plurima ex his, si à calore fiant; frigida multa affusa leuat, ac extenuat, nisi vlcus adsit: vlceribus. n. frigidum mordax est. & præterea dolorẽ torpefacit: torpor autem moderatus dolorem soluit.

APHOR. XXVI.

Aqua, quæ cito calet, & cito refrigeratur leuissima est.

Quæ aqua leuissima est, ea magis naturam sapit aeris, ac ideo quemadmodum & aer, cito calescit, & cito frigescit. Hunc aph. habemus in lib. de mor. pop. sect. 2. & verba sunt. Aqua, quæ cito calescit, & cito frigescit, semper leuior est.

APHOR. XXVII.

Qui noctu bibere appetunt, his admodum sitientibus si superdormierint bonum.

In lib. 5. de mor. popul. sect. 4. sic legitur. inter uigilandum siti leui somnus medela: siti uero ex somno, uigilia in quibusdam.

APHOR. XXVIII.

Suffitus aromatum muliebria ducit, sæpius uerò & ad alia utilis esset, nisi capitis faceret grauitatem.

Stomachus uteri à suffimentis quidem ubi cõclusus fuerit, hians redditur: ab emollientibus uerò mollescit. Suffire autem oportet ioti corticẽ lauri baccas, & folia eiusdem uiridia contusa, thus, myrrham, artemisiæ semen, aut folia, item anisum, & adipem, aut ceram simul contusa, sulphur, cupressi semen, peucedani radicem, myrti folia uiridia contusa, fibri testem, asini masculi stercus, allia, styracem, adipem suillum. sed & si distortum os uteri fuerit, his suffiendum est. sic quidem hians redditur, ac conuertitur. Hæc in lib. de superfœta. & subdit paulò infrà. si uirgini menses maturi non prodeunt; multum febricitat, & dolet, & sitit, & esurit, & uomit, & furit, & rursus resipiscit. uterus mouetur, & cum ad uiscera uertitur; uomitus, febris, & delirium accedit. ubi uerò sedatur uterus; & hæc quiescũt. esurit, ac sitit, & febris lenis, hepialon Græci dicunt tenet. Huic pelles agninas calidas ad uentrem apponere oportet, & suffitum facere in ipsa pudenda quàm penitissimè ita ut super amphoræ collo desideat, & fumum admittat. fiat suffitus ex myrrha magnitudine fabæ, & thuris dupla portione,

tione,ammixta etiam zea fresa.hæc simul suffire debet,& in igne immittere,maximè dum ieiuna est,& multa calida lauare. sed legantur lib. de Nat.mul.& de mor.mul.qui materiam,& modos,& usum,& quibus morbis muliebribus conferant,explicant.

APHOR. XXIX.

Grauidas purgare turgente materia à quarto mense usque ad septimum,minus uero has. Recentiores autem, & seniores uereri oportet.

Hunc aph.explanauimus in lib.4.aph.1.

APHOR. XXX.

Mulierem utero gerentem capi ab aliquo morbo acuto,letale est.

Sunt morbi acuti hi,quos ueteres nominauerunt pleuritidem,peripneumoniam , phrenitidē & febrem ardentem,& alii morbi,qui ex his hærent,quorū febres omnino cōtinuæ sunt,& occidunt . sic legitur in lib.de Vict.rat.in mor.acu.si qua igitur mulier ab aliquo horum capiatur,lethale est : morbi enim acuti plurimos occidunt homines,atque eò magis,si quid graue eis feratur,qualis est in mulieribus fœtus.De his morbis intellexisse Hip.palam fit ex lib. 1. de mor. nu. 3. ubi inquit.Ex morbis tales necessitatem habent,ut ab ipsis perimantur,cum fiant,tabes, aqua inter cutem,ac subter carnem nascens,& si mulierem fœtu in utero habentem peripneumonia corripiat,aut febris ardens,aut pleuritis, aut phrenitis, aut erysipelas in utero fiat.

APHOR. XXXI.

Mulier utero gerens sanguine misso ex vena abortit, & magis si fœtus sit maior.

Quemadmodum mulier, quæ facilè concipiebat, ac prægnans esse desijt, si bis per annũ à manibus, ac omnibus uenam secari finat; concipit: contra, si grauida sit, sanguisq; per uenam extrahatur; periculum est, ne abortiat, atq; eo magis si fœtus iam maior sit; nam simile est, ac si mulieri grauidæ menses tertio, & quarto, & ultrà mense prodirent. quid uerò ei eueniat, legitur sic in lib. 1. de mor. mul. n. 40. Si menses prodeunt singulis mẽsibus; necesse est mulierem grauidam te nuem fieri, ac debilem. quandoque etiam febris ipsam corripit his diebus, quamdiu menses prodierint &, dum prodeunt, & postquam prodierint; pallida fit. Sed & pauci prodeunt. His uteri magis, ꝗ̃ opportunũ est, hiant, & augmẽtũ fœtus dimittunt: descendit. n. cũ mulier in uentre habet; sanguis paulatim in uteros à toto corpore, & in orbem circa id, quod in uteris est circumstans, illud auget. Si uero hiarint uteri magis, quã oportet; sanguinẽ singulis mensibus sicut procedere solet, dimittunt. & quod in uteris est, tenue, ac debile fit. si uerò curetur mulier; melior fœtus, & mulier euadit. si uero non curetur; fœtus corrumpitur, sed & ipsa periclitatur, ne diuturnum habeat morbum, nimirum uteris magis apertis.

APHOR. XXXII.

Mulieri sanguinem euomenti, menstruis erumpentibus solutio.

Si mulieri sanguinē uomēti, menses erumpāt; non solū uomitus is sedatur, sed cōceptionis spes est: nō si tēpestiuè mēses mulieri prodeāt, deinde retineantur, ac sanguinē uomat; si redierint, spes est conceptionis. affirmat id Hipp. in lib. 2. præd. nu. 34. his uerbis. Si febris corripiat concipere non potentem, & attenuata sit muliercula; interrogare oportet, an uteri ulcus aliquod habeant, aut aliud quippiam de malis, de quibus scripsi: si enim in hoc loco nihil mali subesse apparuerit, quod causa sit attenuationis, & quod concipere non posit; sanguinem uomituram esse mulierem expectandum est, menses autem tali necessariò euanuerunt. si uerò febris soluta fuerit à sanguinis eruptione, & mēses comparuerint; in utero concipiet. Hunc autem apho. reperimus in lib. 1. de mor. nu. 6. hoc pacto. Mulieri sanguinē uomenti menses erumpere, bonum.

APHOR. XXXIII.

Menstruis deficientibus sanguis ex naribus fluens, bonum.

Non solum menses, sed puerperii purgationes si probè exeant per os, aut nares; sana euadit mulier. Sed si ad caput, thoracemq;, ac pulmonem processerint; moritur sæpe statim, si detineantur, ac firmentur ibi. hæc in lib. 1. de mor. mul. nu. 69.

APHOR. XXXIIII.

Mulieri in vtero gerenti si aluus plurimū profluat, periculum est, ne abortiat.

In Coa. præno. hæc leguntur. Prægnātibus præcordij dolor, malū; & alui his subeuntes malū, & insuper rigere his malum, quare, si absq; dolore

fluat aluus, malū non esse videtur grauidæ mulieri. quod etiam confirmatur in lib. 2. prædict. nu. 30. his verbis. Quæ dysenteriæ cōmodæ sunt, hæ mala hæc non inducunt, febrē nempe, uarias aliū egestiones, hepatis inflammationē, aut præcordij, aut ventris, aut dolores, aut cibos intercipiunt, sitimq; inducunt. si cum his omnibus, vel pluribus inuaserint dysenteriæ, malæ sunt. sed commodæ sunt, quæ corripiunt absque his malis. verùm sanguine, & ramentis egestis, desierunt septima die, aut decima quarta, aut vigesima, aut quadragesima, aut intra hæc tempora: huiusmodi enim egestiones etiam eos, qui prius sunt in corporibus, morbos sanant, antiquiores quidem diuturiori tempore, recentiores autē in paucis diebus submouere possunt; nam & quæ vterum gestant, etiam ipsæ euadunt superstites magis ad partum, & ex partu, & fœtus conseruant, sanguine, & ramentis egestis, etiam per multos menses; nisi dolor ipsis affuerit, aut aliud quoddam malum signum ex his, quæ in dysenterijs fieri scripsi, accesserit. si vero aliquod illorum apparuerit; & fœtui perniciem significat, & prægnanti periculum, si non post fœtus effugium, & secundæ exolutionem, ipsa dysenteria eadem die, aut post modicū tempus desinat.

APHOR. XXXV.

Mulieri quæ vterinis molestatur, aut difficulter parit, superueniens sternutatio, bonū.

Continere spiritum est ex remedijs valentioribus ad partū expellendū, ad secundas eijciendas, & ad vteros, qui cum impetum ad hepar, ac præcordia fecerint, strangulationē pariunt. hoc remedium recitat Hipp. in lib. 1. de mor. mul.

nu 76.

n. 76. Nam dum mulier sternutit; concutit deorsum, ac impellit vterum, secundas, & partum: etenim legitur in eodem lib. nu. 93. Quicunq; abortus facti discedere non possunt, dum aut toti, aut partes fœtuum sunt maiores, aut minores, & obliqui, ac impotentes, tales siquidem secundum naturam siti fuerint; pharmaco aliquo dato ex his, quæ ego referam, expellito; vbi multa calida prælaueris. &, si prodire volentes, non facilè exeant, cum siti sint secundum naturam; talibus sternutatorium admoueto: apprehendito autem nasum, & os coprimito, ac sic sternutet: quò sternutatio quàm maximè efficax fit. vtatur item concussionibus. sit igitur sternutatio voluntaria, & non sponte: sic etiā prodesset, & fœtus situs sit secundum naturam: aliàs enim potius inutilis esset huiusmodi motus.

APHOR. XXXVI.

Mulieri menses decolores, nec per idem semper tempus venientes, purgationem indicant esse necessariam.

Ex mulieribus, quæ magis, aut minus in vtero concipere solent inter cætera, quæ cōsideranda sunt, interrogare oportet etiam de menstruis purgationibus, an omnibus mensibus compareant, & an copia sit magna, & an boni coloris sint, & æquales in singulis temporibus: sic enim has fieri optimū est. locum uero, in quo conceptio fit, sanū esse oportet, & siccum, ac mollem, non retractum, non pronum, non os ipsius auersum, neq; cōclusum, neq; euersum: fieri. n. non pōt, ut his impedimētis cōceptio fiat. quæcunq;

igitur

igitur mulieres in vtero concipere non possunt, verum pallidæ apparent, neq; febre, neq; visceribus in causa existentibus; hæ capite dolere se dicent, & menses sibi malè, ac meraces prodire. siue autē breui, siue longo tempore ipsis sic affectis menses non comparuerint; vteri in his purgatione opus habent. sic scriptum est in lib. 2. prædict. nu. 33. purgetur igitur vterus, si non affecta sint viscera, nec febriat corpus. quæ si morbosa sint; totum corpus purgetur. Et tunc inspicito, an multa purgatione opus habeat, aut secus ita vt & ad colorem, & ætatem, & robur, & anni tempus, & qua diæta mulier vtatur, respicias, vt docet in lib. 1. de mor. mul. nu. 23.

APHOR. XXXVII.

Mulieri vtero gerenti si mammæ graciles repente fiant, abortit.

Vena crassa est in vtraq; mamma. quapropter maximam habet eum vtero scilicet confluentiæ partem. si multum fluat lac; necesse est fœtum debilem esse. si solidiores fuerint mammæ; sanior est fœtus. hæc in lib. 2. de mor. pop. sect. 6. de consensu vteri cū mammis. si igitur mammæ mulieris grauidæ gracilescant repente; signū est vteri affecti, ac itidem abortus. Vterum vero affectum esse docet Hip. in lib. 6. de mor. pop. sect. 5. dum ait. Si mammarum papillæ, & rubor palidus fuerit; morbosum vteri vas est. Quod autem gracilibus mammis derepente factis mulieri grauidæ, signum fit abortus, comprobat in lib. 1. de mor. mul. nu. 44. his verbis Quibus in ventre habentibus circa septimum, aut octauum mensem derepente mammarū, & ventris plenitudo collabitur,

labitur, & vbera gracilescunt, & lac non appare; his dicendum est puerum aut mortuū esse, aut viuere, sed debilem esse. Ex his facilè intelligimus non perpetuò mulierem fœtum corrupturum, cui vbera gracilescunt. quod confirmat aph. 53. huius libri.

APHOR. XXXVIII.

Mulieri vtero gerenti si altera mamma gracilis fiat, geminos habenti alterum abortit, & siquidem mamma dextra gracilis fiat, marem: si verò sinistra fœminam.

Fœtus mares in dextris quidem, fœminas verò in sinistris generari sentit Hip. atq; id confirmat in lib 6. de mor. pop. sect. 4. vbi inquit. Hirci re incipiens, vter testis extra apparuerit, siquidem dexter, masculū: si verò sinister; fœmellam portendit. Et in lib. de superfœta. si mare generare expetat; sinister testis obligandus erit. quare a viro, qui generare velit marem; semen ex dextro teste est optandum: vteri verò locus est dextra pars. si autem in vtero gemellos habenti dextra mamma gracilis fiat, præsertim his modis, quos in præcedenti apho. ex Hipp. sententia protulimus: si dextra gracilescat; signum est marem aborturi: si sinistra; fœminam.

APHOR. XXXIX.

Si mulier, quæ neq; grauida est, neq; peperit, lac habet, huic menstrua defecerunt.

Arist. in lib. 7. de Nat. ani. cap. 2. rationem huic aph. reddit his verbis. Quandiu lac emanat, purgationes magna ex parte nō fiunt. magna inquā ex parte: quoniam quibusdam lactantibus facta purgatio est. sed enim natura ita fert, ne humor

locis

locis pluribus simul erumpere solēt: nam & ma riscas habenti deteriores accedunt purgationes. At quo modo lac generetur, legamus librum de Nat. pue.

APHOR. XL.

Quibuscūque mulieribus ad mammas sanguis colligitur, furorem significat.

Non mulieribus solum, sed ei, qui insania cor ripietur, hoc signum præsagit, ꝙ sanguis colligitur ipsi ad mammas. sic legitur in lib. 2. de mor. pop. sect. 6 utrum uero ad caput feratur siue sanguis ille, siue uapor, uel ad aliam partem, dubium est. tamen, cum mammæ magis sint septo transuerso propinquæ, ac maiorem cum eo habeant communionem, uel cum partibus cordi circunstantibus; locus huius furoris, ac insaniæ potius uidetur circa cor, quàm caput. Hanc sententiam comprobat lib. de Virg. morb. ubi hæc scripta sunt. sanguis in uirginibus scilicet nubilibus cum non habeat effluxum ex uteri uenis occlusis; præ multitudine resilit ad cor, & ad septum transuersum. quæ loca cum repleta fuerint; cor fatuum fit: deinde ex fatuitate torpedo, postea ex torpedine delyrium apprehendit. Ex corde, & septo transuerso tarde refluit sanguis. uenæ enim obliquæ sunt, & locus periculosus, & ad delyrium, ac insaniam paratus. His sic habentibus, præ acuta inflammatione insanit, præ putredine clamat. præ caliginositate timet, ac formidat: præ compressione circa cor, strangulationes parat, præ sanguinis malitia animus mœrens, ac anxius malum attrahit.

APH.

APHOR. XLI.

Si velis noscere, an conceperit mulier quum dormitura est, ei aquam mulsam potandam da, & si alui tormina patietur, concepit: si minus, non concepit.

Legitur aliud conceptionis signum in lib. de Geni. quod est. Post quam coiuit mulier, siquidem conceptura non est intra seipsam; pro more foras procedet genitura, ubi fœmina uolet. Si uerò conceptura est, non procedet foras, sed manet in utero: nam uteri susceptam, & conclusam in sese continent genituram, osculo nimirum ipso rum præ humiditate (in lib. de superfœta. n. 11. legitur præ siccitate) contracto, & concluso, simulq; permiscent tum q̃ à uiro uenit, tum quæ à muliere emissa est. In lib. autem de car. nu. 21. hæc de conceptione signa scribuntur. Satis manifestum est harum rerum peritis, ꝙ mulier cum in uentre concepit; statim horret, & calor, & dentium stridor consequitur, & conuulsio occupat tum articulos, tum totũ corpꝰ, & uterũ segnicies ac torpor, & quæ puræ sunt, hoc perpetiuntur. quæ uerò crassæ, & mucosæ pleræq;, quanquam perpetiuntur id; non tamen percipiunt, nec cognoscunt. Alia signa p̃ter hæc habemus in lib. de Superfœ. quæ sunt. Prægnantem mulierẽ si aliter non cognoscas; oculi tracti, ac cauiores fiunt, & candidum ipsorum albedinis naturam non habet, & liuidius existit. Et subdit. Mulierem id nosse expedit, utra mamma ipsi maior est; illic enim fœtus existit. similiter autem & oculũ considerabit. maior enim & splendidior omnino erit intra palpebram etiam eius partis, cuius

mamma maior existit. Si cui ab appositis in vuluam non ualde fortibus dolores in articulos peruenerint, & stridor dentium corripiat, & mēbris tendatur, ac oscitet, hanc magis concepisse spes est, quam eam, quæ nihil tale patiatur. Et subdit. si cognouerit mulier genituram se concepisse; eo tempore uirum non accedat, sed quiescat. cognoscet autem; siquidem uir se emisisse dixerit, ipsa uero præ siccitate ignorarit. si uerò vterus rursus in pudenda genituram reddat, ipsaq; humecta fiunt; rursus cum uiro coeat, donec concipiat.

APHOR XLII.

Mulier si marem cōcepit, bene colorata est: Si uero fœminam, malè colorata.

In lib. 1. de mor. mul. hæc leguntur. cum mulier in uentre habuerit; tota fit cum uirore pallida; quoniam purus ipsius sanguis semper quotidie ex corpore destillat, & in fœtum, descendit, & augmentum ipsi accedit. &, cum paucior sit sanguis in corpore; necesse est ipsam esse pallidam. & semper alienos cibos appetere. & sanguinea in uentrem irrobore. & debilior fit: quoniam sanguis minuitur. Tamen, si marem gerit; magis colorata erit; sumunt enim augmentum masculi magis ab igne, ut legitur in lib. 1. de Diæta; idcirco calidiores existunt. Hunc aph. comprobat locus ex lib. de steri. & uerba extant nu. 7. Quæcunque in utero habentes maculam solarem in facie habet, fœmellam gestant: quæ uero bene coloratæ permanent; masculum plerunq; ferunt.

APHOR. XLIII.

Si mulieris grauidæ in utero sit erysipelas, lethale.

Si ignis sacer, erysipelas dictus in uteris oboria tur; tumor fit à pedibus exorsus, & ab crura, & ad lumbos procedens. cum autem tempus amplius processerit; intumescit etiam uenter, & rigor, ac febris corripit, itemq; debilitas. præ dolore uerò quiescere non potest, sed iactat seipsam. dolor autem ex imo uentre ascendit ad lumbos, postea sursum uergit ad præcordia, & pectora, & caput. & mori sibi uidetur. cum autem remiserit; torpor occupat manus: aliquando etiam inguina, & crura, & poplites. & liuida fit, & modico quandoque tempore sibi melius habere uidetur. deinde rursus eadem patitur, & corpus pustulis impletur, & facies rubescit, & sitis fortis tenet; & fauces siccæ sunt. Hic morbus si prægnanti fiat; moritur: sin minus; curata sanatur. Hæc de signis erysipelatis in utero oborta ex li. de Nat. mul. nu. 12. quæ confirmant aph. quemadmodum & locus in lib. 1. de mor. nu 3. cuius uerba sunt. Necessitatem babet, ut moriatur mulier fœtum in utero habens, si eam peripneumonia capiat, aut febris ardens, aut pleuritis, aut phrenitis, aut erysipelas in utero fiat.

APHOR. XLIIII.

Quæcunque præter naturam tenues existentes vtero gerunt, abortiunt priusquam crassescant.

Vtrum Hip. de muliere tenui, an de uteris loquatur, anceps sum: nã ex li. de Nat. mul. nu. 19. hæc uerba transtulimus. Cum in uentre habẽs,

fœtum

fœtum menstruum, aut bimestrem corruperit & ad perfectionem gestare non poterit, & tenuis præter naturam fiat; huius uteros purgare oportet, & corpus pinguefacere; non enim prius fœtum perferre poterit, quàm uteri ipsius crassi fiant, & robusti euadant. tamen palam fit & uterum, & totum corpus pingue esse oportere ad fœtum perficiendum. quod etiam notum fiet in aph. 46.

AHPOR. XLV.

Quæcunque mediocriter corpora habentes abortiunt, secundo, aut tertio mense sine occasione manifesta, his acetabula uteri plena mucoris sunt, & non possunt ex pondere fœtum continere, sed disrumpuntur.

Vt noscamus, an acetabula mucore, ac pituita plena fuerint, audiamus uerba illa in lib. de Nat. mul. nu. 17. quæ sunt. si acetabula pituita plena fuerint, menses quidē bene succedunt, & in uentre habet. corrumpit autem fœtum, ubi fortior factus fuerit: non enim retinere potest, sed abrumpitur. cognoueris autem hoc modo. Humida fit, & mucosum, ac uiscosum defluit, & non mordet: & in mensibus, ubi à fluxu purgari cessauerit; per duos, ac tres dies mucus ab uteri prodeunt. Curationem præterea ibi accipere oportet.

APHOR. LVI.

Quæcunque præter naturam crassæ non concipiunt utero, his omentum os uteri comprimit, & priusquam extenuentur, non concipiunt.

Addamus

Addamus hunc aphor. quadragesimo quarto; quemadmodũ etiam legitur in lib. de Nat. mul. nu. 19. inquit enim. si grauida fœtum menstruũ, vel bimestrem corruperit, nec perficere poterit, & tenuis præter naturam fuerit; vteri purgandi sunt, & corpus pinguefaciendũ; non enim prius perferre poterit fœtum, quam vteri crassi fiunt, ac robusti euadunt. si vero crassefacta fuerit mulier præter naturam; non concipit ventre: nam omentum multũ, ac crassum incumbens vteros deprimit, & genituram non suscipit. Hanc attenuare oportet, & phatmacũ infra purgans bibendum dare, & ad vteros apponere quod purget ipsos, & flatus inducat. In lib. autẽ de ae. aq. & redum legitur de mulieribus Scytharũ, ait os vteri præ pinguedine concludi: vt nequeat semen suscipere: sunt enim otiosæ, & pingues, ventreíq; earum frigidi, ac molles. vnde necessariò sequitur non multum fœcundam Scytharum gentem esse. Famulæ vero earum viris misceri gaudent, atq; in vtero conceptum continent propter corporis exercitium frequens, carnisq; gracilitatẽ. quare ad confirmationem eorum, quæ diximus, legitur in lib. de superfœ. nu. 18 si mulier præ pinguitudine vterum ad concipiendũ læsum habere videatur; attenuatio quàm maximè, & gracilitas inducatur supra reliquam curam.

APHOR. XLVII.

Si vterus in coxam vergens suppuratur, necesse est linamentum fieri.

Quando cõturbatus, & secretus sanguis foras non procedit, sed in vteros, vteri autẽ non hiauerint; tunc à sanguine diutius immorante vteri calescentes reliquo corpori calorẽ transmittũt,

quandoq; etiã sanguinẽ in uenas corporis distribuunt, ut & uenæ repletæ doleant, & tumores laxos producant. quandoq; etiam periculũ est, ne claudicatio ex hoc inducatur. aliquando & uesicam obsident, premuntq;, ac claudunt uesicam, & urinæ stillicidiũ inducunt. aliqñ pleni quoq; sanguinis existentes, uteri procidunt aut ad coxendices, aut lumbos, & dolorem exhibent. aliquando ubi sanguis quinque, aut sex menses in uteris moram traxit; putrefactus pus fit, & quibusdam pus per pudendum exit. Sed & alia multa huiuscemodi mala mulieribus fiunt, ubi lunares purgationes nõ procedunt. Hæc in li. de Nat. pue. atque his de causis uteri in coxam uergunt & quãdoq; suppurantur. curationem porro hanc describit in lib. de Superfœ. nu. 13. quæ est. Si cui uterus suppuratus fiat aut post partũ, aut ex partu, aut quomodocunq; alias, & non in uase alio, ac tunica, uelut in tuberculo solet, pus fuerit; huic conducit specillum unctorium in uteri os dimittere: minus enim opus fuerit ustura; si ad specillum processerit. deinde erucas à tithymalide colliges: habent autem ueluti aculeos quosdam, quos leniter rescindes; ne pabulum internum ex ipsis elabatur. deinde eas siccabis in sole, ac teres. Vermes quoq; stercorarios in sole siccabis, ac teres, & erucæ pondus duorum obolorum Eginæorum, uermiũ uerò duplũ miscebis, modico aniso addito, aut aliquo eius generis: nã mali odoris medicamentũ euadit. hæc autem leuia facta, ac cõtrita uino albo odorato diluito. & postquam biberit; grauitas accedit, ac torpor in uentrem irruit. si itaq; accedit, aquã mulsam modicam insuper bibat. In lib. aũt de Nat. mul. nu. 6. legitur. Si uteri adglutinati fuerint; incumbunt:

&,

& si contigeris; uidebis locum durum sub lateris mollicie, & dolor corripit imum uentrem, & laterum mollitudinem, & lumbos, & in crura dolor irruit, eaq; extendere non potest. sæpe uero etiã suppurãtur, & linamentis inditis curatæ, ac fluẽtes moriuntur; si non vsseris, aut secueris. subdit deinde curationem.

APHOR. XLVIII.

Fœtus, mares quidem in dextris, fœminæ verò in sinistris magis.

Hæc leguntur in lib. 2. de mor. pop. sect. 6. Circa naturam plurimam uim habet mamma dextera, oculus dexter, & quæ infra sunt hac parte: nã & masculi dextris inhærent. id autem confirmat locus in lib. de Superfœ. cuius uerba sunt. Mulierem id nosse expedit, vtra mamma ipsi maior est; illic enim fœtus existit. similiter autem & oculum considerabit: maior enim, & splendidior omnino erit intra palpebram, etiam eius partis, cuius mamma maior extitit. Et multò inferius subdit. Vbi fœmellã generare uolet, cum plurimi menses prodierint mulieri, & dum adhuc sunt; coeat, ac dextrum testem obliget, quantum id tolerare poterit. sed si marem generare expetat; sinister obligandus erit. Arist. autem in lib. 7. de Nat. ani. cap. 3. asserit mares fœtus magna ex parte circa quadragesimum diem dextro potius latere moueri, fœminas sinistro circa nonagesimum. nihil tamen certi in his affirmari licet: multis enim ferentibus fœminam motus agitur in dextro, & masculum, in sinistro. sed enim hæc & reliqua huiuscemodi ut differunt eo, quo magna ex parte, & magis, minutur accidit, fio-

accepimus : hæc Arist. qua de re locum non esse in causa fœtus maris, vel fœminæ censeri oportet; sed genituram: nam scriptum est in lib. de Nat. pue. nu. 45. In vtrum sinum crassiorem, ac fortiorem genitura ingredi contigerit; illic masculus gignitur: in vtrum rursus humidiorem, ac debiliorē, illic fœmella generatur. si verò in vtrunq; fortis ingredietur; ambo masculi fient: sin debilis; ambo fœmellæ. Locus tamē est causa adiuuans, quemadmodum & victus ratio, & alia multa: legitur enim in lib. 1. de diæ. nu. 22. fœmellæ ab aqua magis, & à frigidis, ac humidis, & mollibus augescunt tum cibis, tum potibus, studijs, ac exercitijs: masculi verò magis ab igne, à siccis videlicet, ac calidis cibis, & reliqua diæta. si igitur fœmellam parere velit; diæta ad aquam vergente vtendum est: si verò masculum; exercitijs, ac victu ad ignem tendente vtetur.

APHOR. XLIX.

Vt secunda procidat, sternutatorio apposito, & nares apprehendito, & os.

Ad menses, partum, secundasq; expellendas maximè conferre scribit Hipp. sternutatorium, sed in lib. de Superfœta. nu. 27. addit. si secunda non purgetur; elaterij oboli Attici pondus in vini albi cyathi mensura tritum, bibendum præbe, & purgabitur. spiritū præterea continere optimum remediū esse refert in lib. 1. de mor. mul. nu. 76. & alia plura. Hic aph. cōfirmatur in lib. 2. de mor. pop. sect. 5. & verba sunt. Secundarum purgatio, si non discedant, sternutatorium ad nares apponito; vt sternutet: & sternutantis nares, & os apprehendito.

APHOR. L.

Mulieri si velis menstrua cohibere, cucurbitulam quàm maximam ad mammas appone.

Immodicè mensibus fluentibus quæ sit curatio adhibenda docet Hipp. in lib. 2. de mor. mul. nu. 1. & 2. vbi inter cætera remedia hoc scribit. Et cum cucurbitis sub mammas affixis, ipsas eleuata, modò ad dextram, modò ad sinistram partem translatis. inter morbos dubios, & longos numerantur immodici menses in lib. 1. de mor. nu. 3. hunc aphor. habemus quoque in lib. 2. de mor. pop. sect. 6.

APHOR. LI.

Quæ vtero gerunt, his vteri os comprimitur.

Postquam coiuit mulier, siquidem conceptura non est intra se ipsam; pro more foras procedit genitura ab vteris, vbi fœmina volet. si verò conceptura est; non procedit foras, sed in vtero manet: nam vteri susceptam, & cõclusam in sese continent, osculo nimirum ipsorum præ humiditate aliàs siccitate cõtracto, ac concluso: simulq; permiscentur tum quæ a viro venit, tum quæ à muliere emissa est. hæc in lib. de superfœ.

APHOR. LII.

Mulieri vtero gerenti, si lac multum è mammis effluat, fœtum imbecillem significat. Si verò mammæ solidæ fuerint, fœtum significant saniorem.

Hunc aph. & rationem habemus in lib. 2. de mor. pop. sect. 6. vbi legitur. Trimestris puer om-

nia præ se fert, & lac tunc habet scilicet mulier. si multum fluat lac; necesse est fœtum debilem esse. si solidiores fuerint mammæ; sanior est fœtus. uena crassa est in utraque mamma. quapropter maximam habet confluentiæ partem. Hæ uenæ ad uteros tendunt.

A H P O R. L I I I.

Quæ corrupturæ sunt fœtus, his mammæ extenuantur. Si verò rursus duræ fiant, dolor aut mammas, aut coxas, aut oculos, aut genua infestabit, & non corrumpent.

Non igitur perpetuò uerũ est, quibus grauidis mammæ extenuentur, has abortire; sed quando corrumpunt. Et id comprobat li. 1. de mor. mul. nu. 44. sic. Quibus in uentre habentibus circa septimũ, aut octauũ mensem derepente mammarum, & uentris plenitudo collabitur, & vbera gracilescunt, & lac non apparet; his dicendũ est puerum aut mortuum esse, aut uiuere, sed debilẽ esse. Has omnes, uel plures circunstantias postulat abortus, uel fœtus imbecillitas: nam si magna ex parte non consentiant; fœtum debilem corroborari poterit, & id, quod huiusceмodi fuit author, à natura expelli, ac secerni siue extra corpus, siue intra, ad mammas, scilicet aut coxas, aut oculos, aut genua: necesse enim est uteros grauari à tali causa, quemadmodum etiam his contingit mulieribus, quibus menses pauciores, quàm conuenit, prodeunt: sanguis quidem collectus grauat, & dolet aliàs atque aliàs corpus, & maximè lumbos, spinam, inguina, & articulos manuum, ac pedum. Verùm non his locis simul dolet; sed aliàs, atque aliàs qua parte sanguis discretus, & in uteris esse non potens impetu suo grauarit. &

qua

qua sanè corporis parte incubuerit; tumor est, fitque etiam conuulsio fortis articulorum. hæc & alia audienda sunt in lib.1.de mor.mul.n.13. de his, quibus menses pauci profluunt.

APHOR. LIIII.

Quibus os vteri durum est, his vteri os comprimi est necessarium.

Conclusum esse uteri os, quibus durum existit, uerisimile est. unde in lib.de superfœ.hæc leguntur. Stomachus uteri à suffimentis quidem, ubi cõclusus fuerit; hians redditur: ab emollientibus uero mollescit. Suffire autem oportet loti corticem, lauri baccas, & eius folia uiridia contusa, thus, myrrham, artemisiæ semen, aut folia, anisum, & adipem, aut ceram simul contusa, sulphur, cupressi semen, peucedani radicem, myrti folia uiridia contusa, fibri testem, asini masculi stercus, allia, styracem, adipem suillum. Sed & si distortum os uteri fuerit; his suffiendum est. sic quidem igitur hians redditur, ac conuertitur. Mollire autem per hæc uteri os oportet, sandaracham, scilicet adipem caprinum, fici succum, silphij succum, cyclamini succum, thapsiam, succũ tithimalli, cardamomi semẽ, peplon, fibri testẽ, lini semen, nitrũ, ari radicẽ, staphidem syluestrẽ, calaminthæ folia uiridia, herbæ lanariæ siue struthii semen, scyllæ internã partem.

APHOR. LV.

Quæcunque vtero gerentes à febribus corripiuntur, & fortiter calefiunt sine occasione manifesta, difficulter pariunt, & cum periculo; aut abortum facientes periclitantur.

Cum omne nimium sit naturæ inimicum, si mulier à febre corripiatur, & ualde extenuetur absque causa manifesta; periculo non uacat, & multò magis, si grauida sit: siquidem pondus illud est ægritudo quædam, quæ si alij addatur, uehementior euadit adeo, ut aut ob uirtutis imbecillitatem, difficulter pariat, & cum periculo aut abortiat non absque uitæ discrimine.

APHOR. LVI.

In fluxu muliebri si conuulsio, & animi defectus aduenerit, malum.

Eadem ratione fit, ut, quemadmodum siquis plurimo sanguinis fluxu capiatur, indeq; singultus, aut conuulsio superuenerint; malum: sic si fluxio muliebris plurima fiat, eueniat, ut si conuulsio, & animi defectio adueniat; malum sit: fiunt enim, ut alias in huius lib. primis aphor. diximus, ab inanitione.

APHOR. LVII.

Si menstrua plura fiant, accidunt morbi: & si non fiant, ex vtero morbi contingunt.

Olim dixit Hipp. quæcunq; modum excedant, ea noxia esse. quapropter si menses plures profluunt, quàm conuenit; affectiones pariunt: si minus, quam oportet, itidem eas gignunt: sic enim excessus se habet ad minus, quemadmodum ad plus. unde in lib. de Geni. legitur, Mensibus non procedentibus, corpora fœminarum morbosa fiunt. Et in lib. de Nat. pue. Vterum non gestantibus ubi menses non prodierint; propterea dolor oboritur. primū sanguis in corpore singulis mensibus turbatur ab huiusmodi necessitate, q̄ mensis

ſis à menſe multum differt, & ſecundum calidi-
tatem, & frigiditatem. atque hoc percipit mulie-
ris corpus: humidius enim eſt, quam uirile. ubi
autem turbatus eſt ſanguis, & uenas impleuit;
ab ipſo deſcendit, qualis ab initio naturæ fuit.
ſed ſi turbatus, ac ſecretus foras non procedit; à
ſanguine diutius immorante uteri caleſcentes re-
liquo corpori calorem tranſmittunt, quandoque
etiam ſanguinem in uenas diſtribuunt, ut & ue-
næ repletæ doleant, & tumores laxos producant.
quandoque etiam periculum eſt, ne claudicatio
inducatur. aliquando & ueſicam obſident, præ-
muntq;, & claudunt, & urinæ ſtillicidium in-
ducunt. aliquando etiam pleni ſanguinis exi-
ſtentes uteri procidunt aut ad coxendices, aut
ad lumbos, & dolorem exhibent. aliquando ubi
ſanguis quinque, aut ſex menſes in uteris mo-
ram traxerit; putrefactus pus fit, & quibuſdam
pus per pudendum exit. ſunt etiam quibus circa
inguen uelut tuberculum fit, illicq; ſuppura-
tum exit. ſed & alia multa huiuſcemodi mala
mulieribus fiunt, ubi lunares purgationes non
procedunt. ſi uero menſes plures, quam oportet,
prodeant, & craſſiores, nimirum corpore natura
fluido exiſtente, & oſculo uterorũ prope puden
dum ſito; huiuſmodi adferunt incõmoda, qualia
ſcripta ſunt in lib. 1. de mor. mul. nu. 14. ea ſunt.
calor ad uteros defertur, & decolor erit ſcilicet
mulier. & ſi poſtea morbus aliquis, aut affectio
incidit aut corpus affligatur; uteri itidem ampli
ſunt, & corp⁹ facilè in eos fluit, & poſt hæc febris
habet, & cibũ auerſatur, & anxia eſt, & tenuis, ac
debilis, & lumbos ex menſibus dolebit: & pro-
greſſu temporis ſi non curata fuerit; omnia ip-
ſam magis affligent in intermedio tempore, &
periculum

periculũ ipsi imminet, ne sterilis fiat, aut à tempore, & morbo uexata si alius morb⁹ coincidat; ex hoc moriatur. prodeunt autem menses crassiores, & plurimi in intermediis diebus: incipiẽtes autem, & deficientes, pauciores, & tenuiores. Moderati igitur sunt menses prodeuntes in omni muliere si sana sit, ut duarum heminarum Atticarum mensura secedant, aut paulo plures, uel pauciores: & hoc ad duos, aut tres dies. longius autem tempus, aut breuius morbosum, & sterile est. coniectare porro oportet, mulieris corpus inspiciendo, & interrogare, collatione ad priora facta, an semper morbosa uiuat, ut non; si enim pauciores, aut plures dies, quàm solent, prodeũt, aut ipsi pauciores, aut plures fuerint; morbosi sunt, nisi natura ipsa morbosa, & sterilis fuerit. si uerò hoc fuerit, & ad salubriorem statum transmutatur; melius est. procedit autem sanguis uelut à uictima, & cito congelatur, si sana fuerit mulier. Quibus uero in natura est, vt plures, quàm quatuor dies purgentur, & menses ualde multi prodeunt; hæ tenues fiant, & fœtus ipsarum tenues, & emarcescunt. quibus autem purgatio infra tres dies fit, aut pauci menses procedunt; hæ crassæ sunt, & bene coloratæ, uirilesq;, ac partus immemores, & neque concipiunt.

APHOR. LVIII.

Recto intestino, aut vtero inflammationem patiente, vrinæ stillicidium accidit, & renibus purulentis, vrinæ aduenit stillicidium, hepati autem inflammationem patienti singultus aduenit.

Vrinæ

Vrinæ stillicidium fit aut à laxis instrumentis urinæ seruientibus, aut ab his, quæ cum his consentiunt, quale rectum intestinum, aut uteri existunt tumore aliquo affecti: comprimunt enim uesicam, uel uasa alia urinaria, uel conuellunt, uel alio modo afficiunt: unde urinæ stillicidiũ sequatur. Quòd rectum intestinum huiusmodi noxam pariat, confirmat Hipp. in lib. de Fistu. & causam recenset, dum ait. Si rectum intestinum inflammatum fuerit, & dolor habeat, & febris, & sæpe ad exonerandã aluũ desideat, & nihil egerat, & præ inflammatione sedes exijsse uideatur, & aliquando urinæ stillicidiũ corripiat; hic morbus fit, cum pituita ex corpore ad intestinum rectũ decubuerit. conferunt autem calida. Quòd autem vteri tumidi, siue inflammati vrinæ afferant stillicidium, cõprobat lib. de Nat. pue. nu. 7. ubi scriptum reperimus. Si purgationes lunares nõ prodeunt, uteriq; non hiauerint; à sanguine diutius immorante uteri calescunt, & reliquo corpori colorẽ transmittunt. aliquando & uesicam comprimunt, & obsident, & claudunt, & urinæ stillicidiũ inducunt. Atq; hæc affectio à partibus communicantibus prouenit; sed si renes purulenti fiant; urinam intercipiunt per se. Nota legitur in li. de Inter. affect. nu. 16. quæ est. Cum suppuratus fuerit ren; circa spinam intumescit: Singultus prætereà aut est propria hepatis passio, aut communicata: nam & in li. 7. aph. in hepatis inflammatione singultus, malum. sed hæc de singultu obseruãda sunt ex lib. de loc. in homi. n. 29. Bilis periculosa est, si icterus in oculis accedat, & in unguibus liuor, corpus ulcera habeat, & partes circa ulcera liuidæ fiant. & cum sudor una aliqua corporis parte erumpit, non

toto:

toto: & cum febriens adhuc æger excreat pallidum viride; excreatio cesset. sic aūt & cum inest, & non inest, cognoscere oportet. cum inest; in faucibus respirātis strepit, & spiritus periculosus est, & singultus adest, & febris discedit excreatione adhuc in pulmone hærente, & aluus debili iam existenti secessum facit. hanc orationē memoriæ mandemus: ea siquidem cum de singultu postea egerimus; non inutilis erit.

APHOR. LIX.

Si mulier non concipit, scire autem velis si conceptura sit, pannis circuntectam desupter suffias, & si odor videtur pro corpus ire ad nares, & os, scito quod ipsa non ex seipsa sterilis est.

Modos, & remedia recitat in lib. de superfœ. & in lib. de Nat. mul. atque alibi Hipp. In lib. de superfœ. hæc habemus. Cum mulieri alicui conceptus gratia medeberis, ubi purgata esse uidebitur, & os uteri rectè habuerit; lauetur, & caput confricetur, nullo autem unguine illinatur. deinde linteum inodorū lautum circum capillos ipsos circundatum, reticulo loto, aut nihil olenti obliget ita, ut primum linteum ipsum capiti imponatur: postea quiescat galbano ad uteri stomachum apposito, quod coctum, ac mollitum sit ad ignem, & non ad solē. Deinde mane deposito reticulo cum linteo, uerticē suū alicui olfaciēdū exhibeat: &, siquidē oluerit; probè purgata est: sin minus; malè. hæc autē ieiuna faciat. &, si non fœcunda fuerit; nunq̃ olebit neq; purgata, neq; aliàs. & si prægnanti idem medicamentum apponatur;

ponatur; neque sic probè olebit. quæ uerò prægnans futura est, frequenter, & facilè concipit, & sana existit, etiam si non appofueris, neq; purgaueris, uertex ipsius olebit, aliud uerò nihil. In lib. autem de Nat. mul. num. 91. experimentum fœcunditatis. caput allij integrum derasum uteris apponito. postridie uerò digitum immittat, ac contingens consideret: &, siquidem oluerit inde os; bene habet: sin minus; rursum apponat. aliud experimentum. Netopon modicum in lana inuolutum apponat, & consideret, an per os oleat.

APHOR. LX.

Si mulieri utero gerenti purgationes eant, impossibile est fœtum eße sanum.

Menses non prodeunt, ubi mulier conceperit intra se ipsam, si puer sanus fuerit, & permanere debet, nisi in quibusdã primo mense modicam sui indicationem faciant. uerùm sanguis à toto corpore mulieris descendens, in orbem forinsecus pelliculam circunstat, & simul cum spiritu sanguis intra per pelliculam trahitur, qua parte perforata est, & à genitura distat, congelaturq; & futuro animali augmentum præbet. hæc in lib. de Natu. pue. nu. 5. si igitur de muliere grauida per duos, aut tres menses, & ultra, lunares purgationes prodeunt singulis mensibus; est necesse tenuem ipsam fieri, ac debilem. quandoque etiam febris eam corripit his diebus, quàmdiu menses prodierint. &, dum prodeunt, & postquam prodierint; pallida fit. sed & pauci prodeũt Huic uterus magis, q̃ opportunũ est, hiat, & augmẽtũ fœtus dimittit, descẽdit. n. cũ mulier in uẽ-

tre habet, sanguis paulatim in uteros à toto corpore, & in orbem circa id, quod in uteris est circumstans, illud auget. si uero hiarint, uteri magis, quàm oportet; sanguinem singulis mensibus, uelut procedere solet, dimittunt. & quod in uteris est, tenue, ac debile fit. si uerò curetur mulier; melior & fœtus, & mulier euadit. si autem non curetur; fœtus corrumpitur; sed & ipsi periculum imminet, ne diuturnum habeat morbum; si purgatio plus, quã oportet, prodeat: quia & post corruptionem periculum imminebit, nimirum, uteris magis apertis. sic legitur in lib. 1. de mor. mul. nu. 40. Et, quoniam curatio est adhibenda; cum mulier prægnans menses profluuos habet; stercus asini siccum, & rubricam, ac sepiæ testã, trita, simulque linteo illigata apponat; ut scriptum est in lib. de superfœ. nu. 27.

APHOR. LXI.

Si mulieri ceßent purgationes, neq; febris, neque rigor superueniat, & fastidia incidat, indicia ipsam in utero habere.

Vt has grauidæ mulieris notas comprobemus experimento; prægnantem si cognoscere uelis; ubi dormire uolet, aquam mulsam bibendã dato. & siquidem tormen habuerit circa uentrem; prægnans est: si uero non; prægnans non est. sic antea retulit Hipp. in aph. 41. aut apponas in uuluam nõ ualde fortia. si dolores in articulos perueniãt, & stridor dentium corripiat, & membris tendatur, ac oscitet; hanc magis concepisse spes est, quam, quæ nihil tale patiatur: hæc in lib. de Superfœ. Præterea in lib. de Carni. nu. 21. hæc leguntur. cum primum mulier in uentre concepit; horret, & calor, & dentium stridor consequitur,

quitur, & conuulsio occupat tum articulos, tum totum corpus: & uterum segnities, ac torpor: & quæ puræ sunt, hoc perpetiuntur: quæ uerò crassæ, ac mucosæ non. Et antea apho. 51. Quæ vtero gerunt, his vteri os comprimitur. atq; id confirmat lib. de Geni. nu. 7. hoc pacto. postquã coiuit mulier, si conceptura est; non procedit foras, sed manet in utero genitura: nam uteri susceptam, & conclusam in sese continent, osculo nimirũ ipsorũ præ humiditate contracto, ac cõclusso. Alia quoq; signa sparsim descripta habemus ab Hipp. sed Arist. in lib. 7. de Nat. Ani. cap. 4. plura sic scripsit. Cum semen conceperit uterus; statim se contrahit, donec ad septimum mensem uentum sit. octauo iam adaperitur, atque dehiscit & partus si uiuit; descendit mense eodem. si uerò mortuus est; neque descendit, neque per id tempus dehiscit. idq; indiciũ facit fœtum haudquaquam esse uitalem. Euenit profectò, ut mulieres à conceptu corpus totum grauētur, & oculorum caligines, & dolores capitis moueantur. quæ aliis maturius, & ferè die decimo accidunt, aliis serius, prout magis, uel minus ex materia superuacua tentantur. nauseæ item, & uomitus plurimos capiunt, & præcipue quibus purgationes constiterint necdum ad ubera transierunt. aliquæ igitur principio magis laborant, aliæ post, cum iam fœtus plenius creuerit. sæpe etiam multis destillatio urinæ ad postremum infestat. sed magna ex parte quæ marem ferunt, facilius exigunt, minusq; pallent: contrà quæ fœminam. multis etiam tumores, extuberationesque carnis in cruribus incidunt. Sed tamen contrà etiã nonnullis contingit. Solent appetitus uarij grauidis euenire, citòq; commutari: quod picare à

pica

pica aut quidam denominant. & nimirum cum fœmellam ferunt; auidius appetunt, & minus frui se iam præsente, quàm cupierint, possunt: fastidiunt enim statim, quod modò uehemẽter appeterent. paucis contingit, ut melius habeant, cùm uterum gerunt: sed præcipuè tunc fastidiũt, cum capillus fœtui oriri incipit. pili cõgeniti grauidis deffluunt, pauciores que redduntur. contrà qua parte pilos minimè habere solebant, ea magis accipiunt. plus etiam motus magna ex parte mas in utero infert, q̃ fœmina, & celerius prodit. dolor etiam ex fœmina continuus, sed obtusior: ex mare acer, & longè molestior. Hæc Arist.

APHOR. LXII.

Quæcunque frigidos, & spissos uteros habent, concipiunt. Et quæcunque præhumidos uteros habent, non concipiunt, extinguitur enim in eis genitura. Et quæcunque siccos magis, & adurentes: nam ex defectu alimenti corrumpitur semen. Quæcunque verò ex utrisque mediam habent temperaturam, hæ fœcunda sunt.

Fœcunditatis, ac sterilitatis causæ aliæ sumuntur a natura hominis, aliæ ab externis. Hominis naturam spectant elementa, temperamenta, humores, partes similares, ac dissimilares, spiritus, facultates, & actiones. Hæc omnia si modum habeant homini respondentem; marem, & fœminam reddunt fœcundos. si contrà eueniat, ut uidelicet horum aliquod excedat uel à natiuitate, uel postea; infœcundos præstant aut perpetuo, aut ad tempus, atque eò magis si extera consentiant,

sentiant, quemadmodum res non naturales, & circunstantes, ueluti aer, tempus anni, locus, uictus ratio. si igitur mulier temperaturam habet naturam eius excedentem siue totius corporis, siue partium principum, ac maximè earum, quæ conceptioni seruiunt, ueluti si nimium calidum sit uel totū corpus, uel uterus, & alia instrumenta generationi apta, aut si frigidius, quam oportet, aut humidius, aut siccius; ea non est fœcunda, sed sterilis. Deinde si compositio totius uel partium dictarum sit incommoda, ueluti si substantia sit magis, uel minus crassior, uel tenuis, magis, uel minus densa, uel rara: magis, vel minus lenis, uel aspera: magis uel minus dura, uel mollis: si mole maior, uel minor: magis numerosa, uel minus: magis angusta, uel lata, ac patens: magis lōga, uel breuis: malè figurata, uel rectè: ut si distortum sit os uteri, euersum, contractum, malè situm, ut sursum, vel deorsum, vel ad latus. hæc omnia generationi inepta sunt. Tertiò si humores corpori uel partibus non communicent substantiam conuenientem, nec quantitatem, nec qualitatem. Verū id fit si crassiores, quā expedit, sint: si subtiliores, si fluidiores, tenacioresq; : si plures, quam oportet, ac si pauciores: si solidiores, uel frigidiores, pituitosiores, uel biliosiores; hinc conceptionis impedimenta exultant. Quartò si partes similares, uel dissimilares, potissimum, quæ huic causæ operam dant, offensam percipiant naturalem, uel aduentitiam aut substantia, aut quantitate, aut qualitate, quemadmodum si partes, uel totum crassius sit, quàm cōuenit, tenuius, tenacius, uel fluuidius densius, uel rarius, durius, solidius, uel mollius: sic enim spiritus aut constipantur & craf-

fescunt, aut efflant siue in toto corpore, siue in uasis, siue in semine consistentia, idem de facultatibus asserendum est, atque de actionibus. nam omnes hæ causæ sterilitatem inducunt vel simul, vel plures; nisi temperiem acceperint. cōtraria fœcunditatē pariunt. Hinc explanationē totius aph. accipimus. quapropter si præter cæteras causas mulier frigidos habeat vteros, & spissos, hoc est, siccos; vel compressos; non concipit: frigus enim calorē genituræ extinguit. itē siccitas, & humiditas: etenim, vt in lib. 1. de morb. mul. nu. 33. vteros sic curare oportet, vt neq; humidi sint, neq; valde sicci. imo sicciores quidem tantò magis bono succo, quantò sunt sicciores, eiusmodi humiditate, vt pingues magis fiant, quàm graciles: humectos verò, & madidos siccare ita, vt relinquas; quò humidi sint, & nō valde resiccentur: excessus enim in his valde sunt vitandi. concipit autem in ventre neq; ea, quæ humiditatē habet, neq; quæ resiccata est, nisi quid horū in vteri natura fuerit. Præter hæc, quæ hoc loco recitat Hip. in lib. de sterili. & de mor. mul. reperiuntur ea omnia, quæ antea esse sterilitatis, ac fœcunditatis causas asseruimus.

APHOR. LXIIII.

Similiter autē & in maribus: Aut enim propter corporis raritatem spiritus extrà fertur vt semen non transmittatur ad os, vel propter spißitudinem humor non exit foras, vel propter frigiditatem non concalescit, ita vt ad hunc colligatur locum, vel propter caliditatem hoc idem accidit.

Eandem

Eandem rationē habere oportet de causis internis, & externis, quæ fœcunditatē, ac sterilitatem faciunt in maribus, quàm in fœminis retulimus: nam Arist. in lib. 7. de Nat. ani. ca. 1. inquit. semina infœcunda sunt, quæ tenuia: fœcunda, quæ grandinis speciem referunt, eademq; potius marem fœtificant: contrà tenuia, nec globulenta, fœminam gignunt, ac præterea vt in lib. de superfœ. nu. 18. legitur. Vir nō sit ebrius, neq; vinum album bibat: sed quod fortissimū est, ac meracissimum; itemq; edulia fortissima, & calida. non lauet. robustus autē sit, & sanus, & à cibis abstineat ad rem nō cōferentibus. Addamus ea, quæ in lib. de ae. aq. & lo. scripsit de natura Scytharum: inquit enim. neq; possibile est fœcundam esse virorum horum naturam: cum minimè cupidi sint cum fœminis commisceri ob nimiam corporis liquiditatem, ventrisq; molliciem, ac frigiditatem. quæ causæ apparent minimè viros ad coitum incitari. Accedit his lassitudo ex continua equitatione contracta, quæ eos ad cōmixionem reddit impotentiores. Mulieres pinguedo carnis, & humiditas steriles facit, præ quibus vteri earū genitale semen nequeunt continere: lunares enim purgationes nō fiunt, sicut est necesse; sed minus, & intempestiuè per longius tempus. ipsum amplius vteri os præ pinguedine concluditur, vt nequeat semen suscipere: sunt enim otiosæ, & pingues, ventresq; earum frigidi, & molles. Hæc Hipp.

APHOR. LXIIII.

Lac dare caput dolentibus malum, malum verò & febricitantibus, & quibus ilia suspensa murmurant, & siticulosis: malum

autē & quibus in febribus acutis biliosæ sunt deiectiones, & quibus sanguinis multi deiectio facta est. Conuenit autem & tabidis dare, qui non ualde multum febricitant, & in febribus longis, & paruis, si nullum ex supradictis signis affuerit, & præter rationem consumptis.

Non unum lactis genus exhibuit Hip. sed plura, quemadmodū caprinum, asininum, bubulū, equinum, caninum, ouillum: propterea quòd unicuique propria inest facultas: & uni magis, quā alij: legitur enim in libr. 2. de Diæ. num. 6. in lacte bene alunt omnes cyceones. ueruntamen ouillum aluum sistit, caprinum magis per aluū secedit, bubulum uerò minus, equinum autem, & asininum magis secedunt. caninum uerò, ut scriptum est in lib. de Nat. mul. numer. 29. secundas educit, & menses detrahit. De lactis caprini sero sic legitur in libr. 7. de mor. popu. numer. 4. Cresicrati lac in farina magis, quàm serum caprinum contulit; cum dolor esset circa totum uentrem, & dolores cum multa ad egerendum surrectione, ac subcruenta egestione, & tumor circa pedes fere iā ad uigintiquinq; dies esset. Et Adriano eadem contulerunt, uerùm Cæneæ filio lac asininum coctum. In lib. autem de Inter. affectio. num. 4. ad curationem tuberculi in pulmone orti bibat æger lac bubulum, ac caprinum pro tempore. prius autem subpurgetur lacte asinino cocto. bibat etiam equinum lac excolatum quotidie mane poculi tres heminas continentis mensura; si facere poterit. atque hæc ad puris eruptionem. Et in lib. de Nat. mul. nume. 46. si ex partu sanguinem uomat,

hepatis

hepatis fistula sauciata est, & dolor ad uiscera procedit, & cor conuellitur. Hanc multa cali da liuare oportet, & tepefactoria, quæ maximè admiserit, adhibere, & asininum lac bibendum ad dies quinque dare: postea uero uaccæ nigræ lac præbere, ut sine cibo degat ad dies quadraginta. ad uesperam uero sesamum tritum bibat. In libr. de Inter. affect. lac exhibet ad primam tabis speciē, quæ prouenit à pituita in capite putrescente, deinde in pulmonem defluente; quæ cum salsa sit, & putrida; pulmonem mordet febris debilis inuadit, rigor, & dolor pectus, ac dorsum. tussis quandoque acuta. quare, ut ibi asserit Hipp. facta purgatione, dandum est lac asininū coctū ad subpurgationē, aut bubulū, aut caprinū. bibat etiam crudum lac bubulum tertia aquæ mulsæ parte ammixta per quinque & quadraginta dies, ammixto etiam origano. Et ibi ad medullæ spinalis resiccatæ curationem, ubi dolor acutus occupat caput, collum, lumbos, crura, stercus non secedit, & urinæ difficultas, inquit. purgato capite, postera die asinini lactis cocti melle affuso octo heminas bibendas ipsi da to. si uerò asininum non habeas; bubuli, aut caprini tres semicongios, melle affuso. & dum temporis opportunitas adest; lac bibat, sero, & lacte utens per quinque ac quadraginta dies. cibis autem, & obsonijs utatur quàm maximè per aluum secedentibus. Et ibidem nu. 17. ad urinam, quæ prodit ueluti a carnibus bubulis assatis, succus. purgatus æger pro temporis opportunitate serum, & lac bibat: serum quidem ad purgationem. lactis autem potum faciat in tempore per quinque ac quadraginta dies. In lib. præterea. 2. de mor. mul. numer. 12. in fluxu mulie-

bri veluti ex ouo crudo luteo post pharmaca serum coctũ bibendum dato, per plurimos dies, cum modico sale. si verò non affuerit serum; lac asininum coquito, & exhibeto per quatuor dies. ad vesperam autem eadem faciat; nisi febris noctu corripiat. si verò natura fuerit lienosa, aut flatuosa, & exanguis; neq; serum, neque lac bibat: sed purgantibus infernè purgato. In lib. autem primo de mor. mul. nu. 88. sunt quidam, qui his scilicet mulieribus, quarum vteri sunt vlcerati, caput dolentibus lac bibendum præbent: quia caput dolent: alij aquam; quia animo linquantur. Ego verò vice versa, si caput dolent, & mente percellantur; aquam commodam puto. cum autẽ mordentur scilicet vteri, & acria sunt, quæ pungunt; lac his lenitatem inducit. Lac igitur non est dandum capitis dolori, nec febri vehementi, nec flatuosis, nec lienosis, nec exanguibus, nec siticulosis, nec in biliosis deiectionibus cum acuta febre, nec in sanguinis multi deiectione. sed conuenit tabidis, febribus longis & paruis, etiam præter rationem consumptis, nisi doleant caput, aut febriant acutè, vel sitiant, vel alia percipiant incommoda relata.

APHOR. LXV.

Quibus tumores in vlceribus apparent, non conuelluntur maximè, neque insaniunt: Verum his euanescentibus derepente, quibusdã à tergo conuulsiones & distentiones fiunt. Quibusdam autem antè insania, vel dolor lateris acutus, vel suppuratio, vel difficultas intestinorum, si tumores sunt rubicundi.

Hic

Hic aph.in lib.2.de mor.pop.sect.3.quoq; parum discrepans, vel fere nihil legitur sic. Quibus tumores in vlceribus, non valde conuelluntur, neq; insaniunt. His autem derepente dissipatis, quibus quidem ad posteriores partes, conuulsiones cum doloribus: quibus autem ad anteriores, aut insaniæ, aut dolores lateris acuti, & dysenteria rubra. si verò hæ affectiones eueniant; de vlcere in capite locutum esse Hip. existimant nonnulli pluribus ducti rationibus: nam, vt asserunt, humorem, qui tumorem facit, abscedentem, ac ad partes posteriores sese conferentem, conuulsionem aliquã gignere oportet. si intro refugiat per venas ad membranas cerebri; delyrium parat. si ad pectus defluat, & sub membranam costas subcingentẽ labatur; pleuritis. si ad pulmonem; empyma, siue suppuratio fit. si ad intestina descendat; fit dysenteria, potissimum sanguinis, si tumores fint rubicundi. Rubicundos autẽ esse comprobant locum Hip. in medium producentes ex lib. de cap. uul. nu. 28. & verba sunt. cum in vulnere in capite hominis, terebello perforato, aut non perforato, osse autem denudato, tumor rubicundus ignis sacri speciem referens, accesserit in facie, & in oculis vtrisq;, aut altero, & dolent, & febris, ac rigor corripiat, & vlcus ipsum & quod ad carnem attinet, & quod ad os bene habeat ad aspectum, & ambientes vlcus partes, bene habeant, excepto tumore, qui in facie existit, & aliud peccatum nullum tumor habent, quod ad reliquam victus rationem habent, huius infernam aluum deorsum purgare oportet medicamento, quod bilem ducit. sic Hip. quæ si ad rem quisquam faciant; consideret medicus.

APHOR. LXVI.

Si in vulneribus fortibus, & prauis tumor non appareat, ingens malum.

In lib.2.de mor.pop.sect.3.sic legitur aphor. Si in uulneribus fortibus tumor non appareat magnus; malum.

APHOR. LXVII.

Molles boni, crudi verò mali.

Sequitur in eodem lib.2.de mor.pop.sect.3. & inquit laxi bonum, sursum pascentes, peius, scilicet sunt tumores.

APHOR. LXVIII.

Dolenti partem capitis posteriorem, in fronte recta vena incisa prodest.

Hunc quoque aphor.recitat Hippo.in lib.6.de mor.pop.sect.2.De huius uenæ sectione, atque de aliis reuellentibus remedijs, ac deriuantibus mentionem facit in lib.de Affect.& uerba hæc leguntur nu.2.si in caput dolores inciderint; caput calfacere conducit:ita ut multa calida lauemus,& sternutatione facta, pituitam, ac mucos subducamus.& siquidem a dolore liberetur; sufficiunt hæc.si uerò non; purgandum est caput a pituita.uictus autem fit sorbitio,& potus aqua. Vinum autem non exhibeatur, donec dolor sedetur:cum enim calidum existens caput uinum attraxerit; dolor fortior euadit. Dolores incidunt a pituita; cum in capite mota, cumulata fuerit.si uerò aliàs, atque aliàs dolor,& uertigo in caput inciderit; prosunt quidem & hæc adhibita, prodest autem etiam, si sanguis à naribus

fuerit

fuerit detractus, aut à uena in fronte. si uerò diu turnus, & fortis in capite fiat morbus, & purgato capite, non decedat; huius caput aut scarificare oportet, aut uenas in circuitu inurere: ex his enim solum sanum fore spes est. Hæc Hipp.

APHOR. LXXIX.

Rigores incipiunt mulieribus quidem ex lumbis magis, & per dorsum ad caput, sed & viris parte corporis posteriore magis, quàm anteriore ueluti fœmorum, cubiti: sed & cutis rara. indicio autem est pilus.

Quid de rigore senserit Hippo. & a qua causa fiat, & in quibus corporis partibus potissimũ percipiatur, nobis hoc tempore agendum est. Legitur in lib. 1. de mor. nu. 22. Rigor in morbis fiũt & ab externis, uentis, aqua, serenitate, sub dio degentibus, & aliis huiusmodi. fit autem & ab ingestis cibis, ac potibus. maximè uerò, & uehementior fit, cum bilis, & pituita sanguini fuerint permixta, aut altera ex his, aut utraque. magis tamen, si pituita sola permixta fuerit: est enim pituita frigidissima ex natura, calidissimus autem sanguis, frigidior est & aliquanto bilis sanguine. cum igitur hi humores ambo, aut alter solũ permixti fuerint ad sanguinẽ; ipsum cõgelant, nõ tamen omnino: neq; enim uiuere posset homo, si sanguis densior, & frigidior se ipso multis modis fieret. Frigescẽte igitur sanguine necesse est & reliquũ totũ corpus perfrigerari. & ubi huiusmodi quid factũ fuerit; rigor appellatur. Et siquidẽ uehemens fiat rigor; uehementior est etiã tremor: nam, dum cõtrahuntur uenæ, sanguine & coacto, & congelato; corpus & contrahunt, & tremere faciunt.

ciunt. si verò minus aliquantò sanguinis coactio fiat; hoc rigor appellatur. horror autem dicitur debilissimus rigor. Hæc de caussis rigoris, atq; de modo. Qua verò in parte corporis primò sentiatur, & cur, in hoc eodem lib. habetur nu. 23. & verba sunt. Cum latus natura carne nudum sit præ omnibus corporis partibus, & non sit quicquam in ipso, quod renitatur præter ventriculi cauitatem, maximè rigorem percipit. Et in li. 4. de mor. nu. 26. circa neruos, ac præsertim circa ossa aquosus humor existit: circa osseas enim partes homo maximè riget, & capilli erecti stant, contorta cuticula, ac ficciore euadente, q̃ priori tempore, nimirum aquoso humore isthic deficiente, & circa ossa obuoluto. Partes igitur, q̃ carne nudatæ sint, & quæ quicquam non habet, quod renitatur, & quæ plurimum aquosi obtinent humoris maximè rigorem percipiunt. qua de re rigores sentiunt mulieres magna ex parte ex lumbis ob relatas caussas, & per dorsum ad caput, itemq; uiris potius parte capitis posteriore, quàm anteriori: quia ibi plurima existit caussa. fit præterea calor præternaturalis, qui febris dicitur, post rigorem hac ratione. Cum sanguis percaluerit, & uim scilicet pituitæ, & bilis depulerit, ac rursus ad suam naturam redierit; concalescit simul pituita, & bilis sanguini permixta, & sanguis ipse seipso multipliciter calidior euadit ob aduentitium uidelicet calorem bilis, & pituitæ. His percalefactis necesse est febrem succedere post rigorem præ sanguinis caliditate. Hæc ex Hip. de rigoris, ac febris ortu. Vt autem magis apho. explicetur, scribit in lib. 6. de mor. popu. sect. 3. Rigores incipiunt mulieribus quidẽ magis à lumbis, & per dorsum, & tunc ad caput:

sed &

sed & uiris posteriore corporis parte magis, quã anteriore: horremus enim magis exterioribus, quàm interioribus corporis partibus, uelut cubitis, fœmoribus. sed & cutis rarior. indicat autem pilus. à quibus autem alijs rigent fortassis ulceribus, incipiunt a uasis. Et in lib. 2. de mor. pop. sect. 3. Rigores incipiunt mulieribus quidem magis à lumbis per dorsum ad caput, sed & uiris parte corporis posteriore magis, quàm anteriore ueluti cubitis, fœmoribus. sed & cutis rara. indicat autem pilus animantium.

APHOR. LXX.

A quartanis capti non admodum à conuulsionibus capiuntur. Si uero prius capiantur, & quartana superuenerit, liberantur.

Securissima omnium, ut ait Hip. in lib. 1. de mor. popul. sect. 3. & facillima, ac longissima est quartana febris: non .n. solum ipsa a seipsa talis est; sed etiam ab alijs magnis morbis liberat. Idẽ confirmat in lib. 6. de mor. pop. sect. 6. cum ait. A quartana correpti à magno morbo non corripiuntur. si uerò corripiantur prius, & succedat quartana; liberantur. Qui autẽ sint hi, quos magnos appellat morbos, explicat in hoc apho. cum inquit. A quartanis capti, non admodum à conuulsionibus capiuntur: & si prius conuulsio apprehendat, & quartana superueniat; liberantur: propterea quòd cum febris quartana sit omniũ securissima; periculo uacat: cum uerò longissima calorem in singulas corporis partes non solum distribuit; sed temporis longinquitatem confirmat. quare non solum conuulsio, quæ a repletione humoris pituitosi, abolетur: sed etiã fortasse

ea, quæ ab inanitione proficiscitur, nisi febris nõ facillima, sed grauissima uires corporis deiiciat: calefiunt enim prius partes, deinde si qua est noxia humiditas, euanescit: si uerò non, à calore corroboratur, humore uiti à natura ad partes ægrotantes destributo.

APHOR. LXXI.

Quibus cutes circuntenduntur aridæ, & siccæ, sine sudore moriuntur: quibus verò laxæ & raræ, cum sudore moriuntur.

Idem aph. iisdem uerbis explanatus reperitur in lib. 6. de mor. popu. sect. 6. In Thaso autẽ Dealcis correpta est febri horrida, & acuta. multa euenerunt, sed decima septima ab aluo irritatio turbulenta. postea uerò ipsi potus percurrebant, neque consistebant. omnino nihil sentiebat. cutis aridæ circuntensio, uigesima prima præmortua. hæc in lib. 3. de mor. pop. Aegro. 15.

APHOR. LXXII.

Qui regio morbo laborant, non multum ventosi sunt.

Aliquam huius aphor. habemus explanationẽ in lib. 3. de mor. popu. Aegro. 13. Triplex autem est morbus regius, flauus scilicet, niger, & albus. hunc denotant frequentes ad egerendum progressus paulatim fientes, pauca stercoracea, subuiscosa habẽtes, cum præcordii, & lateris dolore. Et aliàs regium morbum incurrunt, quibus lumborum, & lateris dolor sine causa manifesta. hæc in Coa. præno. signa accepimus de morbo regio laborantibus, qui non ualde pneumatodees existunt. Hoc uerbum pneumatodees quidam interpretati sunt idem, quod flatuosum, ac uentosum, hoc ducti, quod qui diutius regio

morbo

morbo afficiuntur, iis corrumpuntur instrumenta concoctionis à bile è propria sede egressa, quæ & membra nutritionem ministrantia lædit, & sanguinem inficit, ac fœdat, atque hinc flatus exurgunt, ac tandem hydrops flatuosa. Alij uerò exponunt spirabundum, anhelosum, ac difficulter spirans. alij alio modo rem explicant.

IOANNIS MARINELLI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS COMMENTARIVS. SEXTVS.

APHOR. I.

In longis leuitatibus intestinorum, si ructus acidus fiat, qui prius non erat, signum bonum.

MOrbos à principio curare oportet: & siquidem a fluxionibus fiunt; primum fluxiones sedare: si uerò ab alia causa; principium morbi sedare, ac curare, deinde id, quod influxit, siquidem multum fuerit; educere; sin modicum;

dicum; per diætam moderari, & componere. hæc leguntur in lib. de lo. in ho. nu. 42. quæ nos docent modos curandi à morbi principiis desumptos. Verùm intestinorum leuitas, ut Hipp. placet in lib. de affectio. nu. 25. fit, cum ex capite, & superiori uentre pituitæ defluxas fit in uentrem inferiorem. quod ubi contingit; cibi ab ipso frigefiunt, ac humectantur. & secessus ipsorum liquidorum, non putrefactorum uelox contingit. dolor autem non adest. & corpus attenuatur, ac liquescit; dum simul cibi per multum tempus in uentre non concoquuntur, & simul à uentre calido præter naturam calescit. Defluxum igitur dum sistit natura, uel ars; uēter inferior calescit, & exiccatur. &, dum hæc fiunt; flatus necessariò ex pituita excitantur, uel à debili calore, qui eam insipidam in acidam uertat. Fit præterea quoque ab inducto calore, & siccitate uis retentrix ualidior, quæ per os ueluti reuellendo efficit, ut ructus expellatur. Hunc aphor. reperimus in lib. 2. de mor. pop. sect. 2. his uerbis explicatū. In diuturnis intestinorum leuitatibus ructus acidus oboriens, antea nunquam factus, signum bonum, ueluti Demæretæ contigit. Fortassis autē licet etiam arte parare; num turbationes eiusmodi alterant? Fortassis autem & ructus acidi intestinorum leuitatem soluunt. Dixit Hippo. Antea nunquam factus; etenim ciborum substantia, quantitas, qualitas, uentriculusq; imbecillis incoctionē præstare solent, à qua ructus acidi. idque declarat in li. de affectio. nu. 41. dum inquit. Ructū acidū maximè faciūt pinguia, crassa, mellita, & sesamo parata. Verū quicunq; postridie cibos eructāt, & præcordia ipsis eleuant, utputa cibis crudis existentibus, & incoctis, his longiori

tempore

tempore dormire, conducit, uerùm & aliis labo-ribus corpora ipsorum cogere oportet. uinū au-tem meracius, & amplius bibant, & cibis paucio ribus utantur: palam est enim quòd uentriculus præ imbecillitate, ac frigiditate ciborum multi-tudinem concoquere non potest. sed & in lib. de Sal. diæ. nu. 12. breuiori sermone hæc eadem lo quutus est. Quare, ut ructus acidus corrobora-ti uentris inferioris nota sit; non à cibis incoctis sumatur; sed à uentris uirtute languida, quæ ro-bustior euadat.

APHOR. II.

Quibus nares natura humidiores, & ge-nitura humidior, minus integra sanitate fruuntur: Quibus verò contraria, salubrius degunt.

Corpora humida morbosiora sunt, quàm sic-ca, ac præterea breuioris uitæ: facilius enim cor rumpitur humidum, quàm siccum. Quibus autē nares natura humidiores existunt, & semen hu-midius, hi notas habent humidioris naturæ: na-res enim humidiores cerebrum humidum signi-ficant, à quo fluxiones in singulas corporis par-tes emanant, à quibus plurimæ excitātur ægritu dines. Semen uerò humidius naturæ imbecillita tem significant in toto corpore: & propterea po-sterius conformatur fœmella, quàm masculus: ꝙ genitura fœmina debilior est, ac humidior, ut asserit Hipp. in lib. de nat. pue. sicut etiam in li. de ae. aq. & lo. sensit genitale semen ab omnibus corporis partibus procedere, à sanis sanū, à mor-bidis morbosum: fieriq; , ut ex caluis calui gi-gnantur, ex cæsijs cæsij, & ut plurimum distortus distortū generet. si igit nares, & genitura humi-

diores

diores natura fuerint; corpus totum humidius, ac itidem languidius, morbisque magis obnoxium erit: contrà uerò salubrius. Hunc aph. sic legimus in lib. 6. de mor pop. sect. 6. Quibus nares natura humidiores, & genitura humidior, ac copiosior, si morbosiores sanis sunt: plurimis autem, quibus ex morbo, uice uersa.

APHOR. III.

In longis difficultatibus intestinorum inediæ ex fastidio malum, & cum febre peius.

Dysenteriã, ut in lib. de affect. nu. 24. scriptum est, cum quis habuerit; dolor adest per totum uẽtrem, & tormen, & egerit bilem, & pituitam, & sanguinem combustum. Morbus hic fit; ubi bilis & pituita in uenas, ac aluum incubuerint: ægrotat quidem sanguis, & corruptus secedit, ægrotat autem & intestinum, & raditur, ac exulceratur. Fit autem hic morbus longus, laboriosus, & lethalis. Et si quidem robusto adhuc corpore curetur; spes est fugæ. si uerò colliquato iam, & uẽtre omnino exulcerato; nulla uitæ spes superest. Quæ autem sint symptomata colliquationem, & exulcerationem sequentia, palam fit in lib. 2. prædict. ubi hæc præcepta sunt. Dysenteriæ si cũ febre inuaserint, aut uariis alui egestionibus, aut cum hepatis inflammatione, aut præcordij, aut uentris, aut quæ dolorosæ fuerint, aut cibus intercipiunt, sitimque inducunt: hæ omnes malæ sunt. Et qui sanè plurima horũ malorum habuerit; citissimè peribit. cui uerò paucissima talium affuerint, huic plurimæ spes sunt Moriuntur autem ex hoc morbo maximè pueri quinquẽnes, & seniores adhuc, decennes: reliquæ uerò

ætates

ætates minus. Ac quæ dysenteriæ commodæ sũt, hæ mala hæc non inducunt. Malum igitur est, si in longa dysenteria cibi fastidia eueniant, peius uerò, si febris addatur: se hale tandem, si una cum his prædicta comitentur symptomata. Hũc apho. his uerbis legimus in lib. 6. de mor. popu. sect. 7. in longis dysenterijs cibi fastidia mala tũ aliàs, tum si insuper febrierint.

APHOR. IIII.

Vulnera circum glabra praua sunt.

Praua sunt ob humoris sicci defluxum, prauiora uerò, si affectum sit princeps aliquod membrum. legimus autem hunc aph. in lib. 6. de mor. pop. sect. 7. & uerba extant. Vlcera circunglabra maligna sunt.

APHOR. V.

Dolores qui sunt in lateribus, & pectoribus, atque aliis partibus, si multum differant perdiscendum.

Morborum omnium unus & idem modus, hoc est, genus est, locus uero ipse eorum differẽtiam facit. quare uidetur quidem morbi inter se nihil simile habere propter diuersitatem, scilicet locorum; cum sit tamen una malorum omnium & species, & causa quoque eadem, hæc in lib. de Fla. quæ comprobat in lib. de Nat. hu. nu. 27. ubi inquit. Febres plurimæ à bile fiunt. species quatuor sunt scilicet ab una causa præter eas, quæ ab occultis doloribus generant. continens febris à plurima ac meracissima bile, prouenit: quotidiana à pauciore, & requiẽ p̃stat, sed tertiana maiorẽ, & à pauciore bile, & quartana multum maiorẽ, & pauciore adhuc bile. febres igit quo ad cãs uña les sunt una, quo uero ad species, & ad modos

causarum,& accidentiū sunt plures. quapropter dupliciter morbi inter se differunt, primum quo ad modos causarum, deinde quo ad accidentia, ueluti ad loca, siue partes corporis, quas tenent. Ea quidem cognoscere medicum oportet: nam de morbi essentia, ac de modis rectè sentiet, & & rectā adhibebit curationem: etenim qui morbi fiunt à plurima, ac meracissima bile, eos graniores fore existimabit, sed ualde magis si uentrem superiorem occupabunt, vel aliud princeps membrum. Videat igitur medicus, quid secundū essentiam, siue naturam differant dolores: deinde quantum magnitudine, tertiò quantum qualitate distent. quartò qui effectus, & symptomata ab unoquoq; proueniant: quintò quantò vnus facilius curetur alio: sextò quantum locus doloris unus ab alio differat, & quantum tempus. &, dum locum, siue partem affectam considerat, inspiciat & naturam totius corporis, & quæ pertinent ad illius naturam. Hæc si rectè cognouerit; peritus artis euadet. Hipp. autem in hoc aph. docet medicum, ut perdiscat, quantum differant inter se dolores, qui sunt in lateribus, & pectoribus, atque alijs partibus; siquidem est pars, quæ solertissimum desiderat medicum. sed ita sensisse Hippo. non uidetur, si huic aphor. illam sententiam conferamus, quæ in lib. 6. de mor. popu. sect. 7. legitur his uerbis. Dolorum in lateribus & pectore, & aliis partibus, tempora an multum differāt, considerandū est: nā, melius habuerint, rursus deterius habebunt, non delinquentes.

APHOR. VI.

Renum, & vesicæ uitia in senioribus difficulter sanantur.

Olim

Olim contracta fuerunt huiusmodi mala, quæ cum ab ætate uiuidiore non fuerint euicta; magna ex parte comitantur ad mortem. Quòd renum, & uesicæ uitia non pariat senectus, sed ætas præcedens, facilè intelligi potest ex uerbis illis de Coa. præno. Ab anno decimo quarto vsque ad quadragesimum secundum natura corporis morborum omnis generis ferax fit. Et ab hac ætate usque ad annos sexaginta tres non fiunt strumæ, neque lapis in uesica, nisi prius existat, neque defluxus medullæ spinalis, neque nephritis, nisi ex alia ætate comitentur, neque hæmorrhoides, neque fluxus sanguineus, nisi prius fuerit. Hi usque ad senectutem absunt morbi. Partem huius aphor. alteram comprobat Hippo. in lib. 6. de mor. pop. sect. 7. ubi inquit. Renum affectiones non uidi sanatas supra quinquagesimum annum.

APHOR. VII.

Dolores ventris sublimes, leuiores, qui uerò non sublimes, fortiores.

Dolores hos ex destillatione humorum è capite ortum ducere legitur in li. de loc. in ho. Et in fortioribus uentris doloribus partium extremarum frigiditas malum.

APHOR. VIII.

Aqua intercute laborantibus, ulcera in corpore facta difficulter sanantur.

Hydrope laborans homo ut plurimum debilis est. si ulcera igitur in corpore debili erumpant; non solum non curantur, sed potius sunt signa lethalia, atq; eò magis, si liuida appareant. hæc in lib. de loc. in ho.

APHOR. IX.

Latæ pustulæ non admodum pruriunt.

In lib. 6. de mor. pop. sect. 2. latæ pustulæ non ualde pruriginosæ sunt: quales Simon habebat hyeme. qui ubi ad ignem inungeretur, aut calida lauaretur; opem sentiebat. Vomitus non proderant. Arbitror, si quis calida fomenta adhibuisset; opem ferre potuisse. Quæcunque concoqui oportet, conclusa esse conuenit: contraria uero siccare, & aperta esse. Hæc Hip. è quibus comprehendere possumus latarum pustularum naturā, & modum curationis.

APHOR. X.

Caput dolenti & circum dolenti, pus, uel aqua, uel sanguis effluens per nares, aut os, aut aures, morbum soluit.

Quod capiti dolenti circumcirca tales conferant euacuationes, confirmat Hip. in lib. de iudica. nu. 12. uerba autem sunt: Caput circumcirca dolenti, ac ægrotanti, si pus per aures, aut per nares fluxerit, soluit morbum. Et paulò post inquit caput circumcirca dolenti quicunque ex superis locus doluerit, cucurbitam affige. soluit dolor ad coxas, & genua, & anhelatio, quicquid horum factum fuerit. in lib. autem 2. de mor. num. 12. scribit. Cum caput repletum fuerit, & percale factum; torpor caput tenet, ac frequenter mingit. Et si per nares, aut aures aqua, & mucus erumpat; à morbo liberatur, & urinæ stillicidium sedatur. mingitque citra dolorem urinam albam, & multam, ad uiginti dies, sed & uomitus confert, uenæ sectio, & ueratrum: nam legitur in li. 7. de morb. popu. nu. 4. dolor ad tempus dex-

trum uehemens oriebatur, postea etiam ad totũ caput, & collum. & subdit. Vomitus siquando oborti essent, relatos dolores auertebant, ac miniores faciebant, & uenæ sectio ꝓfuit, & ueratrũ dacit omnigena, & non minime prassina. Et in lib. de coa. præno. Capitis dolorem soluit pus per nares, aut sputa crassa, & non olentia. soluit item ulcerum eruptio, quandoque & somnus, & alui fluxus. Porro in lib. de affectio. nume. 2. dum de capitis dolore agit. hæc scribit. si alias dolor, & uertigo in caput inciderit; prosunt & hæc adhibita. prodest autem etiam; si sanguis à naribus fuerit detractus, aut à uena in fronte. si uerò diuturnus, & fortis in capite fiat morbus, & purgato capite non decedat; caput scarificare oportet, aut uenas in circuitu inurere: ex his enim solum sanum fore spes est. Et in lib. 2. de mor. numer. 14. Dolor caput corripit, & si paululum moueatur; bilem uomit. quandoque etiam urinam difficulter emittit, ac delipit, & septima die quandoque moritur, & nona, & undecima, si non eruperit per nares, aut aures: si uerò eruperit; euadit. Fluit autẽ aqua subbiliosa, deinde temporis progressu putrefacta pus fit.

APHOR. XI.

Atra bile uexatis, & renum passionibus, hæmorrhoides superuenientes bonum.

Nonnulli existimãt uerbum illud Nephriticis corruptum esse sed pro phreniticis scriptum: asserunt enim in lib. de iudica. num. 10. talia audiri. Atrabiliariis cum phrenitide occupatis si hæmorrhoides oboriantur; bonũ est. adduntq; nusquã Hip. ostẽdisse, neq; dũ locutus ẽ de sãguinis

ex his uenis fluentis uiribus, neque dum de renum uitiis egit, harum uenarum apertiones ad renum affectus contulisse. Quod uerò atrabiliarijs conferant, ait etiam inferius apho.21. quin & in lib.4.de mor.pop.nu.30. Alcippus cum haberet hæmorrhoidas; à curatione prohibebatur, curatus insaniit. Ratio fortasse habetur ex lib.6. de mor.pop.sect.5. ubi scriptum est. Atra bilis uelut similis est hæmorrhois. Quòd autem phræniticis opem ferant, locus productus est. deinde rationem addunt ex Hippo. sententia in lib. 1. de mor.nu.28. quæ hæc existit. Assimiles sunt maximè hi, qui phrenitide tenentur, his, qui ab atra bile delirant: nam & hi, ubi sanguis ex bile, & pituita corruptus fuerit; morbum habent, & dementes fiunt. aliqui uerò etiam insaniunt: & qui phrenitide correpti sunt eodem modo. Tanto autem minor insania, ipsumq; delirium fit, quãto paucior, ac debilior est bilis, quàm pituita. Hæc est nonnullorum sententia.

APHOR. XII.

A diuturnis sanato hæmorrhoidibus, si una non seruatur, periculum est aquam inter cutem, vel tabem aduenire.

Vt placet Hip. in lib. de Humor. & in lib. 6. de mor. pop. sect. 3. Qui hæmorrhoidas habent, neq; pleuritide, neq; peripneumonia, neque phagedæna, neq; furunculis, neq; tuberculis terebinthi figurã habentibus corripiuntur. fortassis autẽ neq; lepris, neq; uitiliginibus. Multi tamen intempestiuè curati, talibus non tardè correpti sunt, & sic perniciosè fuerunt, & quicunque alij

abscessus

abſceſſus uelut fiſtulæ aliorum medela ſunt. ſi-
quis igitur diu ab hæmorrhoidibus detentus ſa-
na tur, nec harum una aperta ſeruetur; periculũ
ei imminet, ne ſolũ in prædictas affectiones inci
dat; ſed in aquam intercutem, vel in tabem. Quo
autẽ modo hæc fiant incommoda, explanat Hip.
dum ait. Quicunq; alii abſceſſus: ſi enim humor
noxius, qui abſcedebat ꝑ uenas dictas retrofluit;
nouos progignit abſceſſus, qui aut decumbunt,
aut effluunt. Decumbit humor, qui hydropem fa
cit: effluit, ſi tabem non omnem, ſed aliquã, qua-
lis eſt, quæ ab ulcerato pulmone oritur, uel à ni-
mio ſanguinis fluxu ex utero, naribus, uel alia
parte, ut carne liquata, quæ in uentre inferiori
pus euaſerit. Verũ Hip. ſentit & hydropem, & ta
bem fieri ex hæmorrhoidibus clauſis. modũ au-
tem non recitat ortus ſiue tabis, ſiue hydropis.
inter modos eſt, ſi hepar à multitudine, ac craſſi
cie oppreſſum frigeſiat, unde ſanguinis genera-
tio fruſtretur, & hydrops fiat, aut ſi a multitudi-
ne concitatum propellat ad uenas pulmonis,
atque hic uaſe aliquo rupto tabidi fiant. tamen
non hi modi plerunq; hydropem efficiunt, uel
tabem: nec cõtrà hydrops, uel tabes ſemper fit,
cum hæmorrhoides clauduntur: etenim fit hy-
drops ob fluxionem è capite per uenas in car-
nes, ut legitur in lib. de lo. in homi. fit ab hepate
ægrotante, à ſplene, aliisq; partibus principibus
affectis, ut in lib. de Affect. habemus: hæ ſiquidẽ
dum ægrotant, morbidas reddunt partes com-
municantes: carnes enim à pituita, & tempore,
& morbo, & non purgata immunditia, & mala
curatione, ac febribus corruptæ liqueſcunt, &
fiunt aqua. Fit itidem tabes ex ſanguinis uomi-
tu, ut in lib. 7. aphor. 78. ex ſuppreſſis menſibus,

ut in lib. de mor. mul. ex fluxione retrorsum, ut in lib. de humid. usu. Fiunt etiam ex suppuratis tabidi, & contra tabidi suppurantur. Modus autem tabis non unus est; sed plures: fit enim tabes, cum multa pituita in capite putrescit, & per uenas in pulmonem fluit. is mordetur à salsa pituita, ac putrida. Febris inuadere incipit, & rigor, & dolet pectora, & dorsum, aliquando tussis premit acuta. Tabescit quoque homo à uenis cauis, si pituita hydropiformi, & bile replentur. patitur autem eadem ab uteris. hæc & alia ex lib. de inter. affectio. atque cum ex suppuratis quandoque tabidi euadant, quot sunt suppurationis modi, tot tabis. quare sicut hæmorrhoidibus sanato periculum imminet, ne in hydropem incidat, aut in tabem; potest incidere profecto, ex non ulcerato pulmone, & hepate non affecto tunc temporis. Nec illud periculum est imminens, nisi corpus sit ad has passiones dispositum: quin si prius aliis laborabat affectibus; potius hi redeunt, quemadmodum fluxus muliebres, insaniæ, capitis dolores, syderationes, & id generis.

APHOR. XIII.

A singultu habitum sternutatio superueniens liberat.

Quærit Arist. in par. 33. prob. 1. cur singultus sternutamento sedari queat, ructus nequeat. soluit autem, & inquit: An quia non partis eiusdem vtraque hæc affectio est: sed ructus ventriculi: singultus verò refrigeratio, cruditasq; spiritus, atq; humoris pulmoni coniunctissimi est-

sedes

sedes autem cerebri rem cum pulmone commu- nem sortita est. quod quidem ratione constat au rium : interdum enim surditas accidit, simul & morbus ipse aurium in pulmonis vitium tran- sit, & nonnullis statim tussis mouetur, cum au- res scalpunt. loco autem sternutandi rem nari- bus esse communem cum pulmone respiratio docet, quæ communis vtique est. sternuimus itaque loco eo ipso calefacto. calorem autem eius locus sentit inferior, cuius singultus est. calor autem vim obtinet concoquendi. quam obrem aceto etiam, atque retentione spiritus fi- niri singultus leuior potest: spiritus enim re- tentus satis concalefacit. unde fit etiam, ut in- ter sternutandum retentio spirandi obducta idem efficiat, & conuenienter quoque expe- rientia de loco superiori educitur: quippe cum fieri nequeat, ut quis sternutet, nisi expiret. impetus itaque spiritum interclusum rumpit, dispellitque, qui singultum ciere potest. Et in prob. 5. eiusdem par. quærit, cur singultus ster- nutamento finitur, & retentione spiritus, & & aceto. respondet. An sternutamento: quia spiritus cohibetur inferior, atque circumobsi- stit, sicut medicina parti superiori adhibita, aluus sentit, ac immutatur. spiritus retentione leuiores tolluntur singultus; eo ꝙ exiguus spirā- di impetus si paulisper retinuimus, ut in tussi desistit; sic etiam singultus reprimitur, cogitur, strangulatur. Aceto sedatur; quia humor circun- stans, ac prohibens eructandi licentiam, exte- nuatur in spiritum per uim aceti calefactoriam: fit enim ructus, cum uetriculi humor recalescēs inflatur, ac concoquitur: singultus verò, cum spi- ritus uacans ab humore in loco spiritui depu-

tato

toto retinetur : hinc enim dum emittitur, nec erumpere potest; distentionem inducit, quæ singultus appellatur. inde fit, vt singultus, vbi inalguimus, oriatur : frigus enim humorem spiritui obductum coangit, spiritus circunuentus exilit: cuius cõmotio non nisi singultus est. Hæc Arist. quæ nobis significant singultum affectionẽ pulmonis esse, quemadmodum ructum ventriculi. Cæterùm, cum singultus fiat aut ex repletione, aut ex inanitione, si sternutatio succedat; bona est, vt signum : ostendit enim eum a repletione ortum duxisse, ac præterea facilioris curationis. bona est etiã vt causa : siquidem flatus plurimus tunc expellitur. liberat igitur sternutatio singultu correptum. liberat & mulierem, quæ vteriinis molestatur, ac difficulter parit, sed in proguo. sternutatione in morbis lethalissimis proiunt, exceptis pulmonis morbis. quod confirmat liber de Coa. præno. his verbis. sternutationes, ac grauedines in morbis circa pulmonem & antecessisse, & succedere malum est. reliquis autem sternutatio non incommoda est. vnde Hipp. de morbis circa pulmonem ortis, ac diuturnioribus intellexisse videtur, non autem de leui aliqua affectione, ac breui, si sit rectè curata, qualis est singultus.

APHOR. XIIII.

Ab aqua intercute habito, si aqua per venas in ventrem defluxerit, soluitur morbus.

Sic legitur in lib. de Iudica. nu. 11. In his, qui ab hydrope detinentur, si aquositas per venas ad vesicam, aut ventrem fluat; solutio fit. In Coacis verò præ. Hydropicis circa venas aqua in aluum

prolapsa,

prolapsa, solutio ãt. sed species hydropis aduertatur, & in quo morbi tempore sit æger: nam habemus in eodem loco. in aqua intercutem incipiente, alui profluuium aquosum oboriens, citra cruditatem, morbum soluit.

APHOR. XV.

A longo alui profluuio habito, spontaneus vomitus superueniens morbum soluit.

Dum ægritudo sit ab humore noxio; reuulsio est præstantissimum omnium remedium, sicut in hoc aph. declarat Hip. qui inquit alui diuturnum profluuiū sedari à spontaneo vomitu. quod quidem confirmat in lib. 1. de mor. num 6. verba autem sunt. A profluuio alui forti correpto vomitus superueniens bonum. sic & mulieri sanguinem vomenti menses erumpere, bonum. Nec solum vomitus, sed quæuis humorum reficcatio delabens ad inferas partes prodest: scriptum est enim in lib. de Affectio. nu. 26. Profluuium ventris longum cum detenuerit; sursum versus reficcato, veratro in potu dato, & capite à pituita purgato. sed & aliam siue reuulsionem, siue deriuationē appelles, ea curat alui profluuium, quæ scribitur in lib. de Iudica. nu. 11. hoc pacto. Qui ab alui profluuio multo tempore detinentur vna cum tussi, non liberantur, si non dolores vehementes in pedes inciderint.

APHOR. XVI.

A morbo laterali, vel pulmonia habito, alui profluuium adueniens, malum.

In lib. 1. de mor. nu. 6. hæc sententia sic legitur. Aluus turbata in pleuritico, aut peripneumonico, aut suppurato, malum. rationem verò reddit in lib. 3. nu. 17. in peripneumonia aluum in primis quatuor, aut quinque diebus subducere oportet, & hoc paulò amplius; quo & febres obtusiores sint, & dolores leuiores. Cum autē euacuatus fuerit, & corpore debilis; infernam aluū tertio quoq; die deorsum commoueto: quò & corpus potens sit, & supernæ regiones humoris exortes: nam, si multus humor infra secedat à quinta die; mortem inducit: infra enim humore secedente, supernæ partes resiccantur, & sputi purgatio sursum non prodit. oportet igitur & infernam aluum, neque ualde suppressam esse; ne febres sint acutæ: neque ualde egerere: quò saliua sputum educi possit, & æger uiribus ualeat. alia ibi legenda sunt.

APHOR. XVII.

Lippientem alui profluuio corripi, bonum.

A cerebro quandoq; fit fluxio ad oculos, quæ ophthalmia Græcis, latinè lippitudo appellatur, & oculi in ipsa intumescunt. hæ fluxiones ad oculos foris conspicuæ sunt, & non lethales in totum. hæc de causis, ac signis lippitudinis ex lib. de Gland. Verùm, cum alia fluxio sit pituitosa, alia acris, & biliosa; sic lippitudo alia humida existit, alia sicca: & utraque diuturna, uel breuis: priuata, uel popularis. maxima tamen ex parte fiunt in siccitatibus, vt habuimus ex lib. 3. aph. 12. & in lib. de ae. aq. Hæ autem omnes curatione opus habent: legitur enim in Coa. præno.

Quibus

Quibus lippientibus capitis dolor accedit, & ad multum tempus cōcomitatur; periculum est, ne cæci fiant. Curationem igitur docet Hippo. per reuulsionem a natura factam, quæ est diarrhæa, siue alui profluuium. Hanc medicus imitetur. sed & alia remedia dat; nam in Coa. præno. legitur. viro lippienti febre superueniente, solutio fit. Et in lib. 2. de mor. pop. sect. 6. auginam, lippitudinemq; soluit uenæ sectio. Et in lib. de Visu. Ad lippitudinem annuā, ac popularem conducit purgatio capitis, & uentris inferni, alia ibi legas.

APHOR. XVIII.

Vesica discissa, aut cerebro, aut corde, aut septo transuerso, aut aliquo ex tenuioribus intestinis, aut uentriculo, aut iecore, lethale est.

Verba huius aphor. & explanationem accepimus quandam ex lib. de Coa. præno. atq; ea est. Moriuntur maximè ex uulneribus, siquis cerebrum sauciatus fuerit, aut spinalem medullam, aut hepar, aut septum transuersum, aut cor, aut uesicam, aut uenam crassam. Moriuntur autem etiam, si in arteriam, & pulmonē ualde magnæ plagæ fiant, ita ut pulmone percusso, paucior spiritus per os procedat, quàm is est, qui ex uulnere elabitur. Moriuntur autem qui intestina uulnerati sunt, siue ex tenuibus aliqd, siue ex crassis uulneratū fuerit, si per transuersum fiat plaga, & magna: si uerò parua, & recta; quidam euadunt. Minimè uerò moriuntur uulnerati in partibus corporis, ubi hæc non sunt, aut ab his quàmlongissimè abiunt. sed in lib. 2. prædict. nu. 9. hæc leguntur q magis explicāt. Vulnera magis lethalia sunt, quæ in uenas crassas in collo, ac inguinibus infliguntur:

infiguntur, deinde quæ in cerebrum, & in hepar postea quæ in intestinum, ac uesicam. sunt autem hæc omnia perniciosa ualde; non tamen ita ut nemo ex his euadat, uelut putatur. nam & loci, qui hæc nomina habent, multum inter se differunt, & itidem modi. multum etiam differt corporis ipsius hominis structura: aliquando enim neque febricitat, neque inflammatur sauciatus. aliquando etiam citra causam febris, & aliqua corporis pars omnino inflammatur.

APHOR. XIX.

Quum discissum fuerit os, aut cartilago, uel neruus, aut genæ particula tenuis, uel præputium, neque augetur, neque coalescit.

Os, cartilago, neruus, & aliæ partes, quæ ex tota earum constant forma, ac materia, nō possunt regenerari, neque præterea augeri. quapropter, si qua harum præscindatur, discindaturve; non augetur, neque coalescit. unde in lib. 1. de mor. nu. 7. neruus præcisus, ac dissectus non coalescit, neque uesica, neque aliquod ex tenuibus intestinis, neque uena sanguiflua, neque tenuis genæ pars, neque pudendi pellicula. Hæc eadem comprobātur in lib. de Coa. præno.

APHOR. XX.

Si in uentrem sanguis præter naturam effunditur, necesse est suppurari.

Quanquam uenter dicitur ex Hip. sententia in lib. de Arte quæcunque cauitas; tamen si hunc apho. cum uerbis, quæ scripta sunt in lib. 1. de mor. nu. 3. conferamus, non hoc tempore intelligeret Hip. de quauis cauitate. uerba quidem extant. Si sanguis ex uulnere, aut uena effluxerit in

super-

supernum uentriculum, necesse est ipsum in pus conuerti. tamen quæuis ampla cauitas, quæ sanguinem suscipiat, cum locus non sit is proprius, eum corrumpit, atque putrefacit.

APHOR. XXI.

In insanientibus si uarices, uel hæmorrhoides superuenerint, insaniæ solutio.

Alcippus cum hæmorrhoidas haberet, à curatione prohibebatur. curatus autem insaniit, ut legitur in lib. 4. de mor. pop. nu. 30. quapropter, si hæmorrhoides obstructæ sunt insaniæ effectrices apertæ eam curant, ueluti antea ostendimus in apho. 11. Quòd uero præter hæc uarices insaniæ curandæ conferant, cognoscere possumus ex lib. 2. de mor. pop. sect. 5. uerba autem sunt. Varices caluorum si non magni fuerint; furiosi sunt.

APHOR. XXII.

Quæcunque rupta ex dorso ad cubitum descendunt, uenæ sectio soluit.

Legitur in lib. 2. de mor. nu. 60. si pectus, aut dorsum fuerit ruptum; dolores tenent pectus, ac dorsum perpetuò & calor aliàs atque aliàs corripit, & saliuam subcruentam, tussiendo reijcit, & uelut pilus cruentus per saliuam transcurrit. atque hæc maximè patitur, si manibus quid laborarit, aut in currum, aut equum inscenderit. Hunc antè, & retro urito ex partibus utroque loco. & sic sanus euadit. cæterùm per annum à labore se contineat, & ab ustura, pinguefaciendo corpori studeat. An uerò uenæ sectio iuuet, comprobatur in lib. de Ossium nat. nu. 12. his uerbis. oportet uenæ sectiones in doloribus in dorso, ac coxendicibus à poplitibus facere, & à malleolis forinsecus.

APH.

APHOR. XXIII.

Si timor, atq; mœstitia longo tempore hã bẽtes perseuerẽt; ex eo atra bilis significatur.

Timor, & mœstitia sunt animi affectus. timidè autem, & mœste afficitur animus ab atra bile, quemadmodum refert Hip. in lib. 6. de mor. pop. in fine: ea siquidem ad corpus inclinarit; comitiales sunt: si ad animum; atrabiliarij melancholici dicti, atque eò magis si hæ animi affectiones diu hominem detinuerint. At verò quo pacto, ac via id fiat, accepimus in lib. de mor. sac. vbi hæc legimus. Terror, ac timor nobis accedunt; cùm cerebrum sanum non fuerit; sed aut calidius, aut frigidius, aut siccius, aut humidius, quàm ex natura fiat, aut aliud quicquã patiatur præter naturam, & consuetudinem. vbi bilis ad cerebrũ impetum fecerit ex corpore per venas hæmatitidas; transmutatur. timor verò adest; dum rursus redierit in venas, ac corpus: deinde quiescit. Atque hinc stupores, & conuulsiones, quales recitat li. de Coa. præno. eæq; sunt. Timor, & tristitia ex perfrigeratione præter rationem in conuulsionẽ finiunt. Timor igitur atque mœstitia sunt notæ melancholicæ: sunt & alia.

APHOR. XXIIII.

Si quod intestinorum gracilium discindatur, non coalescit.

Hunc aph. explanauimus antea aphor. 18. & ex Hipp. auctoritate cognouimus eos perire, qui in intestina vulnerati sunt, siue ex tenuibus aliquod siue ex crassis vulneratum fuerit, si per transuersum fiat plaga, & magna: ex parua enim, & recta quidam euadunt.

APHOR. XXV.

Eryſipelas ab exterioribus verti ad interiora non eſt bonum: ab interioribus autem ad exteriora bonum.

Aph. ducitur ex lib. progno. vbi agit Hipp. de angina ſic. Anginæ horrendiſſimæ ſunt, & citiſſime occidunt, quæ neq; in faucibus quicquã conſpicuum faciunt, neq; in ceruice: verùm plurimũ dolorem exhibent, & erecta ceruice ſpirationem inducunt: hæ enim eodẽ die ſuffocant, ſecundo item, ac tertio, & quarto. ſed quæ dolorem exhibent, & attolluntur, & rubores faciunt in faucibus, perniciosæ valde ſunt: verùm prioribus magis diuturnæ, ſi rubor fuerit magnus. ſi fauces, & ceruix ſimul rubuerint; hæ anginæ diuturniores ſunt, & ex ipſis maximè euadunt, ſi ceruix, & pectus ruborem habuerit, & eryſipelas non intro recurrerit. ſed, ſi in diebus iudicatorijs non diſſipetur eryſipelas, neq; tuberculum ad externam partem conuertatur, neq; pus tuſſiendo reijciat, facilèq;, ac ſine dolore degere videatur; mortem ſignificat, aut ruboris recidiuam. ſecurius eſt autem tumorem, & ruborẽ quammaximè foras verti. ſi verò ad pulmonẽ vertatur; & delyrium inducit, & quidam ſuppurati plerunq; fiunt. eryſipelas igitur foris accedere, cõmodum eſt, intro autem conuerti lethale. conuertitur autem intro, vt in lib. de Coa. præ. cum diſparente rubore pectus grauatur, & difficilem ſpirationem habet.

APHOR. XXVI.

Qui in febribus ardẽtibus tremores fiunt, delirio ſoluuntur.

In Coa. præno. hæc animaduertẽtur. Tremores in febribus ardentibus mentis perculſio ſoluit;

humor.n.siue uapor,qui in neruis est, in spiritibus detinetur delatus. Quare tremores quiescũt, delyrante homine.

APHOR. XXVII.

Quicunque suppurati, aut aquam inter cutem patientes uruntur; aut secantur, si pus, aut aqua uniuersim effluxerit, omnes moriuntur.

De suppuratorum, ac hydropicorum curatione dat præceptum Hip. quod priscorum medicorum remedium erat ad suppurationem. id uerò est ustio, aut sectio; sed in morbi initio: nam in lib.1.de mor.nu.11.scriptũ reperimus. superiori uentre suppuratus si uratur, aut secetur priusquã diuturnum fiat pus; sanus plerunque euadit. Nota autem salutis, uel mortis ea existit, quam scripsit in lib.7.aph.45.hoc modo. Quicunque suppurati uruntur, uel secantur si pus purum fluxerit, & album; euadunt: si uerò subcruentum, & fœculentum, ac fœtidum; pereunt. quapropter hæc medicus inspiciat. deinde nec totum pus suppuratorum, nec totam hydropicorum aquam extrahat. atque id confirmatur in lib.de Inter. affect.ubi legitur. si uerò erumpat pus in pectus; qua parte tibi significationem de se præbere uidebitur; illic maximè sectione, aut ustione facta pus emittito modicum primum. Hæc de suppuratis: nunc ad hydropicos transeamus. Hydropicum, siue aqua inter cutem laborantem si à principio acceperis; pharmaca bibenda dato, à quibus aqua, aut pituita purgetur. bilem uerò ne mouero. cibos autem; & potus, & labores, ac deambulationes cõstituito, à quibus gracilis, ac siccus euadat, & carnes quã robustissimæ fiãt. morbus

autem

autem est lethalis cum aliàs, tum si uenter aqua repletus fuerit. si à pharmacis, & alia uictus ratione æger utilitatem perceperit, & uenter ipsius euacuetur; bene est: sin minus; sectione facta, aquam emittito. Secatur autem uel iuxta umbilicum, uel retro iuxta lumbos. effugiunt pauci. Medicus autem inspiciat, vtrum aqua iam tota sit collecta, an perpetuò defluat. Si uero defluat, ut à capite, caro in collo inter uenas crustis tribus uratur. nam sedare oportet prius fluxionem. hæc in lib. de loc. in homi. & alia. si uerò collecta sit; consideret, in plures corporis partes ne, an unam: si in plures; partes humidæ, & aqua plenæ sunt scalpello aperiendæ, & frequenter, ac parum educendam est, & fomentis utendum est. super locum apertum, vnde eduxeris, calfactorio medicamento illines. si una pars tantum, ut uenter, aqua sit repletus, secetur eo loco, quo diximus.

APHOR. XXVIII.

Eunuchi neq; podagra laborant, neque calui fiunt.

Quanquam non una est podagræ causa, sed multæ; præcipua tamen est Veneris usus. Eunuchi autem propter geniture transitum, qui per testes est, ablatum, non coeunt, hac de re podagra non laborant. Neque calui fiunt ob hāc rationem. Pili oriuntur maximi, ac plurimi, qua corporis parte cuticula rarissima est, & ubi pilus moderatum humorem in alimentum habet. & ubi cuticula posterius rara fit; ibi etiam pili posterius nascuntur, uelut in mento, & pube: simul enim ut genitura prodit, etiam caro rarescit, &

 cuti-

cuticula, & uenæ aperiuntur magis, quàm priori tempore: nam dum adhuc puer est, & uenæ tenues existunt; non procedit per ipsas genitura, nec menses fluunt. sic & in mento uiri contingit: rara fit cuticula, procedente in ipsam de capite humiditate: simul enim & in coitu, simulque interiecto tempore, pilus moderatam humiditatem in alimentum habet, & tunc maximè, cum tempus contingit humiditati de capite descendenti in coitu ad mentum à pectore distans. Qui Eunuchi dum pueri sunt, fiunt, ij propterea neq; in pube, neque in mento pilos producunt, quòd uia genituræ non facta cuticulam non rarefacit per totam superficiem: intercepta enim est, ac conclusa genituræ uia. Mulieres uerò leues fiunt & mento, & corpore, quod in coitu ipsarum humiditas non similiter agitata uelut uiri cuticulam raram non facit. Et quicunque calui fiunt, hi sanè pituitosi sunt, & pituita in capite ipsorũ simul cum coitu agitata, & calfacta ad cuticulã allabens pilorum radices exurit, & defluunt pili. uerùm Eunuchi propterea calui non fiunt, quia uehementem motum non faciant, neque pituita in coitu calfacta pilorum radices exurit. sic Hip. in li. de Nat. pue. ad huius aph. explanationem.

APHOR. XXIX.

Mulier podagra non laborat, nisi menstrua defecerint.

In li. 2. prædict. legitur. Sanant podagricos optimè dysenteriæ, si successerint. Sed & aliæ eliquationes ualde prosunt, quæ ad infernos locos repunt. iure igitur euenit, ut si menses fluant; podagra mulier non laboret.

APH.

APHOR. XXX.

Puer podagra non laborat ante vsum venereorum.

Procedit humor de capite simul cum genitura, uenæq; apertæ permanent; & idcirco nō ægrè in podagram coeuntes incidunt, non autem pueri, quorum uenæ cum tenues existant; genitura, nec humor noxius simul potest ad pedes fluere: uenæ enim latæ, ac apertæ uiam præbent facilem humiditati. Hæc ex Hippo. sententia in lib. de Nat. pue. in causa sunt, cur pueri podagra non laborent.

APHOR. XXXI.

Dolores oculorum meri potio, aut balneū, aut fomentum, aut venæ sectio, aut medicatum epotum soluit.

Oculorum dolores, ardor, & inflammatio extrema adsunt aliquandiu, donec fluxiones fuerint cococtæ, & crassiores redditæ, & lemæ ab ipsis extiterint. fit autem concoctio ex permixtione, temperaturaq; mutua, & quasi coctura. atq; ad hæc peragenda maximè conferunt, si tempestiuè propinata fuerint, meri. potio, & alia ab Hippo. memorata: nam si peruersè offerantur; nemo ignorat uitium non modò in oculorum, sed in capitis dolore admodum nocere; legitur enim in lib. de Affectio. num. 2. cur noceat. & uerba sunt. Vinum in capitis doloribus propter partem illam calfactam, & humori attrahendo aptam non est exhibendum.

Post meri potionẽ si occasio tulerit, fiat balneũ, scilicet aquæ calidæ, ut in lib.7.aphor.47.scriptũ est. aut fomentum fiat vt in lib.de Humid.usu num.1.ubi ait. Vbi modica potabili uidelicet aqua in spongia uteris; optimum oculis est.post hæc si opus fuerit, uenæ sectio administretur; anginam enim,& lippitudinem soluit, ut in li.2. de mor.pop.sect.6.&,cum cerebrum intumuerit ab inflammatione, inter cætera medicamenta sanguinem detrahere oportet, & caput purgare ad apij succos odoratis ammixtis. sic in lib.3. de mor.nu.1.

APHOR. XXXII.

Balbi ab alui profluuio maximè capiuntur.

An ob humiditatem balbi à diarrhæa maximè capiantur, plures audiamus Hippo.sententias de balbis in lib.2 de mor.popu.sect.6.hæ quidem sunt. Caput magnum,oculi parui,balbi,iracundi sunt.Balbi,celeri lingua præditi, atræ bilis humori obnoxii,biliosiq; sunt. Et caput paruũ habens neque balbus esse poterit,neque caluus,nisi fuerit glaucus. Et infrà. A ventris turbatione, aut a tussi,si cancer fiat;os amarescit. Dato autẽ elaterium bibendum bis, aut ter, si non balbus fuerit. Deligare autem oportet florem æris ustum,donec fuluus euaserit,& spongiam,si non balbus fuerit.

APHOR. XXXIII.

Qui acidum eructant,non valde morbo laterali corripiuntur.

In numero morborum acutorum pleuritis collocatur. morbi autem acuti in superiori uentre

sedem

sedem habent. superior uenter appellatur totum thorax diaphragma complectens. huic adiungitur uentriculus, qui si debilis sit ad concoctionem, quemadmodum ructus acidus declarat; fit etiam, ut propinquæ partes supernæ non sint humiditatum alienarum ualde retinentes, sed a se demittant; nam si pituita, uel bilis affixa maneat in locis pectoris, ut in pulmone, inter costas sub membrana, ac in septo transuerso; morbi gignuntur acuti. si uerò languens sit uentriculus; non necessariò & languent prædictæ partes; tamen aliquid accipiunt naturæ imbecillis. Atque fortasse hinc cognoscere possumus, cur qui morbis acutis obnoxii sint, duras habeant aluos; & contra qui ad hos minimè apti sint, iis alui fluidæ sint. ex lib. de aere, aq. & de Affect.

APHOR. XXXIIII.

Quicunq; calui sunt, his magnæ varices non fiunt. Quibus verò caluis varices magnæ superueniunt, hi rursus capillati fiunt.

Quicunque calui fiunt, ij sanè pituitosi sunt, & pituita in capite ipsorum simul cum coitu agitata, & calfacta, ad cuticulam allabens pilorum radices exurit, & defluunt pili. quare Eunuchi propterea calui non fiunt, ꝙ vehementem motum non faciant, neque pituita in coitu calfacta pilorum radices exurat. hæc in lib. de Natu. pue. nu. 18. quæ causam, & modũ defluxus pilorũ explicat. Dum igitur pituita in capite permanet agitata, & à coitu calfacta pilorum radices vrit: nec pituita, nec alius humor à pituita depressus varices promouet. sed, si & defluat, & varices

 primò

primò excitet, aut alium irritet humorem, qui eas prouocet; homo pilos rursus gignit.

APHOR. XXXV.

Aqua intercute laborantibus, tußis superueniens, malum.

In lib. 7. aph. 48. legitur. aqua intercute laborans si à tussi corripiatur, desperatus est. hoc autem cōfirmat in lib. 2. prædict. nu. 11. his verbis. Aqua intercutem laborantem, si superstes esse volet; bonis visceribus præditum esse oportet, facilè concoquat, bene spiret, sit absque dolore, corpus totum sit æquè tepidum, & non circa extremas partes colliquatum. melius autem est, vt tumores potius habeat in extremis partibus. sed optimum est molles, ac graciles esse eas partes, & ventrem. Tussim verò adesse nō oportet, neq; sitim, neq; linguam resiccari tum reliquo tempore, tum post somnos; quando hæc valde fieri solent. cibos libenter accipiat, laboresq; nō ægrè ferat. Qui verò nihil horum habuerit, sed contraria, eum desperatum esse scito.

APHOR. XXXVI.

Difficultatem vrinæ, vena secta iuuat, secare verò interiores.

Vrinæ non solum difficultatem, sed & stillicidium soluit tum venæ sectio, tum vini potio, quemadmodum in lib. 7. aph. 49. legitur. Atque, cum vrinæ difficultas, & stillicidiū differunt magis, & minus; de vrinæ stillicidio hæc habemus in lib. de affect. num. 29 Vrinæ stillicidij modi sunt multi, & omnigeni. conducit autem forinsecus corpus balneis calidis mollire, intrinsecus

verò

verò humectare: aluum quidem per cibos, à quibus fluuida fiat: vesicam verò per potus, à quibus vrina quamplurimū diffunditur. Danda sunt & vrinam cientia dolorem sedantia. morbus autem fit à pituita. Et, cum vesica siccata fuerit, aut perfrigerata, aut euacuata; dolorē exhibet. cū verò humida est, & plena, aut etiā diffusa; minus. Fit autem senioribus diuturnior hic morbus, iunioribus autem breuior, neutris verò lethalis.

APHOR. XXXVII.

Ab angina habito, si tumor fiat in collo, bonum.

Si tumor, & rubor in collo fiat, vel in pectore externo bonum est: extra enim vertitur morbus. sic in lib. 7. aph. 50. id verò comprobat in lib. de Vict. rat. in mor. acu. num. 40. dum inquit. si affectio. i. angina non vltronea ad externas colli partes deferatur; grauior, ac ineuitabilior est & propter tempus scilicet anni æstiuum, vel autumnale, & quòd scilicet tunc à calidis, & acribus sit humoribus. In lib. autem progn. nu. 23. Anginæ horrendissimæ sunt, & citissimè occidūt, quæ neq; in faucibus quicquā conspicuum faciunt, neq; in ceruice. Et in Coa. præno. Anginæ, quæ neq; in collo, neq; in faucibus quicquā conspicuum faciunt, sed suffocationem vehementem, ac spirandi difficultatem inducunt; eadem die, & tertia occidunt. Et subdit. securissimum autē est ruborē, & abscessus quàm maximè foras verti.

APHOR. XXXVIII.

Cancros occultos omnes melius est non curare. Curati enim citò pereunt, non curati verò longius tempus perdurant.

Cancri

Cancri alii occulti, alii minimè. cancrorum uerò causæ multæ sunt: sed hæc audiātur ex lib. de fractu. nu: 12. Fieri possunt uenarum sanguifluarum liuores, uenarum nauseæ, & canceratio nes ex compressione. fieri autem possunt hæc absque alia corruptione. Et in lib. 5. de mor. popu. nu. 10. Eudemus in Larissa hæmorrhoidas habebat fortes, & diuturnas, & aluus turbata biliosa egerebat, & hæmorrhoides intumescebant. Huic cum uenter non probè haberet, sed adhuc curatione indigeret; manus hæmorrhoidibus admotæ sunt, & uomuit. postea, cum cancer successisset; febris irruit, & non dimisit, anteaquam occideret. Fiunt autem cancri hominibus in ætate cōstitutis: legitur. n. in lib. 2. prædict. nu. 18. Viris ceria Græcis dicta, admodum faui concreta, horrenda, & cancri occulti submersi fiunt: senibus cancri & occulti, & summas partes occupantes. & commoriuntur. Verùm cancrorum futurorum notas dat lib. 2. de mor. mul. nu. 23. & 24. tales. Vteri modico tempore fortiter contrahūtur, & osculum ipsorum reperire nō datur, adeo omnia contrahuntur. Et in mammis tubercula dura fiunt. hæc non fiunt suppurata, sed semper duriora. deinde ex ipsis oriuntur cancri occulti. cum autem cancri futuri sint; ora amarescunt, & quicquid ederint omnia amara esse uidentur. curationem autem omittendam esse occultorum sentit Hip. & id confirmat in lib. 2 prædict. nu. 2. uerba sunt. Herpetes minimè omniū ulcerum, quæ depascendo proserpunt, periculosi fiūnt. uerùm maximè difficulter submoueri possunt, quemadmodum cancri occulti. curationem tamen uterorum canceratorum in lib. 2. de mor. mul. nu. 48. & lib. de Nat. mul. nu. 28. tradit.

APH.

APHOR. XXXIX.

Conuulsio fit, vel ex repletione, uel inanitione, ita uerò & singultus.

Conuulsio est contractio quædam neruorum, aut partium neruosarum, aut earum, quæ talem referunt naturam: quæ si repleantur plus, quàm oportet; in latitudinem augentur, in longitudinem uerò minuuntur, ac contrahuntur. id autem prouenit ab aliena, non jà propria humiditate. si uerò exiccentur; euaporat innata humiditas, siccanturque instar corii semiusti, ac contrahuntur. contrahuntur quoq;, si incidantur. nam in lib. 1. de mor. nu. 3. si neruus dissectus fuerit; conuulsionem facit. causæ omnes conuulsionum ad has duas, tresue rediguntur, quemadmodum & quæ fit ex ellebori potione, ex uulnere, ex sanguine multo fluente, ex immodica purgatione, ex ebrietate, ex æstu forti, labore, uiolentiaq; . Conuulsio præterea omnis aut fit in parte anteriori, aut in posteriori, uel nullo pacto torquet hominem sed breuem reddit, uel immobilẽ partem conuulsam. Singultus autẽ contractio alicuius partis esse uidetur; cum ab eisdem fiat causis, quæ conuulsionem producũt. A quanam corporis parte singultus initiũ ducat, hoc pacto intelligere ex Hipp. licet, qui in lib. 5. aph. 58. inquit. Hepati inflammationem patienti singultus aduenit. Et in lib. 7. aph. 17. in hepatis inflammatione singultus malum: quanquam Aristo. in prob. ut aliàs diximus, pulmonis affectionem esse singultum existimat.

APHOR. XL.

Quibus dolor circa ilium fit absque inflammatione, his febris superueniens morbum soluit.

Si dolor fit absq; materia inflammante circa dextrum ilium, quod est hepar, dolorem soluit febris. hoc autem confirmat in lib. 7. aph. 13. ubi hæc uerba leguntur. Quicunque hepar circundo lent, his febris superueniens soluit dolorē. in li. autem de Coa. præno. apparet, quænam sit doloris hepatis causa, dū ait. Hepar circumcirca derepente dolentibus febris accedens dolorem soluit. Quibusdam igitur derepente fit circa hepar dolor, quibusdam autem fit, sed non statim, & aliam curationem desiderat, quemadmodum in lib. de Coa. præno. in quo hæc reperimus. Quibus hepatis dolor, hi sanguine per aluū egesto, seruantur, non autem egesto, moriuntur. alia uideamus oportet in lib. de Vict. rat. in mor. acu.

APHOR. XLI.

Quibuscunq; suppuratio in corpore existens non innotescit, his ob crassitudinem puris, aut loci non innotescit.

Dum pus conficitur, dolores, ac febres accidūt magis, quàm postquam confectum est: inflammantur enim loca, cum ad suppurationem tendunt. suppurantur autem alterato sanguine, ac calefacto, donec putrefactus taliū ulcerum pus fiat. Pure autem confecto, si oculis non conspiciatur, id prouenit, aut quia pus est crassum, & permanens, aut pars illa corporis est crassa, ac profunda, uel dura.

APHOR. XLII.

Morbo regio laborantibus, si fiat hepar durum, malum.

Hunc aphor. explicauimus in lib. 4. aphor. 64. malum enim malo addere nihil aliud est nisi augere: nam quemadmodum & legimus in Coa. præno. Morbo regio corripi mente motos malum est.

APHOR. XLIII.

Quicunque lienosi à difficultate intestinorum capiuntur, his superueniente longa difficultate intestinorum, aqua intercus, aut leuitas intestinorum aduenit, & moriuntur.

Caput, & splen sunt membra maximè morbis obnoxia: ægrotant enim & ab his, quæ à natura insunt, cum plura, quàm opportunum est, accesserint. ægrotant etiam ab aliis humoribus: uenæ enim in ipsis crassæ, ac multæ sunt: & ipsa quoq; uenosa sunt, & caua, ut & aliis humoribus recipiendis capacitas in ipsis sit. si uero repletæ fuerint isthinc humore uenæ; ab ipso sanè in illis morbus oboritur. Hæc ex lib. 4. de mor. de lienis morborum causis. Cum igitur cauus sit, trahit ad se, & impletur. atque hinc plures lienis morbi. Qui autem ab horum quodam corripitur, & succedat dysenteria; utilis est: siquidem euacuat humorem, qui in uenis splenem attingentibus reperitur. & hoc Hippo. confirmat in apho. 48. dum inquit lienosis difficultas intestinorum superueniens, bonum. sed, si diu perseuerauerit; fit hydrops, aut lienteria, siue intestinorum leuitas, & æger perit. Quod quidem quoq; asserit in lib. de affect. nu. 21. his uerbis

Quidam

Quidam splenici à pharmacorū potu nihil vtilitatis sentiunt, neq; à reliqua curatione quicquā gracilior splen ipsorum euadit: sed quæ adhibentur, à magnitudine morbi superantur. progressu verò temporis aliquibus in hydropem morbus degenerat, & corrumpuntur: aliquibus autem splen suppuratur, & viri sani fiunt. cum quibusdā verò consenescit durus, & magnus existens. si verò humiditas ad intestina defluat, primùm fit dysenteria ob intestina, quæ humori fluenti sese obiiciant. tandem, si euicta fuerint, fluit humor absque vlla difficultate, & fit lenteria: aut debilitatis his partibus concoquentibus exurgit flatus, atque hinc hydrops.

APHOR. XLIIII.

Quibus ex stillicidio vrinæ ileos superuenerit, in septem diebus pereunt, nisi febre superueniente satis vrina fluxerit.

Fit ileos, siue voluulus per essentiā, & per consensum. per essentiā, cum, vt legitur in lib. 3. de mor. nu. 15. supernus ventriculus calescit, infernus verò frigescit: resiccatur enim simul intestinum, & præ inflāmationis caliditate obturatur, vt neq; flatus, neq; cibi pertranseunt; sed venter durus fit, & quandoq; vomit primū pituitosa, deinde biliosa, postremū stercus. Et æger sitim habet, ac dolorem maximè circa præcordia. verùm & totum ventrem dolet, & inflatus est, & anxius, & febres corripiunt, & fiunt maximè septima die. Et subdit. Si voluulo amoto, febris ipsum corripiat; desperatus est: fortassis enim & inferna aluus soluta ipsum occiderit. Hæc, si voluulus fiat propter essentiam. Si verò ob consensu

sensum accidat, veluti ab vrinæ stillicidio: nam malum supra malum perimit, velut voluulus additus vrinæ stillicidio mortem adfert, nisi calor, aut quid tale vrinam ciet plurimã. qua de re legitur in lib. de Iud. si voluulus accedat scilicet per consensum factus; vinum frigidum multum meracum paulatim bibendum dato, donec somnus, aut crurum dolor fiat. soluit autem & febris, & dysenteria. febris quidem: quia liquefacit humores crassos, qui vrinam retinent. Dysenteria: quoniam causa voluulum excitans ad inferas secedit partes.

APHOR. XLV.

Vlcera quæcunq; annua sunt, aut etiam diuturniora, os abscedere est necessarium, & cicatrices cauas fieri.

Ossibus aut propinqua sunt vlcera, aut non. si propinqua & diuturna; fit, ut uel caro circunstans corrumpatur prius, deinde os, & abscedat, ac tandem ex ossis amotione cicatrix cauior redditur. si uerò ulcus sit ab ossibus remotũ; putrescunt itidem carnes, quæ ob temporis diuturnitatem ad situm non perducuntur pristinum. Et propterea os abscedere est necesse, & cicatrices cauas fieri. De his lege in lib. de Vlce.

APHOR. XLVI.

Qui gibbi ex asthmate, aut tussi fiunt, ante pubertatem moriuntur.

Gibbositas alia fit supra septum transuersum, alia infra, & quædam ex spina, & alia ex omnibus posterioribus partibus. quibusdam thorax eleuatur. Coco autem in spina gibbositas facta est ex ph enide, ut in lib. de mor. popu. fit

quoq;

quoque ex aliis morbis, sicut in lib. de Arti. habemus. accidit etiam ob tubercula cruda, ac dura. sed omnia, aut pleraq; talia propter collectiones intra spinam fiũt. contingunt quoque à causa externa, ut ex casu spina gibba fit. Verticula autem spinæ, quibus in gibbum trahuntur ex morbis, pleraque ut soluantur, fieri non potest: insuper & quæ supra septum transuersum, ac connexionem gibba fiunt. Quæ uerò infrà, eorum aliqua soluunt uarices in cruribus oborientes: sed magis hæ, quæ in uena iuxta poplitem fiunt. fiũt autem & in uena circa inguina. soluit & dysenteria diuturna. Et quibus gibba fit spina, dum pueri sunt, priusquam corpus ad augmentum plenũ perfectum fuerit, his corpus iuxta spinam coaugeri non solet. sed crura quidem, ac manus perficiuntur: illæ uerò partes defectuosiores fiunt. Et quibus supra septum transuersum gibbositas est, his & costæ in amplitudinem augeri non solent, sed in anteriorem partem. & pectus acutum fit, sed non latum. & ipsi difficulter spirant, & stridulam faucium asperitatem habent: nam uentriculi, qui spiritum suscipiunt, ac emittunt, minorem amplitudinem habent. Quibus infra septũ transuersum gibbositas est, horum quibusdam morbi renũ, ac uesicæ accedunt. sed & abscessus ad suppurationem, & circa laterum mollitudines, & inguina, diuturni, ac ægrè curabiles, & neutri horum gibbositates soluunt. sed plura in lib. de Arti. legamus.

APHOR. XLVII.

Quibuscunq; vena sectio, vel purgatio cum medicamento conuenit, hos vere purgare, vel venam incidere oportet.

Ad

Ad infirmam valetudinem tuendam ii cui eua cuatio competat; ea vere potissimũ facien da est: scribit enim Hipp in lib. de Nat. hu. nu. 13. Vere pituita adhuc fortis in corpore manet; sed sanguis augescit: nam & frigora remittunt, & imbres superueniunt: sanguis autem iuxta hæc augescit, ab imbribus videlicet, & calidorũ dierum tepore: hæc enim anni pars maximè iuxta naturam ipsi conuenit: est enim calidus, & humidus. Hinc intelligere possumus eos, qui ad conseruandam sanitatem, aut venæ sectione, aut pharmaco purgante vtuntur, hæc vere adhibēda oportere: vt humiditas, quæ sanitati opposita est, amoueatur: siccitas enim est humiditate salubrior. Quod vero hoc tempore humiditates euacuentur tum ex dictis, tum ex his, quæ subiungit Hipp. palam fit: inquit enim nu. 16. si eidem homini id pharmacum quater in anno dare velis; vomet tibi hyeme pituitosissima, vere humidissima, æstate biliosissima, & autumno nigerrima. Si verò ad morbum curandum opus sit venæ sectione, aut medicamento purgante; id temporis nō respicies.

APHOR. XLVIII.

Lienosis difficultas intestinorum superueniens, bonum.

In lib. 1. de mor. nu. 6. sic legitur. subaquoso, ac lienoso ab alba pituita detento, aluus fortiter turbata, bonũ, nō aũt diu perseueret; nam, vt antea dixit, si longa superueniat dysenteria; vel hydrops succedit, vel alui profluuium, & moriuntur. lienosi dicuntur, qui lienem magnum habent. horũ qui biliosi fuerint, mali coloris fiunt;

malis ulceribus scatent, & ex ore graueolent,& tenues euadunt,& splendidior est, & semper cõsimili magnitudine, & cibi non secedunt. Qui vero pituitosi sunt, hæc minus patiuntur, & splen alias maior,alias minor efficitur.curationem legamus in lib.de Affect.num.11.vbi hæc scripta reperiuntur.

APHOR. XLIX.

Quicunque morbi podagrici fiunt, hi sedata in quadraginta diebus inflammatione finiunt.

Cum his, quæ scripta sunt in libro de iudica. nu.6 conuenit hic apho.hoc differt, q hæc addita sunt. Quicunque morbi podagrici fiunt, hi in quadraginta diebus ab inflammatione liberi sedantur, sed in his pleraq; largæ iudicationis ad melius sunt. Quæ ad mortem tendunt, in die, ac nocte iudicantur, quæ videlicet debilitationis signa sunt, veluti epoti medicamenti, exturbationis alui & sursum,& deorsum, anxietatis, & aliorũ huiusmodi. si igitur horum signa in die, ac nocte submoueantur; bene est: sin minus; lethalia esse putanda sunt. Hoc igitur temporis progressu inflammatio sedatur ob longam iudicationem. Causa autem diuturnitatis huiusce morbi non sunt partes solidæ, sed id quod legitur in lib.de Affectio.num.32.uerba autem sunt. Podagra uioleutior est omnibus eiusmodi circa articulos morbis, & diuturnissima, & ægre cedens. & hic morbus quidem est sanguinis in venulis à bile,ac pituita corrupti. quantò autem in tenuioribus fuerit uenulis, & in plurima corporis necessitate constitutis,& in neruis, & ossibus, multis, ac densis; tantò sanè durabilior est morbus

bus, & qui ægerrime depelli possit. longus est, & molestus; sed non lethalis. At duplici in differentia constituitur podagra: altera n. est aduentitia, altera congenita. de congenita hæc scribuntur in lib. 2. præd. Qui aquam intercutem, tabem, podagram, & epilepsiam congenitas habent, hi ægrè ab his liberari possunt. Et paulo infrà. Qui aut senes sunt, aut circa articulos callos tofaceos concretos habent, aut ærumnose uiuunt, ac siccam aluum habent, hi omnes sani fieri non possunt humana arte, quantum ego noui. sanant quidem hos optime dysenteriæ, si successerint. sed & aliæ eliquationes valde prosunt, quæ ad infernos locos repunt. Qui vero iuuenis est, & circa articulos nondum tofaceos callos concretos habet, & accurate uiuit, & laboris amans est, & aluum bonam habet ad obediendum pro studio, ac ratione; hic sanè medicum intelligentiam habentem natus, sanus fieri poterit.

A P H O R. L.

Quibuscunque præciditur cerebrum, his necesse febrem, & bilis uomitum superuenire.

In Coa. præno. sic legitur. Quibus cerebrū uulneratur, febris plerunque, ac bilis uomitus accedit, & corporis syderatio, atque tales perniciose habent. hoc autem confirmat lib. 1. de mor. nu. 3. his uerbis. Si sauciatum fuerit cerebrum, febrem necesse est superuenire, & bilis uomitum, & aliquam corporis partem syderatam fieri, ac perire: perit enim, vt olim diximus, qui cerebro sauciatus fuerit, aut spinali medulla, aut hepare, aut septo transuerso, aut uesica, aut uena sanguiflua, aut corde. Ex his percipimus non semper,

sed plerunque febrem, & bilis uomitum, & aliquam corporis syderationem accedere. adde, & etiam homo pereat.

APHOR. LI.

Quicunque sani dolore capitis repente capiuntur, & statim muti fiunt, & stertunt, in septem diebus pereunt, nisi febris apprehenderit.

Hunc aphor. ampliorem habemus in lib. 2. de mor. acu. nu. 21. hoc pacto. Sanum derepente inuadit dolor circa caput, & statim uox intercipitur, & stertit, & os hiat. &, si quis ipsum uocet, aut moueat; solum suspirat, nihil autem intelligit, & multum mingit, & mingere se non sentit. Hic, si non febris ipsum corripiat; in septem diebus moritur. si uero corripiat; sanus plerunque euadit. Huiusmodi uerò morbus senioribus maximè fit, & magis, quàm iunioribus. In principio huius lib. nume. 6. similes describit notas, quæ sunt. Derepente dolor occupat caput, & statim uox intercipitur, ac sui impotens fit. Hic in septem diebus moritur; si non febris inuaserit: si enim hæc inuaserit; sanus euadit. Hæc signa describuntur apoplexiæ. causam uerò subiungit in eodem loco, & inquit. Patitur autem hæc, cum atra bilis ipsi in capite commota fluxerit, maximè in partem, in qua plurimæ sunt uenæ, in collum inquam, & pectus. Deinde postridie syderatus fit, ac impotens, sanguine nimirum perfrigerato. Et, si superior euaserit ita, ut sanguis calefiat siue ab his, quæ exhibentur, siue à seipso; attollitur, & diffunditur, ac mouetur; &

suppu-

suppuratione inducit, & spumescit, & à bile separatur, & sanus euadit. si uerò superior non eualuerit; adhuc magis perfrigeratur, &, vbi penitus perfrigeratus fuerit, & calor ex ipso defecerit, congelatur, & moueri non potest. Sed moritur. At, si ex ebrietatibus hæc patiatur (nam & hoc contingit) itidem moritur, nisi, ut legimus lib. 5. aphor. 5. febre corripiatur, aut ubi ad horam peruenerit, qua soluuntur crapulæ, uocem recuperet. Fluens igitur humor spiritum intercipit in uenis, & hinc voce priuatur homo. quare uenam ut in lib. de uict. rat. in mor. acu. num. 37. scriptũ est, secare oportet in brachio dextro internam, & sanguinem detrahere iuxta habitum, ac ætatem, rationem incundo, an plus, aut minus oporteat. in lib. 2. de mor. popu. sect. 5. Quicunq; derepente uoce distituuntur, si sine febre fuerint; ipsis uenam secato. Et in lib. 2. de mor. num. 21. Hunc lauare oportet multa calida, & quàm maxime calfacere, & aquam mulsam tepidam in os instillare. At, si resipiscat, & morbum effugiat, ubi ipsum cibis refeceris ita, ut uiribus ualere tibi uisus fuerit; indito in nares ipsius medicamento, & paucis diebus interpositis, pharmacum deorsum purgans bibendum dato: si enim ipsum non purgaueris; timor est, ne rursus morbus reuertatur. Effugiunt autem non ita ualde ex primo.

APHOR. LII.

Oportet verò & considerare oculorum in dormientibus suspectiones. Nam si quid albũ commissis palpebris subinspicitur, neq; ex aluẽ profluuio, aut medicamenti potione istud cõtingat, malum est si num, & lethale valde.

Totus apho. sumitur ex lib. progno. ubi describit Hip. in morbis acutis signa ex oculis malum protendentia: uerba autem extant. Considerare uero conuenit etiam oculorum subapparitiones in summis: si enim albæ quid partis subapparuerit, palpebris iam commissis, si id non ex alui profluuio, aut medicamenti potione fuerit, aut ægrotus non ita dormire consueuerit, malum signum, & ualde lethale est. in lib. autem de Coa. præno. scriptum est oculorum puras, & albas ipsorum partes ex nigris, aut liuidis puras fieri, iudicatorium est. Et subdit. Extremitatem palpebrarum curuitas, & oculi fixi, & assiduè nictare, & colores permutare, & palpebras inter dormiendum non committere, perniciosum est.

APHOR. LIII.

Desipientiæ, quæ cum risu fiunt, securiores: quæ uero cum studio periculosiores.

Quanto tempore cerebrum quieuerit, tanto etiam homo sapit. fit autem inquietudo in cerebro, siue corruptio à pituita, & bile. Vtriusque cognitio sic contingit. Qui à pituita insaniunt, quieti sunt, & non uociferantur, neque tumultuantur. qui uero à bile, uociferatores sunt, & malefici, & non quieti, semper aliquid intempestiuum facientes. siquidem igitur assiduè insanient; hæ ipsis sunt causæ. si uero terrores ac timores accedant; à cerebri transmutatione id contingit. transmutatur aūt, dum calescit, calescit aūt præ bile, ubi ad cerebrū impetum fecerit per uenas hæmatitidas, hoc est, sanguinarias appellatas. Et timor adest, donec rursus redierit in uenas, ac

corpus

corpus. deinde quiescit. Angitur autem homo, & inquietudine multa iactatur intempestiuè, dum cerebrum perfrigeratur, & præter consuetudinem compingitur. Hoc uero à pituita perperitur, ab hac autem affectione etiam obliuiosus euadit. Noctu uero clamat, & uociferatur; cum derepente cerebrum percalescit. Hoc autem perpetiuntur biliosi: (pituitosi enim non perca lesiunt) cum sanguis multus ad cerebrum peruenerit, & efferbuerit, uenit autē per uenas prædictas. Hæc in lib. de mor. sac. nu. 16. quæ nobis significant eas desipientias esse periculosiores quæ à bile fiunt, stoliditatem autem, & dementiam cum risu, à pituita: non enim sanguis nisi turbatus desipientiam facit.

APHOR. LIIII.

In acutis passionibus quæ cum febre sunt, luctuosa suspiria malum.

Non solum in acutis passionibus; sed etiam in quibuscunque alijs siue breuibus siue diuturnis, in quibus huiusmodi fiant symptomata, malus succedit effectus, quemadmodum de grauidis sic legitur in lib. de Coa. præno. spiritus, qui cum suspirijs extra feruntur, & colliquatio præter rationem, in uterum gestantibus abortum facit. Et infrà Quæ suspitiosum efferunt spiritum in febribus, abortiunt.

APHOR. LV.

Dolores podagrici Vere, & Autumno magna ex parte mouentur.

Vere ex capite fluit humor frigidus, & glutinosus tempore hyberno ductus per uenas ad pedes: autumno autem calida, acris, & nitrosa. in pedum autem uenulis miscetur alter horum humorum cum sanguine, ipsumq; corrumpit: quem corruptum inflammatio sequitur, & dolor, qui potissimum his producitur temporibus, cum magna talium humorum copia adsit: pituita enim aucta est per hyemem, bilis uerò, siue humiditas illa acris per æstatem.

APHOR. LVI.

In morbis melancholicis, ad hæc periculosi decubitus: stuporem corporis, vel conuulsionem, vel furorem, vel cæcitatem significant.

In lib. 1. de mor. pu. 3. legitur. Ab atra bile quidam leuiter sydarantur. Et lib. 7. apho. 40. si lingua repente incontinens fiat, aut aliqua pars corporis stupore elanguit; tale est melancholicum: flatuosissima enim est omnium humorum atrabilis. cum ergo, ut scriptum est in lib. de Fla. multi flatus frigidi penetrent, ac inferant carnes, partes corporis stupidæ fiunt. & siquidem plurimi flatus per uniuersum corpus discurrãt; totus homo sydaratur: si per partem; pars illa percutitur. atque ubi abierint flatus; cessat & morbus. Hac de causa melancholicis quandoque lingua resoluta uidetur adeo, ut uix uerba proferre possint: quandoque aliqua corporis pars, quam uix mouent. Verùm fit, ut temporis progressu partes illæ stupidæ remaneant, ac languidæ: sed ut aph. comprobemus, legitur in lib. 2. de mor. popu.

sect. 5. Morbos atrabiliarios habent balbus, aut caluus, aut gracili uoce præditus, aut hirsutus. Et in lib. de inter. affectio. fit stupor attonitus, cum bilis atra in uenas, & ad cutem subierit. idem humor, si ad cor, uel hepar, uel uenam magnam defluat, corrumpit sanguinem, & spiritus nequeunt permeare. atque hinc apoplexiæ, epilepsiæ, uocis interceptiones, uertigines, conuulsiones, ut in lib. de Vict. rat. in mor. acu. Atrabiliarij comitiali morbo corripi plerunque solent, & uicissim comitiales fieri solent atrabiliarii. uterq; uerò morbus magis fit prout ad alteram partem inclinarit: siquidem enim ad corpus inclinarit; comitiales fiunt: si uero ad animum; atrabiliarij melancholici dicti. Hæc ex lib. 6. de mor. popu.

APHOR. LVII.

Apoplexiæ autem fiunt maximè à quadragesimo anno usque ad sexagesimum.

Si apoplexiæ maximè fiant à quadragesimo anno usque ad sexagesimum; hæ ab atra bile nõ fiunt: nam inquit Hipp. in lib. de Nat. hu. nu. 29. Autumno maximè à quartanis homines capiuntur, & in ætate à quinque & uiginti annis usque ad quadragesimum quintum. hæc autem ætas præ omnibus aliis maximè à bile atra infestatur. sic Hipp. quare talis apoplexia fit propterea, quòd uis ætatis illius, hoc est, senectutis, est debilis, calor paucus, uenæ, & arteriæ languidæ, & sanguinis exortes, & spirituũ. locũ sanguinis pituita tenet, præ cuius frigiditate sanguis magis sistitur, ac perfrigeratur, q̃ priori tempore. perfrigeratus

geratus sanguis non mouetur; unde etiam fieri non potest, quin corpus quiescat, ac torpeat. Et siquidem sanguis, & reliquum corpus superasint ita, vt calescent; homo euadit. si uero pituita præualuerit; sanguis magis perfrigeratur, ac congelatur. &, si frigiditas, & congelatio augescant; potius congelascit, ac perfrigeratur homo, & moritur. sic Hipp. in lib. 2. de mor.

APHOR. LVIII.

Si omentum excidat, necessariò putrescit.

Qui de sanatione rectè inquirere uelit, eum inter cætera hæc animaduertere oportet, quæ mala supra mala fieri necesse est. velut, si rigor corripuerit; ardor igneus superuenit. & si neruus dissectus fuerit; conuulsionem facit, & vt dissectus neque coalescit, & fortiter inflammatur. & si cerebrum concussum fuerit, ac doluerit eum, qui percussus sit, necesse est euestigio mutum fieri, & neque videre, neque audire. si uerò sauciatum fuerit; febrem necesse est superuenire, & bilis uomitum, & aliquam corporis partem syderatam fieri, ac perire. Si uero omentum exciderit; necesse est putrefieri. Hæc ex lib. 1. de mor. num. 3.

APHOR. LIX.

Quibuscunque à coxendicum dolore diuturno molestatis excidit coxa, & rursus incidit, his mucores superueniunt.

In lib. de locis in homi. nu. 24. hæc leguntur. Mucus omnibus à natura inest. &, cum hic pu-

rus fuerit, articuli sani sunt, & bene moueri possunt; utpote lubrici inter se ipsos. labor autem, & dolor fit, ubi à carne humiditas fluxerit uitiosa: primum enim articulus stabilitur: non enim lubrica est humiditas, quæ de carne influxit. Deinde ut multa, & valde sparsa, & ex carne non irrigata semper resiccatur. & ut multa existens, & articulo ipsam non capiente, effluit, & malè stabilita eleuat neruos, quibus articulus colligatur ipsosq; inconnexos, ac dissolutos facit & propterea claudi fiunt. &, cum hoc magis fit; magis: cũ minus; minus. si igitur purus non fuerit mucus; à carne uitiosa profluet in neruorum ligamenta, atque facilè excident articuli, ac instabiles reddentur. in libro enim de Arti. num. 6. hæc scripta reperimus. Humiditas fit ex articulis propter neruorum connexionẽ, si laxa fuerit, & intensiones facilè ferat: multos enim uideas, qui adeo humidi sunt, ut quando uelint; articuli ipsi citra dolorem excidant, & absque dolore restituantur. Differt etiam habitus quidam corporis; nam his, quibus bene se habet membrum, & carnosis, minus excidit, & difficilius incidit. ubi uerò ipsi seipsis tenuiores, & magis excarnes fuerint; magis excidit, & facilius incidit. Argumentum autem hoc est. Bobus tunc magis fœmora excidunt ex acetabulo, cum tenuissimi existunt. Fiunt autem tenuissimi ad finem hyemis. tunc igitur etiã maxime luxantur. quare, ut subdit, excarnibus magis excidit, sicut etiam citius incidit, quàm probè carnosis. & humidis, & excarnibus minus inflammatur, quam siccis, ac carnosis. sed & mucus amplior moderato subest; si non adsit inflammatio, & sic sanè lubricus fuerit: mucosiores enim omnino sunt articuli excarnibus,

quam,

quàm carnosis: nam & ipsæ carnes eorum, qui non rectè ex arte fame macerati sunt, in macilentis mucosiores sunt, quàm in crassis.

APHOR. LX.

Quibuscunque à coxendicum dolore molestatis diuturno excidit coxa, his crus tabescit, & claudicant, si non vrantur.

Coxendicum morbus cum fit; dolor corripit coxæ iuncturam, & summas nates, & coxendicem, tandem uero etiam per totum crus dolor vagatur. morbus hic fit, cum bilis, & pituita in sanguifluam uenam incubuerint, aut ex alio morbo, aut aliter quantumcunque sanguinis à pituita, & bile compactum ægrotarit: sic enim per crus uagatur per sanguifluam uenam, & vbicunque constiterit; ibi etiam dolor manifestus fit, maximè molestus quidem, sed non lethalis. sic in lib. de Affect. num. 30. Fit huiusmodi dolor & à sole coxendices plurimum calefaciente. Fit & à bile, & pituita. fit item à sanguine dolor consimilis velut ab omnibus morbis. & rigor, ac febris aliquando corripit debilis. si fiat a sole; curatio petenda est in lib. de inter. Affectio. num. 54. & ex hoc modo multi claudi facti sunt. si a bile morbus fiat; curationem habes nume. 55. si à pituita ægrotet; aliam audies nume. 56. quæ si utilitatem ægro afferet; bene erit: sin minus; ipsum urito multis, ac profundis crustis inustis, in osseis quidem partibus, per fungos: in carnosis autem per ferramenta

menta. si a sanguine morbus fiat; curatio legitur num. 57. & subdit num. 58. si uero concreuerit, & articuli conglutinati fuerint; omnino necesse est hominem claudum fieri. Sed quo ad vstionem spectat, docet in lib. de affect. quando sit facienda. & uerba sunt. si in unum aliquem locum incubuerit dolor, & constiterit, & medicamentis non fuerit exactus; vrito quocunq; loco fuerit dolor. urito autem lino crudo.

IOANNIS MARINELLI IN APHORISMOS HIPPOCRATIS COMMENTARIVS.

VII.

APHOR. I.

In morbis acutis frigus partium extremarum, malum.

SVnt morbi acuti, quos ueteres nominauerũt, pleuritidem, peripneumoniam, phrenitidem, & febrem ardentem, & alij morbi, qui ex his hærent. quorum febres omnino continuæ sunt, & occidunt: occidunt enim plurimos homines morbi acuti. Hi ex Hipp. sententia in lib. de Victus rat. in mor. acu. dicuntur morbi acuti, & nõ quilibet morbus periculosus, qui ob breuitatem sese longo, ac diuturno opponat. Fiunt morbi acuti in superiori uentre, qui dicitur thorax, ac pectus, ut etiam sentit Hip. in lib. de Aff. atq; aliis in locis. quapropter cæteræ partes in his morbis præter quam uenter superior, & quæ statim, ac primo cum eo coniunguntur, sunt, quo

ad

ad hos morbos, & locum spectat, partes extremæ, quemadmodum manus, pedes, & caput. hoc confirmat Hip. in lib. progno. qui potissimum ad morbos acutos pertinet: inquit enim. Caput, & manus, & pedes si frigida sunt; malum est, ubi uenter, & latera calida sunt. optimum uero est & totum corpus equaliter calidum esse, ac molle. Hæc eadem habemus in Coa. præno. & alibi Caput, pedes, & manus perfrigerantur, ca ore ad thoracem coaceruato. si febris soluatur, & inflammatio mitigetur in thorace; ad pedes calor descendit, sin minus; extrema frigida manent. Hæc ex lib. de Vict. rat. in mor. acu. num. 42. comprehendere possumus. & tale frigus permanens est lethale. Propterea igitur partes extremæ frigescunt, quod ad thoracem calor coaceruatur. & resiccantur, ueluti hæ, quæ natura siccæ sunt, & plurima humiditas ex ipsis exuritur. qua de re, si eas contingere uelis; frigidas comperies, ac siccas. itaque qui a febre ardente corripiuntur; internis partibus a febre exuruntur, externis autem frigidi sunt. est autem febris ardens, ut diximus, in genere morborum acutorum. Et qui ex hac moriuntur, omnes præ siccitate moriuntur. & resiccantur primum extremæ ipsorum partes, manus ac pedes, deinde partes ficciores. Vbi autem humiditas ex corpore penitus fuerit exusta, ac resiccata; sanguis congelatur penitus, ac perfrigeratur. reliquum uero corpus exiccatur. ac sic homo moritur. sed, cum sanguis, qui est in uenis, perfrigeratus fuerit à pituita; transmutatur, & conuellitur aceruatim alias alia parte, & tremit. tandem uero omnia perfrigerantur, & moritur. sic in lib. 1. de mor. numer 27. & 30. & quo modo, & qua causa in morbis acutis partes extremæ frigefiant,

excoentur, & tremor ante obitum accedat.

APHOR. II.

In osse ægrotante caro liuida, malum est.

Legitur in lib. de loc. in homi. num. 1. corpus, quod siccius est, morbos magis retinere, ac magis dolere à natura solet: humidum uerò minus. morbus enim, qui in sicco est, stabilitur, & non cessat: qui uerò in humido, diffluit, & alias aliam corporis partem occupat, & semper transmigrans requiem facit, & citius quoque sedatur, utpote non stabilitus. Os autem est corpus siccum. & idcirco morbos magis retinet, diutius ægrotat, & grauius. grauioris autem morbi indicium est caro liuens: vlcus enim, ut habemus ex Coa. præno. liuidum, & siccum, aut cum uirore pallidum, lethale est. sed & in morbis liuor omnis malus.

APHOR. III.

A vomitu singultus, & oculorum rubor, malum.

In Coa. præno. sic legitur. in meracis uomitionibus singultus malus, mala etiã conuulsio. Similiter etiam in nimiis purgationibus ex medicamentis. ex quibus facilè intelligere possumus huiusce generis singultus origo, & author. Adde, quòd si oculorum in morbis acutis sint partes albæ rubentes, malum, ut in lib. progno. quin & in Coa. præno. Oculorum rubor in febre fiens alui diuturnam malignam affectionem significant.

APH.

APHOR. IIII.

A sudore horror, non bonum.

Sudor de percalefacto malo, & attenuato, & debili, & non ualde multo secernitur, & necesse est ipsum calidiorem ex corpore excerni. de quo sudore aliàs loquuti fuimus. Hunc uerò si horror sequatur, signum est huiusmodi horrorem de ampliore malo moueri, vt de eo, quod reliquum est, & adhuc ualidum, & nondum putrefactum, neque attenuatum, neque exactum. Fit autē maximè, cum bilis, & pituita sanguini fuerint permixta, aut altera ex his, aut utraque, magis tamen, si pituita sola; est enim frigidissima ex natura, minus autem bilis. sanguis uerò omnium humorum est calidissimus. cum igitur ad sanguinem permixti fuerint, ipsum cōgelant, nō tamen omnino: uiuere enim non posset homo, si sanguis densior, & frigidior se ipso multis modis fieret. Frigescente sanguine necesse est & reliquum corpus perfrigerari: nam contrahuntur uenæ, & sanguine coacto, & congelato: quæ & corpus cōtrahunt, & tremere faciunt. Horror est debilissimus rigor, qui fit minus sanguine coacto, quàm corpus tremere faciat. Sed, cum sanguis percaluerit, & uim depulerit; concalescit bilis, & pituita sanguini mixta, & sanguis seipso euadit calidior. hinc febris, quæ dum dimittit, de pituita, & bile quod tenuissimum est, eliquatur, & secernitur, & secedit partim extra corpus, partim intus remanet, partim præ caliditate attenuatur, & uapor fit, & cum spiritu permixtum foras procedit. sic in lib. primo de mor. nume. 22. Ex his considerandum est, si post sudorem

dorem horror fiat; nouum humorē inconcoctū sanguini permiscert, pituitā videlicet, vel bilem: atque hinc noua mala prodire.

APHOR. V.

A furore difficultas intestinorū, uel aqua intercus, uel mentis alienatio bonum.

A bile fit furor, ut in li. de mor. sac. legitur. hæc bilis siue sit in septi trāsuersi venulis, siue in his, quæ in membrana cerebrum velante continentur, siue alibi, aut mitescit, aut immitis à natura depellitur ex parte affectum patiente. si verò mitis fiat, quanquā persistit, non adfert magnam noxam, sed quandam mentis alienationem. si non persistat, ac defluat; nouos producit affectus: nam & mitis, & non mitis si sanguini permisceatur; eum corrumpit, ac sæpe hydropem gignit, aut defertur ad venas in tibiis, quæ varicosæ fiūt. si tandem ex venis talis humor abigatur ad intestina; fit dysenteria. & propterea furiosis, qui à mentis alienatione, aut à dysenteria, aut ab hydrope corripiuntur, bonum: nam vel humor permanens mitescit, aut immitis alibi ducitur.

APHOR. VI.

In morbo diuturno fastidium cibi, & deiectiones syncera, malum.

Et propterea dixit Hipp in lib. 6. aph. 3. In longis dysenteriis cibi fastidium malum, & si cum febre; peius. in quouis igitur morbo bene se habere ad ea, quæ offeruntur, bonum: contrà, malum, & peius si his noua mala addantur, vt febres, synceræ deiectiones: nam a syncera deiectione

ctione dysenteria, vel mali tandem aliud est maium supra malum. Quæ autem non synceræ sunt, si non cum medicamento fiant, mala etiam hoc confirmat Hipp. in lib. 4. aph. 21. vbi hæc leguntur. Deiectiones nigræ qualis est sanguis niger, sponte venientes siue cum febre, siue sine febre pessimæ & quantò colores magis praui sunt plures, peius: cū medicamento verò melius: & quantò colores plures, non praui. Et in lib progno. si aquosa admodum, aut candida, aut valde crocea, viridisue, aut spumans, hæc omnia mala. perniciosior fuerit, si nigra, aut liuida, aut opima, aut fœtida est. si versicolor est; diuturnior quidem; sed tamen exitialis est.

APHOR. VII.

Ex multa potatione, rigor, & desipientia, malum.

Inter omnia, quæ in corpore sunt, nihil magis ad prudentiam confert, quàm sanguis. hic ergo cum in constanti habitu persistit; & prudentia quoque: sanguine verò permutato, cōcidit simul & prudentia. sic in lib. de flati. sed multa vini potio bilem, vel pituitam mouet, vel sanguinem. his commotis, & sanguini admixtis, sanguis frigesit, & permutatur. atque hinc rigor, ac desipientia: legitur enim in lib. 1. de mor. nume. 28. sanguis, qui est in homine, maximam partem ad prudentiam confert. quidam dicunt totum. cum igitur bilis commota ad venas, & ad sanguinem ingressa fuerit; sanguinem ex consueta compage, ac motione dimouet, & serosum facit, ac calefacit. calefactus autem etiam reliquum corpus percalefacit, & desipit homo. Et rigor. ... illas

diximus, cum sanguini alius humor permiscetur: est enim sanguis omnium humorum nostri corporis calidissimus, ut est Hip. sententia in lib. 1. de mor. nu. 22.

APHOR. VIII.

A tuberculi intus ruptione, exolutio, uomitio, aut animi defectio fit.

Vomitio, exolutio, aut animi defectio sunt effectus turberculi interni ruptionem insequentes, suntq; medicis notæ ruptionis. Tuberculorum alia sunt extra, alia intra exuberantia. interna dicuntur tubercula, quemadmodum ea, quæ in pulmone fiunt, & quæ in latere. hæc uerò à pituita, & bile cõtingunt. Fiunt etiam à laboribus, cum uena aliqua tracta rupta fuerit, non tamen penitus rupta, sed ita ut acutus tractus in ipsa factus sit. siquidem igitur rupta fuerit; statim sanguis ex uena effusus putrescit, & suppuratur. si uerò acutus tractus in uena fiat; principio quidem dolorem exhibet, ac pulsat: progressu uerò temporis distribuit uena sanguinem in carnem. atque hic in carne putrescens pus fit. eodem modo & caro: siquidem magis doluerit, & sanguis plus in seipsum trahit ex uicinissimis uenis, & statim suppuratur. si uerò minus doluerit; tardius trahit, & suppuratur. hæc de modo, quo tubercula fiunt, ex Hipp. Externa autem innotescunt.

APHOR. IX.

A profluuio sanguinis desipientia, ac conuulsio malum.

Dixi-

Diximus antea in aph. 7. nihil magis ad prudentiã conferre, quàm sanguinem, qui in constanti habitu persistat. sed si profluat; non in tali habitu permanet: atque cum non permanet profluēs prudentia nec permanet: atque hinc desipientia. Loca, è quibus sponte sanguis fluit, sunt nares, os, uterus, urinæ meatus, & podex. Fluxus autem sanguinis aut est moderatus, aut immodicus. si immodicus à quacunque fluat parte, malum est: nam in Coa. præ. legitur. Quibus sanguinis eruptiones plures, his temporis progressu alui malè afficiuntur, si non urina concocta prodierit. Et infrà. in sanguinis fluxiōne multa, aut singultus, aut conuulsio mala. Et in li. 4. de mor. pop. nu. 7. Ex sanguinis fluxu è naribus, mentis motio. Et aph. 75. huius lib. è sanguinis uomitu tabes, & puris purgatio sursum. sed si parum, aut raro, & tempestiuè fluat; confert, ut legitur in lib. 2. præd num. 10. ubi hæc scripta reperimus. Sanguinem mingere raro, & sine febre, & dolore, nihil mali significat; sed lassitudinum solutio. immodicè igitur fluens sanguis aut corpus exiccat, aut dum fluit, fluunt & calor, & spiritus. atque hinc conuulsio, & desipientia.

APHOR. X.

Ab ileo, uomitus, singultus, desipientia, vel conuulsio malum.

Voluulus cum apprehenderit; uenter durus fit & nihil secernit, & dolor infernè omnē aluum tenet, & febris, & sitis. aliquando uerò præ dolore æger etiam bilem uomit. sic in li. de Affect. uerùm de hoc plura in lib. 3. de mor. num. 15.

vbi hæc scripta sunt. si volunulo amoto, febris ægrum corripiat; desperatus est: fortassis enim & interna aluus soluta ipsum occiderit. Et in lib. de Coa.præno.num.3. voluulus in vrinæ stillicidio accedens septima die perimit, si non febre accedente, vrina aceruatim prodeat. Et ibidem. Volaulosis vomitus, & surditas malum. quare mirum non est, si à voluulo vomitus, aut singultus, aut desipientia, aut conuulsio accedens malum sit.

APHOR. XI.

A morbo laterali, inflammatio pulmonis, malum.

Iam ex Hipp. auctoritate diximus morbos acutos in superiori ventre gigni. horum causa materialis si persistat; facilius remoueri potest, & malum curari, quàm si vagetur. si igitur id, quod pleuritidem efficit, ad pulmonem se transferat, aut ad septum transuersum; malum erit, & malum supra malũ, si efficax causa partim ad hanc, partim ad illam se conuertat partem, vt quandoque vidimus eodem tempore ægrum teneri à febre ardente, à pleuritide, & à phrenitide; cum prius pleuritis eum apprehendisset. sed, vt legitur in Coa.præno. peripneumoniæ ex pleuritide transmutatæ securiores sunt his, quæ ab initio fiunt. corpora verò exercitata, ac densa citius à pleuriticis, ac peripneumonicis morbis pereunt, quàm inexercitata. sed ex pleuritide non solum in peripneumoniam; sed & in febrem ardentem fit transitus, quemadmodum scriptum est in lib. de Affect. num. 9. Ex febre porrò ardente, sicut & ex pleuritide fit peripneumonia: vbi enim superior

rior ventriculus supercalefactus fuerit, trahit in se ipsum, & suscipit pulmo, & fit peripneumonia, & plerunque pereunt, nimirum debiles iam existentes, & morbo nouo alio insuper generato, dies transigere nequeuntes, donec sputum in pulmone concoquatur, aliqui tamen euadunt, at quibus in vesicam cōfluit quid bilis, his crassa vrina mingitur, crassa autem à pituita biliosa autem alui egestio prodit; eo quod combusta sint ea, quæ sunt in ventre. Hæc ex lib. 1. de morb. nume. 27.

APHOR. XII.

A pulmonis inflammatione phrenitis, malum.

Sicut antea explicauimus, abscedit sæpe tota, vel parū causæ morbificæ, & occupat partes propinquas per se, aut per consensum. atque inde nouus exurgit morbus. quemadmodum si pulmo inflammatione laboret, quæ Græcis dicitur peripneumonia; eaq; cōmunicetur siue per partes, siue per humores, siue per vapores septo transuerso, quod à priscis Græcis phrenes appellabatur; fiet inflammatio in septo transuerso, quæ phrenitis dicitur: quæ ea non existit, quæ oritur in cerebri membranis; quanquā delyrium hanc, & illam sequitur partem. quare medicum distinguere oportet hoc ab illo delyrio ad ægri curationem. Phrenitidis, quæ est præcordiorum, siue septi transuersi inflammatio, notas scribit, Hipp. & causam in lib. de Affectio. num. 10. & inquit. Phrenitis vbi apprehenderit; febris primum debilis detinet, & dolor circa præcordia, magis autem dextra ad hepar. cum autem quar-

ta, aut quinta aduenerit; febris fortior fit, & dolores augescunt, & color subbiliosus efficitur, & mens percellitur. Fit hic morbus à bile, cum mota visceribus, ac septo transuerso insederit. Modum autem recenset in lib. 1. de mor. nu. 28. vbi hæc scribuntur. Phrenitis hoc modo se habet. sanguis, qui est in homine, maximam partem ad prudentiam confert: quidam dicunt totum. cum igitur bilis commota ad venas, & ad sanguinem ingressa fuerit; sanguinem ex consueta compage, ac motione dimouet, & serosum facit, ac calfacit: calefactus autem reliquum etiam corpus calefacit, & desipit homo, & non sibi constat præ febris copia, & sanguinis ad serositatem transmutatione, & motione non solita contingente. si igitur ad præcordia defluxerit; fiet proculdubio delyrium vehemens: præcordia enim siue septum transuersum, vt asserit Arist. in lib. 3. de parti. ani. cap. 10. separant cor à ventre: vt animæ sentientis origo inoffensa seruetur, nec facilè occupetur exhalatione cibi, & caloris aduentitij copia. vbi autem propter vicinitatem attraxerint humorem calidum, atque excrementitium; continuò mentem, sensumq; perturbant. quapropter phrenes appellantur, quasi participes prudentiæ sint. sed nullatenus participes sunt; sed quia propinquæ his sunt, quæ vim obtinent illam: cordi enim prætendūtur. Hæc Arist. quare asserere possumus non omne delyriū phrenitidem dici debere; quanquā vulgus quemuis delyrum appellat phreniticum; sed qui ab inflammatione tantum septi transuersi detinetur desipiens. quod verò septum transuersum inflammatum, non sit causa vera delyrij, quemadmodum nec sapientiæ, siue prudētiæ, sicut Arist.

sic

sic Hip. quoq; in lib. de mor. sac. affirmat his verbis. Dico cerebrum intelligentiæ, ac prudentiæ internuncium, ac interpretem esse. cæterum præcordia aliàs fortuitum nomen apud Græcos per consuetudinem habent; cum phrenes à sapientia dicta videantur, re vera autem non, neque ex natura. Hæc diximus ad phrenitidis explanationem. ea verò si quem peripneumonicum corripiat; est malum valde: fit enim transitus ex vno in alterum morbum acutum. contrà, fit etiam peripneumonia ex phrenitide eadem ratione, vt legitur in lib. 1. de mor. nume. 3.

APHOR. XIII.

Ab æstibus fortibus conuulsio, aut distentio neruorum, malum.

Omnis conuulsio, & neruorum distentio fit ab inanitione, vel à repletione. si à repletione, & ei, qui à conuulsione, aut neruorum distentione afficitur, febris superuenerit; morbum soluit, vt vidimus in lib. 4. aph. 57. contrà si ab inanitione talis morbus fiat; febris non soluit, imo lædit.

APHOR. XIIII.

In capitis ictu, obstupescentia, & desipientia, malum.

In lib. 6. de mor. popu. in fine legitur. Stheneus multum luctatus, & in caput lapsus multum bibit frigidam aquam. illa nocte vigiliæ, angustiæ, & extre-

& extrema frigida . postridie glandula subdita non subdit, sed parum minxit. prius autem nihil minxerat. ad noctem lauit; tamen uigiliæ, & angustiæ aderant . delyrauit tertia die, extrema frigida. excalfactus sudauit, pota aqua mulsa, mortuus est . Et in lib. 7. de mor. popu. num. 18. Percussus lapide supra tempus dextrum, & fissurai facta uertigine affectus est, & cecidit . tertia die aphonia, anxietas, febris non valde uehemens, pulsus in temporibus uelut tenuis caloris. nihil audiebat, neque quiescebat. humiditas circa frontem, & sub nasum usque ad mentum. quinta mortuus est . Hæc ad aphor. comprobationem. sed apertius explanat apho. 24. huius libri, qui is existit. in ossis præcisione stupor, & desipientia, si in uacuum apprehenderit.

APHOR. XV.

A sanguinis sputo, puris sputum.

Aphor. 75. huius libri habet. A sanguinis vomitu, tabes, & puris purgatio suprà . huiusmodi verò sanguinis effluxus si breui sistatur; nõ est puris nec tabis origo. si vero diuturnus sit; profluit aut ab hepate, aut à pulmone siue ex locis huic, vel illi propinquis . si ab hepate; sic legitur in li. de Coa. præno. Quicunq; sanguinem spumosum aliàs non spumosum spuunt, dextrũ præcordium dolentes, de hepate spuunt, & multi pereunt. si à pulmone; dixit in lib. 5. apho. 13. Quicunque spumosum sanguinem expuunt, his è pulmone eductio fit. idq; propterea euenit, quod uena aperta sit, aut erosa, aut scissa. quapropter his sanguinẽ spuentibus, ut legitur in Coa. præno. confert, ut sint sine febre, & leuiter tussiant, ac doleant, & sputum,

sputum tenue fiat ad dies quatuordecim: febrire vero, tussire, ac dolere, & sanguinem recentem semper spuere, incommodum est. Fit autem sanguinis sputum: si qua uenarum crassarum saucietur. pus uerò fit; si sanguis intro fluat, & putrescat. Et siquidem hoc pus totum per sputum reiectum fuerit, & uena sauciata coaluerit, & ulcus intus, & foris sanatum fuerit; penitus sanus euadit. si uero contrà, sed aliàs, atque alias sanguinem remittat; perit. Hæc ex lib. 2. de mor. nu. 19.

APHOR. XVI.

A puris sputo phthisis, & fluxus. quum vero sputum retinetur, moriuntur.

Suppurati, ut legimus lib. 5. aphor. 15. atque alibi, fiunt tabidi, nisi pus in quadraginta diebus purgetur. tabidis præterea accidit fluxus tum sputi, tum egestionis, tum capillorum. quibus tabidis profluuium alui superuenit; lethale. quibus item capilli defluunt, ac alui aduenit profluuium, moriuntur. moriuntur autem, cum sputum retinetur. Tabes hæc à pulmone prouenit: sunt enim aliæ tabis species, quemadmodum aliàs ex Hippo. sententia aperuimus. Sed huius tabis notæ describuntur in lib. 2. de mor. nu. 46. hoc pacto. Cum quis ex pulmonis affectu tabescit; is saliuam crassam cum uirore subpallidam, dulcē, tussiendo, reijcit. & stridor, & dolor ad pectus, & ad dorsum fit. & in faucib⁹ tenuis sibilus auditur. & fauces siccæ sunt, & oculorum cauitates rubicundæ, & vox grauis, & pedes intumescunt, & ungues contrahuntur, & supernæ partes attenuantur, & saliuam abominatur, ubi excre-

turas

turus ipsam in ore habet. &tussit mane maximè,& circa mediam noctem, imo etiā alijs temporibus: huic si pili de capite defluant, & nudum sit caput velut ex morbo, & prunis saliua grauco lens sit; intra breue tempus moritur. id verò, quod occidit, alui profluuium est.

APHOR. XVII.

In hepatis inflammatione singultus, malum.

Quænam sit pars ea corporis, quæ à singultu afficiatur, varia, ac discrepans est scientia: quidā enim ventriculi affectionem esse affirmant, alij verò pulmonis, ac Arist. sententiam proferunt ex par. 33. prob. 1. 5. & 13. qui è pulmone duci singultum censet, ac primum in prob. 1. inquit. Cur singultus sternutamento sedari queat, ructus nequeat? an quia non partis eiusdem vtraque hæc affectio est, sed ructus ventriculi; singultus verò refrigeratio, cruditasq; spiritus, atque humoris pulmoni coniunctissimi est. sedes autem cerebri rem cū pulmone cōmunē sortita est. Et prob. 5. Fit ructus, cum ventriculi humor recalescens inflatur, atq; concoquitur. singultus verò, quoties spiritus vacans ab humore in loco spiritui deputato retinetur: hinc.n. dum emittitur, nec erumpere potest, distentionem inducit: quæ distentio appellata est singultus. inde fit, vt singultus, vbi inalguimus, oriatur: frigus enim humorem spiritui obductū coangit, spiritus circuntentus exilit: cuius cōmotio non nisi singultus est. Et prob. 13. Refrigeratio est, quæ singultum inducit. quam ob rem qui algent, & qui timent, singultiunt. spiritus autē retentus partem corporis internam calefacit. Sentit igitur Arist. ructum esse ventri-

culi

culi affectione, singultum vero pulmonis: quem depelli à sternutamento rationibus affirmat. Verùm Hipp. hanc opinionem minimè secutum fuisse, legimus in Coa. præno. vbi inquit. Sternutationes, ac grauedines in morbis circa pulmonem & antecessisse, & succedere, malum est. Et in Progno. Sternutationes in morbis lethalissimis prosunt, exceptis pulmonis morbis. tamen, cum, ut ait Arist. in prob. recitatis, calor sternutamentum excitans, soluat spiritum, qui singultum facit; intellexisse Hipp. non de huiusmodi affectione pulmonis, sed de grauioribus, existimandum est. Prob. Arist. ad pleniorem notitiam legantur in lib. 6. aph. 13.

APHOR. XVIII.

In vigilia, conuulsio, vel desipientia.

Nonnulli sentiunt in longis uigiliis fieri posse, ut conuulsio, vel desipientia apprehendat. alij uero id in morbis, qui uigilias inducunt, accidere existimant, locum de Coa. præno. asserentes hunc. Affectiones rigentes, & quæ ad noctem magis aliquantò exacerbantur cum uigiliis, ac delyrio in somnis, aliquando urinas inuoluntariè emittentes, in conuulsionem desinunt. Et infrà. Pueris febris acuta, & aluus suppressa, cum uigiliis, & calcitrare, & colorem mutare, & rubòrem habere conuulsorium est. Et uomitus in capitis doloribus æruginosi cum surditate uigilantibus, cito insaniam excitant.

APHOR. XIX.

In oßis exutione Erysipelas.

Pars

Pars læsa sanguinem biliosum uel attrahit, uel demissum suscipit, & susceptum detinet. si attrahit; id ab ingenti siccitate, & ardore prouenit. & hoc pacto malum est. si retinet; sic etiam malum est: uitiosis enim humoribus scatere corpus significat, atque ad locum affectum deferri.

APHOR. XX.

Ab Erysipelate putredo, aut suppuratio.

Verùm quoduis erysipelas, quod nullam afferat putredinem, minimè malignam esse existimandum est, nisi intra recurrat. si autem putrefactionem pariat; humorum malitiam ostendit.

APHOR. XXI.

A forti in ulceribus pulsu, profluuium sanguinis.

Vlcera admodum calefacta sanguinem attrahunt copiosiorem. atque hinc saltus, quousque sanguinis profluuium accedat: quia pulsus ille nota existit sanguinis extra fluxuri. & nisi flueret, ignem sacrum, uel aliud malum excitaret.

APHOR. XXII.

A uentris dolore diuturno, suppuratio.

Vtrum superior uenter, an inferior diu dolens suppuretur, non explicat. De superiori dolenti palam fit. de inferiori uerò contingit his de causis, atque hoc pacto. legitur in lib. de Affect. inferno uentriculo suppurati fiunt, maximè quidem cum pituita, aut bilis aceruata inter carnem, & cutem collecta fuerit. fiunt autem & a conuulsionibus, cum uenula conuulsa rupta fuerit, sanguis effusus putrescit, & suppuratur. si uerò caro

contu-

contusa fuerit, aut conuulsa; sanguinem ex venis sibi ipsi propinquis trahit. atque hic putrescit, ac suppuratur. hic siquidem foras de se significationem præbuerit, & eruperit pus; sani fiunt. si verò sua sponte intro proruperit; pereunt. At verò diffusum pus in inferno ventriculo, velut in superno dictum est generari, haudquaquã poterit, sed velut à me dictum est, in tunicis, & in tuberculis innascitur. Et, siquidem intro notas habuerit; cognitu difficile est: neque enim ex concussione cognoscere licet. cognoscitur autem maximè ex dolore, vbi fuerit, & si terram figulinam, aut aliud quid huiusce modi infuserit; breui id resiccat.

APHOR. XXIII.

A deiectione syncera, difficultas intestinorum.

Vbi corpore calefacto, purgatio acris fiat; tunc & intestinum raditur, & exulceratur, & sanguinolenta egeruntur. hoc autem dysenteria à mala intestinorum affectione appellatur, morbus grauis, & periculosus. sic legitur in lib. 3. de diæ. nu. 12. Quis autem humor dysenteriam gignens sit ob eius sinceram deiectionem, habetur in lib. de Affectio. num. 24. verba autem extant. Morbus hic fit, vbi bilis, & pituita in venas, & aluum incubuerint. ægrotat quidem sanguis, & corruptus secedit. Dolor adest per totum ventrem, & tormen, & egerit bilem, ac pituitam, & sanguinem combustum.

APHOR. XXIIII.

In ossis præcisione stupor, & desipientia, si in vacuum apprehenderit.

Fit desipientia, & stupor à sanie, quæ per os capitis præcisum influens membranam cerebri putrefaciat. id legimus in lib. de loc. in homi. num. 43. his uerbis. si os scilicet capitis fractum fuerit, ac contritum; periculo uacat, & curare oportet hunc humectantibus medicamentis. si uerò rumpatur, & fissura fiat; periculosum est. huic serram adhibere oportet, ne in ossis scissuram sanies influens membranam cerebri putrefaciat: nam ut per augustum intrans, non autem exiens affligit, & furere hominem facit.

APHOR. XXV.

Ex medicamenti potione conuulsio lethalis est.

Hæc conuulsio fit ab inanitione, aut ab alia pharmaci qualitate, de qua cum in lib. 5. aph. 1. abundè locuti fuerimus; nihil hoc tempore dicendum esse duximus.

APHOR. XXVI.

In forti dolore ventris partium extremarum frigiditas, malum.

Malum est, propterea quod nisi coactus relinquit calor proprias sedes, & ad locum doloris se confert; aut fons caloris ob dolorem non distribuit eum, sicut par est, cuique parti debitum. uerum in aph. 1. huius lib. abundè de his, & cur, egimus.

APHOR. XXVII.

Mulieri vtero gerenti, si tentio superuenerit, facit abortum.

Tensio hæc est cõuulsio quædam aut intestinorum, aut aliarum partium, quæ cum fœtu communicant. hæc si fortis sit; periculum imminet, ne mulier ægrotans abortiat: si uerò debilis; minimè

nimè: conuulſiones.n.ex vtero affecto, vt Hip.placet, ſine febre, faciles ſunt. At, ſi non inteſtinum tendatur, ſed flatuoſi admodum ſint vteri, à quibus tenſio accedat; abortire poteſt mulier. & hæc eſt Hip. quoque ſententia.

APHOR. XXVIII.

Quando os, aut cartilago, aut neruus abſcinditur in corpore, non augetur.

Hunc aph. explicauimus in lib. 6. aph 19.

APHOR. XXIX.

Qui alba pituita detinetur, ſi fortis ventris fluxus ſuperuenerit, à morbo liberatur.

In lib. de Inter. affect. nu. 21. hæc legimus. Pituitæ ſpecies multas eſſe puto, & alia quidem eſt popularis, quæ ſanè recentiſſima eſt. cuius etiam curatio facillima eſt. Vomitus enim poſt cibum facere oportet per duos, aut tres dies ita, vt & prandeat inſuper, & quieſcat. Et ſubdit. at ſi antiquior fuerit pituita; appellatur autem hæc pituita alba; hæc patitur. Grauat hominem magis, & ſpeciem à populari alienam habere videtur pallidiorem. & totum corpus laxo tumore intumeſcit, & facies ruber, & os ſiccum eſt, & ſitis tenet. &, cum comederit; ſpiritus denſus ipſi incidit. Hic eadem die aliquando melius habet, aliquando derepente dolet, & ſibi mori videtur. Huic ſiquidem venter ſua ſponte turbatus fuerit; ſanitati proximus erit. ſi verò non ſua ſponte venter turbetur; purgare oportet. purgatio autem, & reliqua curatio ibi petatur. in lib. 2. de mor. nume. 69. albæ pituitæ notas deſcripſit has. intumeſcit totum corpus albo tumore. & venter ad contactum craſſus eſt, & pedes, ac femora tu-

ment, tibiæ item, ac scrotum, & alias, quas diximus, notas subiungit. Et subdit. morbus hic maximè à nullo discedit: transit enim nisi cito curetur, in aquam intercutem, & quonam modo fiat, explanabimus in aph. 71. sed ad huius apho. confirmationem habetur in lib. 1. de mor. nu. 6. subaquoso, & lienoso ab alba pituita detento aluus fortior turbata, bonum. ut in Coa. præno. Hydropas leucophlegmatias appellatas alui profluuium sedat.

APHOR. XXX.

Quibus in alui profluuijs excrementa spumosa sunt, his ex capite pituita defluit.

In lienteria, siue intestinorum leuitate cibi secedunt non putrefacti, liquidi. dolor autem non adest, & corpus attenuatur. Morbus fit, cum ex capite, & superiori uētre pituitæ defluxus fit in uentrem inferiorem. quod ubi contingit; cibi ab ipso frigescunt, & humectantur. Profluuium autem uentris longum cum detinuerit; secedunt primū liquida, quæ sunt ingesta: postea pituita. & probè quidem edit, uerùm a multo secessu debilis, ac tenuis fit. Hunc sursum uersus resiccato, ueratro in potu dato, & capite à pituita purgato. morbus ab iisdem fit, à quibus intestinorum leuitas. Hæc ex lib. de Affectio. spumosa uero excrementa pituitæ defluxum significant.

APHOR. XXXI.

Quibuscunque febricitantibus in urinis fiunt sedimina, ueluti farina crassior, lōgam ægritudinem fore significat.

In Coa. præno. sic legitur. Vrina alba aquosa subsidentiam crassas farinæ partes referentem,

fuluam

fuluam habēs, dolorem, & periculum significat: & quæ cum virore pallida est, fuluam, crassas farinæ partes referentem subsidentiā habens, tempus, & periculum significat. In lib. autem progn. nu. 11. hæc habentur. Optima est vrina; cum fuerit alba subsidentia, & leuis, & æqualis per totum tempus, donec iudicatus fuerit morbus: significat enim securitatem, & morbum fore breuem. si intermiserit, & aliquando pura, aliquando subsidet album, ac leue; diuturnior fit morbus, & minus securus. si subrubra, & subsidentia ipsius similis, & leuis; diuturniorem morbum, quàm prior; sed valde salutarē significat. At subsidentiæ in vrinis crassiores farinæ partes referentes, prauæ sunt. his peiores sunt laminosæ. albæ, & tenues valde malæ sunt. his deteriores sunt furfuraceæ. nubeculæ, quæ feruntur in vrinis, albæ bonæ sunt, nigræ verò malæ. fulua, & tenuis morbum inconcoctum significat. &, si talis diu persistat; periculum est, ne æger sufficere possit, donec vrina concocta fuerit. lethaliores sunt fœtidæ, & aquosæ, & nigræ, & crassæ. in pueris aquosæ, in hominibus nigræ pessimæ. Hæc ad aphor. confirmationem.

APHOR. XXXII.

Quibus autem biliosa sedimina supra tenuia, acutum morbum significant.

Cum bilis flaua omnium humorum leuissima sit, ac tenuissima; facillimè mouetur, ac velociter, atq; itidem quas partes attingit, non diu afficit. quare affectus ab ea producti breues, ac veloces extant. è signis verò biliosorum affectionum est vrina tenuis, sedimenq; biliosum.

APHOR. XXXIII.

Quibuscunq; vrinæ distantes sunt, his turbatio fortis in corpore fit.

Huic similis est sententia in li.de Coa.præno. vbi agitur de urinæ prænotionibus, eaque est. Vrina aquosa, aut turbata friabili asperitate aluū liquidam fore significat.

APHOR. XXXIIII.

Quibus in vrinis bullæ subsistunt, morbum renalem & longum significant.

In lib.6.de mor.popu.sect.7.legitur. Renum affectiones non uidi sanatas supra quinquagesimum annum. Et in li.6.aph.6.Renum, & uesicæ uitia in senioribus difficulter sanantur. Quibus igitur bullæ, quæ sunt pituitæ inditia, & hæc nota existit senectutis, subsistūt in urinis, morbum renalem, & longū significant. Quis uerò futurus sit morbus, is explicabitur in 36.aph.non enim calculus est, nec sanguinis mictio, nec urinæ fluxus, qualis à carnibus bubulis assatus succus, sed potius dolores circa spinæ musculos.

APHOR. XXXV.

Quibus subsidens pingue, ac simul totum, his renum vitium acutum significatur.

Colliquationem significat pingue illud. idq; non à pituita, sed à bile loca affecta detinente prouenit. talis quoque urina pinguis in subsidentia febrem declarat: & quæ aranei telis similes, consumptionem, ut habetur in lib.de Coa. præno.

APHOR. XXXVI.

Quibus autem morbo renali laborantibus, prædicta accidunt signa, doloresque circa spinæ musculos fiunt, siquidem circa loca exteriora fiant, absceßus quoque exterius futuros expecta. si verò dolores magis circa loca interiora fiant, etiam abscessus expecta futuros interius.

E morbis renum quatuor, quos descriptos reperimus in lib. de inter. affect. quartus huic aph. respondere uidetur. Morbus hic fit à bile, & pituita, maximè tempore æstatis. Fit etiam à Venere. æger hæc patitur. Dolores premunt ipsum in lateris mollitudinem, & in lumbos, & in lumborum musculos. & patitur qualia solet mulier ex partu laborans, & non sustinet in sanam partem decumbere: sed ualde dolet. & ex lateris mollitudine quædam pendere uidentur uelut abrupta. Si uerò pronus decumbat; non dolet. pedes, & tibiæ eius semper frigent. Vrina uerò uix prodit præ pituitositate, & crassitudine sua. &, si sineris ipsam ad modicum tempus depositam, donec desederit; uidebis subsidentiam crassam uelut farinam. &, siquidem bilis præualuerit; subfuluam ipsam uidebis si uerò à pituita fuerit morbus; alba, & crassi erit. Et primum quidem in annum, aut paulò amplius, aut breuius tempus æger talia patiēs perseuerat. Si verò prolongetur morbus; magis dolet, & suppuratur. &, cū suppuratus factu intumuerit; qua maximè parte intumuerit, ii renē secato, & pus emitto. &, siquidē successeri

sectio; statim sanum facies. si uerò, ut paulò supra inquit, intus abscessus fiat, & suppuretur, si pus intus rumpatur, & ad intestinum rectum procedat; fugæ spes est. si uerò contigerit alterum renem; periculũ est, ne pereat. curatio ibi petatur.

APHOR. XXXVII.

Quicunque euomunt sanguinem, si sine febre quidem, salutare: si verò cum febre malum. Curare verò astringentibus, & refrigerantibus.

Malum est cum febre; quia febrilis calor aperit, inflammat, & corrumpit uenarum ora, per quæ sanguis exit. legitur in li. de Nat. mul. nu. 45. si sanguinem uomat; hepatis fistula sauciata est, & dolor ad uiscera procedit, & cor conuellitur. morbus hic est periculosus. Sed in li. de Coa. præno. sanguinis uomitus in sterilibus non parienti bus ad conceptionem prodest. Et in li. 2. de mor. nu. 5. si cerebrum corruptum fuerit; dolor ex capite spinam occupat, & ex naribus sanguis fluit. sæpe etiam sanguinem uomit. cum igitur calefactæ fuerint uenæ in capite à cerebro, & sanguis in ipsis efferbuerit; distribuunt ipsum ad nares, & ad os: quæ uerò circa spinam sangui fluæ, in corpus. Et in lib. 5. aph. 32. mulieri sanguinem euomenti, menstruis erumpentibus solutio.

APHOR. XXXVIII.

Destillationes in ventrem superiorem supputantur intra viginti dies.

Quicunque suppurati fiunt, à pituita, uel à bile id habent: ab externis uerò ab aere insito calo

ri

ri ammixto, sed & à laboribus, & uulneribus. hæc in lib. 1. de mor. num. 16. & subdit. Fit etiam scilicet præter alios modos, & causas suppuratus, si pituita ex capite in pulmonem destillet. & primum ut plurimum latenter defluit, tussimque tenuem exhibet, & sputum paulò amarius solito, & aliquando tenuis adest calor, temporis autem progressu exasperatur pulmo, & intus exulceratur à pituita inhærente, ac putrescente. & grauitatem exhibet pectori, & dolorem acutum antè, & retrò, caloresque acutiores in corpus incidunt, & pulmo à calore trahit ad se pituitam ex toto corpore, & maximè ex capite: caput uero calefactum ex corpore. & hanc putrescentem subcrassam spuit. quanto autem magis tempus progreditur; tanto magis pus sincerum spuit, & febres acutiores fiunt, & tussis frequens, & fortis, ac inedia uexat, atque tandem aluus infernè turbatur. turbatur autem à pituita. pituita uero de capite descendit. hic, cum ad hoc peruenerit; perit, purulento, ac putrido pulmone facto, aut uentre infrà erumpente. Et subdit num. 11. suppuratur uentre superiore, cum pituita de capite copiosa, & aceruatim in superiorem uentrem fluxerit. tunc putrescit, & in pus uertitur. putrescit autem maximè in diebus uiginti una. hoc igitur pus concutitur, & intus fluctuat ad latera allabens. hic si uratur, aut secetur, priusquam diuturnum fiat pus; sanus plerunque euadit. Quod dictum est de pituita defluente, asserendum est de sanguine: is enim si ex uulnere, aut ex uena effluxerit in supernum uentriculum; necesse est ipsum in pus conuerti. sic in li. 1. de mor. num. 3. considerandum autem est tempus.

APHOR. XXXIX.

Si quis sanguinem minxerit, & grumos, & stillicidio vrinæ laboret, & dolor inciderit in fœmur, & imum ventrem, pectinemq́, quæ circa vesicam, male se habere significatur.

Sanguinis, purisque mictio, ac urinæ stillicidium sunt communes renum, ac uesicæ notæ. dolor autem fœmoris, imi uentris, ac pectinis his communibus signis additus ulcus uesicæ significant: atq; eò magis, si grauis odor adsit: legitur enim in lib. 4. aphor. 81. si sanguinem, aut pus minxerit, aut squamulas, & grauis odor adsit; uesicæ ulcerationem significat.

APHOR. XL.

Si lingua repente incontinens fiat, aut aliqua pars corporis stupore elanguit, tale est melancholicum.

Melancholia, quæ à latinis atra bilis appellatur, uel dum mouetur; ex se plurimos gignit flatus, vel partes corporis afficiendo, efficit, ut ijdē excitentur. cum ergo flatus hi frigidi sint, ac multi; penetrant, ut legitur in lib. de flat. ac inflant carnes. unde partes corporis stupidæ fiunt. Et, siquidem plurimi flatus per uniuersum corpus discurrunt; totus homo syderatur; si per partem; pars illa percutitur. atq;, ubi abierint flatus; cessat & morbus. quapropter quibus repente lingua tremula fit, aut repente aliqua corporis pars attonita, siue stupida fiat, eas humor melancholicus apprehendit, cuius humoris pars uersa est in flatum frigidū, aut partes corporis affecit adeo,

ut

ut hæ sibi ipsis obsint, aut læsionem alijs communicent. Hunc apho. confirmat locus ex lib. de Coa. præno. qui est. Num lingua tremula mentem non firmam significat? Et in li. 1. prædictio. linguæ tremulæ signum sunt mentis non firmæ.

APHOR. XLI.

Si timor, atq; mœstitia longo tempore hominem habentes perseuerauerint, tale est melancholicum.

Hunc aph. explicauimus in lib. 6. apho. 23.

APHOR. XLII.

Si senioribus supra modum purgatis, singultus superuenerit, non bonum.

Singultus est conuulsio quædam, ut aliàs scribit Hip. conuulsio uerò, quæ ex superflua fit purgatione, mala est: ab inanitione enim prouenit. sic & singultus præsertim in senioribus. quare in lib. 5. apho. 4 sic legitur. Ex superflua purgatione conuulsio, aut singultus malum.

APHOR. XLIII.

Si febris non ex bile habeat, multa aqua calida capiti superinfusa, solutio fit febris.

In lib. 2. de mor. popu. sect. 7. hunc apho. optimè explicatum reperimus. uerba autem talia extant. Si hominem calor corripiat non a bile, neque à pituita; sed aut à lassitudine, aut aliàs febriat; aquam multam calefacito. deinde ea superinfusa caput rigato, donec pedes sudarint: & farinam crassissimam coquito. Postquam autem pedes sudarint; farinam plurimam & calidissimam edens, ac uinum meracum insuper bibens, uestimentis contectus facile quiescat.

quiescat. aut narcissi duo, aut tria capita in cœna edat. Hinc percipiendum est remedium id tantū conferre ad febres à causis externis ortas, & quo pacto sit aqua affundenda.

APHOR. XLIIII.

Mulier ambidextera non fit.

Est mulier uir imperfectus: siquidem à debiliori, ac humidiori fit genitura. quare eius vires imbecilliores existunt. Sed qui uir ambidextera utitur, is ualidior est, quàm qui tantum alteram dexteram exercet: dextera enim pars magis robusta est, quam sinistra. unde, cum mulier sit debilior, quam uir, qui ut raro ambidexter est, neque ea unquam talis reddetur.

APHOR. XLV.

Quicunque suppurati uruntur, uel secantur, si pus purum fluxerit & album, euadunt: si uerò subcruentum, & fæculentum ac fœtidum, pereunt.

In puris extractione non totum quidem eodē extrahatur tempore: etenim suppurati omnes, ac hydropici, qui uruntur, aut incidūntur, si pus aut aqua confertim effluxerit, moriuntur. Verùm pus è suppuratis tutum est purum, & album: subcruentum uero, fœculentum, ac fœtidum perniciosum existit. idem sentit in lib. prog. nu. 7. ubi hæc leguntur. Pus optimum est, quod est album, & æquale, & lene, & quàm minimè graueolens. quod uero huic contrarium est, pessimū. Et subdit num. 19. Quicunque suppurati uruntur, quibus quidem purum pus fuerit, & album, & non fœtidum, hi seruantur: quibus autem subcruentum, & cœnosum, hi pereunt. Vstione utebantur

prisci

prisci medici ad suppuratos. instrumenta erant ferramenta, fusi buxei in oleum feruens tincti, fungi, linum crudum accensum, leuis stipula. ad ad partes carnosas ferramenta, & alia solida affigebant: ad neruosas, & osseas leniora. Vnde in li. de inter. affect. Vrere oportet carnosa ferro, ossea, & neruosa fungis. sed partes corporis inspiciamus: nam dextras urere, & secare lethalius est: quanto enim robustiores sunt dextræ partes; tanto etiam fortiores morbi in ipsis fiunt. sic in lib. 3. de mor. nu. 26.

APHOR. XLVI.

Quorum hepar suppuratum aduritur si pus purum fluxerit, & album, euadunt: in tunica enim is pus continetur. si verò qualis amurca fluat, pereunt.

Quod de suppuratis dixit, idem affirmat de suppurato hepate: in uniuersum enim, ut antea ostendimus, pus optimum est, quod album existit, æquale, leue, & minimè graueolens: contrà pessimum.

APHOR. XLVII

Dolores oculorum post meri potionem, & aquæ calidæ balneum, venæ sectione curato.

Hunc apho. explicauimus in lib. 6. apho. 31.

APHOR. XLVIII.

Aqua intercute laborans si à tussi habeatur, desperatus est.

Et hunc aph. explanauimus in lib. 6. aphor. 35. ubi ait. Aqua intercute laborantibus, tussis superueniens malum.

APHOR. XLIX.

Vrinæ stillicidium, & mingendi difficultatem, vini potio, & venæ sectio soluit, incidere autem interiores.

Vrinæ stillicidium, & mingendi difficultas fit & per se, & per consensum. quod malum fit per consensum, curare oportet partem, quæ lædit, ut rectum intestinum, & uterum: nam uel recto intestino, uel utero inflammatione affectis stranguria succedit: comprimunt enim uesicam. sed ad incommoda per se genita maximè confert vini potio, & uenæ sectio; de qua sic scribit Hip. in lib. 2. de mor. pop. sect. 7. Vrinæ stillicidium soluit uenæ sectio. in lib. de affectio num. 29. Vrinæ stillicidii modi quidem multi, & omnigeni sunt. conducit autem forinsecus corpus balneis mollire, intrinsecus verò humectare: aluum quidem per cibos, à quibus fluida fiat: uesicam uero per potus, à quibus urina quamplurimum diffunditur. danda sunt & urinam cientia, dolorem sedantia. Morbus autem fit à pituita. & cum uesica siccata fuerit, aut perfrigerata, aut euacuata; dolorem exhibet. cum vero humida est, & plena, aut etiam diffusa; minus. Fit autem senioribus diuturnior hic morbus: iunioribus autē breuior: neutris verò lethalis. Differt aūt mingēdi difficultas ab vrinæ stillicidio intensione, & remissione.

APHOR. L.

Ab angina habito, tumor, & rubor in pectore superueniens, bonum: extra enim vertitur morbus.

Cū aliàs in superioribus libris de angina abunde essemus locuti; pauca hoc repetemus tpe ex

lib.

li.progno.atq; ex Coa.præno.desumpta. uerba quidē sunt. Anginæ, quæ neq; in collo, neq; in faucibus quicquam conspicuum faciunt; uerùm suffocationem uehementem, ac spirandi difficultatē inducunt, eadē die, & tertia occidunt. Quæ uerò tumores, & ruborem in collo accipiunt, in cæteris quidem consimiles sunt, verum diuturniores. Quibuscunq; uero & fauces, & ceruix, & pectus simul rubuerint, diuturniores sunt, & ex ipsis maximè seruantur, si non recurrerint rubores: si uero dissipentur, neq; tuberculo foras conuerso, ac collecto, neq; pure leuiter, ac sine dolore excreato, neq; in diebus iudicatoriis, perniciosæ sunt. Num etiam suppurati fiunt? securissimum autē est ruborē, & abscessus quammaximè foras verti. Erysipelas vero foris quidem accedere, commodum est: intro autē conuerti, lethale. Conuertitur autem intro; cum disparente rubore, pectus grauatur, & difficilem spirationem habet. quibus uero anginæ ad pulmonē uertuntur, partim in septem diebus pereūt, partim euadentes suppurati fiunt, si non eductio pituitosa sursum ipsis fiat. Hæc de anginæ modis, & explicatione apho. ex Hip. sententia.

APHOR. LI.

Quibus cerebrum sphacelatum; idest, corruptum est, in tribus diebus pereunt: si verò hos euaserint, sani fiunt.

Si cerebrum corruptum fuerit; dolor ex capite spinam occupat, & ad cor animi deliquium procedit, & sudor adest, & somni expers est, & ex naribus sanguis fluit. sæpe etiam sanguinem uomuit. Corrumpitur autem cerebrum

tali

tali modo: cum aut nimium calefactum, aut perfrigeratum, biliosum, aut pituitosum plus solito factum fuerit. Vbi uero horum aliquid perpessum fuerit; etiã spinalem medullam supercalefacit. &, cum etiam hæc percalescit; dolorem spinæ inducit. Animo uero linquitur homo; cum pituita, aut bilis ad cor consistit. consistere uero necesse est, commotis, àc humectatis. Sudor autem fit præ dolore. Sanguinem uero uomit; cum uenæ, quæ sunt in capite, a cerebro fuerint calefactæ: quæ uero circa spinam sunt, a spina: spina autem a spinali medulla: medulla uero a cerebro, unde sanè trahit originem. cum igitur calefactæ fuerint uenæ, & sanguis in ipsis efferbuerit; quæ quidem in capite sunt uenæ, distribuunt ipsum ad nares, & ad os: quæ uero circa spinam sanguifluæ in corpus. Hic tertia, aut quinta die plerunque perit. sic de cerebri corrupti notis, & causis ex lib. 2. de mor. nu. 5. aph. vero comprobat, ac explanat lib. de Coa. præ. ubi inquit. Cerebro corrupto, alii in tribus diebus, alii in septem moriuntur. hos uero si effugerint; seruantur. quibus autẽ ex his refectis, os disparatum repertum fuerit, hi pereunt.

APHOR. LII.

Sternutamentum fit ex capite calefacto cerebro, aut humectato eo quod in capite inani: Aer enim intus contentus extra erumpit. Sonat aũt; quoniam per angustũ ipsi est exitus.

Causa sternutamenti est materia humida in vaporẽ resoluta in cerebro vel in partibus cerebrũ circunstantibus, quæ loca uacua efficuntur. Efficiẽs est calor internus, aut externus. Sonitus etiã est uapor, siue flatus in narium angusta coactus.

Hæc

Hæc ex Hip. verbis. Arist. in par. 33. aph. 2. q̄rit, cur siquis sternutaturus oculum perfricuerit; minus sternutet. respondet. an propterea quod sternutamentum à quodam excitatur calore. frictio autē calorem ciere potest. qui calor quoniā locus, quo sternutamus, oculis in propinquo est; alterum sternuendi calorē tollit, quemadmodum minor ignis ampliorem absumit. Et prob. 4. cur qui solem aspexerint, sternutare magis consueuerunt. an quia sol calefaciens mouet perinde atque qui nares penna sollicitant; idem enim vtriq; agunt: quippe qui per motum calefacientes ocius spiritum ex humore eliciant. cuius excursio spiritus sternutatio est. Verum ut in superiori libro audiuimus, bona adfert quædam sternutatio, quædā etiam mala. bona quidem: cum à singultu liberet, & mulieri, quæ difficulter pariat, partū celeritatē præstet. mala: nam legitur in Coa præno. sternutationes, ac grauedines in morbis circa pulmonem & antecessisse, & succedere, malum est. reliquis uero sternutatio non incōmoda est. In progno. autē: sternutationes in morbis lethalissimis prosunt, exceptis pulmonis morbis.

APHOR. LIII.

Quicunque hepar circundolent, his febris superueniens soluit dolorem.

Sit autem dolor absque inflammatione: audiuimus enim in lib. 6. aph. 40. Quibus dolor circa ilium scilicet dextrum fit absque inflammatione, his febris superueniens morbum soluit. In Coa. uero præno. sic legitur apho. Hepar derepente circumcirca dolentibus febris accedens dolorem soluit.

APH.

APHOR. LIIII.

Quibus à venis ſanguinem mittere confert, his vere venam oportet ſecare.

Non omnibus confert venæ ſectio; ſed quibus expedit, his maximè vere fieri oportet. conducit autem his, quibus ſanguis vere augeſcit: tunc enim & frigora remittunt, & imbres ſuperueniunt. ſanguis autem iuxta hæc augeſcit, ab imbribus videlicet, & calidorum dierum tepore: hæc enim anni pars maximè iuxta naturam ipſi conuenit: eſt enim calidus, & humidus. ſigna autem hinc colligere licet, quòd homines vere, & æſtate maximè dyſenterijs corripiuntur, & ſanguis ex naribus ipſis fluit, & calidiſſimi ſunt, ac ruberrimi. Hæc ex lib. de Nat. hu. Atq; his de rebus, & ex his ſectio venæ confert.

APHOR. LV.

Quibus inter ventriculum, & ſeptum pituita repoſita eſt, & dolorem affert nõ habens exitum, neq; ad alterũ ventrẽ, his per venas ad veſicam pituita verſa, ſoluitur morbus.

Legitur in lib. de Affectio. nume. 16. Pituita, & bilis compacta fortia ſunt, & præualent in quacunq; corporis parte conſtiterint, & dolorem, ac laborem fortem exhibent. diffuſa verò debiliora ſunt, quacunq; corporis parte manifeſta fuerint. Pituitæ ſedes eſt caput. ea quidem ſi copioſior euadat, quàm par ſit, & in capite multum maneat; dolorem capiti exhibet, ſi in venis ſit. ſi ad corpus deueniat, atq; illic alio humori ammixta fuerit, & multa; ſtatim corpus lædet:

ſi pauca;

si pauca; non adeo lædere poterit; cum magnum sit corpus, si non & aliud quoddam principium ipsi reliquum sit. verùm temporis progressu si alia pituita superaccedat; lædere vtique poterit. At, si corpus, vesicæ, ac ventriculo deleget, atq; hæc foras perferant; nihil mali ex ipsa habebit. sic in lib.4.de mor.num.7.

APHOR. LVI.

Quibus hepar aqua plenum in omentum eruperit, his venter aqua repletur, & moriuntur.

Quomodo autē id fiat, ac quomodo curetur, docet lib.de inter.Affectio.nu.25.verba autem extant. Ab hepate fit aqua intercus; cum in hepar pituita accesserit, & hepar ipsam susceperit, & flatum inducit. Deinde temporis progressu aqua impletur: postea rursus in corpus incidit. & tumor in tibiis, ac pedibus inest: & hepar durum est, ac tumet, & clauiculæ attenuantur. curationis verò modos ibidem subiungit: quos in principio adhibere oportet: nam progressu temporis periculum imminet, ne aqua in omentum irrumpat, atque ægrum occidat. Hæc Hip.

APHOR. LVII.

Halyce idest anxitudo, oscitatio, horror vinum æquale æquali potum soluit ægritudinem.

In lib.2.de mor.sect.6 hunc aphor.Hip.confirmat his verbis. In anxietate, horrore, oscitatione, dato vinum pari aquæ mensura ammixta. Et sectio.tertia eiusdem libri. medela assiduarum oscitationum spiratio longa. non

potantibus,& uox, spiratio breuis. Causa autem harum passionum est flatus: multus enim coacervatus,& cumulatim superna petens commouet, & diducit os: cum per hoc facillimus ei exitus pateat: nam quemadmodum ab aquis in lebete feruentibus uapor multus eleuatur; sic & corpore calefacto penetrat p os aer cõuolutus,& quadam vi erumpit. sic in lib. de flat. Qui uero non erumpit; sed intra corpus manet; horrores, ac tremores promouet.

APHOR. LVIII.

Quibus in vrinario meatu tubercula fiũt, his suppuratione facta, & eruptione, soluitur dolor.

Hunc apho. explanauimus in lib. 4. aph. 82.

APHOR. LIX.

Quibus cerebrum aliqua ex causa concussum fuerit: necesse est statim mutos fieri.

In lib. 3. de mor. nu. 3. sic legitur. Si cerebrum concussum fuerit, ac doluerit eius, qui percussus sit; necesse est euestigio mutum fieri,& neque uidere, neq; audire. in li. autem de Coa. præno. Quibus cerebrum concussum fuerit,& doluerit, percussis, aut aliàs lapsis, hi statim uoce priuantur,& neque uident, neque audiunt, & plerunq; moriuntur. si uero cerebrum uulneretur; febris plerunque, ac bilis uomitus accedit, & corporis syderatio. atque tales perniciosè habent. Hæc Hippo. ad explanationem, & confirmationem aphoris.

APHOR. LX.

Corporibus carnes habentibus humidas, famem adhibere conuenit: fames enim corpora siccat.

Ad corpora exiccanda fames plurimum confert, sed & alia, quæ in lib. de Salu. diæ. leguntur sic. Pingues, & qui graciles fieri uolunt, omnes labores ieiuni facere debent, & cibos assumere anhelantes adhuc ex fatigatione, non refrigerati, præpoto uino diluto, & non ualde frigido, & obsonia præparata assumere ex sesamis, aut condimentis hortensibus, & aliis huiuscemodi. sint autem obsonia pinguia: sic enim à quàmpaucissimis impleri poterint. sed & semel in die cibum sumere, & illotum manere, & stratum durum habere, & nudum deambulare oportet, quantum eius maximè fieri potest.

APHOR. LXI.

Vbi in toto corpore mutationes, & corpus refrigeratur, & rursus calefit, aut colorem alium ex alio commutatur, longitudo morbi significatur.

Hunc aph. in lib. 4. apho. 40. explicauimus.

APHOR. LXII.

Sudor multus, calidus, vel frigidus semper fluens, humorem abduci, robusto quidem suprà: debili verò infra significat.

Et hunc exposuimus apho. in lib. 4. aph. 42.

APHOR. LXIII.

Siquis cibum febricitanti dederit, vt sano robur, sic laboranti morbus.

In morbis prisci vtebantur potu, sorbitione, & cibo, si morbus postulabat. primis diebus potum propinabant, deinde sorbitionem, ac tandem cibum. sed de huius victus ratione in primo lib. copiosè egimus. in lib. autem de lo. in homi. nu. 39. legitur. Febrienti cibum non offeras, neque sorbitionibus subtus aluum ducas. in potu dabis aquã calidam, & aquam mulsam, & acetum cum aqua. hæc autem quàmplurima bibat: si enim non frigidus ingressus fuerit potus, calidus existens, ac manens; ex corpore ægroto detrahet, & vel per vrinam eiiciet, vel exudabit. vndequaq; autem apertum, & respirans, ac motum corpus id, quod conducibile est, faciet. Cum verò dare volueris sorbitiones; probè nosse oportet, quibus in morbis conducant: nam, vt in lib. de Vete. med. nu. 12. statim vbi hoc feceris; exacerbantur febres, ac dolores: & manifestum fit, quòd assumptũ morbo quidem alimentum, & incrementum præbet: corpori verò tabes, & infirmitas existit.

APHOR. LXIIII.

Quæ per vesicã excernuntur inspicere oportet, si talia qualia sanis excernuntur. Quæ igitur minime similia sunt his, hæc morbosiora. Quæ verò sunt sanis similia, hæc minime morbosa.

In morbis bonum existit, si corporis partes sanis similes fiat, & operationes tum naturales, tum

tum animales. vnde & effectus fient boni, veluti excretiones omnes quales sanis, & cogitationes, & alia. nec sufficit, quòd talia, quæ per vesicam excernuntur, sint sanis ipsis similia in qualitate, sed etiã in quantitate, & in tempore: dicit enim Hip. in lib. progno. nu. 11. optima est vrina, cum fuerit alba subsidentia, & leuis, & æqualis per totum tempus, donec iudicatus fuerit morbus: significat enim securitatem, & morbum fore breuem. si verò intermiserit, & aliquando pura mingatur, aliquando subsidet album, ac leue; diuturnior fit morbus, & minus securus. Et in lib. de Denti. pueri sugentes si multum mingant; minimè anniculi fiunt.

APHOR. LXV.

Et quibus deiectiones si stare permiseris & non moueris, veluti strigmenta subsistent: & si pauca, paucus est morbus: & si multa, multus. His confert alui purgatio. quod si aluo non purgata dederis sorbitionẽ, quanto plures dederis, tanto magis nocebis.

Aphorismus videtur cum superiori copulari adeo, quòd vterque de vrinis sit. quod non sentit profectò; cum plura implicata, atque confusa appareant. siquid autem ad rem faciant, hæc legamus ex lib. de iudica. Vrina in febribus si mugationes habeat; diuturnitatem temporis significat. necesse est ægrotum mutari & ad deteriora, & ad alteram partem. Et in lib. 1. præd. Vrina paululum stridens, medicamentis hominem opus habere significat, aut morbum aliquem circa vesicã habere. Et in lib. de Vict rat.

vt in mor.acu. Quibus vrinæ in principio nebulosæ, aut etiam crassæ sunt; tales depurgare oportet, si etiam alia contulerint. De his quæ diximus nihil mirum est, cum vrinæ morbos indicent aut ægrè, aut facilè iudicandos: item breues, aut longos.

APHOR. LXVI.

Excreationes in febribus non intermittentibus, liuidæ, sanguineæ, biliosæ, & fœtidæ, omnes malæ. Quum verò bene excernuntur, bonum est, & per ventrem, & per vesicam. & vbi aliquid secedens steterit non purgatum, malum.

Hunc apho. habemus in lib. 4. aph. 47. his verbis explanatum. Excretiones in febribus non deficientibus liuidæ, cruentæ, & fœtidæ, & biliosæ omnes malæ. at quæ bene exeunt, bonæ tum per deiectiones, tum per vrinas. si verò nihil eorum, quæ conferunt, per hæc loca excernatur, malum. Explanatio ibi est petenda.

APHOR. LXVII.

Corpora oportet vbi quis purgare voluerit fluida facere, & si supra, sistere aluum: si verò infra, humectare.

Et hunc aph. exposuimus in lib. 2. aph. 9. quando supra, & quando infra sit purgandum. Et, quanquã id in eodem aphor. est explanatum; tamen in lib. 1. aph. 21. & lib. 4. aphor. 17. 18. 20. dictum est quoque.

APHOR. LXVIII.

Somnus, vigiliæ, vtraque modum excedentia, morbus.

Et

vt in mor.acu. Quibus vrinæ in principio nebulosæ, aut etiam crassæ sunt; tales depurgare oportet, si etiam alia contulerint. De his quæ diximus nihil mirum est, cum vrinæ morbos indicent aut ægrè, aut facilè indicandos: item breues, aut longos.

APHOR. LXVI.

Excreationes in febribus non intermittentibus, liuidæ, sanguineæ, biliosæ, & fœtidæ, omnes malæ. Quum verò bene excernuntur, bonum est, & per ventrem, & per vesicam. & vbi aliquid secedens steterit non purgatum, malum.

Hunc apho. habemus in lib. 4. aph. 47. his verbis explanatum. Excretiones in febribus non deficientibus liuidæ, cruentæ, & fœtidæ, & biliosæ omnes malæ. at quæ bene exeunt, bonæ tum per deiectiones, tum per vrinas. si verò nihil eorum, quæ conferunt, per hæc loca excernatur, malum. Explanatio ibi est petenda.

APHOR. LXVII.

Corpora oportet vbi quis purgare voluerit fluida facere, & si supra, sistere aluum: si verò infra, humectare.

Et hunc aph. exposuimus in lib. 2. aph. 9. quando supra, & quando infra sit purgandum. Et, quanquã id in eodem aphor. est explanatum; tamen in lib. 1. aph. 21. & lib. 4. aphor. 17. 18. 20. dictum est quoque.

APHOR. LXVIII.

Somnus, vigiliæ, vtraque modum excedentia, morbus.

Et

Et hunc in lib.2.aphor.3.explicauimus.

APHOR. LXIX.

In febribus non intermittentibus si exteriora frigent, interiora vruntur, & febris habeat, lethale.

Et hunc explanauimus in lib.4.aphor.48.

APHOR. LXX.

In febre non intermittente si labrum, aut nasus, aut oculus, aut supercilium peruertitur, si non videat, si non audiat, & iam debilis sit, quicquid horum fuerit, mors propè est.

Hunc quoq; explanauimus in lib.4 aph.49.

APHOR. LXXI.

A pituita alba, aqua intercus superuenit.

Quid sit alba pituita, quæ causæ, quæ notæ eam significant, ostendimus aph.29.huius libri. ab hac maximè in aquam intercutem transitus fit hoc modo. Pinguedo colliquescit, & à calore, qui in pituita est, fit aqua. Cognosces autē hoc, si quis sanari possit, aut non: donec enim quis in pectinc pinguedinem habet; fieri non potest, vt ipsum sanes. cognosces autem ex his maximè, an pinguedo insit in pectine, aut non. siquidem febres succedant, & non potest exurgere, & vmbilicus inflatus extra prominet; indicium est non amplius inesse pinguedinem, & sanabilem esse, curationem autem pete, sic & ea, quæ diximus, in lib. de Inter. affect. nu.24. Quòd verò ex alba pituita aqua intercus fiat, comprobat lib.1.de mor.num.3.

APHOR. LXXII.

Ab alui profluuio, & difficultas intestinorum.

De lienteria, quæ à latinis intestinorum leuitas appellatur: de dysenteria, quæ intestinorum difficultas: ac de diarrhæa, quæ alui profluuium dicitur, aliàs copiosè egimus. hi tres morbi consimiles sunt, & ab eadem causa. Profluuium uentris longum cum detinetur; secedunt primum liquida, quæ sunt ingesta, postea pituita. Dysenteria cum habuerit; dolor adest per totum uentrē, & tormen, & egerit bilem, ac pituitam, & sanguinem combustum. Morbus hic fit, ubi bilis, & pituita in uenas, ac aluum incubuerint. ægrotat autem & intestinum, & raditur, ac exulceratur. Hæc ex lib. de affect. nn. 24. ad 26. ex quibus intelligere possumus, quonam pacto transitus fiat a diarrhæa in dysenteriam.

APHOR. LXXIII.

A difficultate intestinorum, leuitas intestinorum superuenit.

Ad dysenteriā tenesmus transit, & a dysenteria lienteria, siue leuitas intestinorum sequitur. ex lienteria in aquam intercutem fit transitus. sic in lib. 1. de mor. nume. 3: in lienteria cibi secedunt non putrefacti, liquidi: dolor autem non adest, & corpus attenuatur. Fit autem, cum ex capite, & superiori ventre pituitæ defluxus fit in ventrem inferiorem. quod vbi contingit; cibi ab ipso frigefiunt, ac humectantur. & secessus ipsorum non putrefactorum velox contingit. & corpus liquescit, dum simul cibi per multum

tempus

tempus in uentre non concoquantur, & simul à uentre calido præter naturam calescit. Habemus hæc in lib. de Affectio. nu. 25. ex quibus modum discere possumus, quo dysenteriæ in lienteriam fiat transitus.

APHOR. LXXIIII.

A corruptione, abscessus ossis.

Quæ corruptio sit hæc, percipi potest ex li. 6. aphor. 25. ubi sic legitur. Os abscedere est necesse, & cicatrices cauas fieri, si ulcera annua, aut etiam diuturniora fiant.

APHOR. LXXV.

A sanguinis uomitu, tabes, & puris purgatio, supra.

Hunc apho. aliàs explicauimus. Si sanguis ex uulnere, aut uena effluxerit in supernum uentriculum, hoc est, in pectus; necesse est suppurari. sic in lib. 1. de mor. nume. 3. ex suppuratis tabidi fiunt, sicut ex tabidis suppurati. sed cum puris sputum retineatur, quæ est per superas partes purgatio; moritur æger.

APHOR. LXXVI.

Qualia fuerint uesicæ, aut alui excrementa, & ex carnibus, & sicubi alibi à natura corpus exierit, si parum, paucus est morbus: si multum, multus: si ualde multum, lethale est.

Quot sunt instrumenta, quæ concoquendo alimento ad corporis conseruationem, atque ad restaurationem seruiunt; tot quoque sunt concoctiones, tot alimenti mutationes, tot eiusdem excrementa. Extant quidem uentri-

culi

culi excrementa, quæ per aluum eiiciuntur: extant hepatis, & uenarum, quæ per uesicam, & aluum: extant carnium, & aliarum corporis partium, quæ per sudorem, uesicam, aluum expelluntur; sed per eam partē scilicet, quæ magis apta, opportunaq; est. Fit morbus, si quod horum excrementorum diutius in corpore moretur, quā natura postulat. Ex hoc retento si morbus accedat, deinde natura adeo uigeat, ut expellere queat, & sit multum id, quod expellitur; signum est maximam inesse in corpore causam, quæ periculum inferat. si uerò paucum; humoris paucitate significat corpus detineri. si demum admodum copiosum sit; lethale est.

F I N I S.

INDEX

A

Colli-

Curationem

qua

Graue-

tenuis.

Naturæ

quæ

mulsio

ex

V

Venæ

Victus

FINIS.